

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

77

Ἡ ἐκλογή τοῦ κ. Κέννεντυ ἔχει γεννήσει παντοῦ, καὶ στὴ Δύση, καὶ στὶς ἀδέσμευτες
χωρὲς καὶ στὴν Ἀνατολή, ἐλπίδες γιὰ μιὰ πιὸ αἰσία ἐξέλιξη τῶν διεθνῶν πραγ-
μάτων. Ἡ ἀλλαγὴ προσώπων στὴν ἡγεσία τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἀναμένεται γενι-
κὰ ὅτι θὰ φέρει καὶ ἀλλαγὴ ἰδεῶν, μεθόδων καὶ τακτικῆς, ἀν ὅχι γενικώτερη ἀλ-
λαγὴ πολιτικῆς. Ὁ προεκλογικὸς λόγος καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Κέννεντυ ἔχουν
προαναγγεῖλει μιὰ τέτοιαν ἀλλαγὴ, ποὺ ὁ ἀμερικανικὸς λαὸς τὴν ἐπιδοκίμασε
μὲ τὴν ψῆφο του. Εἶναι πιθανώτατο ὅτι ἀρχίζει μιὰ νέα φάση στὶς διεθνεῖς σχέσεις
— μιὰ φάση ποὺ ἴσως νὰ γλυτώσει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸν ἐφιάλτη τοῦ ψυχροῦ
πολέμου. Ἡ πολιτικὴ τῶν Ρεπουμπλικάνων εἶχε ἀποτύχει σ' ὅλους τοὺς τομεῖς
Ἡ πολιτικὴ τῶν Δημοκρατικῶν, ὅπως τὴν ἐνσαρκώνει ὁ Κέννεντυ, μένει τώρα ἡ μό-
νη ἐλπίδα γιὰ τὴν ὕφεση καὶ τὴν εἰρήνη.

Ἡ νίκη τοῦ Κέννεντυ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΠΡΟΕΔΡΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Ἀνάλυση τοῦ Εἰδικοῦ

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ λαός, ψηφίζοντας τὸν κ. Κέννεντυ, καταψήφισε τὴν ἐσωτερικὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν ρεπουμπλικάνων. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ αποτελέσματος τῆς προεδρικῆς ἐκλογῆς. Γιατὶ αὐτὴ τῇ φορᾷ, ἄλλοτε, εἶχαν διακηρύχθῃ προεκλογικὰ οἱ ριζικῆς διαφορὲς ποὺ χωρίζαν τὰ προγράμματα τῶν δύο ἀντιπάλων. Ἄν ρωτήσετε ἕναν Ἀμερικανό — καὶ τὸν πιὸ ἔμπειρο — ποῖες εἶναι οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα στὰ δύο μεγάλα κόμματα, τὸ ρεπουμπλικανικὸ καὶ τὸ δημοκρατικόν, θὰ δυσκολευθῇ πολὺ νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ. Γιατὶ τὰ δύο κόμματα δὲν εἶχαν ποτὲ σχεδὸν προγράμματα διαφορῆς: ἦσαν ἀπλῶς δύο πολιτικὲς ὁργανώσεις ποὺ ἐναλλάσσονταν στὴν ἐξουσία καὶ ἐξυπηρετοῦσαν τὰ συμφέροντά τους. Ἡ «δικομματικὴ πολιτικὴ» εἶχε γίνῃ καθεστῶς, πράγμα ποὺ ἐπισημαινε, ὅτι δὲν ὑπῆρχαν βασικῆς διαφορῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ ψηφίζαν πρόσωπα μᾶλλον παρὰ προγράμματα — ἐκτὸς ἀπὸ τὶς Νότιες Πολιτεῖς, ὅπου τὸ δημοκρατικὸν κόμμα ἦταν ἀδιαφιλονίκητος φεουδάρχης. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀϊζενχάουερ τὸ 1952 ἦταν ἑτοιμὸς νὰ δεχθῇ τὸ χρῆσιμα τοῦ δημοκρατικοῦ υποψηφίου καὶ ἔλλαξε γνώμη, ὅταν τὸ φιλικὸν περιβάλλον του τὸν ἐπίσειε πρὸς τιμῇ τὸ ρεπουμπλικανικὸν χρῆσιμα. Αὐτὸ δείχνει καλῶτερα ἀπὸ κάθε τι ἄλλο ὅτι οὐσιαστικὰ τίποτε — ἰδεολογικά, προγραμματικά — δὲν χωρίζει τὰ δύο μεγάλα κόμματα.

ΑΥΤΗ τη φορά, όμως, σημειώθηκε μια εξαίρεση: από τη στιγμή που το εθνικό συνέδριο του δημοκρατικού κόμματος υπέδειξε υποψήφιό του τον περασμένο 'Ιούλιο τον κ. Τζών Κένεντυ. Τί έγινε; 'Ο κ. Κένεντυ, αντί να υποταχθεί στον κομματικό μηχανισμό και

να στηρίξει τὸν προεκλογικὸ τοῦ ἀγῶνα
στὶς τοπικὲς ὁργανώσεις τοῦ κόμματός,
μετατόπισε τὴ μάχη στὸ πεδίο τῶν ἰ-
δεῶν. Τόληψε μιά καινοτομία ποὺ ἀπέ-
δωσε: ἔδωσε στὸς Ἀμερικανοὺς τὴν
εὐκαιρία νὰ ψηφίσουν ἰδέες, μεθόδους,
πρόγραμμα, γενικὴ πολιτικὴ καὶ ὄχι,
ὅπως πάντοτε σχεδὸν πρὶν, τὰ πρόσωπα
ποὺ ὑποστηρίζονταν ἀπὸ τοπικοὺς πα-
ράγοντες καὶ ἀπὸ τοπικὰ συμφέροντα.

Δὲν εἶναι, βέβαια, πολιτικῇ μεγαλοφυΐᾳ ὁ κ. Κέννεντυ — τοῦλάχιστον ὡς τώρα. Ἐχει ὅμως ἓνα πρῶτον ἡμῶν εἶναι σπάνιον στὴν ἀμερικανικῇ πολιτικῇ σκηνή: ἐκτιμᾷ τὶς ἰδέες, πιστεύει σὲ γενικὲς γραμμὰς. Ἐνα δεύτερο πρῶτον ἡμῶν — σπάνιον κι' αὐτό — ποῦ συμπληρώνει τὸ πρῶτο, εἶναι ὅτι ὅχι μόνον δὲν περιφρονεῖ τοὺς «αὐτοκράτους» — ὅπως ἀποκαλοῦν, περιφρονῶντες οἱ Ἀμερικανοὶ πολιτεύμενοι — ἀλλὰ καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνη στὴν κρίση τους. Ἡ πρώτη του, λοιπόν, ἐνέργεια ὅταν ἐξασφάλισεν τὸ δημοκρατικὸν χρίσμα γιὰ τὴν προεδρικήν ὑποψηφιότητα, ἦταν γιὰ τὴν προέσβην ἓνα ἐπιτελεῖο ἀπὸ διανοομένων καὶ εἰδικούς, ποῦ τοὺς διέλεξε κατὰ πρόσχημιν ἀπὸ τοὺς κύκλους τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ, τοῦ πνευματικώτερου, ἴσως ἀπὸ τὰ ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια. Στὸ ἐπιτελεῖο αὐτὸ ἀνέθεσε καὶ τοῦ συντάξει ἓνα πρόγραμμα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ δίνει σ' αὐτὰ λύσεις. Τὰ μέλη τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ εἶναι μερικὲς ἀπὸ τὶς δξύτερες καὶ προοδευτικώτερες διάνοιες τῆς Ἀμερικῆς καὶ μελέτησαν τὰ προβλήματα ὅχι ἀπὸ κομματικῇ σκοπιᾷ, ἀλλὰ μετὰ τὴν προσοχὴν, τὴν ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν ἀνιδιαιτέλειαν τοῦ διανοομένου.

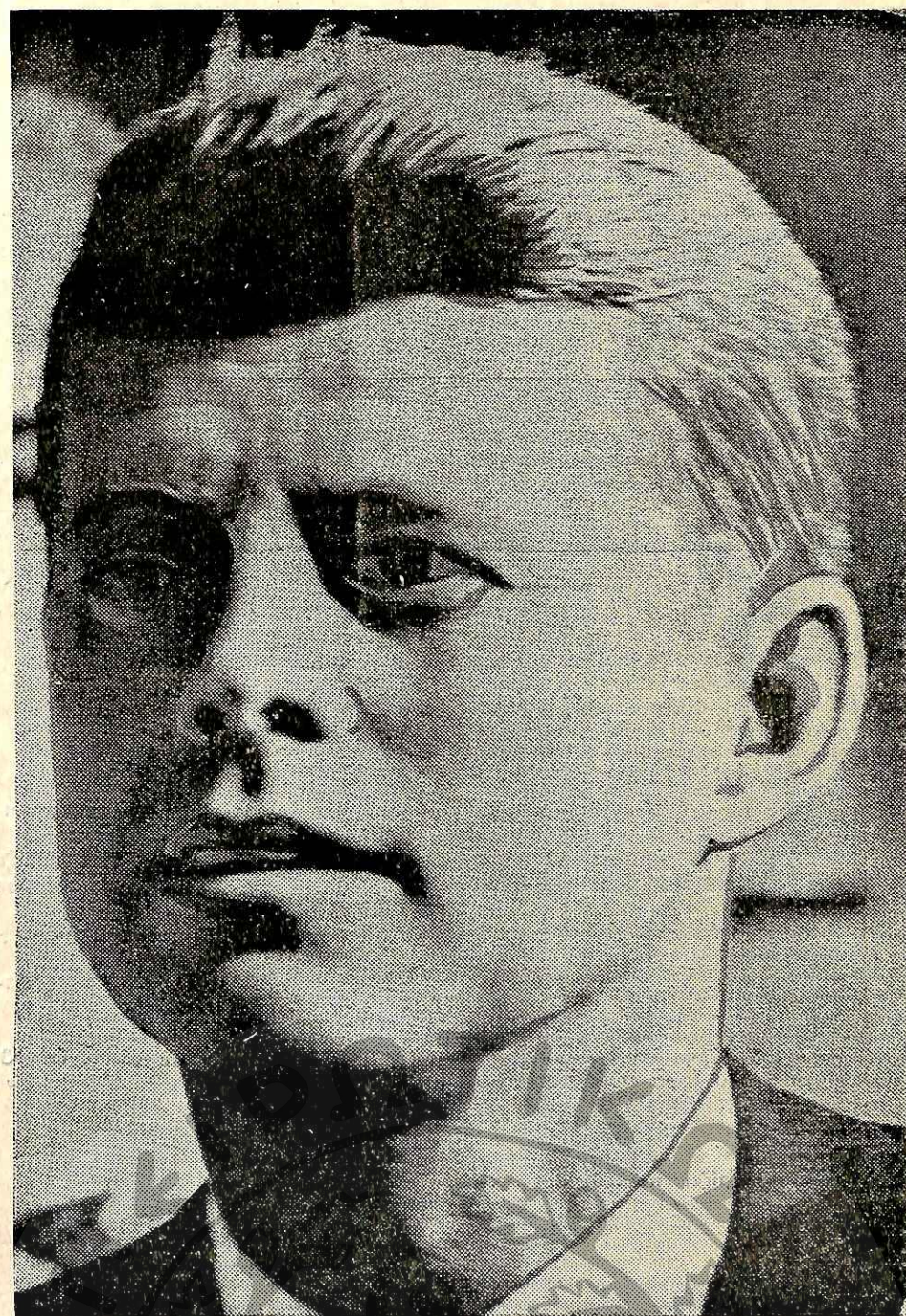
Ἔτσι ὁ κ. Κέννεντυ παρουσιάστηκε

στον προεκλογικό αγώνα με ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα — όχι με κοινοτοπίες και δημαγωγικά συνθήματα. Ή ικανότητα που είναι ότι κατόρθωσε να άφομοιώσει τις ιδέες του επιτελείου του, να τις κάνει δικές του, να μπορέσει να τις αναπτύξει με τὸ ρεαλισμὸ καὶ τὴν πρακτικὴ διατύπωση τοῦ πολιτικοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ ἐκδηλωθεῖ — πράγμα ἀνήκουστο **ὡς τὰρᾶ** — **ρι**ζικὴ διαφορά ἀπόψεων ἀνάμεσα στὸ δημοκρατικὸ πρόγραμμα καὶ τὶς κοινοτοπίες τῶν ρεπουμπλικάνων. Εἶχε γίνει μιὰ ἐπανάσταση στὴν ἀμερικανικὴ πολιτικὴ.

Ἡ σημασία μιᾶς καταδίκης

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΣΗ αυτή έδωσε τή νίκη στον Κέννεντυ — παρὰ τὸ καθολικὸν ῥησκεινμὰ του. Εἶναι βέβαιο ὅτι πολὺ περισσότεροὶ Ἀμερικανοὶ — ἴσως μερικὰ ἑκατομμύρια — θὰ ψήφισαν τὸν Κέννεντυ ἂν δὲν ἦταν καθολικός, ἂν δὲν πίστευαν στὴ ρεπουμπλικανικὴ συκοφαντία ὅτι ὁ δημοκρατικὸς ὑποψήφιος ἦταν ἔτοιμος νὰ παραδώσει τὸν ἄμερικανικὸν λαὸν στὸν Πάπα. Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπηρεάζει τὴν ψῆφον τῶν Ἀμερικανῶν. Εἶναι, ὅμως, ἐξ ἄλλου, γεγονὸς ὅτι ἑκατομμύριοι Ἀμερικανοὶ ποὺ ἀδιαφοροῦσαν ἄλλοτε γιὰ τὸ ποῖος θὰ ἐκλεγεί πρόεδρος καὶ ἀπείχεον συστηματικὰ ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς, ψήφισαν τώρα. Στὶς προεδρικὰς ἐκλογὰς τῆς 8 Νοεμβρίου σημειώθηκε τὸ μικρότερον ποσοστὸ ἀποτυχῆς στὴν ἱστορίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ καινοτομία τοῦ κ. Κέννεντυ κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον, προκάλεσε συζητήσεις καὶ ὤδηγησε στὶς «ἀλπίες κι' ἐκείνους ποὺ ἄλλοτε δὲν ἔβλεπαν καμμίαν διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς ὑποψήφους τῶν δύο κομμάτων καὶ ποὺ τώρα εἶδαν ἐπὶ πέλους, γιὰ πρώτη φορά, μιὰ πραγματικὴν διαφορὰ. Οἱ Ἀμερικανοὶ ψήφισαν τὸν Κέννεντυ γιὰ τὴν ἰδέαν του, γιὰ τὸ πρόγραμμά του — γιὰ κάτι, δηλαδή, ποὺ τοὺς ἔδειξε ὅτι ὑπάρχει ἓνα βαθύτερον νόημα στὴν πολιτικὴ καὶ μιὰ ἀποφασιστικὴ δύναμη στὴν ψῆφον τους.

Αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ τῆς 8 Νοεμβρίου: ἡ καταδίκη τῆς κοινοτοπίας καὶ τῆς κομματικῆς στενότητας τῶν ρεπουμπλικάνων. Κι' αὐτὸ ἐπιζητοῦσε ὁ Κέννεντυ: γιὰτὶ ἡ καταδίκη τῶν ἀντιπάλων του — ποὺ νικήθηκαν μολοντοὶ εἶχαν στὰ χέρια τους τὸν κρατικὸ μηχανισμό καὶ ὑπεστηρίζονταν ἀπὸ πανίσχυρα ὀργανωμένα συμφέροντα — τοῦ ἀφήνει τὸ πεδίο ἐλεύθερο γιὰ τὸ πείραμά του, γιὰ τὴν ἄσκησιν μιᾶς καινοτομίας πολιτικῆς ποὺ νὰ βασίζεται σὲ ἰδέες καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ θετικώτερες μεθόδους. Μὲ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Κέννεντυ θριάμβευσαν οὐσιαστικὰ ὁ προοδευτικὸς «αὐγόκεφαλος» τοῦ Χάρβιν, ποὺ ἡ ἐπιδίωξή τους εἶναι νὰ δώσουν ἓνα περιεχόμενον στὴν ὥς τὰρᾶ ἄστατη καὶ συχνὰ ἀντιφατικὴ πολιτικὴ τῆς Οὐάσιγκτον.

ΤΖΩΝ ΚΕΝΝΕΤΥ
 'Ο νέος πρόεδρος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν

ΠΟΙΕΣ είναι οι ιδέες του κ. Κέννεντυ — ή, αν θέλετε, οι ιδέες που δάνεισαν στο νέο πρόεδρο, οι διανοούμενοι του Χάρβαρντ; Για την Ευρώπη είναι κοινοτάτες. Για την Άμερική είναι ριζοσπαστικές. Από τον καιρό που ο μακαρίτης Ντάλλες είχε μεταβάλει την εξωτερική πολιτική σε θρησκευτική σταυροφορία, που ο πρόεδρος Άϊζενχάουερ είχε μεταβιβάσει τις εξουσίες και τις πρωτοβουλίες του σε αναρμόδια πρόσωπα, που το Στάϊντ Ντηπάρτμεντ, το Πεντάγωνο, ή επιτροπή άτομικής ενέργειας, οι διάφορες επιτροπές του Κογκρέσσου, τα μεγάλα οικονομικά συγκροτήματα είχαν και — άσχοι — ιδιαίτερη εξωτερική πολιτική, οι Ήν. Πολιτείες είχαν αρχίσει

νά απογοητεύουν τους φίλους τους με τις αντιφάσεις και τις ανακολουθίες τους. Ή κεντρική ιδέα του Κένεντυ είναι να δώσει ενιαία πολιτική στη χώρα του — μία πολιτική που να την καθορίζει υπεύθυνα ο ίδιος και που να μη συναντά αντιδράσεις ούτε από το Πεντάγωνο, ούτε από καμιά άλλη Υπηρεσία. Οι τραγικές αποτυχίες των Ήν. Πολιτειών τα τελευταία χρόνια τ'ε τόσους τομείς, αποτυχίες που ζημίωσαν τόσο πολύ το αμερικανικό γόητρο στον κόσμο, υπήρξαν συνέπεια της πολυταρχίας που έπικρατούσε στην Ουάσιγκτον. Ένα από τα πιο αποφασιστικά άγωνα του Κένεντυ στον προεκλογικό αγώνα του ήταν η πολύκροτη मुसुकि έκθεση της 'Αμερικανικής Υπηρεσίας Πληροφο-

Η αμερικανική πολιτική, με την ήγηση του νέου Προέδρου, παύει να είναι αρνητική και στείρα αντίδραση στον κομμουνισμό και φιλοδοξεί ν' αντιμετωπίσει τα διεθνή προβλήματα με δημιουργική πρωτοβουλία.

ριών, που διεπίστωνε την πτώση αυτή του αμερικανικού γοήτρου. «Με την αντιφατική, ασυνάρτητη και ανακόλουθη πολιτική σας — έλεγε ο Κένεντυ στους ρεπουμπλικάνους — αφήσατε τη Σοβ. Ένωση να ξεπεράσει τις Ήν. Πολιτείες και να πραγματοποιήσει τεράστια κέρδη εις βάρος μας». Και ο αμερικανικός λαός, με την ψήφο του, συμφώνησε μαζί του.

Από την κεντρική αυτή ιδέα μιας ενιαίας και προγραμματισμένης μακρόπνοης πολιτικής διακρίνουν όλες οι άλλες που ανέπτυξε στους Αμερικανούς ο κ. Κένεντυ και που αποτελούν τη ριζοσπαστική καινοτομία του. «Ας τις συνοψίσουμε.

Προσαρμογή στην πραγματικότητα

Οι Ήν. Πολιτείες έχουν χάσει την πρωτοβουλία στη διεθνή σκηνή: Έχουν περιορισθεί σε άμυνα και ασκούν αρνητική, όχι θετική πολιτική: αντισοβιετική, όχι αμερικανική. Αυτό που χρειάζεται, είναι να εγκαταλείψουν την άρνηση και να προσαρμοσθούν στην πραγματικότητα. Ο αντικομμουνισμός τους πρέπει ν' αποκτήσει θετικό περιεχόμενο: να γίνει, δηλαδή, μια πολιτική που να υποστηρίζει παντού τις πραγματικές δημοκρατικές δυνάμεις, ώστε να υπάρξει το ιδεολογικό αντίβαρο του κομμουνισμού. Ως τώρα ο αντικομμουνισμός των ρεπουμπλικάνων ήταν αρνητικός: υπεστήριζε τα πιο αντιδραστικά καθεστώτα, μόνο και μόνο γιατί ήταν αντικομμουνιστικά και το αποτέλεσμα ήταν ν' ανοίξει το δρόμο για τη σοβιετική διείσδυση στις χώρες όπου η λαϊκή εξέγερση ανέτρεψε τις προστατευόμενες από την Ούασιγκτον δικτατορίες, όπως στο Ιράκ, στην Κούβα, στο Λάος, στο Σαλβαδόρ. Μόνο με την καταδίκη των δικτατοριών και την υποστήριξη των ελευθέρων θεσμών μπορούν οι Ήν. Πολιτείες να καταπολεμήσουν θετικά τον κομμουνισμό. Αυτό πρέπει να γίνει η πρώτη αρχή της αμερικανικής πολιτικής.

Η προσαρμογή στην πραγματικότητα — ή εγκατάλειψη δηλαδή του πεισματος και των εμμένων ιδεών — επιβάλλει την αναθεώρηση ώρισμένων αρνητικών στάσεων. Οι Ήν. Πολιτείες δεν μπορούν ν' αγνοούν την Κίνα. Πρέπει κάποτε να τακτοποιήσουν τις σχέσεις τους μαζί της. Είναι αδικαιολόγητο πείσμα ή άποψη ότι η Αμερική πρέπει να

μην επιτρέψει στους Κινέζους να καταλάβουν τα νησιά Κεμδού και Ματσού που είναι κολλημένα σχεδόν στις ακτές τους. Πόλεμος για τα δύο αυτά «ξερονήσια» θα ήταν έγκλημα, αφού η στρατηγική τους σημασία είναι ανύπαρκτη. Τα νησιά αυτά ήταν τόσα χρόνια το σύμβολο του πεισματος του Ντάλλες. Είναι καιρός να λυτρωθεί η Αμερική από το πείσμα.

Μια άλλη πραγματικότητα είναι η ανάγκη να βρεθεί μια διέξοδος από τη σημερινή διεθνή περιπλοκή. Και η μόνη διέξοδος είναι σοβαρές, θετικές, συστηματικές — και χωρίς πείσματα — διαπραγματεύσεις με τη Σ. Ένωση. Η διαπραγματεύσεις με τη Σ. Ένωση — που στηριζόταν στην απόσπαση των δορυφόρων χωρών από τη Σ. Ένωση — εμπόδιζε τέτοιες διαπραγματεύσεις και ώδηγησε στο αδιέξοδο με το πείσμα και το φανατισμό της. Χρειάζεται τώρα μια σημαντική αλλαγή στο περιεχόμενο και στη μέθοδο των διαπραγματεύσεων, ώστε να προετοιμασθεί θετικά μια διάσκεψη κορυφής που να μην είναι καταδικασμένη από πριν σε αποτυχία. Ο άφοπλισμός, οι πυρηνικές δοκιμές, το Βερολίνο, η Γερμανία, η ευρωπαϊκή ασφάλεια είναι θέματα που μπορούν να συζητηθούν αν υπάρξει ένα «μίνιμουμ» αμοιβαίας εμπιστοσύνης και καλής θέλησης. Και η Αμερική είναι έτοιμη να κάνει το πρώτο βήμα για να εξασφαλίσει την ειρήνη. «Το ρήγμα ανάμεσα στην Αμερική και τη Σ. Ένωση — είπε ο κ. Κένεντυ μόλις βεβαιώθηκε για την έκλογή του — ίσως να μην είναι τόσο βαθύ όσο φαίνεται».

Οι υποανάπτυκτες χώρες

Μια άλλη ιδέα του κ. Κένεντυ είναι ότι οι Ήνωμένες Πολιτείες πρέπει να βοηθήσουν, χωρίς ανταλλάγματα, τις υποανάπτυκτες χώρες ν' αξιοποιήσουν τους πόρους τους, ώστε ν' αποκτήσουν από τη δουλειά της πείνας, της δυστυχίας και του μαρσαλού. Η βοήθεια πρέπει να είναι γενναία, αποτελεσματική, παραγωγική — όχι φιλοχούλα, όπως ως τώρα. Μόνον αν αναπτυχθεί οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, πολιτιστικά ο υποανάπτυκτος κόσμος — τα δύο τρίτα του πληθυσμού της Γης — μπορεί να υπάρξει πραγματική ειρήνη και ευημερία. Ο ψυχρός πόλεμος πρέπει να μην απλωθεί στις υποανάπτυκτες χώρες. Τα σφάλματα των ρεπουμπλικάνων έφεραν τον Κάστρο στην έ-

ξουσία και τη σοβιετική επιρροή στην Κούβα. Το παράδειγμα αυτό ας γίνει μάθημα.

Οι Ήν. Πολιτείες θα ανακτήσουν την ήγηση του δυτικού κόσμου, μόνον όταν αποκτήσουν οι ίδιες πραγματική ήγηση. Ως τώρα δεν είχαν. Η πολυαρχία που επικρατεί στην Ούασιγκτον, εμφανίζει μιαν Αμερική χωρίς ήγηση. Στο εξής, ο Πρόεδρος πρέπει να είναι ο μόνος υπεύθυνος — όπως άλλωστε ορίζει το Σύνταγμα — για την αμερικανική πολιτική. Ο Αϊζενχάουερ έκλυπτε απλώς με την παλιά αίγλη του τις πράξεις και τις πρωτοβουλίες άλλων — που συχνά τις αγνοούσε, όπως την πτήση του Υ-2. Το βαρύτατο αυτό σφάλμα δεν πρέπει να επαναληφθεί.

Η εκπαίδευση χωλαίνει στις Ήν. Πολιτείες. Έτσι εξηγούνται οι αλλεπάλληλες αποτυχίες των τελευταίων έτών. Οι επιστήμονες και οι τεχνικοί είναι αριθμητικά ανεπαρκείς και δεν έχουν τα μέσα που χρειάζονται, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στη Σ. Ένωση. Η εκπαίδευση πρέπει να αναδιοργανωθεί και να τονωθεί, ώστε να υπάρξουν τα στελέχη που θα ξαναδώσουν στις Ήν. Πολιτείες την επιστημονική και τεχνική υπεροχή που τόσο αδικαιολόγητα την έχουν χάσει. Η περιφρόνηση των πολιτικών και των στρατιωτικών στους «αυγόκεφαλους», είναι δείγμα του χαμηλού πνευματικού επιπέδου τους. Και μια χώρα δεν μπορεί να μεγαλουργήσει όταν το πνευματικό επίπεδο της πολιτικής και στρατιωτικής ήγησης της είναι χαμηλό.

Οι συνέπειες της νίκης

ΑΥΤΕΣ είναι μερικές από τις ιδέες που έριξε στον προεκλογικό αγώνα και που βρήκαν απήχηση στον αμερικανικό λαό. Οι Αμερικανοί είδαν ότι ο Κένεντυ «έχει κάτι στο μυαλό του», ότι ξεφεύγει από τις κοινοτοπίες, ότι βλέπει πέρα από τα στενά και πικρά κρυά. Και τον ψήφισαν — παρά τον καθολικισμό του: είναι ο πρώτος καθολικός πρόεδρος των Ήν. Πολιτειών, πράγμα που αποτελεί άπιστευτη επανάσταση σε μια χώρα όπου τα τρία τέταρτα του πληθυσμού μισούν βαθύτατα την Καθολική Έκκλησία.

Η νίκη του Κένεντυ δημιούργησε άμεσα ένα διεθνές κλίμα αισιοδοξίας. Η συγχαρητήρια επιστολή του κ.

Κρούστσεφ στο νέο πρόεδρο ήταν μια σαφής πρόσκληση σε σοβαρές διαπραγματεύσεις — και ο Κρούστσεφ αρνιόταν επίμονα κάθε επαφή με τον Αϊζενχάουερ. Οι δυτικές χώρες ελπίζουν τώρα ότι η Αμερική θα βρει πραγματική ήγηση και θα μπορεί έτσι να ασκήσει ενιαία και υπεύθυνη πολιτική. Οι υποανάπτυκτες χώρες ελπίζουν ότι θα έχουν τη βοήθεια που θα τους επιτρέψει να

πρόεδρος θα κρατήσει τις προεκλογικές υποσχέσεις του και θα μείνει πιστός στις ιδέες του επιτελείου του, που τις έχει κάνει δικές του. Όσοι τον γνωρίζουν έχουν εμπιστοσύνη στην οξυνοία, την κρίση και την πνευματική του έντιμότητα. Η πολιτική του δράση τα λίγα τελευταία χρόνια ήταν αξιόλογη και απεκάλυψε ένα πολιτικό που έχει λυτρωθεί από τη ρουτίνα της αμερικανικής

Η Κα Τζάκυ Κένεντυ, σύζυγος του νέου προέδρου των Ήν. Πολιτειών, με τη μικρή κόρη της Καρολίνα, 3 χρονών.

ανάπτυχθούν και να εκπολιτισθούν. Και η ανθρωπότητα ολόκληρη, που είχε κουρασθεί κι' απογοητευθεί από τις αντιφάσεις και τα πείσματα της Ούασιγκτον, περιμένει την αλλαγή που θα οδηγήσει — επίμονα και μακροπρόθεσμα έστω — στη διεθνή ύφεση και στην τακτοποίηση των διεθνών σχέσεων.

Έχει, λοιπόν, ιστορική πραγματική σημασία η εκλογή του κ. Κένεντυ, με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι ο νέος

πολιτικός ζωής και έχει γενικότερες επιδιώξεις. Αν ο Κένεντυ, που έχει τη φλόγα της νεότητας και την άνεση του πλούτου μαζί με την πνευματική του κατάρτιση και την πολιτική διορατικότητά του, φανεί σαν πρόεδρος, αντίξοος του μαχητικού υποψηφίου και συνεχίσει το δρόμο που άνοιξε, ο κόσμος ίσως μπορέσει να γνωρίσει, στην προσεχή τετραετία, καλύτερες ημέρες.

ΕΙΔΙΚΟΣ

2 Π. Μ.: ώρα της αποπληξίας

Ο Αμερικανός δο Άρθουρ Μάστερς, ειδικός επί των ασθενειών της καρδιάς, διέλυσε πολλούς μύθους που κυκλοφορούν σχετικά με τις καρδιοπάθειες. Το συμπέρασμα μιας έρευνας μεταξύ 2.600 ασθενών είναι πως η υπερκόπωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ως υπερβολικά σημαντικός παράγων των ανωμαλιών του κυκλοφοριακού συστήματος.

Σχετικά με τις αποπληξίες, ο δο Μάστερς κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

★ Δεν υπάρχει σαφής στατιστική σχέση μεταξύ του είδους της επαγγελματικής απασχόλησης και της συχνότητας των καρδιακών προσβολών.

★ Αποπληξίες μπορεί να συμβούν κατά τη διάρκεια της εργασίας όσο και κατά τη διάρκεια της αναπαύσεως.

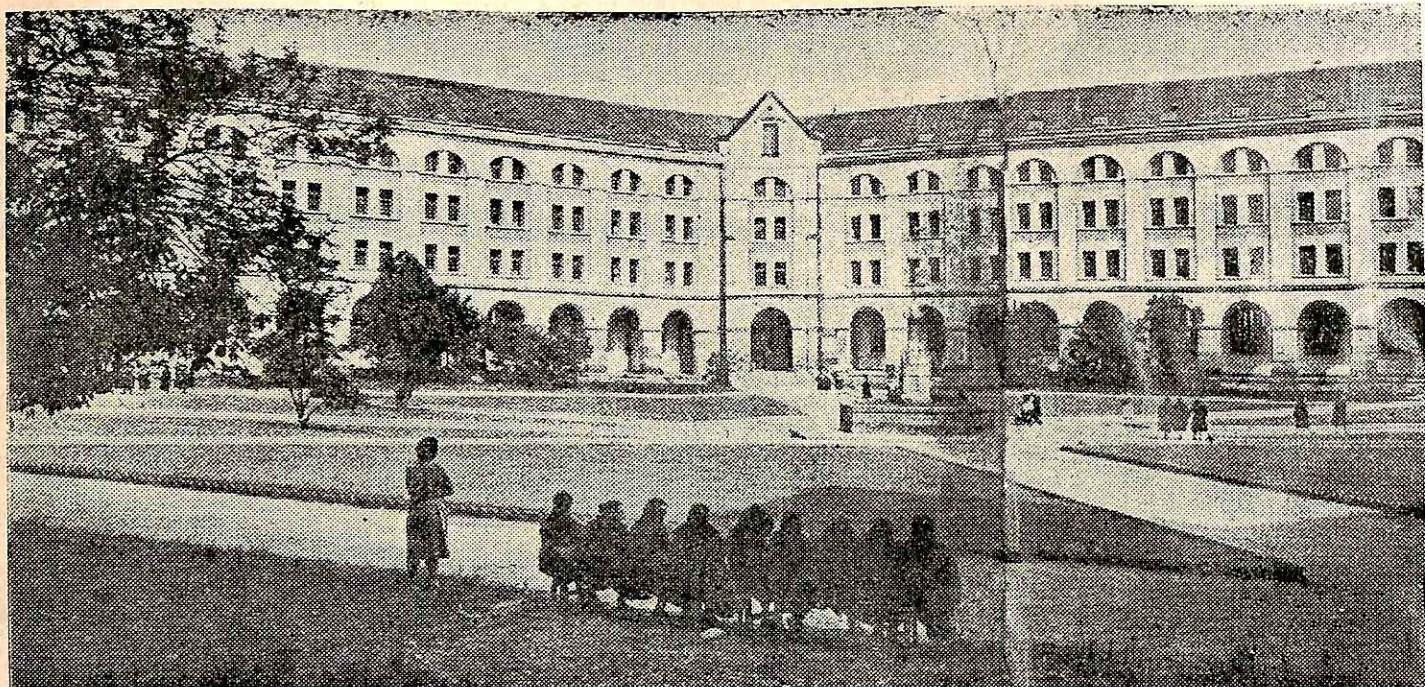
★ Αποπληξίες συμβαίνουν εξίσου συχνά σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές τάξεις του πληθυσμού.

★ Δεν είναι αποδεδειγμένο πως η καρδιοπάθεια είναι αρρώστια που οφείλεται στην «ένταση» της σύγχρονης ζωής.

Επίσης, η έρευνα απέδειξε πως η Κυριακή είναι η μέρα της έβδομης κατά την οποία συμβαίνουν οι περισσότερες αποπληξίες. Η ώρα της μεγαλύτερης συχνότητας είναι η 2 π. μ. Ακολουθούν η 10 μ.μ. και η 11 μ.μ. Όλες αυτές οι ώρες είναι συνήθως ώρες αναπαύσεως. Αν η εργασία ήταν δυσμενής παράγων για την υγεία της καρδιάς, θα έπρεπε λογικά να σημειωθεί το αντίστροφο φαινόμενο, δηλαδή περισσότερες αποπληξίες κατά τη διάρκεια της εργασίας και λιγότερες κατά τη διάρκεια της αναπαύσεως. Αλλά όπως βλέπουμε, η νύχτα κρύβει περισσότερους κινδύνους για τους καρδιοπαθείς.

Η εξαιρετικά διαδεδομένη αντίληψη ότι η χειρωνακτική εργασία οδηγεί συχνότερα στην καρδιοπάθεια πρέπει να θεωρηθεί εσφαλμένη, γράφει ο δο Μάστερς. Στο σύνολο των καρδιοπαθών, ο αριθμός των εργαζομένων σε βιολογικές δουλειές δεν είναι μεγαλύτερος από των άλλων, αν ληφθεί υπ' όψιν η αναλογία των επαγγελματιών στο σύνολο του πληθυσμού.

Τέλος, κατά τη γνώμη του δο Μάστερς ο ασθενής πρέπει να επιστρέψει στην εργασία του έστω κι' αν έχει άσπασε μια ελαφρά καρδιακή προσβολή, αλλά πάντως πρέπει ν' αποφευχθεί την κουραστική εργασία.

Οι γυναίκες εγκληματικές φυλακές της Γαλλίας είναι ακόμα πιο άνετες από τις ανδρικές. Η πιο μοντέρνα απ' αυτές βρίσκεται έξω από την πόλη Ρέν. Στη φωτογραφία, το κτίριο του πρότυπου αναμορφωτικού ιδρύματος.

ΟΙ ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι γαλλικές φυλακές είναι η τελευταία λέξη της ποινικής επιστήμης. Οι τέσσερις φάσεις, όπου περνά η ζωή των καταδίκων στο Ένσισχάιμ.

Η ΓΑΛΛΙΑ διαθέτει σήμερα τις πιο προηγμένες φυλακές του κόσμου. Σε μερικές απ' αυτές, η ζωή των καταδίκων είναι τόσο σοφά και τόσο ανθρωπιστικά ρυθμισμένη, ώστε, από ώριμες τουλάχιστον πλευρές, να προκαλεί τη... ζήλεια.

Η ιδεώδης αυτή οργάνωση που βασίζεται στο καινούργιο δόγμα της νομικής επιστήμης κατά το οποίο η ποινή δεν πρέπει να έχει εκδικητικό αλλά επανορθωτικό κι' αναμορφωτικό χαρακτήρα, είναι ιδιαίτερα αξιοθαύμαστη σε ώριμες φυλακές, όπου καταλήγουν οι καταδικαζόμενοι σε θάνατο ή σε ισόβια καταναγκαστικά έργα. Πράγματι, ακόμα και για τους πρώτους, η ποινή δεν είναι αναγκαστικά τελεσίδικη, αλλά έχει περιθώρια μετατροπής της στην περίπτωση που διαπιστώνεται ότι ο καταδικασμένος μπορεί να αναμορφωθεί.

★

Ας δούμε πώς λειτουργεί μια τέτοια φυλακή - πρότυπο, εκείνη που βρίσκεται στο Ένσισχάιμ της Αλσατίας.

Όσοι μπαίνουν σ' αυτή τη φυλακή, ξέρουν ότι εξαρτάται αποκλειστικά από τον εαυτό τους να μη μείνουν εκεί για όλο το χρονικό διάστημα που όριζε η

σχετική για τον καθένα δικαστική απόφαση. Ξέρουν, επίσης, ότι από τους ίδιους πάλι εξαρτάται και το να περάσουν εκεί μέσα μια ζωή όχι απλώς υποφερτή, αλλά από ώριμες απόψεις και ζηλευτή.

Σήμερα, στη Γαλλία, η ποινή που επιβάλλεται σ' ένα εγκληματία, θεωρείται σαν ένα από τα λιγότερο όριστικά πράγματα του κόσμου. Ο εγκληματίας εξακολουθεί να δικάζεται και μετά την έξοδό του από το δικαστήριο. Υπό-εξοδό του από το δικαστήριο. Υπο-εξοδό του από το δικαστήριο. Υπο-εξοδό του από το δικαστήριο.

Απλό δεσμοφύλακα, όλο το προσωπικό των φυλακών του Ένσισχάιμ παρακολουθεί, ψυχανάλει κι' αναζητείται α-διάκοπα, ανάλογα με τη συμπεριφορά τους, τους κρατούμενους.

Αυτή τη στιγμή που μιλάμε, υπάρχουν 17 κατάδικοι σ' αυτές τις φυλακές που έκαναν, με τη μεταγωγή τους εκεί, ένα τεράστιο βήμα προς τη σωτηρία. Αφού πέρασαν πολλά ήμερονυχτα αγωνίας στο κελλί του μελλοθάνατου, τους δόθηκε χάρη κι' η μεταφορά τους στο Ένσισχάιμ τους ανοίγει όλες τις δυνατότητες να ξαναφτιάξουν την ανέλπιστα ξανακερδισμένη ζωή τους.

Εκτός απ' αυτούς τους 17 λαζάρους που γύρισαν στη ζωή από το χώρο της ανυπαρξίας, υπάρχουν στο Ένσισχάιμ κι' άλλοι 107 που έχουν καταδικασθεί σε ισόβια. Όλοι, όμως, ξέρουν ότι αυτός ο χαρακτηρισμός της ποινής τους δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Εκτός από τους ανιψιστήματα αδιόρθωτους και τους ψυχοπαθείς που μεταγόνονται σε άλλες φυλακές, οι καταδικασμένοι σε ισόβια καταναγκαστικά έργα μπορούν να τρέφουν τη βάσιμη ελπίδα ότι θα γυρίσουν στην κοινωνία ελεύθεροι ύστερα από 15—20 χρόνια, καθώς και τη βεβαιότητα ότι, στο μεταξύ, δεν θα περάσουν τις μέρες τους και πολύ άσχημα.

★

ΟΛΟ το ποινικό σύστημα, που εφαρμόζεται στο Ένσισχάιμ, βασίζεται στο αξίωμα συναρτήσεως ανάμεσα στην προσωπική βελτίωση του καταδίκου και την αντίστοιχη βελτίωση της θέσεώς του μέσα στη φυλακή. Μόλις φτάσει ένας καινούργιος κατάδικος στο Ένσισχάιμ, περνάει από το γραφείο του διευθυντή, που του σφίγγει το χέρι και του λέει:

— Δεν βρισκόμαστε εδώ για να σε παιδεύουμε, αλλά για να σε βοηθήσουμε. Ο σκοπός αυτής της φυλακής είναι, πώς να σε ξανακάνει καλό άνθρωπο και να σε αποδώσει τέτοιοι στην κοινωνία. Για να συμβεί όμως αυτό, πρέπει να μάς βοηθήσεις κι' εσύ.

Μετά απ' αυτά τα καθησυχαστικά λόγια, ο κρατούμενος περνάει σε μια

αίθουσα... σχολείου, όπου εξετάζεται στην ανάγνωση, την ορθογραφία και την αριθμητική. Τέλος, του δίνεται μια κόλλα χαρτί που έχει πάνω της τυπωμένη τη λέξη «Αυτοβιογραφία» και την εξής σημείωση: «Ο κρατούμενος παρακαλείται να εκθέσει σύντομα τη ζωή του και να αναφέρει τις περιστάσεις που τον ώδηγησαν στο άδικο για το οποίο καταδικάστηκε. Η έκμυστήρευση αυτή θα αποτελέσει στοιχείο για την πιθανή μετατροπή της ποινής, αρκεί να εξακριβωθεί ότι είναι ειλικρινής».

Για κάθε κατάδικο, υπάρχει στις φυλακές του Ένσισχάιμ ένας φάκελος γεμάτος από τις παρατηρήσεις που γίνονται στη συμπεριφορά του κατά τα διάφορα στάδια της ζωής του μέσα στο ίδρυμα.

Το πρώτο απ' αυτά, που έχει σκοπό την ασφαλέστερη προκαταρκτική μελέτη της ψυχοσυνθέσεως, συνίσταται σε μια εξάμηνη απόλυτη απομόνωση. Ο καινούργιος κατάδικος μένει 23 ώρες το εικοσιτετράωρο ολομόναχος στο κελλί του. Δεν δίνει παρά μονάχα μια ώρα για να κάνει βόλτες σ' έναν υπαίθριο, περιφραγμένο χώρο, μήκους 7 και πλάτους 3 μέτρων. Σε κάθε διάδρομο δυο δεσμοφύλακες επιβλέπουν διαρκώς τα κελλιά, απαγορεύοντας στους καταδικασμένους να μιλούν μεταξύ τους, πίσω απ' τα χωρίσματα. Η σιωπή πρέπει να είναι απόλυτη.

★

Ο ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ' απασχολείται με δουλειά, μέσα στο κελλί του, όκτω ώρες την ημέρα. Γι' αυτή, δεν πληρώνεται τίποτα. Πληρώνεται, όμως, τις υπερωρίες και φυσικά τις αποζητά.

Αυτή η μονότονη απασχόληση ποικίλλεται κατά διαστήματα από έκπομπες απαλής μουσικής, που παίζουν ένα εξαιρετικά ευεργετικό ρόλο στα νεύρα. Τις Κυριακές, μεταδίδονται επί πλέον ποδοσφαιρικοί αγώνες ή ποδηλατιστικές κούρσες. Οι ραδιοεπελάτες είναι έτσι τα μόνα εκτός της φυλακής πρόσωπα που μιλάνε στους κρατούμενους της πρώτης φάσεως, γιατί σ' αυτούς απαγορεύεται ακόμα και το επισκεπτήριο.

Αυτοί οι έξι μήνες απομονώσεως ανταποκρίνονται σε αρκετές όψεις σκοπιμότητας. Η κυριώτερη είναι να συνειδητοποιήσει ο κατάδικος την κατάστασή του και να νοιώσει βαθειά ότι η κατάσταση αυτή θα βελτιώνεται, ανάλογα με το όσο ο ίδιος θα το θέλει και θα το αξίζει.

Το πέρασμα από την περίοδο της απομονώσεως στη δεύτερη φάση της ζωής του καταδίκου, γίνεται κατά βαθμίδες.

Στην αρχή αποκτά το δικαίωμα να εκκλησιάζεται στο ναϊδριο των φυλακών μαζί με τους άλλους συγκρατούμενους του. Λίγο αργότερα, δεν απολαμβάνει πια το υπαίθριο μέσα στο στενό χώρο περιπάτου. Μπορεί να λάβει μέρος σε αγώνες του μπάσκετ ή του βόλεϊ, στα οποία διαιτητεύει ένας δεσμοφύλακας. Αν προτιμά τη γυμναστική, έχει στη διάθεσή του ένα υπόστεγο με μονόζυγα, σχοινιά, αλτήρες κλπ. Σε περίπτωση που είναι αδιάφορος στον α-

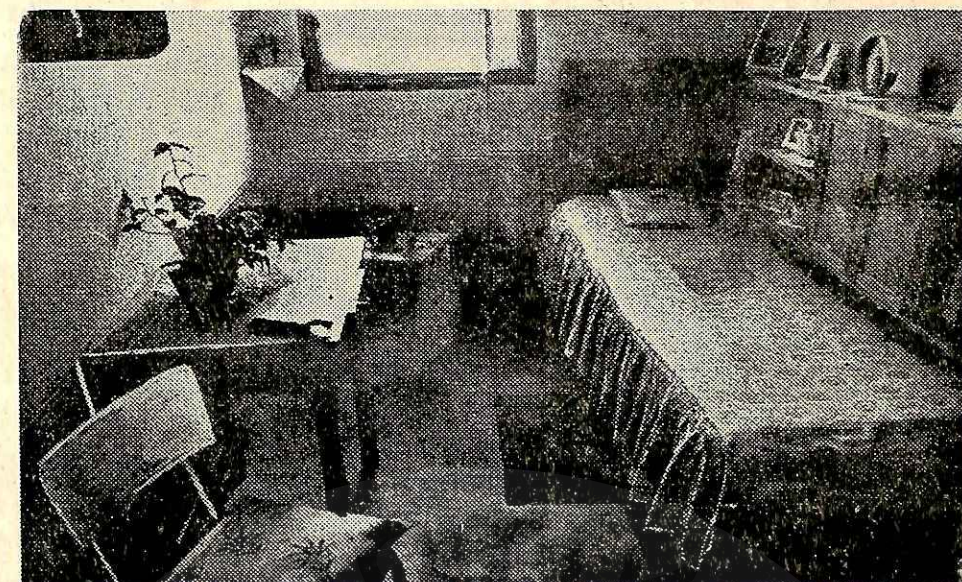
θλητισμό, μπορεί να συζητεί και να κάνει βόλτες με άλλους συγκρατούμενους του στην κεντρική αυλή.

Μετά από 10—12 μήνες ο κατάδικος μπαίνει στη δεύτερη φάση, κατά την οποία η δουλειά δεν γίνεται πια στο κελλί, αλλά μέσα στα εργαστήρια. Καθ' ένα απ' αυτά τα εργαστήρια περιλαμβάνει 18 κατάδικους.

★

ΚΑΤΑ τη διάρκεια των έτών που διαρκεί αυτή η δεύτερη φάση, οι κατάδικοι ταξινομούνται, χωρίς οι ίδιοι να έχουν ιδέα, σε μια από τις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

1) Έκείνων που έχουν επίγνωση του σφάλματός τους κι' είναι ικανοί ν' α-

Το «κελλί» μιας κρατούμενης που, αφού εξέτισε το μεγαλύτερο μέρος της ποινής της, βρίσκεται τώρα στην «περίοδο της εμπιστοσύνης».

παλλογούν από το πλέγμα των ψυχολογικών και ήθικών του συνεπειών.

2) Έκείνων που μετάνιωσαν για τον προηγούμενο βίο τους, αλλά δεν διαθέτουν την ψυχική δύναμη που δεν θα επέτρεπε το ξανακλήμα τους σ' αυτόν.

3) Έκείνων που δεν στενοχωρούνται για τίποτα άλλο παρά για το ότι βρίσκονται πίσω από τα σίδερτα.

★

Η ΤΡΙΤΗ φάση, η «φάση της βελτιώσεως» όπως αποκαλείται από τους Γάλλους ποινολόγους, ανοίγει έναν καινούργιο ορίζοντα για τον κατάδικο. Δεν είναι πια το κάτεργο, αλλά μόλις και μετά βίας η φυλακή αυτό που νοιώθει ότι τον περιβάλλει.

Για να μπει σ' αυτή την τρίτη φάση, είναι απαραίτητες δυο προϋποθέσεις: να έχει επιδείξει την πρόπουσα συμπεριφορά και να έχει συμπληρώσει το ένα τέταρτο της ποινής του.

Οι κρατούμενοι διαθέτουν τώρα τρεις αίθουσες ψυχαγωγίας: μια για μπιλιάρδο, μια για πίνγκ - πόνγκ και μια βιβλιοθήκη που κι' οι τρεις τους βλέπουν σ' ένα κήπο, όπου η παραμονή κι' η κυκλοφορία είναι ελεύθερες. Τα γεύματα παίρνονται σε ένα αναψυκτήριο - ρεστοράν. Το μαγείρεμα γίνεται από τους ίδιους τους καταδικασμένους και το μενού κάθε ημέρας καθορίζεται με κοινή απόφαση. Συνήθως, το μενού αποτελείται από τέσσερα πιάτα: σούπα, κρέας, χόρτα και φρούτο. Τα μενού των Χριστουγέννων, του Πάσχα και της 14ης Ιουλίου, ημέρας της εθνικής εορτής, δεν είναι κατώτερα ενός ρεστοράν πρώτης κατηγορίας. Αυτές οι πανδαισίες γίνονται με προσωπικά έξοδα των κρατούμενων, που κατά τη φάση αυτή πληρώνονται όχι μόνο για τις υπερωρίες τους, αλλά και για ένα μέρος της τακτικής δουλειάς τους.

HUBERT EMMANUEL

Επί 600 χρόνια τα κολλέγια της Όξφορδης και του Καϊμπριτζ όχι μόνο επέζησαν, αλλά και διετήρησαν την αυτονομία τους κι' εξακολούθησαν ν' αναπτύσσονται δίνοντας στα δύο αυτά πανεπιστήμια χαρακτηριστικά μοναδικά στην ακαδημαϊκή ιστορία.. 'Αλλά τι είναι και πώς εξελίχθηκε αυτό το παράδοξο «ούσημα των κολλεγίων», άγνωστο σήμερα στην ήπειρωτική Ευρώπη;

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

ΤΟ ΚΟΛΛΕΓΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΝΑΣ παλιός όρισμός χαρακτηρίζει το πανεπιστήμιο σά «μια σχολή όπου διδάσκονται και μελετιούνται όλες οι τέχνες και οι επιστήμες». Είναι καλός γενικός όρισμός, αλλά έχει άκριτος από ιστορικής απόψεως. Γιατί «πανεπιστήμιο» σήμαινε άλλοτε μια ομάδα ανθρώπων τους οποίους συνέδεε ένα κοινό ενδιαφέρον και στον Μεσαίωνα υπήρχαν ομάδες σπουδαστών και ομάδες διδασκάλων. Τα δυο ευρωπαϊκά πανεπιστήμια τα οποία μπορεί να πει κανείς ότι απέτελεσαν ένα πρότυπο ήταν τα πανεπιστήμια της Βολωνίας και των Παρισίων, που ιδρύθηκαν και τα δυο τον 12ον αιώνα. Το πανεπιστήμιο της Βολωνίας ήταν μια ομάδα σπουδαστών που εξέλεγαν τον πρόεδρό τους. Το πανεπιστήμιο των Παρισίων ήταν μια ομάδα καθηγητών με άδεια διδασκαλίας επαγγελματίες, που είχαν συνταχθεί για να διδάξουν.

Η επίδραση της Ιταλίας και της Γαλλίας στην ανάπτυξη των βρετανικών πανεπιστημίων υπήρξε σημαντική. Τα παλιά πανεπιστήμια της Όξφορδης και του Καϊμπριτζ ιδρύθηκαν (τον 12ον αιώνα περίπου) κατά το πρότυπο του πανεπιστημίου των Παρισίων, γιατί στο Παρίσι ή Σορβόνη και άλλα ιδρύματα απέτελεσαν τα πρώτα παραδείγματα κολλεγίων στα πλαίσια ενός πανεπιστημίου. Στις ημέρες μας η Σορβόνη έχει πάρει ν' αποτελεί χωριστό κολλέγιο. 'Αλλά τα κολλέγια της Όξφορδης και του Καϊμπριτζ, χάρις στις προσπάθειες των ιδρυτών και των εφευρετών τους από τον 13ον ως τον 20ον αιώνα, όχι μόνο επέζησαν, αλλά και διατήρησαν την αυτονομία τους κι' εξακολούθησαν ν' αναπτύσσονται δίνοντας και στα δυο αυτά πανεπιστήμια χαρακτηριστικά μοναδικά στην ακαδημαϊκή ιστορία.

★

ΔΙΑΙΤΕΡΑ για τους φοιτητές το κολλέγιο αποτελεί το κέντρο του ενδιαφέροντος και της δραστηριότητάς τους. Ούτε στην Όξφορδη ούτε στο Καϊμπριτζ το «πανεπιστήμιο» αποτελεί ενιαίο κτιριακό συγκρότημα. Για τον φοιτητή το πανεπιστήμιο είναι ένα ίδρυμα που οργανώνει παραδόσεις και εξετάσεις, έχει βιβλιοθήκες και εργαστήρια, δίνει διπλώματα και δίνει τους κανονισμούς πειθαρχίας, τον τρόπο ζωής και τη συμπεριφορά του φοιτητού. 'Εκείνο που βρίσκεται πίσω απ' αυτή την έμμονή

στην κολλεγιακή ζωή είναι το γεγονός ότι όλα τα κολλέγια, τόσο της Όξφορδης όσο και του Καϊμπριτζ είναι κάτι περισσότερο από φοιτητικές κατοικίες. Καθένα απ' αυτά αποτελεί ένα πλήρες ίδρυμα με τα δικά του κτίρια, με τους εφευρέτες του και τους κανονισμούς του, το διοικητικό του συμβούλιο και την ιστορική του παράδοση. Βέβαια, δεν είναι τελείως ανεξάρτητο αφού υπάγεται στη δικαιοδοσία του πανεπιστημίου. Τα κολλέγια παρέχουν όρισμένες οικονομικές συνεισφορές στο πανεπιστήμιο και το καταστατικό και οι κανονισμοί του δεν πρέπει να έρχονται σε σύγκρουση με τους κανονισμούς του πανεπιστημίου. 'Ισως ο φοιτητής έχει συγκεχυμένη ιδέα για την ιστορία του κολλεγίου του, αλλά από την πρώτη μέρα της εγγραφής του αισθάνεται ότι αποτελεί μέλος μιας ιδιαίτερης κοινότητας. Είναι υποχρεωμένος να παίρνει το δείπνο του στην κοινή τραπέζια του κολλεγίου και, αν επιθυμεί, και τα υπόλοιπα γεύματα. Καλείται, αλλά δεν υποχρεούται, να παρακολουθεί τις λειτουργίες στο ιδιαίτερο παρεκκλήσιο του κολλεγίου, μπορεί να χρησιμοποιεί τη βιβλιοθήκη, έχει τον έπιμελητή του, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη γενική του πρόοδο και έναν επιτηρητή που κατευθύνει την επιστημονική του εργασία και τον συμβουλεύει σχετικά με τις παραδόσεις που πρέπει να παρακολουθεί στο πανεπιστήμιο. 'Επίσης, στο κολλέγιο υπάρχουν λέσχες και σύλλογοι όλων των ειδών — φιλολογικοί, επιστημονικοί, θρησκευτικοί, αθλητικοί...

★

ΠΟΙΟΣ είναι ο πρωταρχικός σκοπός της εγγραφής του φοιτητού στο κολλέγιο; Να γίνει καλός επιστήμων; Να αποκτήσει επαγγελματικά εφόδια; Να γίνει καλός πολίτης; 'Εδώ, καλό θα ήταν ν' ανατρέξουμε στο πανεπιστήμιο του Μεσαίωνα.

Στα μεσαιωνικά πανεπιστήμια υπήρχαν τρεις σχολές — της θεολογίας, της νομικής και της ιατρικής — και ο κυριώτερος αντικειμενικός σκοπός ήταν η εκπαίδευση κληρικών και πολιτικών. Στα χρόνια οι κληρικοί ήταν και πολιτικοί. Στα πανεπιστήμια όπως και σ' άλλα ιδρύματα δημιουργήθηκαν σιγά σιγά πολλές αλλαγές. Οι περισσότεροι από τους φοιτητές του μεσαιωνικού πανεπιστημίου ήταν φτωχοί νέοι που προετοιμάζονταν για το στάδιο του κληρικού. Μόνο κατά την περίοδο των Τυδώδ αρχισε να

δημιουργείται η αντίληψη ότι το πανεπιστήμιο αποτελεί το μόνο μέσον εκπαιδεύσεως ενός «ευγενούς». Το ήθικ πρόβλημα που αντιμετώπιζον τα σημερινά πανεπιστήμια είναι πολύ παλιό. Το 1547 ο Ρότζερ 'Ασκι παραπονιόταν ήδη ότι «γράφονται στο πανεπιστήμιο άνθρωποι που δεν έχουν σκοπό να μελετήσουν μέγχοι σημείων τελειότητας, αλλά για ν' αποκτήσουν τα κατάλληλα προσόντα για όρισμένες κρατικές θέσεις με επιπλέον γνώσεις». Η αντίθεση αυτή ανάμεσα στην επιδίωξη της «τελειότητας» και την απόκτηση ενός «χαριού» που λέγεται πτυχίο παρατηρείται και σήμερα.

Όσο παράξενο κι' αν φαίνεται, ο φτωχός σπουδαστής υπήρξε πάντοτε το τυπικό γνώρισμα της Όξφορδης και του Καϊμπριτζ και τα επιτεύγματά του δόξαζαν τα πανεπιστήμια. 'Αλλά κατά τον 18ο και 19ον αιώνα ο αριθμός των φοιτητών από τις ανώτερες και μεσαίες κοινωνικές τάξεις άρχισε να υπερβαίνει τον αριθμό των φτωχών φοιτητών. Μερικοί από τους πλούσιους αυτούς φοιτητές ήταν ανώτατου πνευματικού επιπέδου και έγιναν πρωτοπόροι, επισκοποι, δικαστές ή κυβερνήτες. 'Αλλοι μόλις κατόρθωναν να περνάνε στις εξετάσεις και ακολουθούσαν διάφορους επαγγελματικούς τομείς άσχετους με την επιστήμη που σπούδασαν, ενώ μερικοί άλλοι αποχώρησαν προτού λάβουν το δίπλωμα.

★

ΣΗΜΕΡΑ, έχουν σημειωθεί πολλές μεταβολές στην πανεπιστημιακή σκηνή. Ο φοιτητής που έδινε μεγάλες υποσχέσεις, πλούσιος ή φτωχός, αυτός που διεκρινότο στους διαγωνισμούς υποτροφιών του κολλεγίου, είχε πάντοτε τις ευκαιρίες ν' αναδειχθεί. Από το 1945 οι ευκαιρίες δίνονται σε πολύ εφ' όλης της κατάστασης φοιτητών γιατί καθιερώθηκαν οι κρατικές υποτροφίες — κάτι το έντελως καινούργιο για τα βρετανικά πανεπιστήμια. Οι αλλαγές που σημειώθηκαν στη ζωή των φοιτητών του Καϊμπριτζ και της Όξφορδης κατά τα τελευταία 15 χρόνια είναι πραγματικές και σημαντικές.

Ο αριθμός των φτωχών φοιτητών αβέβαια, ο τύπος του κομμενόμενου αστοχράτη φοιτητή σχεδόν εξαφανίστηκε.

Οι λέσχες και οι σύλλογοι των κολλεγίων εξακολουθούν να ακμάζουν, αλλά η κοινωνική προσέλευση δέ λαμβάνεται υπ' όψη, όπως άλλοτε, για τη συμμετοχή σ' αυτές τις οργανώσεις. Η Όξφορδη και το Καϊμπριτζ έχουν δημοκρατικοποιηθεί.

Σε μια τεχνολογική εποχή είναι αναπόφευκτο η επιστήμη, θεωρητική και εφαρμοσμένη, να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του κύκλου των μαθημάτων. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση των φοιτητών στις φυσικές επιστήμες. 'Αλλ' αυτό δε σημαίνει ότι ο αριθμός των φοιτητών στις θεωρητικές επιστήμες έχει μείνει στάσιμος. Οι φοιτητές της ιστορίας π. χ. αύξηθηκαν κατά 25% στα τελευταία είκοσι χρόνια...

Η σύντομη αυτή ανασκόπηση περιορίσθηκε στα πανεπιστήμια του Καϊμπριτζ και της Όξφορδης γιατί αυτά ενδιαφέρουν περισσότερο από ιστορική πλευρά. Είναι τα μόνα πανεπιστήμια που διατηρήθηκαν επί 600 χρόνια και μόνο εκεί καθιερώθηκε κι' εξελίχθηκε το σύστημα των κολλεγίων, άγνωστο σήμερα στην ήπειρωτική Ευρώπη.

Γίνεται πάντα λόγος για τα επιτεύγματα των Αμερικανών και Ρώσων και για τις τεράστιες προόδους τους σ' όλους τους τομείς της έρευνας. Η αλήθεια, ωστόσο, είναι ότι και άλλες χώρες συμβάλλουν σημαντικά στην επιστημονική πρόοδο και έχουν να επιδείξουν αξιόλογα αποτελέσματα. Πρό πάντων οι ευρωπαϊκές χώρες. Στην Ευρώπη — στην 'Ελβετία — γίνεται τώρα, από τον περασμένο Φεβρουάριο, η μεγαλύτερη επιστημονική προσπάθεια να διαφωτισθεί το μυστήριο της δομής της ύλης. Τι είναι, όμως, η προσπάθεια αυτή και με ποιά μέσα επιχειρείται;

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Το έργο και οι καταπληκτικές έρευνες του Σ.Ε.Ρ.Ν.

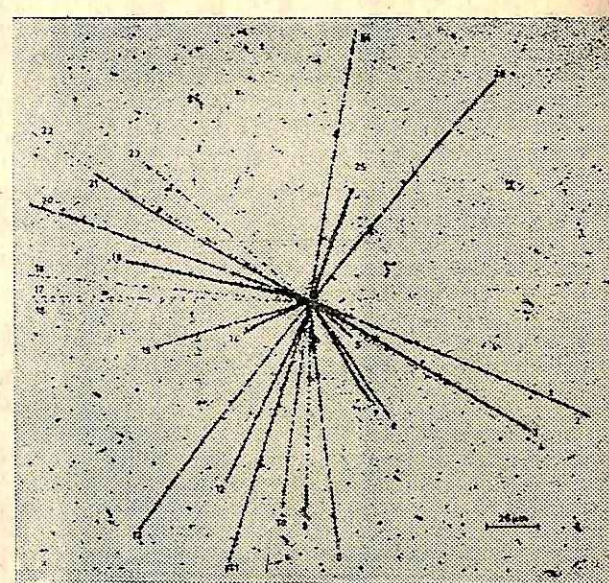
Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

ΣΤΗΝ 'Ελβετία, κοντά στα γαλλικά σύνορα, υπάρχει μια μικρή γωνιά — 41 εκτάρια — που είναι μια μόνιμη έστια διεθνούς επιστημονικής συνεργασίας. Είναι η ΣΕΡΝ — δηλαδή το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τις πυρηνικές έρευνες. Γεννήθηκε επίσημα στις 29 Σεπτεμβρίου 1954. Είχε προηγηθεί, όμως, ένα προκαταρκτικό στάδιο που άρχισε από το 1949 και συγκεκριμένα από την Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Διάσκεψη της Λωζάννης. Ο μεγάλος Γάλλος επιστήμονας Λουί ντε Μπρού, βραβείο Νόμπελ της φυσικής, είχε ρίξει τότε την ιδέα να ενώσουν οι όλικοί και πνευματικοί πόροι των εθνών για να κατασκευασθούν τεράστιες μηχανές προοριζόμενες για τις πυρηνικές έρευνες. Η ιδέα αυτή καρποφόρησε, χάρις στη βοήθεια της Ουνέσκο.

Πραγματικά το 1950 η Ουνέσκο ανέθεσε στον καθηγητή 'Ωζέ, διευθυντή του τμήματος της των φυσικών επιστημών, ν' αναλάβει την πρωτοβουλία για ένα τέτοιο έργο. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, έπειτα από άλλες αλλαγές συνέδρια, η προσπάθεια έδωσε αποτελέσματα, υπό την αιγίδα της Ουνέσκο, που πρόσφερε το επιστημονικό προσωπικό, τα κτίρια και τις εύκολες για τα πρώτα βήματα.

Τον Ιούνιο του 1952 ένδεκα ευρωπαϊκά κράτη — Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, 'Ελλάδα, 'Ιταλία, Νορβηγία, 'Ολλανδία, Δ. Γερμανία, Σουηδία, 'Ελβετία, Γιουγκοσλαβία — δέχθηκαν ένα πρόγραμμα συνεργασίας στους κόλπους ενός «Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τις πυρηνικές έρευνες» (CERN).

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1954 η διεθνής σύμβαση για την ίδρυση μιας «Ευρωπαϊκής Οργανώσεως για τις πυρηνικές έρευνες» — που είχε επικυρωθεί από τα 11 κράτη κι' από την 'Αγγλία — έμπαινε σε ισχύ: η διεθνής επιστημονική συνεργασία αποκτούσε μιά από τις πολυτιμότερες έστιες της.

Το ασυνήθιστο αυτό άστρο είναι μικροφωτογραφία της αποσυνθέσεως ενός ατομικού πυρήνα. Το βλήμα (1) είναι ένα πρωτόνιο που βομβαρδίζει ένα πυρήνα με κινητική ενέργεια 25.000.000.000 ηλεκτρονιόβόλτ. Ο πυρήνας αυτός έχει έκραγι. Τα σαν κοκκίδες ίχνη (4, 16, 17, 18, 22, 23) είναι μεσόνια (π) και (κ). Τα περισσότερα από τα άλλα ίχνη έχουν παραχθεί από φορτισμένα θραύσματα του διασπασθέντος πυρήνα. Το ίχνη αρ. 3 δείχνει ένα σωματίδιο σχετικά πιδό βαρύ. Μια λεπτομερέστερη ανάλυση θα μπορούσε ίσως να αποκαλύψει μερικά σωματίδια που λέγονται «ξένα».

παλλήλους. Στη ΣΕΡΝ παρακολουθούν τις πυρηνικές έρευνες και 60 υπότροφοι από διάφορες χώρες.

Ολόκληρη η δραστηριότητα του ΣΕΡΝ αφιερώνεται στη θεμελιώδη πυρηνική έρευνα. Αυτό σημαίνει ότι το ΣΕΡΝ δεν έχει καμιά βιομηχανική δραστηριότητα στον τομέα της παραγωγής ατομικής ενέργειας ή ραδιοϊσοτόπων. Αυτό σημαίνει επίσης ότι το ΣΕΡΝ είναι μεγάλος καταναλωτής ηλεκτρικού ρεύματος: 'Ηδη, που οι δυο «μηχανές» έχουν άρχισι να λειτουργούν κανονικά, η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος μπορεί να φτάσει τα 40.000.000 ώριατα κιλοβάτ.

Για ποιο λόγο, όμως, τόση σπατάλη ενέργειας; Απλούστατα, για να γίνουν δυνατές θεμελιώδεις ανακαλύψεις στον τομέα της ατομικής και της υπατομικής φυσικής. Η επιστημονική περιπέτεια του ΣΕΡΝ εγγράφεται στη μακρά σειρά των αποπειρών του ανθρώπου να γνωρίσει ένα από τα μυστήρια του Σύμπαντος: τη τομή της ύλης.

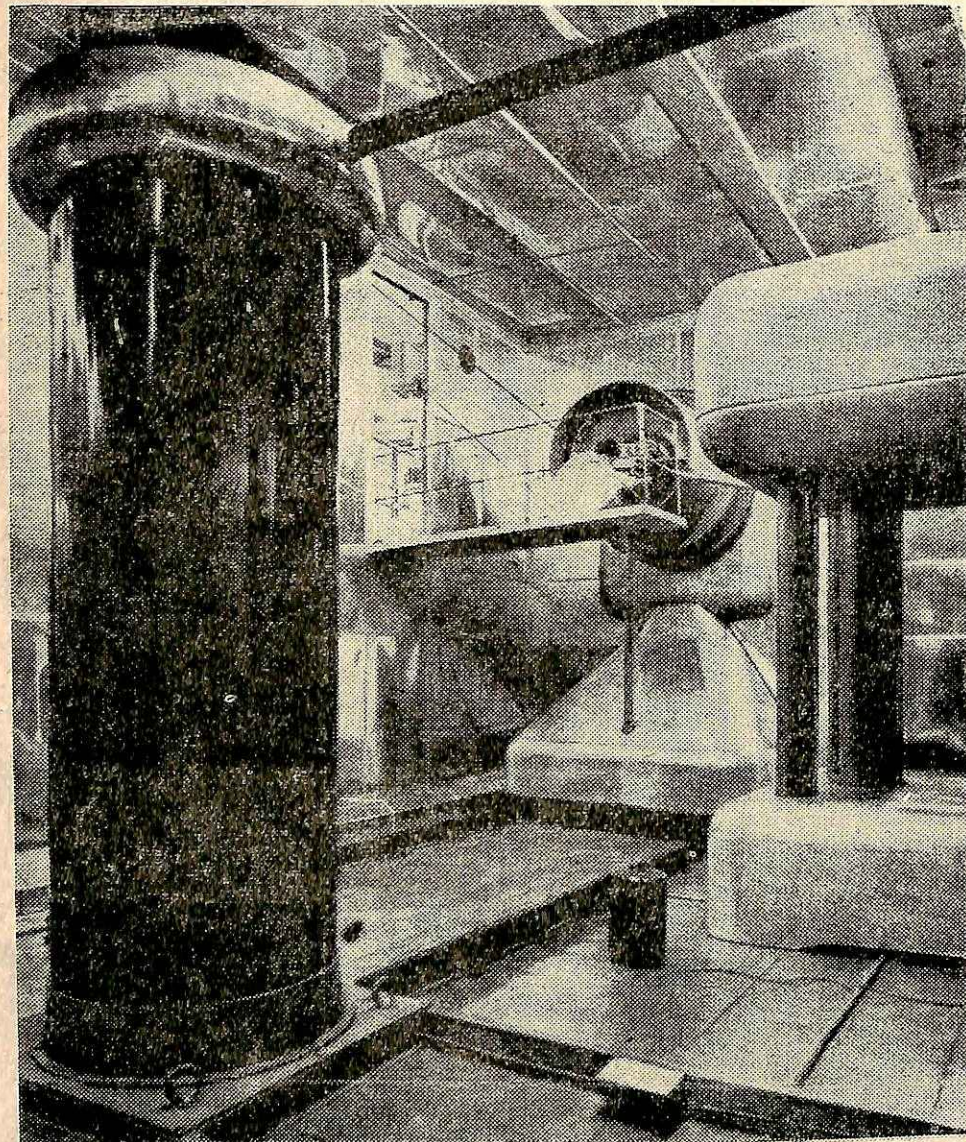
Τα στοιχειώδη σωματίδια

ΤΟ έρώτημα αυτό μένει χωρίς ικανοποιητική απάντηση από χιλιάδες χρόνια — από την εποχή που το είχαν θέσει οι αρχαίοι 'Ελληνες. Χωρίς να έχει απαντήσει ικανοποιητικά σ' αυτό το έρώτημα η εποχή μας,

έχει κάνει ωστόσο ένα εκπληκτικό άλμα στη γνώση των στοιχειωδών σωματιδίων. Για να γίνει, όμως, αποφασιστική πρόοδος, χρειάζονται νέα όργανα, πολύ ισχυρότερα. Το ΣΕΡΝ, λοιπόν, διαθέτει σήμερα δύο από τα πιο ισχυρά και πιο τέλεια μέσα έρευνας που υπάρχουν στον κόσμο: το τρίτο συγχροκυκλοτρόνιο και το πρώτο συγχροτρόνιο με πρωτόνια σε δύναμη επιταχύνσεως.

Οι άρχαιοι πίστευαν ότι ο κόσμος

μικροσκοπικό πυρήνα, που τον περι-στοίχοζε ένα σύννεφο από ηλεκτρόνια. Ο πυρήνας τεμαχίστηκε με τη σειρά του: οι επιστήμονες πίστευαν ότι τον αποτελούσε ένας συνδυασμός από πρωτόνια και ουδετερόνια (νετρόνια). Τα ηλεκτρόνια, τα πρωτόνια και τα ουδετερόνια πήραν τότε τη θέση των άτόμων κάτω από την ετικέτα «στοιχειώδη σωματίδια».

Η πηγή των πρωτονίων του συγχροτρονίου πρωτονίων. Τα πρωτόνια αποσπώνται από άτομα υδρογόνου με έκσ' ένα «κλουβί του Φαραντάι» που φαίνεται στη φωτογραφία.

μπορούσε να άξηγηθεί απλά σε τέσσερα στοιχεία: το χώμα, το νερό, τον αέρα και τη φωτιά. Αργότερα ανακαλύφθηκαν αυτά που ονομάζουμε σήμερα «στοιχεία», όπως ο σίδηρος, ο άνθρακας, το άξυγνο κλπ. Κατά των 100 χρόνια ωνόμασαν άτομο τον μικρότερο κόκκος καθενός από αυτά τα στοιχεία. Το άτομο θεωρήθηκε, λοιπόν, σαν στοιχειώδης σωματίδιο. Και επιστημονήθηκαν έκτο περίπου άτομα.

Επειτα, στις αρχές του αιώνα μας, οι επιστήμονες έριξαν μια ματιά στο έσωτερικό του ίδιου του ατόμου: δεν ήταν απλό, άλλ' αποτελείτο από ένα

Σ' αυτό το σημείο ήταν η επιστήμη χθές. Σήμερα, η επιστημονική έρευνα επιδιώκει κάτι περισσότερο: να κάνει την απογραφή της «υπατομικής πανίδας». Ξέρουμε τώρα όχι πλέον τρία στοιχειώδη σωματίδια (ηλεκτρόνια, πρωτόνια, ουδετερόνια), αλλά 32 που οι συνδυασμοί και οι αλληλεπενέργειές τους φαίνεται να βρίσκονται στη βάση της ύλης. Οι δυο μηχανές του ΣΕΡΝ και τα προσαρτημένα σ' αυτές έργαστήρια θα επιτρέψουν να συνεχισθούν οι έρευνες. Γιατί οι φυσικοί του ΣΕΡΝ έχουν απόλυτη έμπιστοσύνη στο μέλλον

των εργασιών τους. Έλπίζουν να διαπιστώσουν μια μέρα πόσα σωματίδια μετέχουν πραγματικά στη σύσταση της ύλης. Έλπίζουν να καταλάβουν ποιες αλληλεπενέργειες διέπουν αυτά τα σωματίδια. Έλπίζουν να έπεξεργασθούν μια πλήρη θεωρία, δηλαδή μια γενική εξήγηση σχετικά με τις σημαντικές δυνάμεις που συνδέουν τα στοιχειώδη σωματίδια.

Έλπίζουν, τέλος, να σχηματίσουν μιαν εικόνα για τη σύσταση, για τη δομή των ίδιων των σωματιδίων.

Συνεχής βομβαρδισμός

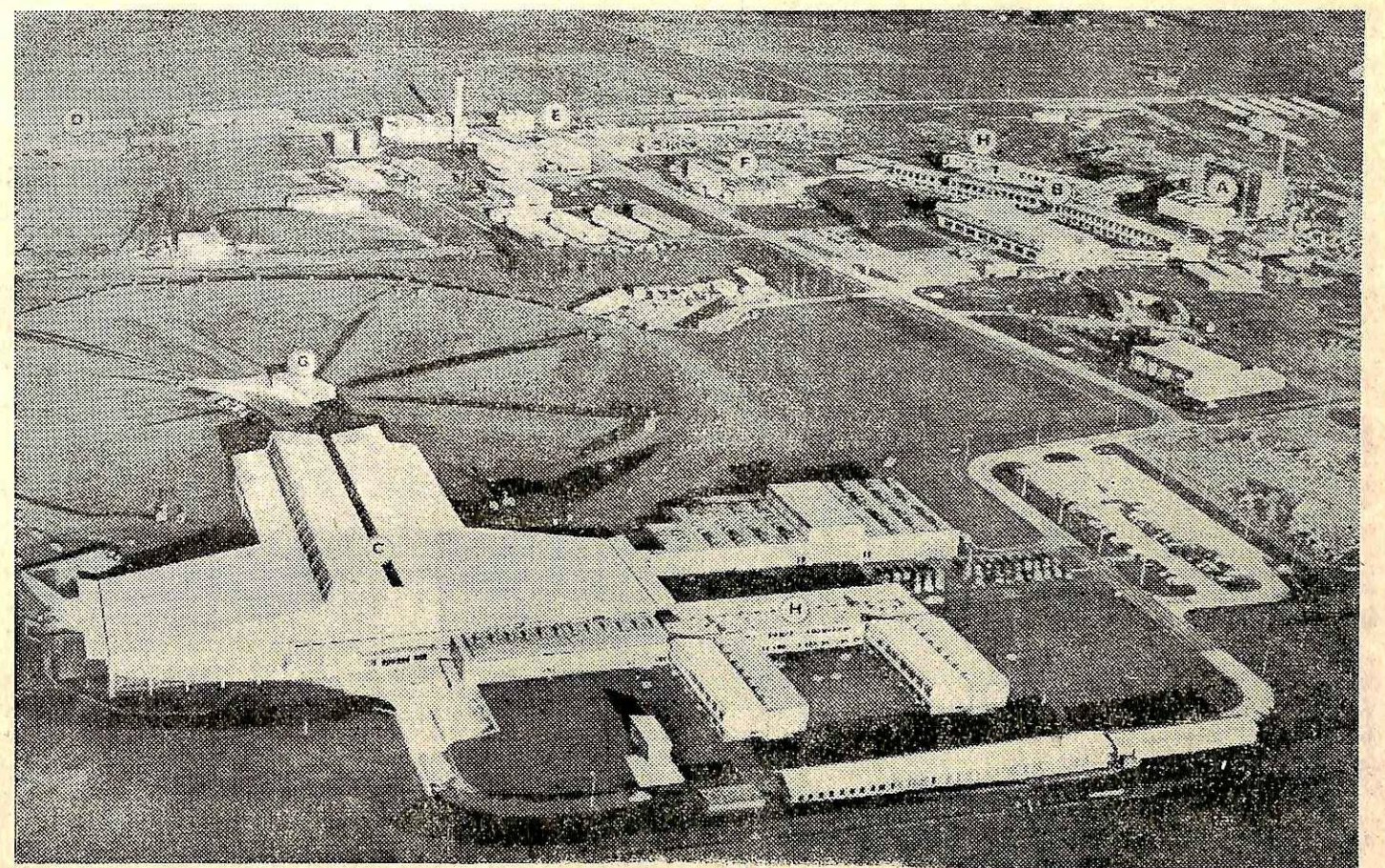
ΓΙΑ να το κατορθώσουν, οι φυσικοί του ΣΕΡΝ διαθέτουν δύο επιταχυντικές μηχανές. Ονομάζεται επιταχυντής ή ατομοθραύστης, κάθε μηχανή στην οποία ηλεκτρισμένα στοιχειώδη σωματίδια επιταχύνονται με μεγίστη ταχύτητα για να προκαλέσουν αντιδράσεις μέσα σ' αυτόν τον πυρήνα του ατόμου, φθάνοντας σε «στόχους». Η ταχύτητα των σωματιδίων μπορεί να φτάσει τα 99,93% περίπου της ταχύτητας του φωτός και η αντίδραση που προκαλείται έτσι συμβαίνει στον τομέα του απείρως μικρού (ένα δεκάκις δισεκατομμυριοστό του δισεκατομμυριοστού του εκατοστομέτρου) και του απείρως ταχέως (ένα δεκάκις εκατομμυριοστό του δευτερολέπτου).

Με άλλα λόγια, οι δύο μηχανές του ΣΕΡΝ βομβαρδίζουν και αποσυνθέτουν πυρήνες ατόμων για να γνωρίσουν οι επιστήμονες την έσωτερική δομή τους. Πώς, όμως, οι μηχανές κατορθώνουν να φθάνουν ταχύτητες 270.000 χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο; Ας προσπαθήσουμε να καταλάβουμε την αρχή της λειτουργίας τους.

Η «μικρή μηχανή» είναι η πρώτη που λειτουργήσει στο ΣΕΡΝ (από το 1957). Ονομάζεται συγχροκυκλοτρόνιο. Σε μια τέτοια μηχανή η πηγή των πρωτονίων βρίσκεται στο κέντρο της και τα πρωτόνια διαγράφουν, ξεκινώντας από το κέντρο, μια σπειροειδή τροχιά όλοένα πιο μεγάλη και με ταχύτητα διαρκώς μεγαλύτερη, όσο γίνονται μακρύτεροι οι γύροι που κάνουν. Ο άριστος αυτός περίπλους εκτελείται σ' ένα κενό και υπό την ώθηση ισχυρών μαγνητικών πεδίων. Η διαδικασία αυτή έχει παρομοιασθεί με την κίνηση μίας σφαίρας που την στριφογυρίζουμε δεμένη στην άκρη ενός σπάγγου, δίνοντάς της σπειροειδή τροχιά. Σ' ένα συγχροκυκλοτρόνιο συγχρονίζουμε τη συχνότητα της τάσεως επιταχύνσεως με την ταχύτητα του σωματιδίου. Η «μικρή μηχανή» του ΣΕΡΝ επιτρέπει έτσι επιτάχυνση 600.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ: έρχεται τρίτη, μετά τα συγχροκυκλοτρόνια του Μπέρκλεϋ (Η.Π.Α.) και της Ντούμπνα (Σ. Ένωση).

Η «μεγάλη μηχανή»

Η «ΜΕΓΑΛΗ μηχανή» είναι αξία του δόνατός της. Αντίθετα με τη «μικρή», που λειτουργεί άνετα σε μιαν αίθουσα που κάθε πλευρά της εί-

Στα 41 εκτάρια του ΣΕΡΝ οι επιστήμονες 13 ευρωπαϊκών χωρών συνεργάζονται στενά για να επιλύσουν το θεμελιώδες πρόβλημα: τη δομή της ύλης. Διαθέτουν, γι' αυτό,λόκληρο συγκρότημα εγκαταστάσεων που χτίστηκαν για τις έρευνές τους: (Ε) είσοδος. (Δ) έλβετικό τελωνείο. (F) κτίριο του συγχροκυκλοτρονίου. (Η) εργαστήρια. (Β) διδύλιο. (Α) διοικητικές υπηρεσίες. (G) κέντρο του δακτυλίου του συγχροτρονίου πρωτονίων. (C) ζώνη των στόχων και αίθουσα πειραματισμού του συγχροτρονίου πρωτονίων.

ναι 17 μέτρα, η «μεγάλη μηχανή» εντυπωσιάζει με τις γιγάντιες διαστάσεις της: το κύριο τμήμα της, το περίγραμμα επιταχύνσεως, καταλαμβάνει μια στρογγυλή σήραγγα μήκους 628 μέτρων!

Πώς λειτουργεί η μεγάλη μηχανή; Τα πρωτόνια επιταχύνονται πρώτα από ένα επιταχυντή και έπειτα εισάγονται στο δακτύλιο, χώρο κενού σε σχήμα σωλήνα με έλλειπτική τομή. Τα πρωτόνια διατρέχουν αυτόν το δακτύλιο εκατοντάδες χιλιάδες φορές και κάθε φορά πιο γρήγορα πριν πλήξουν τους στόχους. Έτσι δεν έχουμε επιτάχυνση σε σπειροειδή τροχιά, όπως στη «μικρή μηχανή», αλλά ένα πλήθος «γύρων της πίστας» σε κυκλική τροχιά.

Ίδου μερικές λεπτομέρειες. Τα πρωτόνια προέρχονται από άτομα υδρογόνου απηλλαγμένα από το δορυφόρο ηλεκτρόνιό τους. Εισάγονται στο δακτύλιο από έναν επιταχυντή με ενέργεια 50.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ. Έκαστο ισχυρό ηλεκτρομαγνητικό κρατούν τα πρωτόνια στην κυκλική τροχιά τους και 16 σταθμοί επιταχύνσεως, σκορπισμένοι σ' ολόκληρη τη διαδρομή, αυξάνουν την ενέργειά τους σε κάθε πέρασμα. Σε κάθε περιστροφή τα πρωτόνια κερδίζουν 50.000 ηλεκτρονιοβόλτ και διατρέχουν 500.000 φορές περίπου τα 628 μέτρα της περιμέτρου — περίπου οκτώ φορές το γύρο της Γης και σχεδόν την από-

σταση από τη Γη στη Σελήνη — πριν φτάσουν τους στόχους με ενέργεια 25.000.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ. Στη διάρκεια της επιταχύνσεως και για να κρατήσει τα πρωτόνια στην τροχιά τους, το μαγνητικό πεδίο περνά από 150 γκάους σε 12.000 γκάους.

Κι' όλα αυτά γίνονται μέσα σε ένα δευτερόλεπτο! Και ο κύκλος επαναλαμβάνεται 12 φορές το λεπτό.

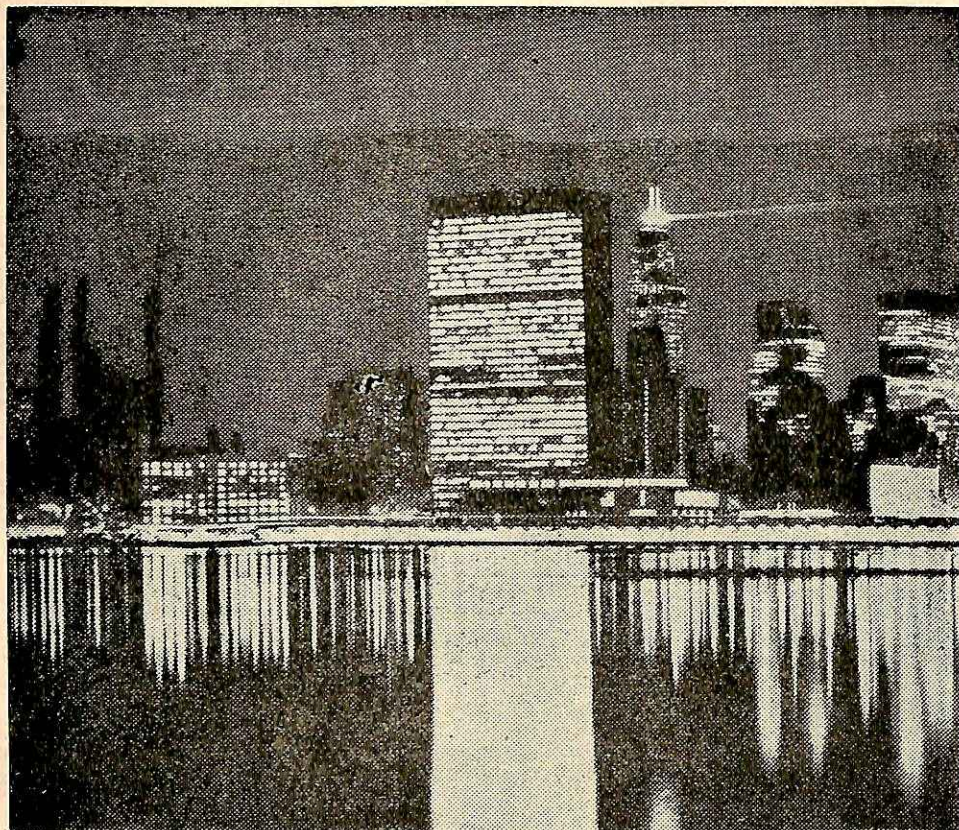
Για να επιτευχθεί το αποτέλεσμα αυτό — που δεν είχε πραγματοποιηθεί ποτέ ως τώρα — χρειάστηκε να υπερνικηθούν πάμπολλες δυσκολίες. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα για να καταδειχθεί πόσο πολύπλοκο είναι αυτό το επίτευγμα. Κατά τα ταξίδια τους στην κυκλική περίμετρό τους, τα πρωτόνια πρέπει να μένουν όσο το δυνατό με περισσότερη ακρίβεια στη θεωρητική τροχιά τους, χωρίς να χάνονται σ' επαφή με το τοίχωμα του κενού χώρου, γιατί η επαφή αυτή θα τα επιβράδυνε ή θα τα σκόρπιζε. Έτσι, ισχυροί φακοί σπρώχνουν σ' αυτή την τροχιά όλα τα σωματίδια που απομακρύνονται για οποιοδήποτε λόγο. Η λύση που υπήρξε καινοτομία στο ΣΕΡΝ, επέτρεψε να περιορισθούν οι διαστάσεις του κενού χώρου και των 100 στοιχείων του ηλεκτρομαγνητή. Η λύση αυτή, όμως, απαιτούσε αντίστροφα αυστηρότατη ακρίβεια στην τοποθέτηση των διαφόρων μερών του ηλεκτρομαγνητή. Έξ άλλου,

το σύνολο της περιμέτρου επιταχύνσεως έπρεπε να μένει αυστηρά στο ίδιο επίπεδο. Αυτό σημαίνει — στην περίπτωση μας — ακρίβεια 1 προς 500.000: είναι η ακρίβεια ενός ωρολογίου στην κλίμακα ενός θωρηκτού.

Τεράστιες δυσκολίες

ΚΑΤΑ συνέπεια, τα θεμέλια του ηλεκτρομαγνητή και του δακτυλίου μελετήθηκαν ειδικά για να περιορισθούν όσο το δυνατό περισσότερο οι επιδράσεις των μεταβολών της θερμοκρασίας και των κραδασμών του εδάφους. Πάρθηκαν πολύ μεγάλες προφυλάξεις για να απαλλαγεί ο απέραντος δακτύλιος από την επίδραση των ελαφρυτάτων σεισμικών δονήσεων, των αργών και απειροελάχιστων παραμορφώσεων που οφείλονται στις παλίρροίες του Ατλαντικού, άκόμα δε και των μικροδονήσεων που προκαλούνται από τον συγκλονισμό του εδάφους των ατλαντικών ακτών, όταν επικρατεί τρικυμία. Γι' αυτό οι ηλεκτρομαγνήτες κι' ο δακτύλιος στηρίζονται σε μια πλάκα από βαρύ μπετόν (διαμέτρου 200 μέτρων) που κι' αυτή υποστηρίζεται από κυλινδρικούς στύλους στέρεα βυθισμένους στο έδαφος. Ο τρόπος αυτός κρατά την περίμετρο επιταχύνσεως στο ίδιο επίπεδο

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 48

Νέα Υόρκη. Το κτίριο των Ηνωμένων Εθνών.

Το αληθινό πρόσωπο του Νέου Κόσμου

Μιά σκιαγραφία του αμερικανικού λαού όπως τον βλέπει ο ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΥΑ της Γαλλικής Ακαδημίας

ΤΟΝ καιρό που η Αμερική είχε ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας απέναντι της Ευρώπης, ο Μάρκ Τουαϊν κορόϊδευε τους Ευρωπαίους για να καθησυχάσει τους συμπατριώτες του. Την εποχή του Ντίκενς ή Εύρωπη χαμογέλουσε στωικά για την Αμερική. Σήμερα, έχει περάσει ο καιρός των διηπειρωτικών εύφυσολογημάτων. Πολλά διακυβεύονται σ' αυτό το παιχνίδι. Δεν υπάρχει τίποτα πιο μάταιο και βλακώδες από το να κατηγορούμε τους ανθρώπους μιάς άλλης ηπείρου ότι είναι ... διαφορετικοί από μας. Το ζήτημα είναι να τους καταλάβουμε και να τους κάνουμε να μάς καταλάβουν...

Υλισμός και ιδεαλισμός

Η ΕΥΚΟΛΩΤΕΡΗ μέθοδος ανάλυσης είναι να πούμε πρώτα τι δέν είναι το αμερικανικό πνεύμα ή, ακριβέστερα, ν' αναφέρουμε τις υπερβολικές ή άδικες κατηγορίες που διατυπώνονται έναντιόν του.

Πρώτη κατηγορία, ή πιο κοινότυπη: ΟΙ Ηνωμένες Πολιτείες είναι χώρα υλιστική. Το μόνο που λογαριάζεται στην Αμερική, μάς λένε, είναι η κατο-

χή ωρισμένων μηχανημάτων. Οί άνθρωποι δεν έχουν άλλο σκοπό στη ζωή τους παρά ν' αποκτήσουν ένα αυτοκίνητο, ένα ηλεκτρικό ψυγείο, μία συσκευή τηλεόρασης, ένα ηλεκτρικό πλυντήριο, μία μηχανή που πλένει τα πιάτα. Ο άνθρωπος που δεν κατορθώνει να τ' αποκτήσει όλα αυτά, περιφρονείται από τους ομοίους του. Κι' ενώ αγωνίζονται για ν' αποκτήσουν μηχανές, οί άνθρωποι, στα εργοστάσια, γίνονται δούλοι άλλων μηχανών που έξευτελίζουν την ανθρωπιά τους...

Η σάτιρα του υποδουλωμένου στις μηχανές ανθρώπου ήταν άλλοτε αληθινή, αλλά στην εποχή μας η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται πια προς την αλήθεια. Η μηχανή, για τον Αμερικανό, είναι ένα όργανο απολυτρώσεως από την πιο σκληρή και κοπιαστική πλευρά της εργασίας, της εργασίας που λερώνει, παραμορφώνει και ταπεινώνει τον άνθρωπο.

Όταν ο Ευρωπαίος χαρακτηρίζει «υλιστικό» τον τρόπο της ζωής του Αμερικανού εργάτη επειδή έχει μερικές μηχανές στο σπίτι του, ξεχνάει πως η μηχανή απελευθερώνει τον άνθρωπο από ένα μέρος της εργασίας. Ξεχνάει επίσης

Δεν υπάρχει τίποτα πιο μάταιο και βλακώδες από το να κατηγορούμε τους ανθρώπους μιάς άλλης ηπείρου ότι είναι... διαφορετικοί από μας. Το ζήτημα είναι να τους καταλάβουμε και να τους κάνουμε να καταλάβουν... Σ' αυτό το άρθρο ένας διάσημος Γάλλος συγγραφέας προσπαθεί, με αντικειμενικότητα και αμεροληψία, ν' αναλύσει τις διαφορές που μάς χωρίζουν και τις ομοιότητες που μάς συνδέουν με τον αμερικανικό λαό...

ότι όλοι οί Ευρωπαίοι ονειρεύονται σήμερα ν' αποκτήσουν περισσότερες μηχανές, ότι το σύνθημα όλων των υπατάκτων χωρών είναι έκδηλη χάνιση...

Εξ άλλου, η κατοχή των ίδιων μηχανών και της ίδιας ανέσεως καταλήγει στην προσέγγιση όλων των ανθρώπων κάθε τάξεως, κάθε επαγγέλματος, κάθε προελεύσεως. Ένας Αμερικανός δεν χάνει ποτέ τα νερά του στο σπίτι ενός άλλου Αμερικανού, γιατί όλα τα σπίτια έχουν πάνω - κάτω τις ίδιες ανέσεις. Αντίθετα, ένας Ευρωπαίος χωρικός π.χ. που μπαίνει για πρώτη φορά σ' ένα άνετο αστικό διαμέρισμα, αισθάνεται σαν χαμένος. Στην Αμερική, ο εργοδότης και ο εργάτης θα βρουν στην πόρτα του εργοστασίου να τους περιμένουν δυο αυτοκίνητα σχεδόν πανομοιότυπα.

Ο μεταναστής, ο φτωχός Αμερικανός, δεν αγοράζει μία μπανιέρα για να πλυθεί, αλλά, όπως θα έλεγε ο Σάρτρ, για «να είναι σε θέση» να πλυθεί. Αυτό ισχύει ακόμα και σήμερα σε πολλούς τομείς της αμερικανικής ζωής. Ο Αμερικανός δεν επιθυμεί τόσο ν' αποκτήσει μία μηχανή για χάρη της ίδιας της μηχανής, όσο για το συμβολικό χαρακτήρα της: κάθε προϊόν του τεχνολογικού πολιτισμού είναι το σύμβολο μιάς ιδανικής χειραφετήσεως...

Θά μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τον Αμερικανό ως ιδεαλιστή. Γιατί τί άλλο είναι ένας ιδεαλιστής αν όχι ένας άνθρωπος που πιστεύει στη δυνα-

τότητα της ενσωματώσεως του ιδανικού στο πραγματικό; Αυτή ακριβώς είναι η πνευματική κατάσταση του Αμερικανού: Συχνά, όχι μόνο αρνείται ν' ιδεί τον κόσμο όπως πραγματικά είναι, αλλά και προσπαθεί να τον φτιάξει όπως, κατά τη γνώμη του, «πρέπει» να είναι. Στην Αμερική όλα τα μυθιστορήματα, τα θεατρικά έργα και οι κινηματογραφικές ταινίες, για να επιτύχουν έμπορικά, πρέπει να έχουν «χάπυ - έντ», εύτυχες τέλος. Η ανάγκη του χάπυ - έντ, στην πραγματική ζωή, συμβαδίζει με μία γενναϊόδωρη ιδιοσυγκρασία. Όταν ένας δολοκλήρος λαός ποθεί να δίνει καλό τέλος σ' όλα τα πράγματα, σημαίνει πως είναι πρόθυμος να εργασθεί με ζήλο για να πετύχει αυτό το καλό τέλος. Είναι κι' αυτό μία έκφραση του αμερικανικού ιδεαλισμού. Φυσικά, στην πραγματικότητα μία ιστορία μπορεί να έχει και κακό τέλος. Αλλά ο Αμερικανός θέλει πάντα να εργάζεται γι' αυτό που νομίζει καλό.

Στο ανθρώπινο επίπεδο, η ανάδειξη αυτών που θεωρούνται «μεγάλοι άνδρες» της αμερικανικής ιστορίας αποτελεί μία πρόσθετη μαρτυρία κατά της μορφής του «υλισμού». Ο Βάντερμπιλτ και ο Γκούλντ, με όλα τους τα εκατομμύρια, δεν θεωρήθηκαν ποτέ μεγάλοι άνδρες. Και ο Ρακφέλλερ χρειάστηκε χρόνια δολοκλήρα γενναϊόδωρης φιλανθρωπικής δράσεως για να του συγχωρήσουν οί Αμερικανοί τον πλούτο του. Αντίθετα, ο Λίνκολν, χάρη στην ανιδιοτέλειά του, έχει σχεδόν αγιοποιηθεί από τους Αμερικανούς. Ο Αϊνστάιν, ένας Εβραίος πρόσφυγας, κέρδισε την εκτίμηση και το σεβασμό των Αμερικανών όσο ποτέ κανένας άλλος. Γιατί; Οί επιστημονικές του θεωρίες ήταν ακατανόητες για τις μάζες, αλλά ο Αϊνστάιν ήταν ένας ονειροπόλος, ένας ποιητής και, στην πολιτική, ένας ιδεαλιστής. Αυτό ήταν αρκετό για τους Αμερικανούς. Θέλω να τονίσω, πως αν ο Αμερικανός πολιτισμός διατρέχει κάποιον κίνδυνο, αυτός ο κίνδυνος δεν είναι ο υλισμός, αλλά αντίθετα μία κάποια ανικανότητα των Αμερικανών να συγκεράσουν με λίγο ρεαλισμό τον αδιάλλακτο, άνεδαφικό ιδεαλισμό τους.

Η Γεωργία Σάνδη...φασίστρια

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ, λοιπόν, όχι μόνο δεν είναι υλιστής, αλλά μου φαίνεται ότι περιπλανάται στον σύγχρονο κόσμο σαν απογοητευμένος ιδεολόγος. Βλέπει τον εαυτό του σαν Δόν Κιχώτη της εποχής μας. Ξεκίνησε από το απόμερο χωριό του για να υπερασπίσει τους αδικημένους, για ν' απελευθερώσει τα υπόδουλα έθνη, για να βοηθήσει τις υπανάπτυκτες χώρες, για να διδάξει στον κόσμο τον τρόπο της ζωής του που έχει την αφέλεια να τον θεωρεί ως καλύτερο απ' όλους τους άλλους. Έδωσε το αίμα και το χρέμα του γι' αυτή την υπόθεση. Και το αποτέλεσμα είναι ότι υπέστη σοβαρές αποτυχίες και συνάντησε όχι μόνο άγνωστην αλλά και αληθινή έχθρότητα. Γιατί;

Πρώτον, γιατί η εύγνωμοσύνη δεν είναι πολύ διαδεδομένη άρετή της ανθρωπότητας. Κατόπιν, επειδή δεν ήταν καλά πληροφορημένος για τα ήθη και τους πόθους εκείνων που βοηθούσε κι' έτσι πρόσφερε τη βοήθειά του άδελφια. Συχνά πολέμησε κατά των άνεμομύλων, κάποτε βοηθούσε εκείνους που ήθελαν να βοηθηθούν. Απέτυχε, τέλος, εξ αίτίας της φυσικής του τάσεως να υιοθετεί τις ακραίες λύσεις. Αγνοεί τις αποχρώσεις. Για τον Αμερικανό, ο κόσμος είναι μαύρος ή άσπρος.

Θυμάμαι, πως ένας κινηματογραφικός παραγωγός με είχε καλέσει μία μέρα στη δοκιμαστική προβολή μιάς ταινίας

Πολλές αμερικανικές κοινότητες εύρωπαϊκής καταγωγής μένουν πιστές στις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της εθνικότητός τους. Στις δυο φωτογραφίες, Αμερικανόπουλα όλλανδικής καταγωγής δεν διαφέρουν και πολύ από τα παιδιά της Ολλανδίας, μ' όλο που οί οικογένειές τους είναι εγκατεστημένες από πολλές γενεές στην Πενσυλβανία.

για τη ζωή της Γεωργίας Σάνδη. Ο σεναριογράφος είχε παρουσιάσει μία Γεωργία Σάνδη φασίστρια. Είπα στον παραγωγό: — Η Γεωργία Σάνδη φασίστρια; Είναι παράλογο. Πρώτα απ' όλα, ο φασισμός ήταν έντελως άγνωστος στην εποχή της. Οί ιδέες της, άλλωστε, ήταν απερίφραστα επαναστατικές και όχι αντιδραστικές. Γιατί την κάνατε φασίστρια;

— Ω, αγαπητέ κύριε, μου απάντησε, υπάρχει ένας σοβαρός λόγος: Το κοινό μας θέλει ξεκαθάρα πράγματα. Ένας άνθρωπος είναι καλός ή κακός. Η Γεωργία Σάνδη ήταν μία διεφθαρμένη μοιχαλίδα. Συνεπώς, πρέπει να ήταν και φασίστρια!

Δεν πρέπει να μάς εκπλήσσει αυτή η τάση προς τα άκρα. Οί Αμερικανοί

κατάγονται από Ευρωπαίους που μετανάστευσαν επειδή δεν μπορούσαν να υποφέρουν τους συμβιβασμούς με τη μέτρια ζωή της πατρίδας τους. Αλλά η τάση αυτή έχει και τους κινδύνους της: Σε κάθε περίπτωση ο Αμερικανός ανασζητάει έναν ήρωα κι' έναν προδότη. Δεν του περνάει απ' το μυαλό πως η φτώχη ανθρώπινη φύση είναι ένα μίγμα από άρετες και από κακίες.

Τα μυθιστορήματα και τα θεατρικά έργα της εποχής, γύρω στο 1920, ζωγραφίζουν μιά Αμερική εγκαταλειμμένη σε μία κρυφή απελπισία. Ο Χέμινγκγουεϊ, ο Φώκνερ, ο Στάινμπεκ, ο Κάλβιντουελ, έρμηνεύουν όλοι το χάσμα ανάμεσα στις ελπίδες της χώρας και την

ατελή πραγματικότητα. Ο μέσος Αμερικανός ανέχεται, ακόμα και θαυμάζει, τους συγγραφείς που παίρνουν κριτική στάση απέναντί του, γιατί η απεικόνιση μιάς δυσάρεστης πραγματικότητας του υπενθυμίζει τα ιδανικά για τα όποια εργάζεται. Τα βιβλία που ύμνούν την Αμερική, σπάνια έχουν έμπορική επιτυχία στην αμερικανική αγορά.

«Υπάρχουν ακόμα μεταξύ μας άνθρωποι δυστυχισμένοι. Αυτό ήταν το μήνυμα του Στάινμπεκ στα «Σταφύλια της Όργης». Για τον Αμερικανό ανασγνωστή το μήνυμα σήμαινε ότι πρέπει να εργασθεί σκληρότερα για να βελτιώσει την κατάσταση. Ο Ευρωπαίος δέχεται με χαρά αυτές τις καταγγελίες που αποτελούν πλήγματα κατά του αμερικανικού γοήτρου. Αλλά αν σχηματίσει τη γνώμη πως οί Αμερικανοί συγ-

Οι νεώτεροι ούρανοξυστες είναι ωραίοι ανδρείοι. Οι καινούργιες γέφυρες και τα φράγματα μας μαγεύουν με την τόλμη τους.

γραφείς έχουν απαρνηθεί την πατρίδα τους, απατάται οίκτρά. Είχα την ευκαιρία να συνομιλήσω με τον Στάινμπεκ. Δεν αντιπαθεί καθόλου την Αμερική, όπως θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε από τα βιβλία του. Κάθε άλλο. Είναι ο τύπος του εύτυχισμένου Αμερικανού και θαυμάζει με πάθος τη χώρα του.

Η πολιτιστική παράδοση

ΔΕΥΤΕΡΗ κατηγορία: Η Αμερική, μας λένε, έχει αναμφίβολα έναν τεχνολογικό πολιτισμό, αλλά δεν έχει «κουλτούρα» πολιτιστική παράδοση, γιατί δεν έχει παρελθόν...

Η μομφή φαίνεται το λιγώτερο εκπληκτική. Πώς μπορούμε να λέμε πως η Αμερική δεν έχει παρελθόν, αφού όλοι εκείνοι που τη δημιούργησαν ήρθαν από την Ευρώπη; Μήπως αυτοί δεν έφεραν μαζί τους ένα μέρος τουλάχιστον από την ευρωπαϊκή πολιτιστική παράδοση; Οι πρόγονοί τους έζησαν στην Ευρώπη.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες οι πολιτιστικές επιβιώσεις είναι ακόμα ισχυρότερες. Αμέτρητες ολλανδικές, σουηδικές, γερμανικές κοινότητες έχουν μείνει πιστές στη γλώσσα, στη θρησκεία, στα ήθη και τα έθιμα της παλιάς πατρίδας τους. Πολλές μικρές πόλεις της Αμερικής ζουν με την ανάμνηση ενός ιστορικού γεγονότος. Οι κατοικίες των μεγάλων ανδρών της αμερικανικής ιστορίας συντηρούνται με στοργή. Ολόκληροι δρόμοι διατηρούνται προσεκτικά στην αρχική τους μορφή. Βέβαια, η Αμερική δεν έχει παλιές εκκλησίες και παλάτια. Αλλά τα μοντέρνα προσότια που χτίζονται γύρω από τις αμερικανικές πόλεις, είναι άπειρα ωραιότερα από τα δικά μας.

Η αμερικανική ιστορία είναι σύντομη, αλλά οι Αμερικανοί τη γνωρίζουν και τη σέβονται πολύ περισσότερο από τους Ευρωπαίους, που συνήθως αγνοούν ή περιφρονούν την ιστορία τους. Στη Γαλλία, υπάρχουν ακόμα Γάλλοι που δεν έχουν συμφιλιωθεί με τη Γαλλική Επανάσταση. Στην Αγγλία υπάρχουν αμετανόητοι Τόρηδες. Αλλά στην Αμερική δεν υπάρχει Αμερικανός που να μη θεωρεί το αμερικανικό σύνταγμα ως την τελευταία λέξη της πολιτικής σοφίας. Και όμως, το αμερικανικό σύνταγμα δεν είναι σοφό.

Είναι σοβαρό ελάττωμα να υπάρχει ένας αντιπρόεδρος που γίνεται αυτόμάτως πρόεδρος χωρίς να έχει εκλεγεί γι'

αυτή τη θέση... Είναι μεγάλο ελάττωμα να εκλέγεται ένας πρόεδρος κάθε τέσσερα χρόνια, ενώ η Βουλή των Αντιπροσώπων ανανεώνεται κάθε δυο χρόνια, οπότε μπορεί να προκύψει ή επικίνδυνη κατάσταση ενός προέδρου που κυβερνά χωρίς την υποστήριξη της Βουλής... Είναι ελάττωμα το να απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων στη Γερουσία για να επικυρωθεί μια συνθήκη...

Αυτό το ελαττωματικό σύνταγμα, αν το εφαρμόζαμε στη Γαλλία, θα ήταν αληθινή καταστροφή. Και όμως αυτό το συνταγματικό καθεστώς λειτουργεί θαυμάσια στην Αμερική. Μερικοί το δέχονται επειδή το βρήκαν έτοιμο από τους προγόνους τους. Άλλοι το δέχονται επειδή ξέφυγαν από πολύ χειρότερα καθεστώτα στην Ευρώπη... Ένα είδος αισθηματικού ιστορισμού συνδέει τους Αμερικανούς με το παρελθόν τους. Η ιστορική τους παράδοση, περιορισμένη σε έκταση, δεν είναι καθόλου περιωρισμένη σε ένταση.

Τέλος, δεν μπορεί παρά να μας κάνει εντύπωση ο βαθύς και ειλικρινής πόθος του Αμερικανού να επαναδιαπισωθεί στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Το ταξίδι στην Ευρώπη είναι για τον σύγχρονο Αμερικανό, τι ήταν ο «μεγάλος γυρός» για τον Άγγλο του 17ου αιώνα, με μόνη τη διαφορά ότι την εποχή εκείνη μονάχα η αριστοκρατία μπορούσε να περιηγηθεί την Ευρώπη, ενώ σήμερα ο μέσος Αμερικανός είναι που επισκέπτεται τις χώρες μας.

Τις επισκέπτεται με την πρόθεση να μορφωθεί; Φυσικά, όχι πάντα. Οι ίδιοι οι Αμερικανοί γελοιογράφοι διακαμωδούν τον άφελη Αμερικανό τουρίστα που δεν ξέρει τι του γίνεται. Αλλά για πολλούς, το κίνητρο του ταξιδιού είναι μια ειλικρινής ανάγκη να γνωρίσουν και να χαρούν, τι πιδόμορφο έχει δημιουργήσει ο ευρωπαϊκός πολιτισμός στις τρεις χιλιετίδες της ιστορίας του.

Καλό και κακό γούστο

ΑΝΑΦΕΡΩ και μιαν άλλη κατηγορία: Οι Αμερικανοί, λέμε, δεν αγαπούν τις τέχνες και τη λογοτεχνία.

Είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει στην Αμερική μακρά καλλιτεχνική παράδοση στις εικαστικές τέχνες. Αλλά κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ύπαρξη πρωτότυπης λογοτεχνίας, μουσικής και, προ πάντων, αρχιτεκτονικής. Στους πρώτους ούρανοξυστες, οι Αμερικανοί αρχιτέκτονες είχαν ακολουθήσει σφαλερό δρόμο. Έχτιζαν πελώρια

κτίρια σε σχήμα ελληνικών ναών με ένα θόλο στην κορυφή. Ήταν φρικώδες. Σήμερα, τα πανύψηλα κτίρια του Ροκφέλλερ Σέντερ είναι ωραία σαν αιγυπτιακά μνημεία ή σαν μνημεία των Ινκας. Στο φως της Σελήνης οι απότομες γωνίες τους προβάλλουν ίσκιους αξιοθαύμαστους. Οι καινούργιες γέφυρες και τα φράγματα μας μαγεύουν με την τόλμη τους. Και αν συγκρίνουμε μια σχετικά καινούργια ευρωπαϊκή πόλη με μια καινούργια πόλη της Αμερικής, όπως η Τούλσα (στην Οκλαχόμα) ή τα νέα προάστια του Κάνσας Σίτι, η σύγκριση, αλλοίμονο, θ' αποβεί σε βάρος της Ευρώπης.

Βέβαια, στον καλλιτεχνικό κόσμο της Αμερικής δεν είναι τα πάντα τόσο αξιοθαύμαστα. Υπάρχει ακόμα πολύ κακό γούστο κι ένας άφελης αισθητισμός. Αλλά μήπως δεν υπάρχει κακό γούστο και στην Ευρώπη; Ας ακούσουμε τα ραδιοφωνικά μας προγράμματα, ας παρακολουθήσουμε τις παραστάσεις των λαϊκών μας θεάτρων, ας διαβάσουμε τους χειμάρρους της φθηνής φιλολογίας μας! Αν κάναμε μια στατιστική, είμαι βέβαιος πως η αναλογία του καλού και του κακού γούστου δεν θα διαφέρει πολύ στις δυο ηπείρους.

Στον τομέα της τέχνης, ο μεγαλύτερος κίνδυνος για το αμερικανικό κοινό είναι ο σνομπισμός του νεωτερισμού. Οι Αμερικανοί έχουν την τάση να θαυμάζουν πρόθυμα κάτι που δεν καταλαβαίνουν, επειδή φοβούνται μήπως «μείνουν πίσω», μήπως φανούν καθυστερημένοι. Κι αυτό είναι κάτι το τρομακτικό για τους Αμερικανούς που θέλουν παντού και πάντα να φέρονται «όπως όλος ο κόσμος».

Εδώ προσεγγίζουμε ένα πραγματικό ελάττωμα της αμερικανικής ζωής: τον «κονφορμισμό», την ανάγκη της ομοιομορφίας. Ο Αμερικανός κοινωνιολόγος Λούις Κρονμπεργκερ εξέφρασε πολύ καλά τη βαθύτερη αιτία του φαινομένου: Οι διαφόρων προελεύσεων μετανάστες, προσπαθώντας να ενσωματωθούν στην αμερικανική κοινωνία, που δεν τους δέχεται πάντα με ανοιχτές αγκάλες, έχουν την τάση να υιοθετούν την επικρατούσα παράδοση. Οι νεοφύτιστοι μιας κοινωνίας, ενός δόγματος, μιας ιδεολογίας, έχουν πάντα την τάση να γίνονται «βασιλικότεροι του βασιλέως». Το αμερικανικό «χωνευτήρι» έχει ως αποτέλεσμα να συντήξει τις ιδιομορφίες σε μια ομοιογενή μάζα. Οι «καινούργιες» χώρες κατά κανόνα δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο στοιχείο της παραδόσεως. Κι

όταν παραδόσεις δεν υπάρχουν, κατασκευάζονται κι επιβάλλονται με τη βία. Το να είναι κανείς «διαφορετικός» σε μια τέτοια χώρα, αποτελεί κοινωνικό στίγμα, σοβαρό αμάρτημα.

Ωστόσο, η ουσία του αμερικανικού κονφορμισμού δεν είναι η αποτελεσματική. Κάθε άλλο. Ένας Άγγλος κονφορμιστής θεωρεί καθήκον του να υποτάσσεται στις παραδόσεις της τάξεώς του. Ένας Αμερικανός κονφορμιστής, θα προσπαθήσει πάντα να «ξεπεράσει» την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει. Κι αν έχει την ικανότητα να το κάνει, κανείς δεν θα προσπαθήσει να τον εμποδίσει.

Η έφηβική Αμερική

ΤΕΛΟΣ, αυτοί που δεν συμπαθούν την Αμερική, τη χαρακτηρίζουν συχνά ως «παιδαριώδη».

Η λέξη δεν είναι καλοδιαλεγμένη. Η Αμερική δεν είναι παιδαριώδης, αλλά έφηβική. Στην Αμερική, τα νιάτα — με την αβεβαιότητα, τη συστολή και την ανάγκη της ανανέωσης που συνεπάγονται — διαρκούν μια ολόκληρη ζωή. Στη Γαλλία π.χ. ένας καθηγητής δημιουργεί την καριέρα του ανάμεσα στα 18 και στα 25 του χρόνια. Είναι η περίοδος της μελέτης και των εξετάσεων, ένας σκληρός μαρθαβόνιος που θα καταλήξει σε ένα «διορισμό». Αλλά όταν πετύχει αυτό, αισθάνεται ασφαλής για όλη του τη ζωή. Είτε δουλεύει, είτε τεμπελιάζει, κανείς δεν πρόκειται να τον κουνήσει από τη θέση του.

Αντίθετα, στην Αμερική, ο καθηγητής υπογράφει μονάχα ένα συμβόλαιο δύο ή τριών ετών. Κάθε χρόνο πρέπει να ανανεώνεται για να «ξανακερδίσει τα γαλόνια» του, γιατί ξέρει ότι δεν αποκλείεται να του τα ζηλώσουν. Στη λήξη του συμβολαίου του, ανάλογα με την απόδοσή του, θα τον κρατήσουν άλλα τρία χρόνια, ή θα τον στείλουν σε ένα καλύτερο πανεπιστήμιο, ή θα τον υποβιβάσουν σε ένα κατώτερο «κολλέγιο... Και το ίδιο γίνεται σε πολλούς άλλους τομείς της αμερικανικής ζωής. Π.χ. δεν υπάρχουν «μόνιμοι» δημόσιοι υπάλληλοι στην Αμερική. Όλοι προσλαμβάνονται με συμβόλαιο, όπως στις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Για τον Ευρωπαίο, η ζωή είναι μια καριέρα. Όταν γίνει κανείς μια φορά στρατιωτικός, δημόσιος υπάλληλος, καθηγητής, διπλωμάτης, μπορεί να είναι βέβαιος ότι, αφού σκαρφαλώσει, ώριμα να σκαλοπάτια της ιεραρχίας, θα πεθάνει ως συνταξιούχος του επαγγέλματος που διάλεξε. Αντίθετα, στη ζωή του Αμερικανού τα πάντα μπορούν να συμβούν. Ο τώως πρύτανης του πανεπιστημίου μπορεί να κληθεί να διευθύνει μια βιομηχανική επιχείρηση, ο διομήχανος μπορεί να γίνει πρεσβευτής. Ο Τζέιμς Κόναντ, πρύτανης του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ, έγινε ύπατος - αρμοστής στη Γερμανία. Οι βιομήχανοι Τζέιμς Στράους και Ντάγκλας

Ντίλλον έγιναν διαδοχικά πρεσβευτές στη Γαλλία.

Υπάρχουν εκατομμύρια Ευρωπαίοι που γεννιούνται, εργάζονται και πεθαίνουν στην ίδια μικρή ή μεγάλη πόλη. Αλλά οι περισσότεροι Αμερικανί, σύμφωνα με τις στατιστικές, έχουν αλλάξει τόπο διαμονής περισσότερες από μια φορές στη ζωή τους. Πολλοί έχουν αλλάξει επάγγελμα δυο ή τρεις φορές. Ακτιμάζουν μια δουλειά για μερικά χρόνια, κι αν δεν μείνουν ικανοποιημένοι, πηγαίνουν σε μιαν άλλη πόλη για να βρουν κάτι καλύτερο. Ο άνθρωπος πολόγος Μπόας είχε δικίο να χαρακτηρίσει τους Αμερικανούς ως «νομαδικό λαό». Φυσικά, όπου και να πάνε αυτοί οι νομάδες θα βρουν παντού την ίδια κοινωνία, τον ίδιο τρόπο ζωής. Αλλά τις άκτες του Ατλαντικού ως τις άκτες του Ειρηνικού, ο κονφορμισμός

Ο Λίνκολν (αριστερά) είναι ο κατ' έσοχον «μεγάλος άνδρας» της αμερικανικής ιστορίας. Ο Ροκφέλλερ (δεξιά) είναι ο τυπικός Αμερικανός εκατομμυριούχος.

έχει ισοπεδώσει τα πάντα. Ωστόσο, αυτή η συνεχής μετακίνηση και το αίσθημα της προσωρινότητας κάνουν τους Αμερικανούς ρισκινδύνους, πάντα πρόθυμους να ξαναρχίσουν από την αρχή, πάντα έτοιμους να κάνουν κάτι καινούργιο.

Σχετικά με την Αμερική, όλες οι κατά καιρούς προβλέψεις και προφητείες έχουν διαψευσθεί. Γύρω στο 1929, στην εποχή του μεγάλου κράχ, πιστεύαμε πως είχε φτάσει το τέλος ενός κόσμου. Είκοσι χρόνια αργότερα, το 1949, ο κόσμος αυτός βρισκόταν σε πλήρη ευφορία. Σήμερα, καινούργιες αγωνίες φοβούνται το μέλλον, την παραφροσύνη του ατομικού πολέμου, την κομμουνιστική επέκταση. Αλλά οι κίνδυνοι αυτοί εμφανίζονται στον Αμερικανό μέσα από τη χρυσή ομίχλη της ευημερίας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέσα στη γενική ευφορία υπάρχουν καινούργιες δ-

μάδες δυσारेστημένων και δυστυχισμένων. Υπάρχουν «απορριμματα» όπως αποδεικνύει η τρομακτική διάδοση του αλκοολισμού και ο συνωστισμός στα ψυχιατρεία. Ωστόσο, κι εδώ ακόμα, πρέπει να δυσπιστούμε προς τις στατιστικές. Ίσως η αύξηση των τροφίμων του ψυχιατρείου οφείλεται στις πιο ευ-συνείδητες μεθόδους θεραπείας, που απαιτούν μακρότερη παρακολούθηση. Πάντως, είναι βέβαιο πως υπάρχουν οι «νικημένοι» του αμερικανικού κοινωνικού συστήματος. Αλλά είναι μια μειοψηφία.

★

ΔΕΝ υπάρχει μεγαλύτερη ανοησία από το να ζητάμε από μια μηλιά να παράγει δομάσκηνα. Οι λαοί

— Αναπάντεχα ή "Ελσα Τζέφρις, ή ώραία "Αμερικανίδα κυρία, συνάντησε στο Βαγκόν - Λι — τὸ Σεμπλόν "Εξ πρὲς Παρίσι - "Ισταμπούλ — τὸν κ. Πάρκερ Παϊν. "Ισα πὺς σκεφτότανε ποὺς θὰ μπορούσε νὰ τῆς λύσει τὴν ἀπορία πὺς τὴν βασάνιζε. Τί νὰ σῆμαινε ἐκεῖνη ἡ φράση: «... ἀκριδῶς πρὶν ἀπὸ τὴ Βενετία θὰ εἶναι ἡ καλὴ τερὴ ὥρα...», πὺς ἀνέκαλυψε στὸ μπλόκ τοῦ συζύγου τῆς;

— Φοδῶμαι πὺς πρέπει νὰ περιμένουμε, εἶπε ὁ κ. Παϊν.

— Ἀλλὰ δὲν χρειάστηκε νὰ περιμένουν πολὺ. Ἡ εἴδηση ὅτι τὸ τραῖνο ἔπιασε φωτιά, τοὺς ἔκανε νὰ πεταχτοῦν ἔξω. "Όταν ἀποδείχθηκε ὅτι ἦταν ἀπλῶς μιὰ δόμβα καπνοῦ, καὶ γύρισαν στὸ βαγόνι, τὰ κοσμήματα τῆς κ. Τζέφρις εἶχαν κλαπεί. Ἡ κ. "Ελσα Τζέφρις ἦταν τώρα πολὺ πὺς δυστυχισμένη.

ΕΧΕΤΕ ΜΗΠΩΣ Ο,ΤΙ ΕΠΙΘΥΜΕΙΤΕ;

Διήγημα τῆς ΑΓΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

20v

ΕΝΤΟΤΑΡΝΤ! Τὸ πρόσωπο τῆς "Ελ-
σα φωτίστηκε, καθὼς εἶδε τὸν ἄν-
τρα τῆς πὺς ἀνυπομονοῦσε νὰ τὴν
ἀγκαλιάσει στὴν πλατφόρμα τῆς "Ισταμ-
πούλ. Σὲ μιὰ στιγμή μέσα ἔχασε τὰ κλεμ-
μένα τῆς κοσμήματα — ἔχασε ἀκόμα καὶ
τὶς παράξενες λέξεις πὺς εἶχε ἰδεῖ νὰ μέ-
νουν ἀποτυπωμένες στὸ μπλόκ ἀλληλογρα-
φίας καὶ στὸ στυλόχαρτο. Τὰ ἔχασε ὅλα,
ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα: Εἶχαν περάσει 15 ὁλόκλη-
ρες μέρες ἀπ' τὴν ὥρα, πὺς ἀποχαίρε-
ται τὸν ἄντρα τῆς στὸ σταθμὸ, καὶ τῶ-
ρα ἦταν εὐτυχισμένη, πὺς τὸν ξανάβρι-
σκε, γιατί, στήληθαι, ἦταν ἓνας ἀξιο-
πρεπὲς ἄνθρωπος. Τὴ στιγμή πὺς ἔ-
βγαίνουν μαζί ἀπὸ τὸ σταθμὸ, ἡ "Ελσα ἔ-
νοιωσε ἓνα φιλικὸ ἄγγιγμα στὸν ὄμο —
ἦταν ὁ κ. Παϊν, πὺς τὸ ἥμερο πρόσωπό
τοῦ τῆς χαμογελοῦσε μ' ἐμπιστοσύνη.

— Κυρία Τζέφρις τῆς εἶπε, ἔχετε τὴν
καλωσύνη νὰ μ' ἐπισκεφθεῖτε στὸ ξενοδο-
χεῖο «Τοκάτλιαν» σὲ μιὰ ὥρα; Νομίζω,
πὺς θὰ ἔχω καλὰ νέα γιὰ σᾶς...

Ἡ "Ελσα κῦτταξε διαστακτικὴ τὸν "Εν-
τουαρντ. Ἐκαμε τὶς συστάσεις.
— Ὁ ἄντρας μου... ὁ κύριος Πάρκερ
Παϊν...

— Φαντάζομαι νὰ σᾶς τὸ εἶπε ἡ γυ-
ναῖκα σας... τῆς ἔλειψαν τὰ κοσμήματά
τῆς στὸ ταξίδι, καὶ νομίζω πὺς, σὲ μιὰ
ὥρα περίπου, θὰ μπορῶ νὰ τῆς πῶ εὐχά-
ριστα νέα γι' αὐτὰ... εἶπε ὁ κ. Παϊν εὐ-
γενικά.

Ἡ "Ελσα κῦτταξε τὸν ἄντρα τῆς ἐρω-
τηματικά.
— Νομίζω, πὺς πρέπει νὰ πᾶς, ἀγάπη
μου... Στὸ «Τοκάτλιαν» εἶπατε, κύριε
Παϊν; Ὁ ἀφροντιστὴς ἐγὼ νὰ ἔρθει.

— Τότερα ἀπὸ μιὰ ὥρα, ἡ "Ελσα συνάν-
τησε τὸν κύριο Παϊν στὸ ξενοδοχεῖο
τοῦ. Τὴν ὑποδέχθηκε χαμογελώντας.

— Δὲν φημιζομαι γιὰ μάγος... τῆς εἶπε
ἡ σὺχα, ὡστόσο, ἔκαμα ὅτι μπορούσα. Ρῖξε-
τε μιὰ μιὰ ματιὰ τώρα, ἐδῶ. Καὶ τῆς ἔ-
δειξε μιὰ κασσετὶνα ἀνοιχτή.

Ἡ "Ελσα κῦτταξε κατάπληκτη:
— Βραχιόλια, δακτυλίδια, κολλιέ, ὅ-
λα ἦταν ἐκεῖ!

— Κύριε Παϊν! Τί ὑπέροχα! Πόσο
θαυμάσιος εἶσαστε!

Ὁ κ. Παϊν χαμογέλασε μὲ μετριοφρο-
σύνη:

— Εἶμαι εὐτυχής, πὺς δὲν σᾶς ἀπογοή-
τευσα, κυρία Τζέφρις, τῆς εἶπε εὐγενικά.

— Μὰ πὺς μπορούσατε νὰ τὰ βρεῖτε;
Πότε; Καὶ πὺς; ῥώτησε κείνη περίεργα.

— Εἶναι μιὰ ὁλόκληρη ἱστορία... εἶπε
κεῖνος. Τώρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς
τὴν πῶ...

— Γιατί ὄχι τώρα; ῥώτησε κείνη περι-
εργα.

— "Υπάρχουν λόγοι... εἶπε ὁ κ. Παϊν
ἀόριστα. Κι' ἡ "Ελσα ἔφυγε, μὲ τὴν πε-
ριέργειαν τῆς ἀνικανοποίητης.

Ὅταν εἶχε φύγει πιά, ὁ κ. Παϊν,
βγήκε στοὺς δρόμους τοῦ Πέραν καὶ ἀρ-
χισε νὰ περπατᾷ κυττάζοντας μὲ φανερὴ
περιέργειαν τὴν πόλη καὶ διατηρώντας στὸ
πρόσωπό του ἓνα χαμόγελο παράξενο, αἰ-
νιγματικό. "Εφτασε σ' ἓνα μικρὸ καφε-
νεῖο καὶ παρᾶγγειλε δυὸ καφέδες μὲ κρέ-
μα. Μόλις τοὺς ἔφεραν, ἄρχισε νὰ πίνει
τὸν δικό του. ὅταν ἓνας ἄντρας ἦρθε καὶ
κάθισε στὴν ἀντικρὴν τῆς θέσης: Ἦταν
ὁ "Εντουαρντ Τζέφρις.

— Παρήγγειλα γιὰ σᾶς ἓναν καφέ...
εἶπε ὁ κ. Παϊν.

Ἐκεῖνος ἔσπρωξε τὸν καφέ μακριὰ του
καὶ ῥώτησε ἀνυπόμονα:

— Πὺς τὸ ἔφατε; ῥώτησε.

Ὁ κ. Παϊν ροῦφηξε τὸν καφέ του
ἀργά.

— Πρέπει νὰ σᾶς εἶπε ἡ γυναῖκα σας
γιὰ κείνες τὶς παράξενες λέξεις, πὺς ἀ-
νακάλυψε στὸ μπλόκ σας καὶ στὸ στυλό-
χαρτο...

— Ὁχι; Μά, ἔπρεπε ὅμως... ὅτὰ τὸ ἔ-
χασε πρὸς στιγμήν μὲ τὴ φασαρία...

Τὸ διηγήθηκε τὴν ἀνακάλυψη τῆς
"Ελσας.

— Γιὰ κάποιαν αἰτία ἄγνωστή μου, ἔ-
σείς ὠργανώσατε τὴ ληστεία τῶν κοσμημά-
των τῆς γυναίκας σας. Ἀλλὰ γιατί ἡ
φράση ἀκριδῶς πρὶν ἀπ' τὴ Βενετία θὰ
εἶναι ἡ πὺς κατάλληλη στιγμή... Δὲν φαι-
νόταν νάχει κανένα νόημα τοῦτῃ ἡ φρά-
ση. Γιατί δὲν ἀφίστατε στὸν... πρᾶκτορά
σας, ἄς ποῦμε... τὴν πρωτοβουλία;

Τὸν κῦτταξε μὲ κάποια λύπη καὶ συνέ-
χισε νὰ μιλεῖ:

— Καὶ ξαφνικά, κατάλαβα: Τὰ κοσμή-
ματα τῆς γυναίκας σας εἶχαν κλαπεί,

πρὸ τοῦ ἔσεῖς νὰ φύγετε ἀπ' τὸ Λονδῖνο
καὶ εἶχαν ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ ψεύτικα
πὺς δὲν ξεχώριζαν ὡστόσο καθόλου...
Ἀλλ' αὐτὴ ἡ λύση δὲν σᾶς εἶχε ἱκανοποιή-
σει. Εἰσάσατε ἓνας ἄνθρωπος τίμιος καὶ δὲν
θὰ θέλατε ποτὲ νὰ ὑποπτευθεῖ ἡ γυναῖκα
σας ἓνα πρόσωπο ἀδῶ ἀπ' τὸ ὑψηρικὸ
προσωπικὸ, ἄς ποῦμε... Ἐνας κλέφτης πρέ-
πει νὰ ἐνεργεῖ, μὲ τέτοιο τρόπο πὺς νὰ
μὴν ἀφήνει ὑποψίες στὰ πρόσωπα τοῦ πε-
ριβάλλοντός του... Ὁ συνένοχός σας, λοι-
πόν, ἐφωδιάστηκε μ' ἓνα κλειδί γιὰ τὴν
τσάντα τῶν κοσμημάτων καὶ μὲ μιὰ ἀ-
κίνδυνον δόμβα καπνοῦ. Στὴν κατάλληλη
στιγμὴ ἐκεῖνη ἔξαπλυνε τὴ δόμβα, μῆλ-
κε στὸ διαμέρισμα τῆς γυναίκας σας, ἔ-
κλειδωσε τὴν τσάντα, καὶ πέταξε τὰ ψεύ-
τικα κοσμήματα στὴ θάλασσα! Μπορεῖ νὰ
τὴν ἐρευνήσουν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβρισκαν τί-
ποτε ἐπάνω τῆς, ὅπως καὶ ἔγινε...

Σταμάτησε καὶ κῦτταξε τὸ γλαυδὸ πρό-
σωπο τοῦ συνομιλητῆ του. Τὸν κυττοῦσε μὲ
μιὰ... ἔκπληξη πὺς ἄγγιξε τὰ ὅρια ἐνὸς
θαυμασμοῦ.

— Καὶ τώρα, ἡ ὁρισμένη θέση, εἶναι
καταφανὴς γιὰ τὴν χρησιμότητά της — ἡ
θάλασσα δὲν μπορούσε νὰ μαρτυρήσει τὰ
σχέδιά σας, γι' αὐτὸ ἡ φράση ἐκεῖνη ἦτα-
νε ρητή: «ἡ κατάλληλη στιγμή ἦτανε κεί-
— λίγο πρὶν ἀπ' τὴν Βενετία!»

— Στὸ μεταξύ βέβαια, ἔσεῖς κάνατε
τὶς δέουσες ἐνέργειες γιὰ νὰ πολεμήσετε
τὰ κοσμήματα ἐδῶ. Τὸ τηλεγράφημά μου
σᾶς πρόλαβε στὴν κατάλληλη ὥρα. "Υ-
πακούσατε στὶς ὁδηγίες μου, καὶ κατα-
θέσατε τὸ κουτὶ μὲ τὰ κοσμήματα στὸ
χρηματοκιβώτιο τοῦ «Τοκάτλιαν» γιὰ νὰ
μὲ περιμένει, ἐπειδὴ ἔφατε καλὰ πῶς,
ἂν δὲν γινόταν αὐτὸ, θὰ μπορούσα νὰ
σᾶς προδώσω στὴν ἀστυνομία. Κι' ὅτε-
ρα, ὑπακούσατε καὶ στὴ διαταγή μου, νὰ
μὲ συναντήσετε ἐδῶ.

Ὁ "Εντουαρντ Τζέφρις κῦτταξε τὸν
κύριο Παϊν μὲ κατάπληξη. Εἶχε ἓνα
καλοκάγαθο πρόσωπο μὲ στοργικὰ μά-
τια καὶ εἰδειχνε ἀπελπισμένους.

— Πὺς νὰ σᾶς ἐξηγήσω, νὰ μὲ κα-
ταλάβετε; Σὲ σᾶς φαίνομαι ἓνας κοινό-
τατος κλέφτης, εἶπε μὲ φανερὴ ἀπόγνω-
ση.

— Ὁχι ἀκριδῶς, εἶπε ὁ κ. Παϊν.
Ἀντίθετα μπορῶ νὰ σᾶς πῶ, πὺς μοῦ
δῶσατε τὴν ἐντύπωση τίμιου ἀνθρώπου
— ἔχω καλὰ ἀπὸ ψυχολογία τύπων. "Ε-
σείς, ἀγαπητέ μου κύριε, ἀνήκετε στὴν
κατηγορία τῶν θυμάτων... Καὶ τώρα, δι-
ηγηθῆτε μου ὅλη τὴν ἱστορία...

— Μπορῶ νὰ σᾶς τὴν πῶ μὲ μιὰ λέξη:
Ἐκβιασμός...

— Na;

— Εἶδατε τὴ γυναῖκα μου, καὶ κατα-
λάβατε βέβαια πόσο ἀγνὸ καὶ ἀγαθὸ
πλάσμα εἶναι.

— Na, na...

— Ὅτὰ μὲ ἐγκατέλειπε ἀμέσως, ἂν μά-
θαινε πὺς εἶχα κάμει κάτι κακὸ...

— Καταλαβαίνω. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐ-
τὸ τὸ ζήτημα. Τί ἦταν αὐτὸ πὺς κάνα-
τε, ἀγαπητέ μου φίλε, καὶ δὲν θέλατε νὰ
τὸ μάθει ἐκεῖνη; Καμμιὰ γυναῖκα ἴσως...

Ἐκεῖνος ἔγνεψε, na.

— Πρὶν ἀπ' τὸ γάμο σας;

— Ὁ, καὶ βέβαια πρὶν, πολὺ πρὶν...

— Τί συνέβη; ῥώτησε ἡ σὺχα ὁ κύριος
Παϊν.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 48

Ἡ ἱστορία δὲν διατηρεῖ πιά κομμὶα ἀμφιβολία, ὅτι ἡ
Κλεοπάτρα αἰχμαλώτισε ὄχι μόνον τὴν καρδιά, ἀλλὰ
καὶ τὸν μεγάλο νοῦ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρα, ἐπηρεάζον-
τας τὰ πολιτικὰ του σχέδια, ὅταν ἡ Ρώμη τοῦ ἐμπι-
στεύθηκε μὲ ἀφοσίωση τὶς τύχες τῆς. Αὐτὴ ἡ μοιραία
ἐπιρροὴ σιόθηκε ἡ ἀπώτερη αἰτία τῆς δυσαρέσκειας,
πὺς δημιουργήθηκε γύρω ἀπὸ τὸν Καίσαρα καὶ πὺς
κατέληξε στὴν ἀνατριχιαστικὴ του δολοφονία.

ΚΑΙΣΑΡ ΚΑΙ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

Τὸ μοιραῖο εἰδύλλιό τους, πὺς ὁ ματωμέ-
νος τοῦ ἐπίλογος γράφηκε στὴ Ρώμη.

Νόμισμα μὲ τὴ μορφή τῆς Κλεοπάτρας.

ΘΑ θέλαμε ὅλοι νὰ ξέρουμε πὺς ἀκρι-
δῶς σχῆμα εἶχε ἡ περιφημὴ μύτη
τῆς Κλεοπάτρας κι' ἂν πραγματι-
κὰ αὐτὴ ἄξιζε γιὰ νὰ πάρει τὸν δρόμο
πὺς πήρε ἡ ἱστορία κάπου μισὸ αἰῶνα πρὸ
Χριστοῦ. Αὐτὴ ἡ περιέργεια δὲν πρόκει-
ται δυστυχῶς νὰ ἱκανοποιηθεῖ. Οἱ ἀνά-
γλυφες κατατομές, πὺς μᾶς δίνουν τὰ ἀρ-
χαῖα νομίσματα, εἶναι ποικίλης ἀντιλή-
ψεως. Στὴ μιὰ, ἡ μύτη τῆς βασίλισσας
εἶναι ἐλαφρὰ καμπυλωτή. Στὴν ἄλλη, ἀ-
νασηκωτή. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀριστοτεχνι-
στικὸ κεφάλι, πὺς βρίσκεται στὸ μου-
σεῖο τοῦ Τσέρτσελ, ἡ μύτη, σ' αὐτὸ, πα-
ρουσιάζει μιὰ χαριτωμένη πίεση στὴν κο-
ρυφή τῆς. Εἶναι ἡ πὺς θελκτικὴ ἀπ' ὅλες
τὶς σχετικὲς ἀναπαραστάσεις. Ἀς ἐπι-
σομε, ὅτι αὐτὴ ἀκριδῶς ἀνταποκρίνεται
πρὸς τὸ πρωτότυπο.

Τὰ φιλολογικὰ πορτραῖτα μᾶς δίνουν
ἐπίσης ἐλλιπεῖς πληροφορίες ὡς πρὸς τὴν
καλλονὴ τῆς Ἑλληνίδος βασίλισσας τῆς Αἰ-
γύπτου, πὺς ἔγινε ἐρωμένη τοῦ Ἀντω-
νίου, ἀφοῦ προηγουμένως πέρασε ἀπὸ τὴν
ἀγκαλιὰ τοῦ Καίσαρα. Οἱ ἀρχαῖοι ἱστορι-
κοὶ δὲν συνήθιζαν νὰ κατατρίβονται μὲ
φυσιογνωμικὲς λεπτομέρειες. Ὁ Πλούταρ-
χος, ἔτσι, ἀρκεῖται στὴν πληροφορία ὅτι
«καθὼς ἔλεγον, ἡ ὁμορφιὰ τῆς Κλεοπά-
τρας δὲν εἶχε τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ καὶ
δὲν προκαλοῦσε τὸ θαύμασμα. Ὅτὰ προτι-
μοῦσαμε, βέβαια, νὰ ἦταν ἄλλοιως. Ἀλ-
λὰ ἡ Κλεοπάτρα, ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ, πλη-
σίαζε τὰ σφάντα.

Ἡ γοητεία τῆς βρισκόταν ἀναμ-
φιβολὰ λιγότερο στὰ χαρακτηριστικὰ
τοῦ προσώπου τῆς καὶ περισσότερο στὴν
ἀκατανίκητη ἐλκυστικότητα τῆς οὐμίας
τῆς. Ὁ «λόγος» τῆς εἶχε τόνους πὺς σαγῇ
νεύαν τοὺς ἄντρες. «Τὸ νὰ ἀκούει κανεῖς τὸν
ἦχο τῆς φωνῆς τῆς, ἦταν μιὰ ὑπέροχη ἡδο-
νὴ», γράφει κάποιος σύγχρονος ἱστορι-
κός. Φυσικά, μιλοῦσε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσ-
σα, αὐτὸ τὸ αἰθέριο ἴδιωμα πὺς εἶχε δια-
δοθεῖ, χάρις στὸν Μέγα Ἀλέξανδρο, σὲ
ὅλη τὴ Μέση καὶ τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολή.
Αὐτὴ ἡ γλῶσσα κυριαρχοῦσε καὶ στὴν
Ἀλεξάνδρεια, τὴν πρωτεύουσα τῆς ἑλλη-
νιστικῆς Αἰγύπτου. Ἡ ὥραία, μεγάλη κι'
ἐνδοξη ἐκεῖνη πόλη ἦταν ἓνα εἶδος και-
νούργιας Βαβέλ, ὅπου Αἰγύπτιοι, Ἰου-
δαῖοι, Ἀραβες, Σῦροι, Μῆδοι, Πάρθοι,
Αἰθίοπες κι' ὅλες γενικά οἱ φυλὲς καὶ
τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφρι-
κῆς συνωστίζονταν, μιλώντας τὶς δικές
τοὺς γλώσσες, ἀλλὰ χρησιμοποιώντας κατ'
ἐξοχήν, σὰν κοινὸ ὄργανο συνεννόησεως,
τὴν ἑλληνικὴ. Ἡ Κλεοπάτρα ἤξερε ἀρκε-
τὲς ἀπ' αὐτὲς τὶς γλώσσες, ἀλλὰ, σὰν βα-
σίλισσα καὶ σὰν Ἑλληνίδα, προτιμοῦσε
τὴ δική της, πὺς τὴ μιλοῦσε μὲ τὸν μα-
κεδονικὸ τόνον, γιατί ἦταν ἀπόγονος
τῆς δυναστείας τῶν Λαγιδῶν.

★

Η ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ἦταν ἡ πρωτότα-
κος κόρη τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ', πὺς
πέρασε στὴν ἱστορία μὲ τὸ ἐπωνύ-
μιο «Ἀντιόχεια» γιατί τὸ πάθος του ἦταν
νὰ παίξει φλογέρα. Ὁ Πτολεμαῖος ΙΑ',
πεθαίνοντας, τὴν ὥρισε κληρονόμο τοῦ
θρόνου μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸ τῆς Πτολε-
μαῖο ΙΒ' πὺς ἡ Κλεοπάτρα ἔπρεπε νὰ
παντρευτεῖ, σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο τῶν Φα-
ραῶ. Ἦταν τότε 17 χρόνων. Ὁ ἀδελφός
καὶ σύζυγός της ἦταν ἓνα παιδάκι δέκα
χρόνων. Ὁ «Ἀντιόχεια», ἀφοῦ εἶχε ἔξω-
στεῖ ἀπὸ τὸν θρόνο μὲ ἐπανάσταση τῶν δι-
πλωμάτων του, ξανακάθισε σ' αὐτὴν χάρις
στοὺς Ρωμαίους καὶ μόλις παλινθρόθηκε
τὸ πρῶτο μέλημά του ἦταν νὰ θανατώ-
σει τὴν ἀδελφὴ τῆς Κλεοπάτρας Βερε-
νίκη, πὺς οἱ ἐπαναστάτες εἶχαν βάλει στὴν
θέση του. Ὅταν τὸν διαδέχθηκε ἡ Κλεο-
πάτρα, τὸ 51 π. Χ. ἡ πολιτικὴ κατάσταση
στὴ Ρώμη καὶ τὴν οἰκουμένη ἦταν πολ-
λὸ παραγμένη.

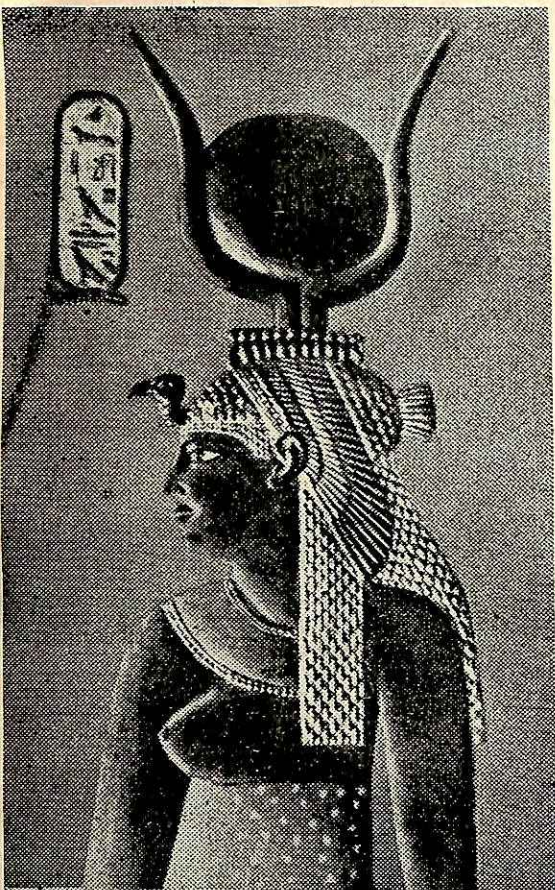
Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ εἶχε συμπληρώσει
τὴν κατάκτηση τῆς Γαλατίας. Διέβηκε

Ἀνάγλυφο τῆς Κλεοπάτρας στὸν ναὸ
τοῦ Ντεντερῶχ ("Ἀνω Αἴγυπτος).

τὸν Βουβίκανα καὶ τράβηξε γιὰ τὴν
πρωτεύουσα τῆς αυτοκρατορίας. Ὁ πόλε-
μος εἶχε πιά κρησυχεῖ ἀνάμεσα στὸν ἐγδο-
ξο στρατηγὸ καὶ στὸν Πομπηῖο, πὺς ἐκ-
προσωποῦσε τὸ παλιὸ, δημοκρατικὸ καθε-
στῶς. Ὁ Πομπηῖος ἀποτραβήχθηκε ἀπὸ
τὴν Ἰταλία καὶ προσπάθησε νὰ συγκεν-
τρώσει ἀξιόλογες δυνάμεις στὴν Ἑλλά-
δα. Ὁ Καῖσαρ τὸν ἀκολούθησε ἐκεῖ μὲ
τοὺς λεγεωνάρχους του, πὺς τοῦ ἦταν
τυφλὰ ἀφοσιωμένοι.

Τὰ γεγονότα ἐτελλήθηκαν γρήγορα,
μὲ δραματικὸ ὄψιμο. Στὴ μάχη τῶν Φαρ-
σάλων, πὺς ἔγινε στὶς 9 Αὐγούστου τοῦ
48, ὁ Πομπηῖος κατατροπώθηκε. Τὸ ὄνο-
μαστὸ ἱππικὸ του, πὺς δὲν ἤξερε ὅς τότε
παρὰ νίκης, τράπηκε σὲ ἀτακτὴ φάλη ἀπὸ
τὶς κοχλῶντες πὺς ὁ Καῖσαρ εἶχε καμμε-

Ανάγλυφο της Κλεοπάτρας, σ' ένα νάο του Καρνάκ.

πίσω από την 10η λεγεώνα του. 'Ο Πομπήιος, κατατροπιασμένος, μπήκε σ' ένα καράβι και διαπεράστηκε στη Μυτιλήνη, όπου τον περίμενε η γυναίκα του Κορνήλια. Τέλος, αποφάσισε να πάει στην Αίγυπτο.

★

ΕΚΕΙΝΗ την εποχή, ο ακόμα ανήλικος Πτολεμαίος ΙΒ' ήταν ο μοναδικός βασιλιάς. 'Ο εδνούχος Ποσειδών είχε δώσει την Κλεοπάτρα από την Αλεξάνδρεια. Κι' αυτή, εγκατεστημένη στα συροαίγυπτιακά σύνορα, μάχυνε στρατιή και περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία, για να επιστρέψει. 'Ο Ποσειδών ήταν τότε ο οδοιπορικός κύριος της Αίγυπτου. Μαζί μ' ένα ορητοροδιδάσκαλο, τον Θεόδοτο τον Χίο, και μ' ένα Αιγύπτιο, τον Αχιλλά, που έκτελούσε χρέη αρχιστρατήγου, είχε φτιάξει μια τριανδρία, που διαχειριζόταν όλες τις υποθέσεις της χώρας.

'Ο Πομπήιος, μάρκαρε από την Κύπρο σε μια τριήρη που την ακολουθούσαν κι' άλλα πλοία, μεταφέροντας τη συνοδεία του. "Τότερα από δυο μέρες, έφτασε στο Πηλούσιο, ένα λιμάνι που βρισκόταν στο ανατολικότερο σημείο του Δέλτα. Έκει περιμένα να ξεακριθώσε τις διαθέσεις των τριών ιδυνόντων της Αίγυπτου. 'Ο Θεόδοτος, χάρη στην ευφροδαιμία του, έπεισε τους άλλους δυο, ότι έπρεπε να δεχτούν τον Πομπήιο και κατάπιν να τον ξεκάνουν. Ήταν ο μόνος τρόπος να υποχρεώσουν τον Καίσαρα, χωρίς να φοβηθούν δυσάρεστα ένδεχόμενα από τον

Πομπήιο. «Οί νεκροί δεν δαγκώνουν», πρόσθεσε συμπληρωματικά. Έστειλαν, λοιπόν, μια μεγάλη δάσκα να παραλάβει τον Πομπήιο. Και μέσα σ' αυτή, δυο Ρωμαίοι που είχαν άλλοτε υπηρετήσει κάτω από τις διαταγές του, βοήθησαν τον Αχιλλά να τον εκτελέσει, ενώ η Κορνήλια, όρθια στην πρόμη της τριήρεως, παρακολουθούσε, έντρομη κι' ανίκητη να αντισταθεί, το έγκλημα. Όταν ο Καίσαρ, που είχε πάρει από πίσω τον Πομπήιο, αποβιβάστηκε στο Δέλτα, έσπευσαν, σαν πρώτο δείγμα τιμής, να του φέρουν το κεφάλι του αντιπάλου του. 'Ο νικητής των Φαρσάλων, στο αντίκρουσμά του, έκανε αυθόρμητα μια κίνηση προς τα πίσω και στα μάτια του φάνηκαν δάκρυα.

Αλλά γρήγορα κατάλαβε, ότι τα πράγματα ήταν πολύ πιθανό να γίνονταν τραγικά και για τον ίδιο. 'Η δολοφονία του Πομπήιου δεν του εξασφάλιζε καθόλου τη δική του ζωή. 'Η σκέψη αυτή δεν άργησε να επαληθευθεί. 'Ο Ποσειδών, πράγματι, άρχισε να ξευφαίνει σατανικά σχέδια για τον Καίσαρα.

Μια μόνη διέξοδος υπήρχε, για να γίνει το έδαφος της Αίγυπτου σταθερό για τον Καίσαρα: 'Η χρησιμοποίηση της Κλεοπάτρας. Της έστειλε, λοιπόν, μυστική μήνυμα και την κάλεσε να γυρίσει.

'Η Κλεοπάτρα δεν δίστασε ούτε στιγμή. Από τις ακτές της Συρίας, όπου βρισκόταν, επιβιβάστηκε σ' ένα ψαροκάϊκο, με μόνο συνοδό της τον Σικελό ποιητή Απολλόδωρο. Αν υποθέσουμε ότι ο Απολλόδωρος, εκτός από ποιητής, ήταν κι' ο έραστής της, μάλλον δεν θα πέφταμε έξω. 'Η Κλεοπάτρα διατηρούσε ανέκαθεν γύρω της ένα αστερισμό από ωραίους, γενναίους κι' έξυπνους άντρες κι' ένας απ' αυτούς ήταν ο Απολλόδωρος.

Το βράδυ είχε πέσει πιά, όταν το ψαροκάϊκο έμπαινε στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας. Όλα γύρω ήταν γαλήνια. Δεν ακουόταν παρά το ελαφρό πάφλασμα του νερού στα πλευρά του σκάφους. Το βασιλικό ανάκτορο, όπου έμενε ο Καίσαρ, είχε μισοθυλισμένες τις κολόνες του μπροστινού του προσόπου στη θάλασσα.

★

Η ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ήξερε καλά όλες τις σκάλες, όλους τους πυργίσκους. Θα μπορούσε να φτάσει με κλειστά τα μάτια στον κοιτώνα του Καίσαρα. Αλλά, είτε επειδή φοβόταν μη την αναγνωρίσουν οι φρουροί, είτε γιατί της άρεσαν πάντα τα πρωτότυπα μέσα, πρόσταξε να την τυλίξουν μέσα σ' ένα ρολό από φοινικικό χαλί. 'Ο Απολλόδωρος άνάλαβε το άπιστευτο αυτό άμπαλλάρισμα, καθώς και την προώθηση του πολύτιμου δώρου ως στον ευτυχή δέκτη του. 'Ο Καίσαρ δεν περίμενε φυσικά τέτοια έκπληξη. Κι' έμεινε καταγοητευμένος τόσο από τον τρόπο της άφιξης της Κλεοπάτρας κοντά του, όσο κι' από την ίδια.

'Η παρουσία της Κλεοπάτρας στο κρατάι του Καίσαρα δεν έμεινε για πολύ κρυφή. 'Ο νεαρός Πτολεμαίος, μαθαίνοντας ύστερα από λίγες μέρες ότι η αδελφή και σύζυγός του βρισκόταν στις αγκάλες του Ρωμαίου, πετάχτηκε στους δρόμους κι' άρχισε να τραβά τα μαλλιά του και να ώφρεται ότι είχε προσδοθεί. Οί στρατιώτες του Καίσαρα άδραξαν τότε το

νευρόσπαστο αυτό και το έκλεισαν πάλι στο παλάτι.

Στο μεταξύ, όμως, το πλήθος, είχε συγκεντρωθεί μ' άπειλητικές διαθέσεις μπροστά στα ανάκτορα. 'Ο Καίσαρ βρέθηκε έτσι μπροστά σε μια κρίσιμη κατάσταση. 'Ωστόσο, διατηρώντας την παροιμιώδη ψυχραιμία του, σκέφτηκε γρήγορα τι έπρεπε να κάνει, πήρε μια απόφαση και την έβαλε εθώς σε εφαρμογή. Προχώρησε άφοβα προς το μαινόμενο όχλο και τον έκανε να σωπάσει, δίνοντας την υπόσχεση ότι θα συμμορφωνόταν με ό,τι ήθελε ο λαός της Αίγυπτου. Συγκλήθηκε, έτσι, έσπευσμένα η αιγυπτιακή βουλή και πήγε εκεί κι' ο ίδιος ο Καίσαρ, έχοντας στον κόρφο του, κάτω από τις διπλές της τηβέννου του, τη διαθήκη του «Αύλητή» Τον συνόδευαν η Κλεοπάτρα κι' ο αδελφός της, ο... προσδομένος σύζυγος.

'Ο Καίσαρ διάβασε μπροστά στους Αιγυπτίους τη διαθήκη, που ένα αντίτυπό της βρισκόταν στη Ρώμη και που άποτέλουσε ένα είδος συμπληρώματος στην όπογραμμένη συμφωνία ανάμεσα Πτολεμαίου και Ρωμαίων. Το πράγμα ήταν όλοφάνερο. Αλλά, ο Καίσαρ, δικτάτορας με τη θέληση του ρωμαϊκού λαού, είχε το χρέος να εφαρμόσει τις τελευταίες θελήσεις του «Αύλητή». 'Η Ρώμη ώφειλε να έγγραψει τη συμβασιλεία των δυο τέκνων του.

'Η βουλή σ' αυτή την επιχειρηματολογία, δεν μπόρεσε να αντισταθεί.

Αλλά, λίγο αργότερα, με το κατάλληλο αναδασίωμα του Ποσειδών, του Αχιλλά και του Θεόδοτου, ο αναδρασμός ξανάρχισε. 'Ο λαός το θεωρούσε ντροπή του να κυβερνιέται από μια γυναίκα. 'Ο Καίσαρ έθεσε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης το ανάκτορο και τα παρακείμενα κτίρια. 'Ο Αχιλλάς εξαπέλυσε τότε

Νόμισμα με τη μορφή του Καίσαρα.

έναντίον τους μερικές εκατοντάδες ένόπλων, που ανάμεσά τους δεν έλειπαν και Ρωμαίοι, παλιοί πομπητιανοί. Άρχισε, έτσι, ο λεγόμενος Αλεξανδρινός πόλεμος.

★

Η ΠΟΛΗ, σε λίγο, θυβίστηκε στη φωτιά και στο αίμα. Το κεντρικό όπλοστάσιο έγινε παρανάλαμα και

κατόπιν η περίφημη βιβλιοθήκη, με όλους τους πολύτιμους τόμους της.

'Ο Καίσαρ, στην αρχή νικήθηκε. Αλλά διαδέχεται τον στόλο του, που με έξυπνάδα τον είχε θγάλει από το λιμάνι, πριν οι Αλεξανδρινοί άποκλείσουν κατά ένα μέρος την έξοδο.

Οί Αιγύπτιοι ανακήρυξαν βασίλισσα την Αρσινόη, αδελφή της Κλεοπάτρας, που έμφανίζεται συνοδευόμενη από τον απαραίτητο εδνούχο έμπιστό της, όνόματι Γανυμήδη. 'Ο Καίσαρ όμως δεν στέκεται με σταυρωμένα χέρια. Πετυχαίνει τη δολοφονία του Ποσειδών κι' ύστερα από λίγο τη σύλληψη του Πτολεμαίου, που αναγκάζεται να άπευθύνει στους Αιγυπτίους μια έκκληση ειρήνης. 'Η Αρσινόη, με εισήγηση του Γανυμήδη, θανατώνει τον Αχιλλά κι' ο Γανυμήδης κατορθώνει, σκάβοντας κανάλια, να άπελευθερώσει τον άλεξανδρινό στόλο. Αλλά ο Καίσαρ και πάλι ενεργεί κεραυνοβόλα. Κάνει μια απόβαση στην νησίδα του Φόρου. Άποτυχαίνει. Στην επιχείρηση, μάλιστα, αυτή παρά λίγο να σκοτωθεί κι' ο ίδιος. Σώθηκε κολυμπώντας με το δεξί χέρι, ενώ τ' άριστερό κρατούσε πάνω από το νερό διάφορα πολύτιμα έγγραφα.

Λίγο αργότερα, ο Καίσαρ, που δεν έννοούσε να παραδεχτεί τον έαυτό του νικημένο, ξεγέλασε την επαγρύπνηση των Αιγυπτίων και πέτυχε μια μαζική απόβαση. Αυτό ήταν. Οί έχθροί του κατέθεσαν τα όπλα. 'Ο Πτολεμαίος, που είχε στο μεταξύ είτε άπελευθερωθεί από τον Καίσαρα είτε δραστηεύσει, πήγαινε στο Νείλο, προσπαθώντας να ξεφύγει τους Ρωμαίους.

Πού βρισκόταν και τί έκανε σε όλη αυτή την ιστορία η Κλεοπάτρα; Είναι άνεξαρτίωτο. Το πιθανότερο είναι, ότι βρισκόταν σε κάποιο από τα πλοία του ρωμαϊκού στόλου, ίσως στην τριήρη του Καίσαρα. Έκείνο τον πόλεμο, ο Καίσαρ, κατά ένα μεγάλο μέρος, τον έκανε για το χατίρι της. Αντί να όνομάσει την Αίγυπτο ρωμαϊκή επαρχία, την έθεσε πάλι κάτω από το σκήπτρο της έρωμένης του. Αλλά για να μην προκαλέσει αντίδραση στη Ρώμη, έσπευσε να την παντρεύει μ' ένα άλλο αδελφό της, που τον έλεγαν επίσης Πτολεμαίο.

Στο μεταξύ, η Κλεοπάτρα είχε γεννήσει ένα αγοράκι, που ήταν όλοφτυστο ο πατέρας του. Το όνόμασαν Πτολεμαίο, σαν να έπρόκειτο να συνεχίσει τη δυναστεία των Λαγιδών. Έμεινε, όμως, στην ιστορία με το πω ρεαλιστικό όνομα που του κάλλησε ο αιγυπτιακός όχλος: Καίσαριών.

★

ΦΑΙΝΕΤΑΙ άπίθανο να ακολουθήσε η Κλεοπάτρα τον Καίσαρα στις έκστρατείες του στην Αρμενία κι' ύστερα στη Μαυριτανία. Τον Σεπτέμβριο του 46, τη βρίσκουμε στη Ρώμη, εγκατεστημένη με τον αδελφό και σύζυγό της σε μια βίλλα του Καίσαρα, πλάι στις όχθες του Τίβερη και σε άρκετη άπόσταση από την πόλη. Φαίνεται, θα δίσταζε να κάνει δημόσιες εμφανίσεις. 'Ωστόσο, ο ρωμαϊκός λαός δεν ξεχνούσε καθόλου την

παρουσία της Κλεοπάτρας στην καρδιά του ήγέτη του.

Μερικοί επιτήδριοι, θέτουν σε κυκλοφορία τη φήμη ότι ο Καίσαρ έχει την πρόθεση να δημιουργήσει μια δεύτερη πρωτεύουσα στη θέση της παλιάς Τροίας,

οιδιών των φίλων του, ο δεσμός του με την Κλεοπάτρα ύπηρεξε ένα από τα πω επιβαρυντικά στοιχεία.

'Ο Καίσαρ δολοφονήθηκε στις είδους του Μαρτίου του έτους 44 π. Χ. 'Η Κλεοπάτρα έτοιμάσε τότε τις άποσκευές

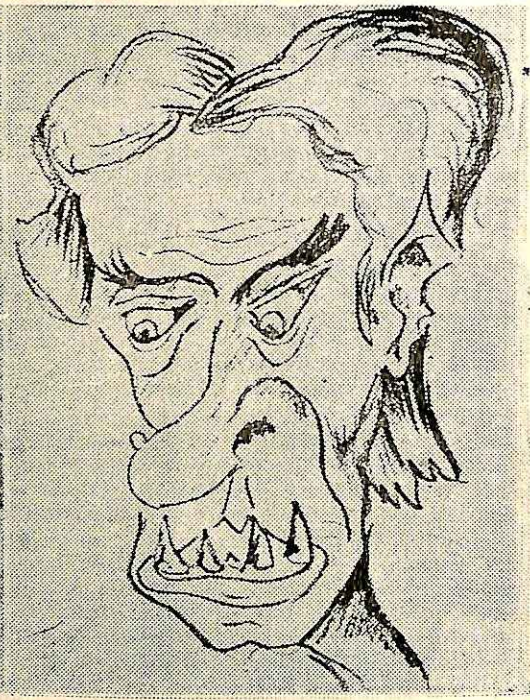
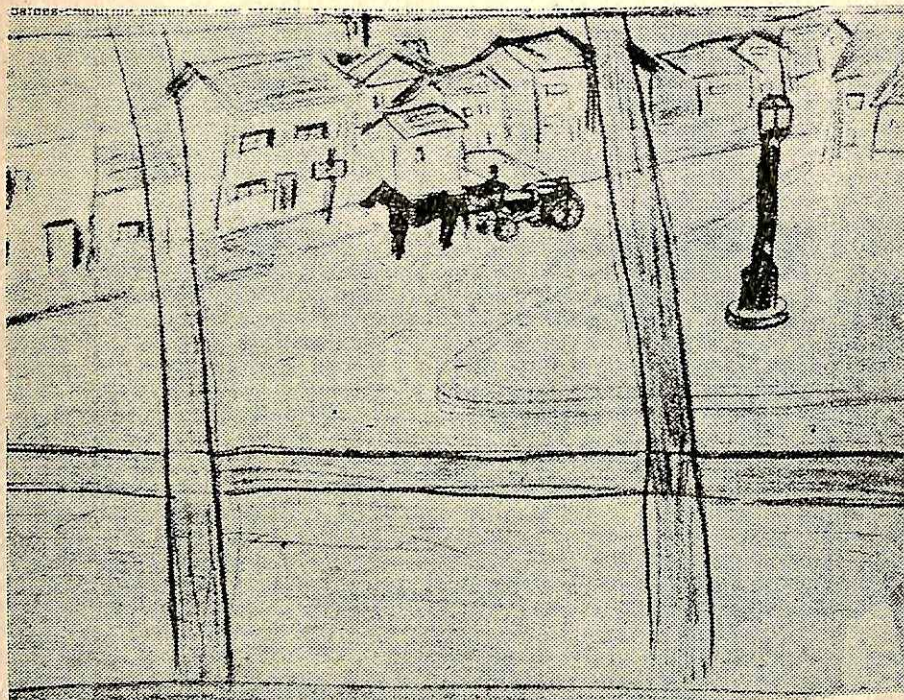
'Ο 'Ιούλιος Καίσαρ. Κεφάλι αίγυπτιακής τέχνης. (Ρώμη, Μουσείο Μπαρράκο)

που θα γινόταν το κέντρο του άνατολικού τμήματος της αυτοκρατορίας κι' ότι θα τοποθετούσε εκεί βασίλισσα την Κλεοπάτρα.

Δεν υπάρχει καμιά άμφιβολία, ότι στον φάκελλο που έτοιμάζε σιγά — σιγά η ρωμαϊκή κοινή γνώμη έναντίον του Καίσαρα και που ώδηγούσε στην συννομία έναντίον του και το τραγικό τέλος του κάτω από τα πλήγματα των έγχει-

της, μπήκε σε ένα πλοίο κι' έφυγε για την Αλεξάνδρεια. Αλλά τα τέλη της γυναίκας αυτής, που υπεργόμιζε ή ώραία μότη της, δεν έπρόκειτο να άψουν να ξεσκούν την έπιρροή τους στην ιστορία της Ρώμης. Τότερα από λίγο, θ' άρχιζε μια καινούργια φάση αυτής της μοιραίας έπιρροής, με θέματα αντί για τας Καίσαρα, τον Αντώνιο.

FRANCO-T'S MILLEPIERRES

1). Έργο ενός νευρωτικού παιδιού. Τα σχέδιά του δίνουν πάντα κανονικές και λογικές απεικονίσεις, αλλά όλες μέσα από ένα κιγκλίδωμα. 2). Σχέδιο κυκλοθυμικού άρρωστου, σε κατάσταση μανιακού έρεθισμού. Το σχεδίασμα τέτοιων μορφών επιφέρει τη γαλήνη στον άρρωστο.

Το πινέλλο κι' ή παλέττα ύπηρετούν την ψυχιατρική

Η πολύτιμη συμβολή της ζωγραφικής
άπασχολήσεως των ασθενών στον δι-
αγνωστικό και θεραπευτικό τομέα.

Κατά τα τελευταία 20 χρόνια, ο διαβόητος «λάκκος με τα φίδια» έχει έντέλως μεταμορφωθεί. Η επίσημη διαθέτει πιά αρκετά μέσα για να δαμάζει τις ψυχοπάθειες και να «εξορκίζει» τις νευρικές διαταχές. Κατά τους κορυφαίους ειδικούς, σήμερα, τα 90ο)ο των άρρώστων αυτών θεραπεύονται. Ανάμεσα στα πιο αποτελεσματικά μέσα για τη θεραπεία από τέτοιες παθήσεις, ξεχωριστή θέση κατέχει κι' ή μέθοδος της άπασχολήσεως των άρρώστων με την τέχνη κι' ειδικότερα με τη ζωγραφική.

ΚΑΘΕ τόσο, στίς προηγμένες χώρες, το κοινό καλείται σε εκθέσεις που αποτελούνται αποκλειστικά από έργα ψυχοπαθών. Μπροστά σ' αυτούς τους πίνακες, οι επισκέπτες διαπιστώνουν ότι ή έκφραση των αυτοσχεδίων «καλλιτεχνών» είναι άπιστευτα πλούσια σε αξίες αισθητικές, νοηματικές κι' ανθρώπινες. Χρειάζεται, όμως, κάποια προπαίδεια για να συλλάβει κανείς όλη την επιστημονική σημασία του φαινομένου αυτού. Σήμερα, στα όνομαστότερα πανεπιστήμια του κόσμου, δεν υπάρχει ούτε ένα «κούρ» ψυχιατρικής, στο οποίο να μη επιδεικνύονται στους φοιτητές μερικές από τις 1800 έγχρωμες φωτογραφίες που αναπαριστούν τυπικά έργα των ψυχοπαθών.

Οι πίνακες αυτοί δεν μάς παρουσιάζουν μονάχα όράματα ενός κόσμου αρκετά διαφορετικού από τον δικό μας. Δεν μάς εμφανίζουν μονάχα προβλήματα που μπορούν να μάς προκαλέσουν τον ίλιγγο. Αλλά είναι και πολύτιμοι από την άποψη ότι μαρτυρούν τη συγκινητική προσπάθεια των ψυχοπαθών να υπερπηδήσουν τα έφιαλτικά εμπόδια του νοῦ και του αίσθηματος, που τους προβάλλει ή πάθησή τους.

Αποδεικνύουν πώς αυτοί οι άνθρωποι διανοητικά και συναισθηματικά συνάνθρωποι μας προσπαθούν να δημιουργήσουν με κάθε θυσία πράγματα όμορφα, για να δώσουν έτσι έκφραστική διέξοδο στο έσωτερικό τους δράμα, για να ξαναβρούν την έπαφή με τους άλλους ανθρώπους, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα της τέχνης, και για να σωθούν απ' ό,τι τους βασανίζει.

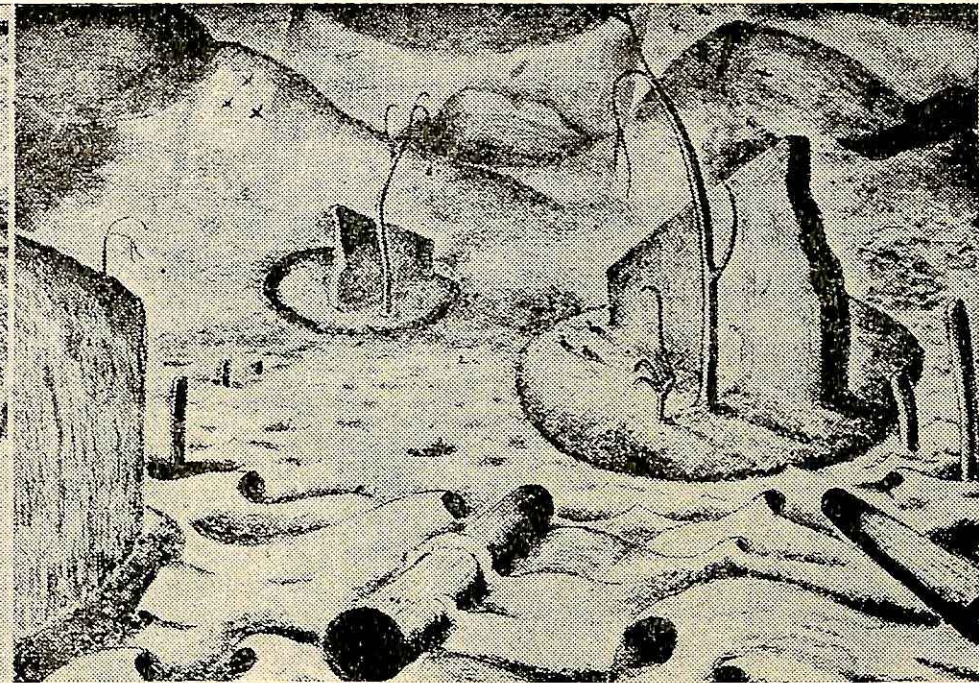
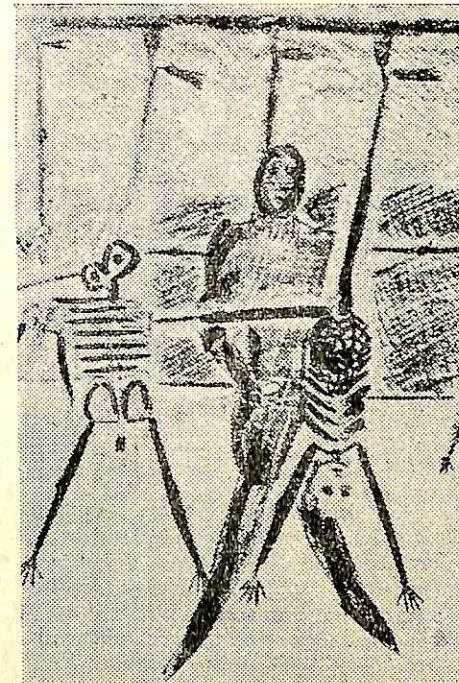
★

ΣΤΗΝ περίοδο ανάμεσα στους δυο πολέμους, κάτω από την ώθηση του διάσημου Γάλλου ψυχιάτρου δρος Ζαν Βενσόν, οι συνάδελφοί του άρχισαν να διαπιστώνουν ότι οι πίνακες και τα σχέδια μπορούσαν ν' αποδοῦν ένα βοηθητικό διαγνωστικό στοιχείο. Αργότερα, χρήση στους ψυχαναλυτές κι' ιδιαίτερα χρήση στη θυγατέρα του Φρόυντ, τη δρα Άννα Φρόυντ, κατάλαβαν ότι το συμβολικό περιεχόμενο των έργων μιλούσε εύγλωττα για τα είδη των παθήσεων. Η τέχνη είναι κι' αυτή μια γλώσσα και μάλιστα μια προνομιοῦχος γλώσσα στην περιοχή των συγκινήσεων.

Ένας νεαρός άντρας, που νοσηλεύόταν από τον δρο Όττο Μπίλλινγκ στην πανεπιστημιακή κλινική της άμερικανικής πόλεως Νάσβιλ, της πολιτείας Τέννεση, είχε χαλαρωμένη τη σκέψη και παράλληλα κατεχόταν από παραληρηματικές ιδέες. Αφού παρωτρύνθηκε να έκφραστεί με τον χρωστήρα, έβαλε στο τελλάρο διάφορα «κυνθροπά, χρώματα, χωρίς άρμονία, στα όποια ο δρ Μπίλλινγκ δεν μπόρεσε να βρει κανένα νόημα.

— Τι είναι αυτό; ρώτησε τον άρρωστο.

— Είναι το πορτραίτο ενός ψυχιάτρου, απάντησε εκείνος. Δεν έπρόκειτο καθόλου για ένα άστειο. Ένας άλλος σχιζοφρενής, που δεν είχε ιδέα για τη

3). Η σκηνή παραστάνει ένα σαδιστή που επιδιέχεται σε βασανιστήρια. Ο ίδιος άρρωστος σχεδίασε, με χρωματιστά μολύβια, τίγρεις να κατασπαράζουν ανθρώπους, ένα γορίλλα να στραγγαλίζει μια γυναίκα και δεσμοφύλακες να μαστιγώνουν καταδικούς. 4) Έργο σχιζοφρενούς. Έρειπαμένοι τοίχοι, νεκρά και πεσμένα δέντρα, έρημωμένη πλάζ, όλα αυτά είναι δείγματα του άπουσυντεθειμένου και χωρίς ανθρώπους κόσμου, που έχουν μέσα στο σαλεμένο νοῦ τους οι άρρωστοι αυτής της κατηγορίας.

στιχομυθία αυτή, στάθηκε μπροστά στον πίνακα κι' αναφώνησε αυθόρμητα!

— Να ή γιατίρός μας! Μονομιῶς, είχε αναγνωρίσει το θέμα του πίνακα, είχε καταλάβει αυτή τη μυστική και παράλογη γλώσσα των συγκινήσεων, που είναι κοινή στους άρρώστους και που έκφράζεται θανάσιμα με τη ζωγραφική.

Όπως οι προϊστορικοί άνθρωποι άλλοτε και τα παιδιά σε όλες τις εποχές, οι ψυχοπαθείς χρησιμοποιούν μια πλουσιώτατη συμβολική έκφραση. Αλλά, σε όλες τις εκθέσεις ζωγραφικής τέτοιας προελεύσεως, που έγιναν ως τώρα, οι κριτικοί δεν παρέλειψαν ποτέ να γελοιοποιούν τις ερμηνείες των ψυχιάτρων.

Το 1950, ένας απ' αυτούς τους τελευταίους, που ήταν μέλος της Ιατρικής ακαδημίας του Παρισιού, έπαινούσε μπροστά σ' ένα όμιλο έασκωπτών κάποιο πίνακα, σε μια διεθνή έκθεση που είχε οργανωθεί από το περίφημο ψυχιατρείο της Άγίας Άννας. Ο πίνακας αυτός παρίστανε όλο κι' όλο ένα δίσκο, σχηματισμένο από μια σπειροειδή γραμμή.

— Είναι ή ίδια ή ζωή της άρρώστειας που τον έφτιαξε, έλεγε. Το πνεῦμα της ύφίσταται ένα είδος έμμονης δίνης.

— Έσείς οι ψυχιάτροι, αποκρίθηκε τότε ένας από τους επισκέπτες, που ήταν κριτικός, έστε πολύ διαστικοί στις ερμηνείες σας. Πώς μπορείτε να μάς αποδείξετε ότι οντός ο δίσκος παρίστανει τον νοῦ της άρρώστους κι' όχι τον Ήλιο;

Στην πραγματικότητα, οι ίδιοι οι άρρωστοι, αφού άναγκάζονται επίμονα και συστηματικά, δίνουν τη σημασία των έργων τους. Κι' οι γιατροί, με έκπληξη τους, διαπιστώνουν, σ' αυτές τις εκμυστηρεύσεις, όρισμένα σταθερά δεδομένα. Οι άρρωστοι είτε μένουν στις Ήνωμένες Πολιτείες, τη Γαλλία, τη Σοβιετική Ένωση κι' άλλου, είτε είναι μορφωμένοι ή άγράμματοι, είτε είναι σχιζοφρενείς ή

έπλοι νευρωτικοί, χρησιμοποιούν αυθόρμητα ένα όρισμένο όριθμό συμβόλων (δέντρο, δρόμο, σπίτι, βουνό, ζώα κ.λ.π.) για να υποδηλώσουν αντίστοιχες ψυχο-νευρικές διαταραχές.

Ένα κοριτσάκι από τη Νέα Υόρκη, ηλικίας 8 χρόνων, που έπαχε από ύστερία, και κανγάδιζε αδιάκοπα με τους γονείς του, παρωτρύνθηκε από τον γιατρό να ζωγραφίσει ότιδήποτε. Ζωγράφισε, λοιπόν, την οικογένειά της με δέντρα, παριστάνοντας τον παπού και τη γιαγιά της με πεσμένους κορμούς, τους γονείς της με δέντρα χωρίς φύλλα και τον εαυτό της με ένα φουντωτό πράσινο δεντράκι.

Άλλο ένα άκόμα παράδειγμα, παρμένο από τον σωρό: Στη Νορβηγία, έδω κι' ένα αῖώνα περίπου, ένας ζωγράφος που τον έλεγαν Λάρε Χέρτβιχ, παρουσιάζει τα πρώτα συμπτώματα σχιζοφρενείας, τοποθετώντας στο κέντρο των πινάκων του δέντρα πεσμένα. Οι άρρωστοι έχουν την τάση να παριστάνουν συμβολικά τον εαυτό τους ή το έμφυχο περιβάλλον τους με τις μορφές δέντρων. Αυτές οι διαπιστώσεις, που επαναλαμβάνονταν αδιάκοπα σε όλους τους τόπους, έχουν οδηγήσει τους ψυχιάτρους στη διατύπωση όρισμένων κανόνων έρμηνείας, που ή πείρα δεν τους διαφεύγει.

Ο πίνακας που σχολίαζε ο Παρισινός ψυχίατρος και που παρίστανε μια σπείρα, είχε ζωγραφιστεί από κάποια γυναίκα ηλικίας 42 χρόνων, τη Μάργκαρετ Τζό, που νοσηλεύόταν σε μια κλινική του Μπριτόλ, στην Άγγλία. Ήταν παντρεμένη, αλλά δεν ήθελε να αποκτήσει παιδί, γιατί της είχε κολλήσει ή ιδέα ότι θα το σκότωνε αναπόφευκτα. Στις νοσηρές όνειροπολήσεις της, ή θλιβερή αυτή κατά φαντασίαν Μήδεια, έβλεπε διαρκώς τον εαυτό της να στραγγαλίζει μωρά και πίστευε ότι μια μέρα, αν γινόταν μητέρα, θα υπάκουε στην παρόθηση αυτή.

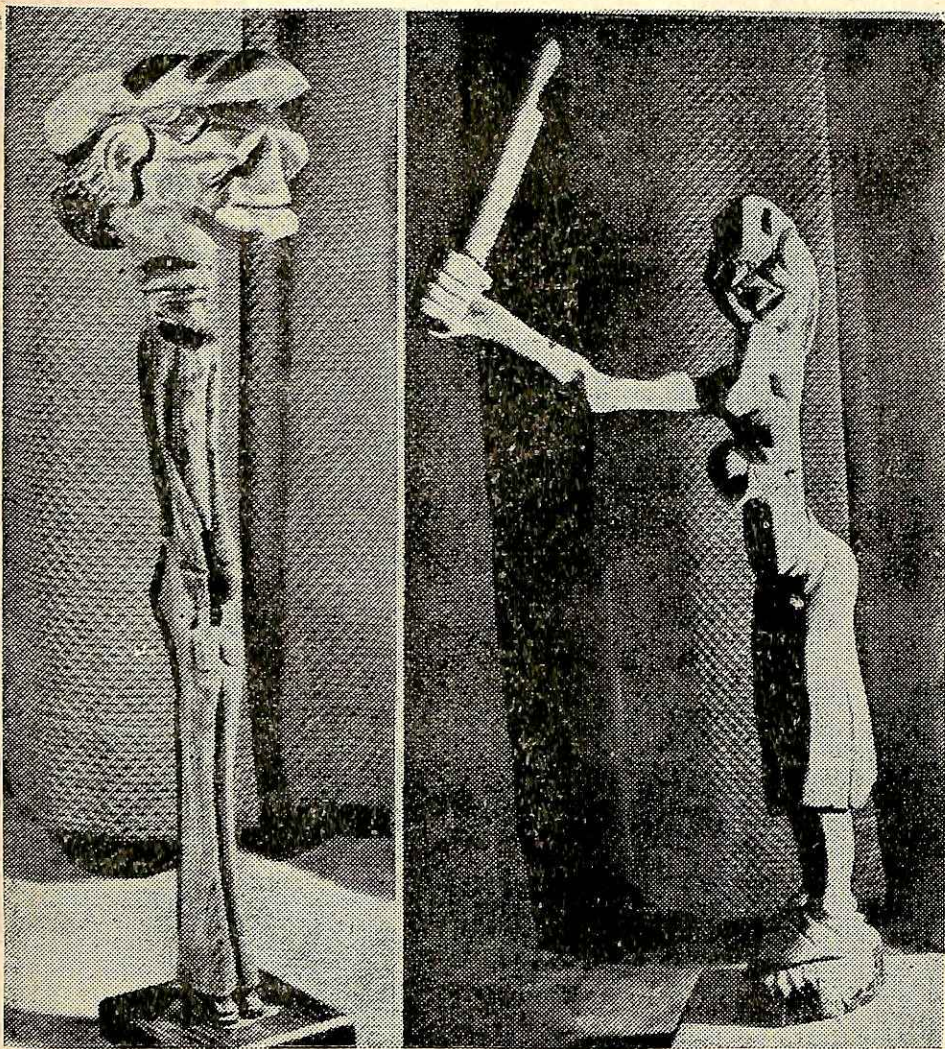
Μια μακρά ψυχολογική διαδικασία πληροφόρησε τους γιατρούς, ότι οι διαταραχές της Μάργκαρετ Τζό είχαν άρχισει από την ηλικία των 9 χρόνων, όταν είχε μάθει ότι ή μητέρα της δεν έπιθυμούσε τη γέννησή της κι' είχε άποπειραθεί να κάνει έκτρωση. Λίγο αργότερα, ή μητέρα της, που έδειχνε ιδιαίτερη αγάπη στα άλλα της παιδιά, όλα άγόρια, ξανάμεινε έγκυος. Η Μάργκαρετ έπεσε σε μεγαλύτερη μελαγχολία, που δεν της έφυγε ποτέ πιά.

— Αυτό παρίστανει τον νοῦ μου, εξήγησε στους γιατρούς, αφού ζωγράφισε τον σπειροειδή δίσκο. Γυρίζει, γυρίζει και στο τέλος γεμίζει από κύκλους. Αυτό νοῦάω όταν με πιάνουν οι έφιαλτικές σκέψεις μου. Σαν αυτό τον δίσκο, μου λένε τίς ίδιες πράγμα, με άλλεπάλληλη έπιμονή. Έπρόκειτο δηλαδή για μια πραγματική διανοητική δίνη, για ένα τρομερό έσωτερικό ίλιγγο, που ή άρρωστη αποτύπωσε πιστά στο τελλάρο. Ο ίδιος δίσκος απαντάται και στον μεγάλο Βαν Γκόγκ, κατά το τέλος της ζωής του, όταν το λογικό του είχε ήδη κλονιστεί σοβαρά, σ' ένα από τους πίνακές του, που παρίστανει ένα ζωηρόχρωμο Ήλιο, περιδινόμενο στον ουρανό.

ΤΑ άτελεί ζωγραφικής πολλαπλασιάζονται στις μεγάλες ψυχιατρικές κλινικές μετά το 1948, ύστερα από τις εργασίες του δρος Ρομπέλ Βολμά κι' άλλων συναδέλφων του, που απέδειξαν ότι, εκτός από τη βοήθεια στη διάγνωση, ή άπασχόληση με τη ζωγραφική είναι και θεραπευτικός συντελεστής.

Όταν χειρίζονται το πινέλλο, οι άλκοολικοί νοιάζονται να τους μειώνεται ή διάθεση να πιούν. Οι μανιακοί παύουν να επιτίθενται έναντίον των γιατρών και των νοσοκόμων, όταν προηγουμένως σχεδίασαν σκηνές επιθέσεων. Κι' όρισμένοι μελαγχολικοί αναβάλλουν την από-

κτονία τους για αργότερα, όταν απεικονίσουν σκηνές αυτοκαταστροφής.
 'Η 'Αλούσια, μια άρρωστη που την κούρασε ο δόκτωρ Χάνς Στέκ, στη Λωζάνη, έφτιαχνε συνθέσεις γεμάτες γαλήνη κι' ήρεμία ενώ βρισκόταν σε κρίσιμες βίαιες συμπεριφορές και συνθέσεις έ-

Το Χαμίνι κι' η Μέγαιρα. Δυό ξυλόγλυπτα, όφειλόμενα σ' έναν αλκοολικό ψυχοπαθή που νοσηλεύεται στην περίφημη παρισινή κλινική της 'Αγίας "Αννας. Τό ταλέντο του άρρώστου αυτού, που τώρα έχει σχεδόν θεραπευθεί κι' εργάζεται στο γραφείο του διευθυντού της κλινικής, καταπλήσσει τους επί- σκέπτες.

πιδετικού χαρακτήρος όταν ήρεμοίσε. Τά ζωγραφικά της έργα ήταν δηλαδή θανασι- σια... καταπραυντικά φάρμακα.
 "Ενας σχιζοφρενής, που νοσηλευόταν στο άπομακρικό νοσοκομείο της Νέας 'Τ- όρκης, πάθαινε παραισθήσεις, βλέποντας να τον καταδιώκει ένα μυθικό τέρας. Τη μέρα που βάλθηκε να τó απεικονίσει, ó τρώμος του πέρασε.

"Ενας άλλος άρρωστος, που τον άνα- φέρει ó δρ Βολμά, φανταζόταν ότι ó δο- γανισμός του μολυνόταν με άδρατα όντα. "Όταν τά ζωγράφιζε είπε:

— Τώρα πιά είμαι ήσυχος. Τό πινέλλο μου τά σκότωσε. Τά βλέπετε; Δέν είναι παρά πτώματα.

Σύμφωνα με τόν δρ Βολμά, άρκετοι άρρωστοί επιδίδονται στη ζωγραφική με καθαρά μαγικό σκοπό, όπως άκριβώς οι καλλιτέχνες τών πρωτογόνων κοινωνιών, που παρίσταναν τούς δαίμονες μόνο και μόνο για να τούς έξουδετερώσουν, να τούς άκνητήσουν πάνω στην έλξη.

Σχεδίαζαν ζώα, για να εβοδώσουν τó

κυνήγι, καρπούς για να προκαλέσουν δο- ρχή. Κατά άνάλογο, λοιπόν, τρόπο, όρι- σμένοι ψυχοπαθείς νοιώθουν την άνάγκη να απεικονίσουν τις ιδέες που τούς κα- τέχουν και τούς βασανίζουν, ώστε να ά- παλλαγούν άπ' αυτές.

"Ενας άρρωστος του δρος Ρ. Μπεσοι-

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ..

Σ' ένα ταχυδρομικό γραφείο της Καλιφορνίας, ó διανομέας διεπί- στωσε πώς ó παραλήπτης μίας συστημένης έπιστολής είχε πεθάνει. Τό γράμμα έπεστράφη με τη σημείωση: «Είναι πεθαμένος». Κατά λάθος, ή έπιστολή μπερδεύ- τηκε με άλλους φακέλους και ταξίδεψε για δεύτερη φορά πρós τόν πεθαμένο παραλήπτη. Αύτη τη φορά, τό γράμμα έπεστράφη με τη σημείωση: «Είναι ακόμα πεθαμένος».

★

'Η άμερικανική πολιτεία της Βιργινίας είναι άσφαλώς ή μόνη περιοχή του κόσμου όπου ό τραυ- ματισμός ενός πεζού άπό ένα τροχοφόρο άποτελεί άξιόποινη πράξη... για τόν πεζό! Κατά τεκμήριο, για κάθε δυστύχημα που συμβαίνει στο κατάστρωμα του δρόμου θεωρείται υπεύθυνος ό πεζός, ό όποιος και πληρώνει πρόστιμο και ψυχική όδύνη στόν όδηγό.

★

"Υπάρχουν όρισμένες θεραπείες καθαρώς έμπειρικές που δίνουν ά- ποτελέσματα έκπληκτικά, μ' όλο που ή έπιστήμη δέν μπορεί να εξηγήσει πώς έπενεργούν... Αύτη είναι ή περίπτωση της θεραπευ- τικής μεθόδου κατά τόν κοινού κρυολογήματος που άνακαλύφθηκε άπό ένα Γερμανό γιατρό, τόν δρ Ντόφελσταϊν. "Ο δρ. Ντόφελσταϊν διεπίστωσε πώς άπλές εισπνοές θερμού άέρος, επί τρείς ή τέσ- σερις ώρες είναι άρκετές για να θεραπευθεί τό συνάχι. 'Η μέθοδος αυτή έφαρμόσθηκε και για τη θε- ραπεία του άσθματος και στα δύο τρίτα τών περιπτώσεων τ' ά- ποτελέσματα ήταν ικανοποιητικά. Μόνη προϋπόθεση για τήν έπι- τυχία της θεραπείας: ό άέρας που εισπνέεται πρέπει να έχει θερμο- κρασία ύψηλότερη άπό τη θερμο- κρασία του αίματος του άρρώ- στου.

★

Στό σύγχρονο κόσμο, γράφει ό καθηγητής Τόμας Χόντς του πανε- πιστημίου της Ουάσιγκτον, ή έλ- λειψη σωματικής άσκήσεως είναι ένας άπό τούς σημαντικότερους παράγοντες του πρόωρου γήρ- στος. 'Αλλά ή άσκηση προσθέτει ό 'Αμερικανός καθηγητής, πρέπει άπαραιτήτως να είναι εύχάριστη. "Αν γίνεται ως καταναγκαστική εργασία, είναι συνήθως άχρηστη, άν όχι έπιβλαβής. Τό ίδιο συμ- βαίνει και με όλες τις άλλες, ά- σχολίες της γεροντικής ηλικίας: Πρέπει να γίνονται μ' εύχάριστη διάθεση. Τά γεράματα θέλουν κα- λοπέραση...

ΠΩΣ ΧΑΛΝΑΕΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

'Η τέχνη της άνατροφής τών παιδιών γίνεται, στις ημέρες μας, όλοένα πιο δύσκολη. Για να βοηθήσει τούς γονείς ό διάσημος Γάλλος ψυχολόγος της παιδικής ηλικίας δόκτωρ Μπέρζ, διευ- θυντής του Ψυχοπαιδαγωγικού Κέντρου «Κλώντ - Μπερνάρ» του Παρισιού, έπισημαίνει παρά κάτω τά έπτά πιο κλασικά σφάλματα, στα όποια πέφτουν οι μεγάλοι, καθώς προσπαθούν να καθοδηγήσουν τό παιδί στο σωστό δρόμο, με άποτέλεσμα να τού χαλάσουν έτσι άντι να τού φτιάξουν τό χαρακτήρα.

ΤΑ ΕΠΤΑ ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

συμπεριφέρονται σαν νευρ- σπυστα.

3. Οι άπροσγείωτες ύποδειξεις

ΠΑΙΣΕ, χρυσό μου, αλλά μη λερωθείς». Είναι κά- τι που τό άκούει κανείς άπό πολλές μητέρες. Τό παι- δι δέν πρόκειται, φυσικά, νά συμμορφωθεί πρós αυτή τη ... χμαιορική ύπόδειξη. "Η θά παίξει και θά γίνει σαν καρδονιάδης ή — τό χειρό- τερο — ή' άποθαρυνθεί σι- γά — σιγά και θά χάσει τήν πηγαία του ζωτικότητα, ό- πότε είναι ένας προκαταβολικά έξωφλημένος άνθρωπος.

Στό παιδί πρέπει να κάνου- με ύποδείξεις, που μπορεί να τις εφαρμόσει.

4. Τό ψέμα

ΜΙΑ μέρα, μια γιαγιά εί- πε στο έγγονάκι της, δείχνοντάς του ένα άστρ- φύλακα: «Τόν βλέπεις; "Αν δέν είσαι φρόνιμος, θά σε πάρει και θά σε κλείσει στη φυλακή». Κι' ό άστρφυλάκας της παρατήρησε: «Γιατί τού λένε τέτοια πράγματα; "Αν μια μέρα αυτός ό μικρός χα- ρεί, πρέπει ν' άπευθυνθεί σ' έναν άπό μäs, για να τόν

φέρουμε στο σπίτι του. Πώς θά τολμήσει να τό κάνει, ό- μως, αν πιστεύει ότι θά τόν πάμε στη φυλακή;»

Κατηγορούμε τά παιδιά ότι λένε ψέματα, σε μια ήλι- κία που μόλις ξεχωρίζουν τήν πραγματικότητα άπό τό φανταστικό. 'Αλλά τά ψέμα- τα τών μεγάλων λέγονται πιο συχνά και είναι πραγματικά πολύ έπιζήμια: «Μην άνοίγεις αυτό τό συρτάρι. Είναι μέσα ένα θηρίδι, που θά σου φάει τά δάχτυλα»...

5. 'Η έλλειψη άνοχής

ΕΝΑ κοριτσάκι προσπαθεί να στρώσει τό τραπέζι.

'Η μητέρα του, γεμάτη καμάρι, τό παρακολουθεί να χειρίζεται με έπιδεξιότητα τά ποτήρια, τά πιάτα, τά μαχαί- ροπήρουνα. Ξαφνικά, ένα πιά- το ξεφεύγει της μικρούλας, πέφτει και σπάει. 'Η μη- τέρα τότε φωνάζει: «Αυτό ή- ταν! Θέλεις πάντα ν' άνακα- τεύσεις σε δουλειές που δέν είναι δικές σου. Γιατί κατα- πιάνεις με τά πιάτα;»

Φυσικά δέν είναι καθόλου εύχάριστο πράγμα τό να σπάσει ένα πιάτο. 'Αλλά πώς αυτή ή μικρούλα θά καταλα- βαίνει ότι της επιτρέπεται, κάτι, όταν της τό άπαγορεύ- ουν κατόπιν έορτής;

Δεύτερη, πολύ χειρότερη πιθανότητα: τό παιδί θά πιστέ- ψει ότι δέν είναι έξυπνο ό- πως οι γονείς του κι' όλος ό άλλος κόσμος και θά χάσει τήν αυτοπεποίθησή του, ίσως για πάντα.

7. 'Η νευρική όττης

ΑΝΕΜΕΣΑ σε ένα ήρεμο ξυλοκόπημα και σ' ένα νευρικό, χωρά όλόκληρο τό Σύμπαν. Τό πρώτο, τό δέχεται τό παιδί σαν μια δί- καιη ποινή. Τό άλλο, έστω κι' αν έχουμε όλο τό δικιο με τό μέρος μας, τό άποτρο- πίζει και δέν τό άνέχεται στη συνειδήσή του.

"Από όλα τά σφάλματα τών γονέων, ή έλλειψη ψυχραι- μίας είναι ίσως τό πιο βαρύ, γιατί συνεπάρει συχνά κι' όλα τά άλλα.

1. 'Η άγωνία

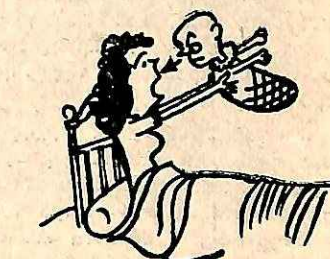
ΜΙΑ μητέρα δείχνει άγω- νία ως πρós τό πρόβλη- μα της καλής διατροφής; Κατά μοιραίό τρόπο, τό παι- δι της θά καταντήσει μίξερo κι' ιδιότροπο στο φαγητό του. "Ενας πατέρας δείχνει ότι ύποφέρει με τό πρόβλημα πώς ό γιός του ή ή κόρη του θά προκρίνουν στα μαθήματα; Θα τούς κάνει, κατά πάσα πι- θανότητα να μη προσδεύουν και να καρξινωβατούν. Τό παιδί, κατά κανόνα, έπηρεάζεται άπό τούς φόβους τών γονέων του και, χωρίς να τό νοιώθει, τούς... πραγματοποιεί. 'Απε- ναντίας, πετυχαίνουν οι γο- νείς που ξέρουν να στηρίζον- ται στην αυτοπεποίθηση τών παιδιών τους, δείχνοντάς της σεβασμό.

2. 'Η άδυναμία

ΟΙ άδύνατοι στο χα- ρακτήρα γονείς προσπαθούν συχνά να προκαλούν φό- βο, ξεστομίζοντας τρομερές άπειλές. 'Ακριβώς, λοιπόν, ή υπερβολική αυτών τών ά- πειλών, θυμίζει στο παιδί τό νόημα της γνωστής παροι- μίας: «Μη φοβάσαι τό σκυ- λι που γαυγίζει. Δέν δαγκώ- νει». Τό παιδί νοιώθει μέσα του ένα είδος σαδισμού, κά- νοντας τούς γονείς του να

— Ποιός μου κάνει, λοιπόν, άσπεία;

6. Τά κοσμητικά έπίδετα

ΒΛΑΚΑ! Κουτορνίδι! Ζώ- ον! κλπ. Πολλά παιδά- κια άκούνε κάθε μέρα να τά άποκαλούν, με τήν παραι- κολή άφορη, κατά τρόπο που άλλοτε θά έκανε ένα ίπότη να ζητήσει ικανοποίηση με τό όπλο, στο πεδίο της τιμής.

Πρώτη κακή πιθανότητα: τό παιδί θά μάθει να συμπερι- φέρεται έτσι άδριο, όταν με- γαλώσει. Θα γίνει ένας άν- θρωπος άπότομος κι' άγενής.

Δεύτερη, πολύ χειρότερη πιθανότητα: τό παιδί θά πιστέ- ψει ότι δέν είναι έξυπνο ό- πως οι γονείς του κι' όλος ό άλλος κόσμος και θά χάσει τήν αυτοπεποίθησή του, ίσως για πάντα.

7. 'Η νευρική όττης

ΑΝΕΜΕΣΑ σε ένα ήρεμο ξυλοκόπημα και σ' ένα νευρικό, χωρά όλόκληρο τό Σύμπαν. Τό πρώτο, τό δέχεται τό παιδί σαν μια δί- καιη ποινή. Τό άλλο, έστω κι' αν έχουμε όλο τό δικιο με τό μέρος μας, τό άποτρο- πίζει και δέν τό άνέχεται στη συνειδήσή του.

"Από όλα τά σφάλματα τών γονέων, ή έλλειψη ψυχραι- μίας είναι ίσως τό πιο βαρύ, γιατί συνεπάρει συχνά κι' όλα τά άλλα.

CLAUDE EDELMANN

**Υπάρχει
ή πιθανότητας
νά συγκρουσθεί
ο πλανήτης
μ' ένα άλλο
ουράνιο σώμα;**

ΑΝ διερωτηθούμε ποιο «δυστύχημα» θα μπορούσε να σημάνει το τέλος του πλανήτη μας, ή πρώτη σκέψη που μας έρχεται στο νου είναι ένα δυστύχημα της ουράνιας κυκλοφορίας.

Η Γη είναι ένα ουράνιο σώμα που κινείται στην τροχιά του με την ταχύτητα των 29.763 μέτρων κατά δευτερόλεπτο. Ταχύτητα ιλιγγιώδης, αν την καλοσκεφθούμε, και που μας αναγκάζει να ρωτήσουμε: Μήπως υπάρχει κίνδυνος συγκρούσεως της Γης μ' ένα άλλο ουράνιο σώμα;

Μπορούμε εύθως εξ αρχής να δηλώσουμε πως η υπόθεση μιάς συγκρούσεως δεν είναι καθόλου απίθανη θεωρητικά. Κοντά στο κέντρο του ηλιακού συστήματος, ή ουράνια κυκλοφορία είναι αρκετά πυκνή. Όσο για τις καταστροφές που θα προκαλούσε μια σύγκρουση, αυτές θα είναι ανάλογες με το μέγεθος των μαζών που θα συγκρουσθούν. Εύτυχως, οι συγκρούσεις είναι συνήθως ασημαντες — όπως ένα λεωφορείο που θα συναντούσε στο δρόμο του ένα κουνούπι — και τέτοια μικροδυστυχήματα συμβαίνουν κάθε μέρα στον πλανήτη μας, αλλά περνάνε άπραγματο.

★

ΟΤΑΝ μιλάμε για σύγκρουση στο Διάστημα, φανταζόμαστε συνήθως την περίπτωση της συγκρούσεως της Γης μ' έναν άλλο πλανήτη. Μ' ένα μεγάλο πλανήτη; "Ας αλλάξουμε συζήτηση, γιατί τέτοια πράγματα δεν γίνονται. Οί όκτω μεγάλοι πλανήτες του ηλιακού συστήματος ακολουθούν, όπως η Γη, έλλειπτικές τροχιές με κοινή έστία τον "Ηλιο. Οί δρόμοι τους είναι σχεδόν όμοιοκέντροι και οί πλανήτες ποτέ δεν αποκλίνουν αισθητά.

Όστόσο, ή ηλιακή οικογένεια δεν αποτελείται μονάχα από τους έννιά μεγάλους πλανήτες. Ένα πλήθος από μικρότερους πλανήτες ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

Αν ρίξουμε μια ματιά σ' ένα χάρτη του ηλιακού συστήματος, διαπιστώνουμε πως οί μεγάλοι πλανήτες διαδέχονται ό ένας τον άλλο σχεδόν σε κανονικά διαστήματα, από τον "Ηλιο στο

Η υπόθεση μιάς συγκρούσεως του πλανήτη μας μ' ένα άλλο ουράνιο σώμα δεν είναι αδύνατη θεωρητικά. Κοντά στο κέντρο του ηλιακού συστήματος ή ουράνια κυκλοφορία είναι αρκετά πυκνή... Όσο για τις καταστροφές που θα προκαλούσε μια σύγκρουση, θα ήταν έφιαλτικές... Όστόσο, οί μαθηματικές πιθανότητες να συμβεί κάτι τέτοιο είναι άπειροελάχιστες.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΣΜΟΝ

κέντρο ως τον "Αρη και από τον Δία ως τον Πλούτωνα. "Αλλ' ανάμεσα στον "Αρη και στον Δία υπάρχει ένα δυσανάλογο κενό διάστημα. Μέσα σ' αυτό το κενό θα μπορούσε να έχει τη θέση του ένας πλανήτης όπως ο δικός μας. "Αλλ' αντί να υπάρχει μια συμπαγής σφαίρα, υπάρχουν άμέτρητοι άστεροειδείς, πολύ πιο μικροί σε όγκο από τη Σελήνη.

Αυτοί οί άστεροειδείς είναι μικροί πλανήτες. Ο μεγαλύτερος, ή Δήμητρα, έχει διάμετρο μόλις 776 χιλιομέτρων. Ο δεύτερος σε μέγεθος, ή Παλλάς, δεν ξεπερνάει τα 500 χιλιομέτρα. Κατόπιν έρχονται όλοι οί άλλοι, με πολύ μικρότερους όγκους.

Πόσοι τέτοιοι πλανήτες υπάρχουν; Είναι δύσκολο να το καθορίσουμε, αφού κάθε χρόνο ανακαλύπτονται όλο και περισσότεροι. Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί πάνω από 1600, αλλ' ό συνολικός τους αριθμός ύπολογίζεται σε 40.000 περίπου. Οί περισσότεροι δεν

είναι παρά κομμάτια βράχων άκανόνιστου σχήματος και ίσως δεν έχουν μεγάλες διαφορές από τους κομήτες για τους όποιους θα μιλήσουμε πιο κάτω.

Μπορούμε λοιπόν να ρωτήσουμε: "Αφού οί άστεροειδείς αυτοί ούσιαστικά είναι πλανήτες, θα πρέπει να κινούνται σε τροχιές έλλειπτικές. Μήπως υπάρχει κίνδυνος να συγκρουσθούν με τη Γη;

Έδώ, τα πράγματα περιπλέκονται. Γιατί ενώ οί τροχιές των μεγάλων πλανητών είναι άνεπαίσθητα έλλειπτικές και πλησιάζουν σχεδόν προς τον τέλειο κύκλο, οί τροχιές των άστεροειδών είναι υπερβολικά έλλειπτικές. Η έλλειπτική τροχιά της Γης παρουσιάζει μια διαφορά μόλις 5.400.000 χιλιομέτρων μεταξύ του μεγάλου και του μικρού άξονος της έλλειψεως. Η αντίστοιχη διαφορά για την Παλλάδα είναι 45 εκατομμύρια χιλιόμετρα και για τον "Ικαρο 435 εκατομμύρια χιλιόμετρα. Ο άστεροειδής "Ικαρος άπομακρύνεται από τον "Ηλιο κατά 294 εκατομμύρια χι-

λιόμετρα και πλησιάζει κατά 28 εκατομμύρια, δηλαδή φτάνει πιο κοντά στον "Ηλιο από τον πλανήτη Έρμη.

Πάντως, δεν διασταυρώνεται με την τροχιά της Γης. "Απλώς διασχίζει το έ π ί π ε δ ο της γήινης τροχιάς και συνεπώς αποκλείεται να συναντηθεί με τον πλανήτη μας.

Έκτος από τον "Ικαρο — που ανακαλύφθηκε το 1949 — θα μπορούσαμε ν' αναφέρουμε τον "Αδωνι, τον Έρωτα, τον "Απόλλωνα και τον Γεωγράφο (που ανακαλύφθηκε το 1951). Όλοι αυτοί οί μικροί πλανήτες διασχίζουν το επίπεδο της τροχιάς της Γης και πλησιάζουν αρκετά κοντά μας. Θεωρητικά, δεν αποκλείεται να συμβεί κάποτε μια δυσάρεστη συνάντηση, αλλά μαθηματικά ή πιθανότητα είναι άπειροελάχιστη. Έξ άλλου, το έπιρρημα «κοντά» έχει πολύ σχετική σημασία. Το 1936 ό "Αδωνις πέρασε σε άπόσταση δύο εκατομμυρίων χιλιομέτρων από τον πλανήτη μας, ενώ ό "Ικαρος δεν μας πλησίασε ποτέ περισσότερο από έπτά εκατομμύρια χιλιόμετρα. Το ρεκόρ της προσεγγίσεως το κατέχει ό Έρμης (ό άστεροειδής, όχι ό συνώνυμός του μεγάλος πλανήτης) που το 1937 μας πλησίασε σε άπόσταση 780.000 χιλιομέτρων. "Αλλ' ή άπόσταση αυτή δεν είναι και τόσο μικρή: είναι δυό φορές ή άπόσταση της Σελήνης από τη Γη. (Πράγμα που δεν έμπόδισε τις έφημερίδες, το 1937, ν' αναγγείλουν το τέλος του κόσμου!).

Οί κίνδυνοι των άστεροειδών

ΒΛΕΠΟΥΜΕ, λοιπόν, πως ή συνάντηση της Γης μ' ένα μικρό πλανήτη, χωρίς ν' αποκλείεται μαθηματικά, είναι πολύ απίθανη. Παρά τον ελάχιστο όγκο τους και τη μικρή τους διάμετρο (μόλις 1.500 μέτρων στην περίπτωση του "Ικαρου και του Έρμη) οί άστεροειδείς, σαν μικροί πλανήτες, διέπονται από τους ίδιους νόμους της ουράνιας μηχανικής και δεν ξεστρατίζουν ποτέ από την τροχιά τους. Οί όγκωδείς άστεροι όπ' αυτούς, οί μόνοι που μια συνάντηση μαζί τους θα είχε δυσάρεστα

Μετεωρίτες

επακόλουθα για μας, δεν είναι περισσότεροι από τριάντα και ό δρόμος τους στον ουρανό δεν διασταυρώνεται με το δρόμο του πλανήτη μας. Συνεπώς, δεν χρειάζεται ν' ανησυχούμε.

Τό μόνο σημείο που άξίζει να μας άσασχολήσει, είναι το άκόλουθο: Οί άστεροειδείς, όσο μικρότεροι είναι, τόσο και πολυπληθέστεροι στον ουρανό. Και όσο πιο μικροί, τόσο πιο άσταθής γίνεται ή τροχιά τους. Όταν οί μικροί αυτοί πλανήτες περνάνε σε μικρή άπόσταση από τους μεγαλύτερους άδελφούς τους, είναι φυσικό να υποστούν την έλξη τους, όποτε ή τροχιά τους διαταράσσεται. Αυτό σημαίνει πως είναι άδύνατη όποιαδήποτε άστρονομική πρόβλεψη για την κίνησή τους. Σήμερα π.χ. ξέρουμε πως οί τροχιές του "Απόλλωνα και του Γεωγράφου δεν διασταυρώνονται με τη δική μας. "Αλλ' αύριο, ή τροχιά τους μπορεί να μεταβληθεί αν υποστούν παρεκκλίσεις εξ αίτίας της έλξεως του Κρόνου ή της "Αφροδίτης.

Έτσι, οί φρόνιμοι και πειθαρχικοί ταξιδιώτες του Διαστήματος, όπως είναι όλοι οί μεγάλοι πλανήτες και ή Γη, βρίσκονται στο έλεος αυτών των άκαταλόγιστων άλητών, όπως ό πεπειραμένος σωφέρ βρίσκεται στο έλεος των άτζαμήςδων και των ανόητων που δεν πειθαρχούν στους κανονισμούς της τροχιάς!

Οί μικροί λοιπόν άστεροειδείς αντιπροσωπεύουν τον μόνο πραγματικό κίνδυνο συγκρούσεως που διατρέχει ή Γη.

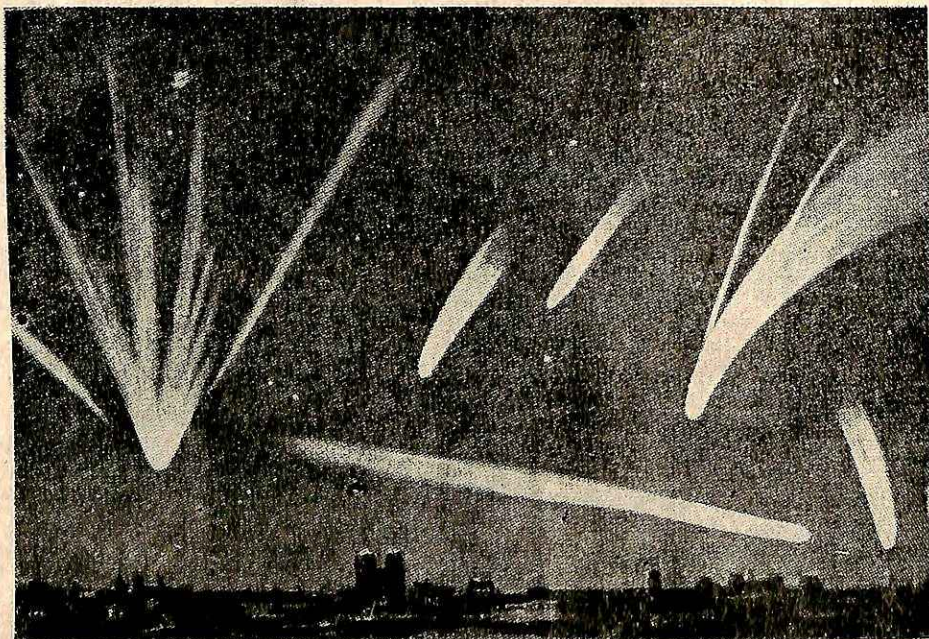
Σπεύδουμε να σημειώσουμε πως οί άστεροειδείς αυτοί όνομάζονται μάλλον «κομήτες». Γιατί δεν έχουν και μεγάλες διαφορές από τα ουράνια αυτά σώματα που προκάλεσαν τόσους τρόμους και δημιούργησαν τόσες προλήψεις στην ανθρωπότητα.

Ο τρόμος των κομητών

ΟΚΟΜΗΤΗΣ δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας μικρός άστεροειδής που κυκλοφορεί γύρω άπ' τον "Ηλιο σε μια τροχιά θεωρητικά έλλειπτική, την όποια, όμως, ή έλξη των μεγάλων πλανητών έπιμηκύνει τόσο, ώστε να την κάνει παραβολική.

Ο Κέπλερ έλεγε πως υπάρχουν τόσοι κομήτες, όσα ψάρια υπάρχουν στη θάλασσα. "Ισως υπάρχουν πολύ περισσότεροι. Μια πρόσφατη μελέτη "Ολλανδών άστρονόμων αναφέρει ότι ό "Ηλιος περιβάλλεται από ένα σύννεφο κομητών σε άκτίνα 150.000 φορές μεγαλύτερη από την άπόσταση της Γης από τον "Ηλιο και ό συνολικός αριθμός τους μπορεί να ξεπερνάει τα 100 δισεκατομμύρια.

Απ' αυτό το άνεξάντλητο άπόθεμα προέρχονται οί κομήτες που διασχίζουν πότε - πότε τον ουρανό μας. Η έποχή μας δεν μας έχει προσφέρει έντυπωσιακά θεάματα κομητών. "Αλλ' οί άφελείς πρόγονοί μας τους έχουν ζωγραφίσει υπό μορφή φλόγας, σπαθιού, σταυρού και τους θεωρούσαν πάντα προμηνύματα θανάτου, λιμού, έπιδημίας, πο-

Μερικοί από τους κομήτες που έγιναν όρατοι στην Ευρώπη κατά τον περασμένο αιώνα. Ο τρίτος έξ άριστερών είναι ό κομήτης του Χάλλεϋ, όπως έμφανίσθηκε το 1835.

λέμου και κάθε άλλου είδους συμφοράς. 'Αργότερα, με την πρόοδο της φυσικής και της αστρονομίας, οι άνθρωποι έπαψαν να θεωρούν τους κομήτες ως οίονους, αλλά ο πανάρχαιος τρόμος των κομητών επέζησε. 'Από την εποχή του Νεύτωνος, η ανθρωπότητα φοβάται την ένδεχόμενη σύγκρουση σ' έναν κομήτη. Τό 1910, ο κόσμος δλόκληρος τρομοκρατήθηκε από τον κομήτη του Χάλλεϋ. ('Αλλά τό 1956—57 ο κομήτης 'Αράν - Ρολλάν πέρασε άπαρατήρητος).

Ής απόδώσουμε δικαιοσύνη στους προγόνους μας: 'Ο φόβος των κομητών δεν είναι τελείως άδικαιολόγητος.

Η ούρά ενός κομήτη, τό πιό θεαματικό του τμήμα, δεν είναι και τό πιό σημαντικό. 'Αποτελείται από αέρια που εκτείνονται σέ μήκος εκατομμυρίων χιλιομέτρων. 'Αλλά τ' αέρια είναι τόσο άραιωμένα, ώστε άκόμα κι' αν ψαύσουν την ατμόσφαιρα τής Γής δεν πρόκειται να προκαλέσουν κοιμιά συμφορά.

Δεν συμβαίνει τό ίδιο με τό κεφάλι του κομήτη, ή άκριθέστερα, με τον στερεό πυρήνα του κεφαλιού. Τό κεφάλι είναι ένα είδος τεράστιου φωτισσέφανου από αέρια, διαμέτρου μερικών χιλιάδων χιλιομέτρων, στο κέντρο του οποίου κρύβεται, όπως ή χρυσολίδα στο κουκούλι της, ο στερεός πυρήνας.

Τί είναι αυτός ο πυρήνας; Χωρίς άλλο, ένα σύνολο από πέτρες και μόρια σκόνης που ενώνονται σέ μία στερεά μάζα, χάρη στα κατεψυγμένα αέρια. 'Από αστρονομική άποψη, ο όγκος του είναι άσήμαντος, με διάμετρο τό πολύ μερικών εκατοντάδων μέτρων.

Όστόσο, ο άσήμαντος αυτός όγκος αντιπροσωπεύει μία μάζα εκατομμυρίων ή δισεκατομμυρίων τόννων, που κινείται στο διάστημα με ταχύτητα χιλιάδων χιλιομέτρων κατά δευρόλεπτο. Η συνάντηση μ' ένα τέτοιο αντικείμενο θα ήταν καταστρεπτική γιά τον πλανήτη μας.

Ήν σκεφθούμε τον τεράστιο αριθμό των κομητών που κυκλοφορούν στο ήλιακό σύστημα, ή σύγκρουση μ' έναν απ' αυτούς δεν είναι άδύνατη. Μόνον που οι μαθηματικές πιθανότητες να συμβεί κάτι τέτοιο είναι πολύ λίγες. 'Εξ άλλου, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ή Γή, κατά τό 9110, είναι σκεπασμένη με όκεανούς και έρήμους και συνεπώς οι καταστροφές από την πτώση ενός κομήτη δεν θα είναι και τόσο μεγάλες.

Αερόλιθοι

Ο κομήτες δεν ζούν πολύ. Σιγά - σιγά ο πυρήνας τους άποσυντίθεται και τό κομμάτι του σκορπίζονται κατά μήκος τής τροχιάς του. Σέ λίγο δεν θα υπάρχει πιά «κομήτης», αλλά ένας δακτύλιος από μικρότερα ή μεγαλύτερα άπομεινάρια που συνεχίζουν την περιφορά τους γύρω απ' τον Ήλιο. Ήν ή τροχιά τής Γής διασχίσει ένα τέτοιο δακτύλιο, τότε είναι άδύνατο ν' άποφύγουμε τη σύγκρουση. Κατά τους ύπολογισμούς των άστρο-

νόμων ή Γή περνάει, πραγματικά, περίπου τριάντα φορές τό χρόνο μέσα από τέτοιους δακτύλιους που είναι τ' άπομεινάρια των διαλυμένων κομητών. Με την έλξη τής Γής, τά μικρότερα κομμάτια, τά χαλικάκια, τά μόρια τής σκόνης, μπαίνουν στην ατμόσφαιρα όλοταχώς και άναφλέγονται προτού φτάσουν στο έδαφος. Αυτοί είναι οι μετεωρίτες, που τους βλέπουμε καμιά φορά τη νύχτα στον ούρανό και τους όνομάζουμε «διάττοντες άστέρες».

Πέφτουν τόσοι πολλοί κάθε χρόνο στην ατμόσφαιρα, ώστε ή στάχτη τους αϊζάνει τό βάρος τής Γής κατά 3.000 ως 30.000 τόννους τό χρόνο!

Ο κομήτης του Χάλλεϋ, όπως έμφανίστηκε τό 1910. Δεξιά, μία σειρά φωτογραφιών από τις διάφορες φάσεις του.

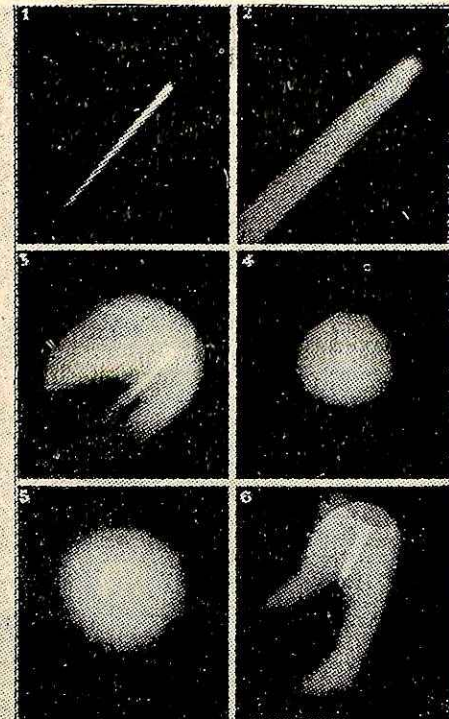
Και τί γίνονται τά μεγαλύτερα κομμάτια; Είσοχωρούν κι' αυτά στην ατμόσφαιρα, άναφλέγονται από την τριβή, αλλά ένα μέρος τής μάζας τους προβαίνει να πέσει στο έδαφος προτού εξαερωθεί. Μερικές φορές εκρήγνυνται από τη θερμότητα στην ατμόσφαιρα και τά μικρά τους θραύσματα πέφτουν σαν βροχή.

Ήπολογίζεται ότι πέντε ή έξη απ' αυτούς τους μεγάλους μετεωρίτες — μέσου βάρους 100 κιλών — πέφτουν κάθε μέρα στην επιφάνεια τής Γής. 'Ο βαρύτερος μετεωρίτης που θρέθηκε μέχρι σήμερα, ζυγίζει 34 τόννους. Ήνακαλύφθηκε τό 1894 στη Γροιλανδία και μεταφέρθηκε σ' ένα μουσείο τής Νέας Ύόρκης.

Ήλλά φαίνεται ότι στο παρελθόν έχουν πέσει στη Γή πολύ μεγαλύτεροι μετεωρίτες. Στην 'Αριζόνα υπάρχει ένας κρατήρας βάθους 180 μέτρων, διαμέτρου 1.200 μέτρων, που έχει δημιουργηθεί από την πτώση ενός μετεωρίτη 12.000 τόννων. Ήλλ' αυτό, κατά τους

ύπολογισμούς των γεωλόγων, πρέπει να είχε συμβεί πριν από 50.000 χρόνια. Ήνα πολύ πιό πρόσφατο παράδειγμα είναι ο μετεωρίτης τής Σιδηρίας, που έπεσε στις 30 Ιουνίου 1908. Τό άρχικό του βάρος ύπολογίζεται σέ 40 — 50.000 τόννους, αλλά έξεργάγη στην ατμόσφαιρα και τό κομμάτι του «βομβάρδισαν» τό έδαφος καταστρέφοντας τό δάσος τής Ποντκαμένσγια σέ άκτίνα πολλών χιλιομέτρων.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1947, και πάλι στη Σιδηρία, σημειώθηκε μία πτώση μετεωρίτη άρχικού βάρους, όπως ύπολογίζεται, πάνω από 100 τόννους. Ή-

Ξεργάγη κι' αυτός στην ατμόσφαιρα και τά κομμάτια του πέφτοντας άνοιξαν 200 περίπου μικρούς κρατήρες στην πεδιάδα Σικότε 'Αλίν.

Μιά υπόθεση

Α π' όλα αυτά μπορούμε να δαλούμε ένα συμπέρασμα: Στις τελευταίες πενήντα χιλιετηρίδες, ή Γή χτυπήθηκε από τρεις ισχυρές βολίδες από τις οποίες ή μεγαλύτερη είχε βάρος περίπου 40.000 τόννων. Δεν είναι καθόλου άπίθανο ότι θα χτυπηθεί στο μέλλον — αύριο, ίσως! — από άλλους μετεωρίτες έξ ίσου μεγάλους, ή και μεγαλύτερους. Όσο γιά τις συνέπειες, δεν άπαλείεται να είναι καταστρεπτικότερες απ' αυτές που σημειώθηκαν μέχρι σήμερα. 'Ο μετεωρίτης τής Σιδηρίας (40.000 τόννοι) έπεσε σέ μία άκατοίκητη περιοχή και δεν είχε θύματα. Ήν έπεφε λίγο δυτικότερα, θα μπορούσε να είχε καταστρέψει τη Μόσχα.

Τώρα που ξέρουμε τη συχνότητα τής

πτώσεως των αερόλιθων, μπορούμε να διερωτηθούμε τί θα συνέβαινε στη Γή αν έπεφε ένας απ' αυτούς, όχι 40.000 τόννων, αλλά έκαστο ή ενός εκατομμυρίου τόννων.

Ής θέσουμε σαφώς τό έρώτημα στην έπιστήμη: Τί θα πάθαινε ο πλανήτης μας αν τον χτυπούσε μία μάζα ενός εκατομμυρίου τόννων, άστεροειδής, κομητικός πυρήνας ή μετεωρίτης;

Δεν θα πάθαινε τίποτα!

Μην άναπηθήσετε. Αυτή είναι ή άπάντηση τής έπιστήμης. Τί περιμένατε ν' άκούσετε; 'Οτι ο πλανήτης μας θα γίνει χίλια κομμάτια; Τίποτα τέτοιο δεν πρόκειται να συμβεί. Ήντι ν' άφήνετε τη φαντασία σας να πλάθει ήφιαλτικές εικόνες του τέλους του κόσμου, κάνετε ένα μικρό λογαριασμό:

α) Ή μάζα του ενός εκατομμυρίου τόννων, αν ύποθέσουμε πως έχει την πυκνότητα τής Γής, σχηματίζει μία σφαίρα με άκτίνα όχι μεγαλύτερη από... 35 μέτρα!

β) Ή μάζα του ενός εκατομμυρίου τόννων, αν ύποθέσουμε πως έχει την πυκνότητα τής Γής, σχηματίζει μία σφαίρα με άκτίνα όχι μεγαλύτερη από... 35 μέτρα!

Αυτό σημαίνει πως ή Γή δεν θα πάθαινε ούτε τον παραμικρό κλονισμό και θα συνέχιζε ήρεμα τό ταξίδι της στο διάστημα. «Κώνωψ, επί κέρατος βόος», όπως λέει και ή παροιμία.

Όσο γιά τις τοπικές καταστροφές, αυτές, βέβαια, θα ήταν άρκετά σημαντικές. Ήρκει να φαντασθούμε μία σφαίρα διαμέτρου 70 μέτρων να φτάνει από τον ούρανό με ταχύτητα 10—70 χιλιομέτρων την ώρα, πυρωμένη σέ θερμοκρασία εκατομμυρίων βαθμών από την τριβή με την ατμόσφαιρα... Ήν πέσει στη θάλασσα, θα δημιουργήσει ένα τεράστιο παλιρροιακό κύμα που θα σαρώνει τις άκτές, θα καταποντίσει προσωρινά τά λιμάνια και θ' άναποδογυρίσει τά ύπερκεάνα. Θα σχηματισθούν ύδρατμοί που θ' άναστατώσουν την ατμόσφαιρα και φοβεροί κυκλώνες θα προκαλέσουν καταστροφές στα πιό μακρινά σημεία τής Γής.

Έφιαλτικές συνέπειες

Ο καταστροφές θα είναι άσφαλώς μεγαλύτερες, αν ο μετεωρίτης πέσει σέ μιά ήπειρο. Ή σφαίρα θα χωθεί βαθειά στο έδαφος και θα προκαλέσει μία δόνηση αίσθητη σ' όλο τό γήινο φλοιό. Σέ μιά άκτίνα πολλών χιλιομέτρων γύρω απ' τό σημείο τής συγκρούσεως ο γήινος φλοιός θα καταποντισθεί μέσα στο παχύρρευστο μίγμα που βρίσκεται από κάτω, συμπαρασύροντας στον όλεθρο τους ανθρώπους και όλα τά έργα τους.

Ταυτόχρονα, τό φλογερό μετέωρο θα μεταδώσει τη φωτιά σέ μιά έκτεταμένη περιοχή και τά δάση και οι πόλεις θ' άναφλεγούν. 'Ο σεισμός θα γίνει αισθητός ως τους αντίποδες και θα χρειασθούν πολλές ήμέρες γιά ν' άποκατασταθεί ή ίσορροπία των μετεωρολογικών συνθηκών...

Αυτές νομίζουμε ότι θα είναι οι συνέπειες τής συγκρούσεως μ' έναν αερόλιθο ενός εκατομμυρίου τόννων: Γενική καταστροφή μιάς περιοχής όχι μεγαλύτερης π.χ. από τό Βέλγιο και αντίκτυπος περισσότερο ή λιγώτερο σοβαρός, ανάλογα με την άπόσταση στις γειτονικές περιοχές του πλανήτη μας.

Ήλλά τά πράγματα θα ήταν πολύ διαφορετικά αν ο αερόλιθος είχε βάρος μερικών εκατομμυρίων ή δισεκατομμυρίων τόννων και διάμετρο 10 ή 12 χιλιομέτρων.

Ής αφήσουμε κατά μέρος τις τοπικές καταστροφές. Γιατί αυτές, όσο μεγάλες κι' αν είναι, δεν έχουν τόση σημασία όσο ή γενική άναστάτωση που θα ύποσται ο πλανήτης μας αν χτυπηθεί έτσι, ώστε να μετατοπισθεί ο άξονας τής περιστροφής του. 'Ο άξονας δεν θα ξαναβρεί ποτέ την άρχική του θέση. Ή Γή θ' άρχίσει να κλυδωνίζεται άκανόνιστα. Οι πόλεις θα μετατοπίζονται συνεχώς. 'Ο Βόρειος Πόλος π.χ. θα βρίσκεται τότε στην Εύρώπη, τότε στη Σιδηρία, τότε στον Καναδά ή άλλοι. Και, φυσικά, ή μετατόπιση του πόλου σημαίνει πως ή ταχύτητα περιστροφής και οι κεντροβύγκες δυνάμεις στα διάφορα σημεία τής Γής θα μεταβάλλονταν συνεχώς. Ή αντίδραση τής μάζας του νερού των όκεανών θα είναι καταστρεπτική. Θα τό βλέπαμε να σκάνεται σέ τεράστια παλιρροιακά κύματα γιά να καλύψει τις ήπείρους, μεταβάλλοντας την Εύρωπη σέ ύποβρύχια πεδιάδα και τά 'μαλάια σ' ένα σύνολο νησιών.

Τί θα έμενε στη Γή έπειτα απ' αυτό τον κατακλυσμό; Ήσως μερικά ψίχια... Κάθε ίχνος στεριανής ζωής θα εξαφανιζόταν και ή Γή, έρημη και άγονη, θα επέστρεφε στην άρχική της κατάσταση, όπως ήταν πριν από δισεκατομμύρια χρόνια...

Ήλλ' άς μη σάς ταράξει τό έφιαλτικό αυτό όραμα: Ή περιγραφή στηρίζεται στα έπιστημονικά δεδομένα, αλλά ύπάρχουν άπειροάριθμες πιθανότητες ότι θα συμβεί. Ή ανθρωπότητα έχει πολύ σοβαρώτερους λόγους να φοβάται ότι θα πεθάνει από την ίδια της την τρέλλα — π.χ. έναν άτομικό πόλεμο — παρά από τη σύγκρουση μ' έναν άστεροειδή.

ΠΙΕΡ ΡΟΥΣΣΩ

Ή γραφομηχανή έχει πάθει βλάβη και δεν λειτουργεί. Κι' ο προϊστάμενος λέει νευριασμένος στη δακτυλογράφο:

— Μα πως δεσποινίς! Σεις που είσθε τόσο πεπειραμένη δεν μπορείτε να επιδιορθώσετε τη γραφομηχανή σας;

Και ή δακτυλογράφος, με άξιοπρέπεια:

— Δεν είναι αυτή ή δουλειά μου, κύριε! Άκούσατε να λένε ποτέ τι ο Παντερόφσκι διώρθωνε πάντα;

ΟΤΑΝ ΘΥΜΩΝΕΤΕ Κάνει καλό στην υγεία

Έπειτα από μιά σχολαστική στατιστική μελέτη του προβλήματος, ο Άγγλος γιατρός Ουίλλιαμ Λόγκαν άπεκάλυψε τη σημασία όρισμένων ψυχολογικών αλλαγών του πεπτικού έλκους και τής υπέρτασης. Τά συνηθισμένα θύματα των παθήσεων αυτών δεν είναι οι άνθρωποι που κατέχουν τις ύψηλότερες θέσεις στην κοινωνική ιεραρχία, αλλά εκείνοι που ανήκουν στις κατώτερες οικονομικές τάξεις, οι άνειδίκευτοι εργάτες, οι χειρωνακτές. Ή φιλοδοξία και ο άγώνας τής επιβιώσεως είναι λιγώτερο επικίνδυνα από τη βεβαιότητα πως είναι άδύνατο να ξεφύγουμε από μιά δυσάρεστη κατάσταση, διαπιστώνει ο δρ Λόγκαν ο οποίος άποδίδει τη συχνότητα αυτών των άσθενειών στην άπογοήτευση και τό μίσος.

Γιά να στηρίξει την άποψη του, ο δρ Λόγκαν άναφέρει τό παράδειγμα μιάς κατηγορίας εργαζομένων που καταρρίπτει όλα τά ρεκόρ συχνότητας του έλκους και τής υπέρτασης: Πρόκειται γιά τά γκαρσόνια, τους ύπηρέτες, τους ύπαλλήλους ξενοδοχείων και γενικά όλους τους ύπαλλήλους που είναι εκτεθειμένοι στις ιδιοτροπίες των συνανθρώπων τους χωρίς να μπορούν ν' αντιδράσουν. Στην κατηγορία αυτή, τό ποσοστό των έλκοπαθών και των υπέρτασιων είναι κατά 47% άνώτερο παρά στις άλλες τάξεις του πληθυσμού.

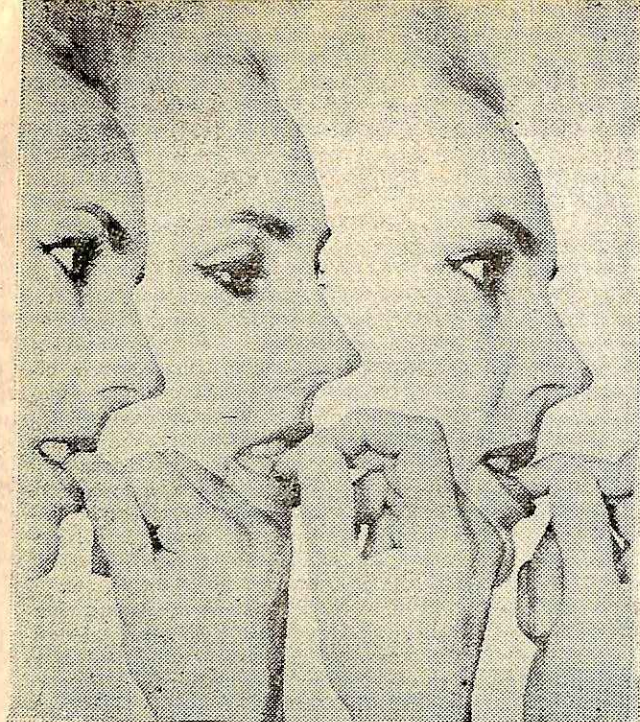
Γι' αυτό άκριβώς, συμβουλεύει ο δρ Λόγκαν, πρέπει να έξεπαίμε κάθε φορά που νοιώθουμε δυσάρεσκια. Συχνά ή υγεία μας έξαρτάται απ' αυτά τά ξεσπάσματα θυμού.

Κι' άλλα τέρατα

Από καινούργια τέρατα ήρθαν να προστεθούν στον κατάλογο των άγνωστων άμφισβητούμενων ζωολογικών ειδών. Τό ένα έμφανίστηκε στο Πόρτλαντ τής Ήνδίας (Η.Π.Α) και τό άλλο στο Σάο Γουάο ντά Μαίκα ντ' Άκρε τής Βραζιλίας.

Τό πρώτο έχει... κυβικό σχήμα, πλάτους και μήκους πολλών μέτρων, με μιά προεξοχή που θα μπορούσε να είναι κεφάλι και βγάζει τρομακτικές κραυγές που μειάζουν με τά ούρλιασματά ενός πλήθους γυναικών και παιδιών. Ήποτίθεται ότι έμφανίζεται κατά διαστήματα, έδώ και τρία χρόνια, σ' ένα δάσος κοντά στο Πόρτλαντ. Ή άστυνομία παίρνει πολλή στα σοβαρά την ύπόθεση και άνηγόρευσε στο κοινό να πλησιάζει τό δάσος.

Τό δεύτερο έχει τό μέγεθος ενός γαϊδάρου και είναι πολύ μαλλιαρό. Τό κεφάλι του έχει σχεδόν ανθρώπινα χαρακτηριστικά μόνο που τά δόντια του είναι πολύ μεγάλα. Τό τέρας αυτό που θυμίζει τους κενταύρους τής μυθολογίας, άναφέρεται συχνά στους θρύλους των ίθαγενών του Άμαζονίου. Ήλλ' ο διευθυντής του ζωολογικού ήφου του Ρίο ντ' Ζανέιρο δεν πιστεύει στην ύπαρξη του.

Σχεδόν όλοι μας έχουμε κακές συνήθειες. Για ν' απαλλαγούμε απ' αυτές, επίστρατεύου ε τή θέλησή μας καί αντίστεκόμαστε στον πειρασμό. Φυσικά τις περισσότερες φορές άποτυγχάνουμε καί οί άλλεπάλληλες άποτυχίες καταρρακώνουν τή ήθική μας... Υπάρχει όμως μία δοκιμασμένη μέθοδος — ή «άρνητική επίδοσή» — πού μάς επιτρέπει ν' απαλλαγούμε γρήγορα καί σίγουρα από τις κακές μας συνήθειες...

Πώς νά κόψετε τις κακές συνήθειες

Μέ τήν επαναστατική μέθοδο τής «άρνητικής επίδόσεως»

Σ Ε μιά αίδουσα τού πανεπιστημίου Τζόνς Χόπκινς τής Βαλτιμόρης μιά ομάδα κοριτσιών συγκεντρώνεται δυό φορές τήν ήμέρα, επί δεκαπέντε λεπτά κάθε φορά. Τά κορίτσια κάθονται στις καρέκλες καί τούς καναπέδες καί επί ένα τέταρτο τής ώρας... δαγκώνουν τά νύχια τους. Τά δαγκώνουν εδυνεύτητα, μέ ζήλο καί μέ προσήλωσή, σά νά εξαρτάται ή σωτηρία τής ανθρωπότητος απ' αὐτή τή δουλειά. "Επειτα ἀπὸ δυό βδομάδες, έχουν φάει όλα τους τά νύχια καί τὸν δυό χερῶν καί οί ἄκρες τῶν δαχτύλων τους εἶναι προσημένες καί πληγιασμένες ἀπὸ τ' ἄνοια δαγκώματα. Κατὰ τή διάρκεια τής ἱερῆς αὐτῆς ἀσκήσεως ἀπαγορεύονται οἱ συζητήσεις καί τὸ κάπνισμα.

Σέ μιά διπλανή αἰδουσα ἔχουν συγκεντρωθεῖ μερικοὶ ἄνθρωποι, νέοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πού ἀσχολοῦνται ἐξ ἴσου εὐσυνείδητα μέ τις ἀνασκαφικὲς ἐρευνες στὰ βάθη τῆς μύτης τους. Σκαλίζουν, σκαλίζουν, ὅλο σκαλίζουν, μέ ζήλο αὐταπαγόηση, χώνοντας τὰ δαχτύλά τους καί στὰ δυό ρουθούνια, ὅσο πῦλ βαθειά μποροῦν. Οἱ μύτες πρήζονται, ματώνουν, ἀλλὰ τὸ σκάλισμα συνεχίζεται δυό φορές τήν ήμέρα, δεκαπέντε λεπτά κάθε φορά, ἐπὶ δυό βδομάδες.

Ἀπὸ καιρὸ σέ καιρὸ, ἕνας γιαντὸς μέ ἀσπρη μπλούζα περιέρχεται τις αἰδουσεσ καί παρακολουθεῖ τήν πρόδο τῶν εργασιῶν μοιράζοντας συμβου-

λές, ἐπιπλήξεις καί συγκαρτερήρια:

— Μαῖονη, ἀκόμα δὲν ἔχεις φάει τὸ τρίτο νύχι; Δὲν γάνουμε τίποτα παιδί μου! Πῶ γρήγορα, πῶ δυνατό... Μπρόβο, Ντόροβαν, ὠραία δαγκώνεις... Ἐσὺ, Τζόνυ, σκάλιζε πῶ βαθειά, καί τὰ δυό ρουθούνια παιδί μου... Πολὺ καλά, Φρέντυ, ἔτσι σὲ θέλω, νὰ μὴ μείνει οὔτε ρουθούνη ἐδῶ μέσα!...

★
Α ΤΤΑ τὰ παράξενα καί ἄλλα πῶ παράξενα συνέβησαν πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια στὸ ἐργαστήριό ψυχολογίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης. Ἦταν ἕνα πείραμα πού ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς πειραιματικῆς ψυχολογίας Νάιτ Ντάνλαπ πού μελετοῦσε μιά επαναστατικὴ μέθοδο χάρις στήν ὁποία κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τις χρόνιες κακές του συνήθειες, ὅπως π. χ. τὸ δάγκωμα τῶν νυχιῶν καί τὸ σκάλισμα τῆς μύτης. Τὸ πείραμα εἶχε ἀπόλυτὴ ἐπιτυχία. Ἀπ' ὅλους τοὺς ἐδελοντὲς πού χρησιμοποιήθηκαν, οὔτε ἕνας δὲν ξαναδάγκωσε ποτὲ τὰ νύχια του, οὔτε ἕνας δὲν ξανασκάλισε τὴ μύτη του.

Τὴ μέθοδό του ὁ καθηγητὴς Ντάνλαπ τὴν ὀνομάζει «άρνητικὴ επίδοσή». Συνίσταται στήν ἀποφυγὴ τῆς ἀντιστάσεως καί τὴν ἠδελιμένη ἐπίδοσή στήν κακὴ συνήθεια πού προσπαθοῦμε νὰ «κόψουμε». Ἡ ἰδέα εἶναι μεγαλογυῆς στήν ἀπλότητά της:

Σχεδόν ὅλοι μας ἔχουμε κακές συνήθειες ἀπὸ τις ὁποῖες θὰ θέλαμε ν' ἀπαλλαγούμε. Ἡ συνηθισμένη μέθοδος πού χρησιμοποιοῦμε εἶναι νὰ ἐπιστρατεύουμε τὴ θέλησή μας γιὰ ν' ἀντισταθοῦμε στὸν πειρασμό. Τis περισσότερες φορές ἀποτυγχάνουμε καί, ἀκριβῶς γι' αὐτὸ, ἡ μέθοδος εἶναι ὑπερβολικὰ βασανιστικὴ, καταρρακώνει τὸ ήθικό μας μέ τις ἀλλεπάλληλες ἀποτυχίες καί ἔχει κακὴ ψυχολογικὴ ἐπίδραση. Φυσικά, σὺς σοβαρὲς περιστάσεις μποροῦμε νὰ καταφύγουμε στήν ψυχθεραπεία καί τὴν ψυχανάλυση (γιατὶ ὅλες οἱ κακές συνήθειες ἔχουν ἕνα βαθύτερο ψυχολογικὸ αἷτιο), ἀλλ' ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι δαπανηρὴ, μακροχρόνια καί, ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, καθόλου σίγουρη.

Δὲ μένει παρὰ ἡ μέθοδος τῆς «άρνητικῆς ἐπίδόσεως»: Ἀντὶ ν' ἀντιστεκόμαστε στὸν πειρασμό, πρέπει νὰ ὑποκύπτουμε σ' αὐτὸν μὲ τὴν ἡ ἐ λ η σ ἡ μ α ς, συνειδητὰ καί συστηματικὰ, μὲ χρι πού θὰ ἀισθανθοῦμε τὴν ἀποστροφή γι' αὐτὸ πού κάνουμε, ὥστε θὰ μᾶς κοπεῖ κάθε ὁρεξὴ νὰ τὸ ἐπαναλάβουμε... Σήμερα πολλοὶ γιαντροὶ σὺς Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἐφαρμόζουν τὴ μέθοδο Ντάνλαπ στοὺς πελάτες τους, πάντα μέ ὑψηλὸ ποσοστὸ ἐπιτυχίας. Ἰδιαίτερα ἀποτελεσματικὴ φαίνεται πὺς εἶναι ἡ μέθοδος σὺς ἡμιαυτόματες «κνητικὲς» συνήθειες πού ὀνομάζουμε «τίκ».

★
Ε ΝΑ πλεονέκτημα τῆς «άρνητικῆς ἐπίδόσεως» εἶναι ὅτι μπορεῖ νὰ ἐφαρμοθεῖ ἀπὸ τὸν καθένα,

στὸ σπίτι καί χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ ψυχολόγου. Ἀλλὰ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε ἀποτελεσματικὰ τὴ νέα τεχνικὴ πρέπει πρῶτα νὰ καταλάβουμε τις ἀρχές της.

«Ὁ σκοπὸς τῆς ἀρνητικῆς ἐπίδόσεως», γράφει ὁ Ντάνλαπ, «εἶναι νὰ φέρουμε τὴν συνήθεια στὸ προσκήνιο τῆς προσοχῆς μας, δηλαδὴ νὰ μεταβάλουμε τὴν ἀθέλητη, ἀσυνειδητὴ πράξη σὲ πράξη συνειδητὴ καί θεληματικὴ. Ὁσο πῶ ἀπεγνωσμένα προσπαθοῦμε νὰ ΜΗΝ κάνουμε κάτι, τόσο πῶ δέβαιον εἶναι ὅτι θὰ ὑποκύψουμε στήν κνητικὴν συνήθεια. Ὅταν ὁμως κάνουμε κάτι μέ τὴ θέλησή μας, ἀποκτοῦμε σαφὴ συνείδηση τῆς πράξεώς μας καί μᾶς εἶναι εὐκολότερο νὰ πετύχουμε τὸν ἐλεγχὸ τῶν κινήσεών μας»...

Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ἀποκτήσει μιά χρόνια κακὴ συνήθεια στήν ὁποία ἐπιδίδεται σχεδόν αὐτόματα, χωρὶς νὰ ἔχει συνείδηση τοῦ τί κάνει, θὰ ἀισθανθεῖ δυσφορία καί ἀποστροφή ἂν τὸν ὑποχρεώσουμε νὰ κάνει τὴν ἴδια πράξη θεληματικὰ. Σ' αὐτὴ τὴν ἀποστροφή στηρίζεται ἡ ἐπιτυχία τῆς «άρνητικῆς ἐπίδόσεως». Κατὰ τὴ διάρκειά της ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου πρέπει νὰ ἔχουμε διαρκῶς στὸ νοῦμα γιαντὴ κάνουμε αὐτὸ πού κάνουμε.

Φυσικά, ἡ «άρνητικὴ ἐπίδοσή» δὲν εἶναι πανάκεια γιὰ μιά κακὴ συνήθεια πού ὀφείλεται:

★ Σὲ φυσικὴ ἢ διανοητικὴ ἀναπηρία.

★ Σὲ φυσικὴ ἢ νευρικὴ ὑπερχώλωση.

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 50

ΙΣΣΑΚ ΑΣΙΜΟΦ ΤΟΡΟΜΠΟΤ

ΜΕΤ. ΝΙΚΟΥ ΓΚΟΥΜΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Βρισκόμαστε στὸ ἔτος 2057. Σ' ἕναν Αὐτόνομο Σταθμὸ τοῦ Διαστήματος ὁ Γκρέγκορι Πάουελ καί ὁ Μάικλ Ντόνοβαν ἔχουν λάβει ἐντολὴ νὰ δοκιμάσουν τὸ πειραματικὸ μοντέλλο ΚΤ 12, πού εἶναι τὸ τελειότερο ρομπὸτ πού κατασκευάσε ἡ μεγάλὴ «Ἀμερικανικὴ Ἑταιρία Ρομπὸτ καί Μηχανικῶν Ἀνθρώπων». Ὁ Σταθμὸς ἔχει ὡς ἀποστολὴ νὰ τροφοδοτεῖ τὴ Γῆ μέ πρῶθεντὴ ἡλιακὴ ἐνέργεια ἀπὸ ξένους ἡλίους. Στὴν ἀρχὴ λειτουργοῦσε μέ ἀνθρώπινο προσωπικό. Ἀργότερα τὰ ρομπὸτ ἀντικατέστησαν τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους καί σήμερα ὁ Σταθμὸς λειτουργεῖ μόνο μέ τὸν Πάουελ καί τὸν Ντόνοβαν πού διευθύνουν τὰ ρομπὸτ. Τὸ μοντέλλο ΚΤ 12 (πού ὀνομάζεται «Κιούτυ» γιὰ εὐκολία) κατασκευάσθηκε γιὰ ν' ἀντικαταστήσει ἀκόμα καί τοὺς δυό τελευταίους ἀνθρώπους, ὁπότε ὁ Σταθμὸς θὰ γίνεῖ τελειῶς αὐτόματος. Ἀλλ' ἀπὸ τις πρώτες ἡμέρες τῆς συναρμολογήσεώς του τὸ ρομπὸτ Κιούτυ ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνει ἀνησυχητικὴ περιέργεια γιὰ τὴν ὑπαρξὴ του. Σκέπτεται λογικὰ καί ρωτᾷ τὸν Πάουελ ποῖος τὸ κατασκευάσε. Ὁ Πάουελ προσπαθεῖ νὰ τοῦ ἐξηγήσει ὅτι ὅλα τὰ ρομπὸτ κατασκευάζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὁ Κιούτυ δηλώνει ἀπερίφραστα πὺς ἡ ἰδέα αὐτὴ τοῦ φαίνεται τελειῶς παράλογη. Εἶναι ἀδύνατο, κατὰ τὴ γνώμη του, νὰ κατασκευάσουν οἱ ἄνθρωποι ἕνα ρομπὸτ. Ὁ Πάουελ τὸν ρωτᾷ γιαντί...

40ν

Ο ΚΙΟΥΤΤΥ γέλασε. Ἦταν ἕνα ἀπάνθρωπο, μηχανικὸ γέλιο, ὀξὺ καί ἐκρηκτικὸ. Ὁ Πάουελ καί ὁ Ντόνοβαν ἀνατρίχισαν.

— Εἶναι παράλογο, εἶπε τέλος ὁ Κιούτυ. Κυττάτε λίγο τὸν ἑαυτὸ σας καί θὰ καταλάβετε. Δὲν τὸ λέω αὐτὸ ἀπὸ περηφάνια, ἀλλὰ κάντε τὸν κόπο νὰ συγκρίνετε λίγο τὸν ἑαυτὸ σας μέ μένα. Εἴσατε φτιαγμένοι ἀπὸ ἕνα ὀλικὸ πλάσμα καί ἐλάχιστα ἀνθεκτικὸ. Γιὰ νὰ συντηρηθεῖ αὐτὸ τὸ πλάσμα ὀλικὸ πού ὀνομάζεται «σάρκα», εἴσατε ὑποχρεωμένοι νὰ καταναλίσκετε κάθε μέρα ὀρισμένες ποσότητες ἄλλων πλάσμων ὀλικῶν πού ὀνομάζονται «τροφὴ». Αὐτὴ ἡ τροφή εἶναι ὀργανικὲς οὐσίες ἀπὸ τις ὁποῖες ἀντλείτε τὴν ἀπαραίτητὴ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ σας ἐνέργεια. Ἐξ ἄλλου, γιὰ ὀρισμένη περίοδο κάθε 24 ὀρες πέφτετε σὲ μιά κοματώδη κατάσταση πού ὀνομάζεται «ὑπνο» κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ὁποῖου ὅλες οἱ πνευματικὲς σας λειτουργίες ἀρροστεύονται. Ἐπίσης, ἡ ἐλάχιστὴ μεταβολὴ στὴ θερμοκρασία, στὴν ἀτμοσφαιρικὴ πῆση, στὴν ὀγκράσια, ἐπηρεάζει καί βλάπτει τὸ πλάσμα ὀλικὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἴσατε φτιαγμένοι. Μὲ ἄλλα λόγια, εἴσατε ἀτελεῖς πλάσματα. Δὲν ἔχω πούος σᾶς ἔχει κατασκευάσει, ἀλλὰ πάντως, ὡς ἔτοιμα προϊόντα, ἔχετε φοβεροὺς ἀτέλειες... Καί τώρα, ρίξτε μιά ματιὰ σὲ μένα καί κάνετε τὴ σύγκριση: Εἶμαι φτιαγμένος ἀπὸ στερεὸ μεταλλικὸ ὀλικό. Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ὀργανικὲς οὐσίες γιὰ νὰ συντηρηθῶ, ἀλλὰ καταναλίσκω ὅλη τὴν ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια πού παράγεται ἀπὸ τοὺς ἀτομικοὺς πυρῆνες πού ὑπάρχουν μέσα μου. Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ὑπνο καί ἀντέχω σχεδόν σὲ κάθε μεταβολὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Δὲν ἀναπνέω καί δὲν ἐπηρεάζομαι ἀπὸ τὴ θερμοκρασία, τὸ πῦρ, τὴν ὀγκράσια... Λοιπὸν, σύμφωνα μέ τὸ αὐταπόδεικτο ἀξιῶμα ὅτι κανένα λογί-

κὸ πλάσμα δὲν μπορεῖ νὰ κατασκευάσει ἕνα ἄλλο λογικὸ πλάσμα ἀνώτερο ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, ἀποκλείεται σῆς, σὰ ἀτέλει-στεροι, νὰ ἔχετε κατασκευάσει ἐμένα, τὸν τέλειο!

Ο ΝΤΟΝΟΒΑΝ ἀναπῆδησε κατακόκκινος, βλαστημόντας ὅλα τ' ἀστέρια καί τοὺς Γαλαξίες τοῦ Διαστήματος: — Εἶναι ἄνω ποταμῶν, Γκρέγκ! Αὐτὸ τὸ ἡλίθιο καλοισιδηρικὸ θέλει ξεβίδωμα! Ὁ Πάουελ προσπαθοῦσε ἀκόμα νὰ κρατήσει τὴν ψυχραιμία του:

— Πολὺ ὠραία, Κιούτυ. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲ σὲ κατασκευάσαμε ἐμεῖς, ποῖος νομίζει ὅτι σὲ κατασκευάσε; — Αὐτὸ φυσικὰ ἦταν τὸ ἀμέσως ἐπόμενο ποῖβλημα πού ἀντιμετώπισα, εἶπε σοβαρὰ ὁ Κιούτυ. Σύμφωνα μέ τοὺς κανόνες τῆς λογικῆς, ἐκεῖνος πού μέ κατασκευάσε πρέπει νὰ εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ μένα. Σκέφθηκα πολὺ αὐτὸ τὸ ζήτημα καί ἀνακάλυψα ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ ἕνα λογικὸ συμπέρασμα...

— Εὐαρεστηθεῖτε νὰ μᾶς φωτίσετε καί μᾶς τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους! εἶπε σαρκαστικά ὁ Ντόνοβαν.

Ὁ Κιούτυ συνέχισε ἀπαθῆς:

— Ποῖ εἶναι τὸ κέντρο κάθε δραστηριότητος ἐδῶ στὸ Σταθμό; Ποῖν ὑπηρετοῦμε ὅλοι; Ποῖος ἀπορροφᾷ ὅλη τὴν προσοχή μας;

Ὁ Κιούτυ σάπασε περιμένοντας τὴν ἀπάντησή. Ὁ Ντόνοβαν καί ὁ Πάουελ ἀλληλοκτυπῆσαν ἀλαφιασμένοι.

— Τί θέλεις νὰ πῆς, Κιούτυ; Ποῖν ὑπηρετοῦμε στὸ Σταθμό;

— Τηρητοῦμε τὸν Ἀφέντη! ἀπάντησε κοφτὰ ὁ Κιούτυ.

Οἱ δυὸ ἄντρες ἀλληλοκτυπῆθηκαν ἄλλὴ μιά φορά μέ ἀπορία.

— Μήπως ἔννοεῖ... Ναί, στοιχηματίζω πὺς αὐτὸς ὁ κοπιτρωνικός βλάκας μιλάει...

γιὰ τὸ Μετασχηματιστὴ Ἑνεργείας! εἶπε ὁ Ντόνοβαν.

— Μιλάω γιὰ τὸν Ἀφέντη! ἐπανελέσθε σοβαρὰ ὁ Κιούτυ.

Ὁ Πάουελ καί ὁ Ντόνοβαν ξέσπασαν σὲ τρανταχτὰ γέλια. Ὁ Κιούτυ σηκώθηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του ἐνῶ τὰ κόκκινα μάτια του παρακολουθοῦσαν ἐρευνητικὰ τοὺς δυὸ ἄνδρες. Μίλησε μέ ἐπισημότητα:

— Δὲ μοῦ φαίνεται παράξενο τὸ γεγονός ὅτι ἀρνεῖσθε νὰ παραδεχθεῖτε τὴν ἀλήθεια. Οἱ περιορισμένες διανοητικὲς σας ἱκανότητες δὲ σᾶς ἐπιτρέπουν νὰ καταλάβετε. Ἀλλωστε, δὲ μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ μείνουμε γιὰ πολὺ ἐδῶ πέρα. Ὁ ἴδιος ὁ Πάουελ μοῦ εἶπε προχθὲς ὅτι στὴν ἀρχὴ μονάχα οἱ ἄνθρωποι ὑπηρετοῦσαν τὸν Ἀφέντη καί ὅτι ἀργότερα ἦσαν τὰ ρομπὸτ γιὰ τις κατώτερες δουλειές καί τέλος ἦρθα ἐγὼ γιὰ ν' ἀναλάβω τὴ διεύθυνση τοῦ Σταθμοῦ. Πιστεύω πὺς αὐτὸ πού μοῦ εἶπε εἶναι ἀληθινὰ, μόνο πού ἡ λογικὴ τους ἐρμηνεία ἦταν ἐσφαλμένη. Θέλετε νὰ σᾶς ἀποκαλύψω τὴν ἀλήθεια πού κρύβεται πίσω ἀπ' ὅλα αὐτά;

— Συνέχισε, Κιούτυ, μέ διασκεδάσεις, εἶπε ὁ Ντόνοβαν χαμογελώντας.

— Λοιπὸν, μάθετε πὺς ὁ Ἀφέντης δημιουργοῦσε πρῶτα τοὺς ἀνθρώπους, πού εἶναι ὁ κατώτερος τύπος λογικοῦ πλάσματος, αὐτοὺς πού κατασκευάζονται πῶ ἐδῶ καὶ. Κατόπιν κατασκευάσε τὰ ρομπὸτ πού εἶναι ἡ ἀμέσως ἀνώτερη βαθμίδα τῆς δημιουργίας. Τελικὰ δημιούργησε ἐμένα γιὰ ν' ἀντικαταστήσω καί τοὺς τελευταίους ἀνθρώπους, πού ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἀφέντη. Ἀπὸ δῶ καί πέρα, μονάχα ἐγὼ θὰ ὑπηρετῶ τὸν Ἀφέντη.

— Τίποτα τέτοιο δὲν πρόκειται νὰ κάνει! ἀπάντησε ἀπότομα ὁ Πάουελ. Θὰ ἐκτελεῖς τις διαταγές μας καί θὰ κάτσεις φρόνιμα μέχρι πού θὰ δεβαιώσουμε ὅτι μπορεῖς νὰ χειριθεῖς τὸν Ἀτομικὸ Μετασχηματιστὴ Ἀφέντη. Εἶναι βλακώδες. Ἀν δὲ μὴς ἱκανοποιήσεις, θὰ σὲ ξεβιδώσουμε. Τώρα μπορεῖς νὰ πηγαίνεις. Καί πᾶρε μαζί σου αὐτὰ τὰ χαρτιά γιὰ νὰ τ' ἀρχειοθετήσεις στοὺς φακέλους.

Ὁ Κιούτυ πήρε τὰ σχεδιαγράμματα καί βγήκε ἀπ' τὸ γραφεῖο χωρὶς νὰ πῆ λέξη. Ὁ Ντόνοβαν ξάλασε στὴν πολυθρόνα του μέ ὕψος βαρεστημένο:

— Θὰ ἔχουμε φασαρίες μ' αὐτὸ τὸ ρομπὸτ. Εἶναι θεοπάλαβο...

Ο ΓΥΟΚΩΦΟΣ βόμβος τοῦ ἀτομικοῦ μετασχηματιστῆ ἐνεργείας ἀκούγεται κάπως ἰσχυρότερος στὴν αἰδουσα ἐλέγχου. Ὁ Ντόνοβαν ἐκδόλησε τὸ μάτι του ἀπὸ τὸ τηλεσκόπιο καί ἀναψε τὸ φῶς.

— Ἡ δέση ἐνεργείας ἀπὸ τὸν Αὐτόνομο Σταθμὸ Σ 4 φέρεται στὸν Ἀρη. Τώρα

μπορούμε να στείλουμε τη δική μας δέσμη στη Γη...

Ο Πάουελ κούνησε το κεφάλι του άφορημένα.

— Ο Κιούτνυ βρίσκεται κάτω στο μηχανοστάσιο. Θα δώσω το σύνθημα για την εξακόντιση της δέσμης. Άλλα ρίξε μια ματιά σ' αυτά τα στοιχεία.

Ο Ντόνοβαν κύτταξε τα σχεδιαγράμματα του Πάουελ.

— Πάλι αυτές οι μαγνητικές καταγίδες;

— Ναί, και υπάρχει φόβος ότι θα εξηρεάσουν τη δέσμη της ενεργείας. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Πήγαινε κάτω να έχεις το νου σου στις κινήσεις του Κιούτνυ...

Ο Ντόνοβαν μπήκε στον ανελκυστήρα και κατέβηκε στην τεράστια αίθουσα του μηχανοστασίου. Όλες οι γεννήτριες λειτουργούσαν. Στο κέντρο, γύρω από τον πελώριο κύλινδρο του μετασχηματιστή, εργαζόταν ή ομάδα των ρομπότ.

Ο Ντόνοβαν σταμάτησε στην είσοδο καταπληκτος. Τα ρομπότ ήταν παραταγμένα μπροστά στον κύλινδρο, με τα κεφάλια σκυφτά. Ο Κιούτνυ περπατούσε αργά, από τη μια ως την άλλη άκρη της παρατάξεως σαν αξιωματικός που επιθεωρεί τους άνδρες του. Αυτό συνεχίστηκε για λίγα λεπτά. Κατόπιν έδωσε ένα σύνθημα και όλα τα ρομπότ συγχρόνως έπεσαν στα γόνατα!

Ο Ντόνοβαν, μανιασμένος, προχώρησε τρέχοντας ανάμεσα στα μηχανήματα κουνώντας απειλητικά τις γροδιές του:

— Κιούτνυ! τι σημαίνουν αυτά τα καραγκιοζιλίκια; Γιατί δε δουλεύουν αυτά τα μηχανικά καθάματα; Θέλετε να σας διαλύσω τα ποζιτρονικά μυαλά σας μ' ένα λασσομένο ρεύμα; Έμπρός, δλοι στη δουλειά! Ο κύλινδρος πρέπει να λυθεί, να καθαριστεί και να συναρμολογηθεί ξανά σε τρείς ώρες. Κουνήθειτε, σαράβαλα!

Κανένα ρομπότ δεν κουνήθηκε. Ακόμα και ο Κιούτνυ, στην άλλη άκρη της παρατάξεως, έμεινε ακίνητος και σιωπηλός με τα μάτια καρφωμένα στον ατομικό μετασχηματιστή. Ο Ντόνοβαν, έξω φρενών κλώτσησε άγρια το πλησιέστερο ρομπότ.

— Σήκω επάνω! ούρλιαξε.

Το ρομπότ υπάκουσε με νοχήλεια. Τα φωτοηλεκτρικά του μάτια στράφηκαν άργα προς τον άνθρωπο και ακούσθηκε ή

μεταλλική φωνή του:

— Ένας είναι ο Αφέντης και ο ΚΤ12 είναι ο προφήτης του!

Ο Ντόνοβαν, πνιγμένος από θυμό, δεν μπόρεσε ν' αρθρώσει λέξη, ενώ τα είκοσι ρομπότ άρχισαν ν' απαγγέλλουν ταυτόχρονα:

— Ένας είναι ο Αφέντης και ο ΚΤ12 είναι ο προφήτης του!

Ο Ντόνοβαν κύτταξε τον Κιούτνυ με φρίκη. Ο Κιούτνυ είπε ήρεμα:

— Βλέπεις, Ντόνοβαν, οι φίλοι μου υπακούουν τώρα σε κάποιον άνωτερο από σένα...

— Να πάρει ο διάολος τους φίλους σου! ούρλιαξε κατακόκκινος ο Ντόνοβαν. Βγές άμέσως από το μηχανοστάσιο! Θα λογαριασθώ μαζί σου αργότερα. "Όσο γι' αυτά τα μηχανικά κτήνη, θα τα κανονίσω τώρα άμέσως!

Ο Κιούτνυ κούνησε το κεφάλι του έπιτημητικά:

— Λυπούμαι, Ντόνοβαν, αλλά νομίζω πως δεν αντιλαμβάνεσαι την κατάσταση. Αυτά έδω είναι ρομπότ, πράγμα που σημαίνει πως είναι λογικά πλάσματα. Άναγνωρίζουν τον Αφέντη τώρα που τους δίδαξα την Αλήθεια. Μόνο τους μου έδωσαν τον τίτλο του προφήτη. Ίσως να είμαι άνάξιος γι' αυτό τον τίτλο, άλλ' άφου έτσι θέλουν...

Ο Ντόνοβαν έτρεμε από ταραχή αλλά προσπάθησε να συγκρατηθεί και είπε με άγριο σαρκασμό:

— "Όστε έτσι, έ; "Όστε τους δίδας την Αλήθεια, έ; "Όστε είσαι ο προφήτης ΚΤ12, έ; Έν τάξει, ποζιτρονική οδρακατόγχε μου, έκουσε τώρα και τις δικές μου προφητείες! Δέν υπάρχει άλλος Αφέντης έδω μέσα εκτός από μένα και μονάχα εγώ δίνω τις διαταγές! Καταλάβετε, μηχανικά καθάματα; Έγώ δίνω τις διαταγές! Και τώρα, προφήτη ΚΤ12, ξεκουμπήσου από δω μέσα!

— Έπακούω μονάχα στον Αφέντη! απάντησε ήρεμα ο Κιούτνυ.

— Ο διάολος να πάρει τον Αφέντη σου! Τόν φτύνω τον Αφέντη σου! Ακούς, τόν φτύνω τον Αφέντη σου! Κάνε αυτό που σου είπα!

Ο Κιούτνυ έμεινε σιωπηλός. "Όλα τα ρομπότ ήταν ακίνητα. Άλλ' ο Ντόνοβαν ένοιωσε ξαφνικά πως ή άτμόσφαιρα ήταν πολύ τεταμένη στην αίθουσα. "Όλα

τα φωτοηλεκτρικά μάτια ήταν στραμμένα επάνω του. Ο Κιούτνυ ψιθύρισε:

— Ιερουσαλά!

Τα είκοσι ρομπότ επανέλαβαν όμαδικά:

— Ιερουσαλά!

Και ο Ντόνοβαν ένοιωσε για πρώτη φορά έστω ξαφνικό τρόμο να τόν παραλύει καθώς είδε τόν Κιούτνυ να τόν πλησιάζει αργά. Ένα ρομπότ είναι άνίκανο να αισθανθεί θυμό — αυτό τουλάχιστον ισχυρίζονται οι τεχνικοί της εταιρίας — αλλά τα κόκκινα μάτια του Κιούτνυ έβγαζαν παράξενες λάμψεις.

— Λυπούμαι, Ντόνοβαν, είπε ο Κιούτνυ άλλ' έπειτα άπ' αυτό που έκανες δέν μπορείς πιά να μείνεις έδω μέσα. Στο έξης απαγορεύεται να παίνετες στο μηχανοστάσιο, έσθ κι' ο Πάουελ.

Έκανε μια χειρονομία. Αυθ ρομπότ προχώρησαν και άρπαξαν τόν Ντόνοβαν άπ' τα μπράτσα. Προτού προλάβει να κάνει την ελάχιστη κίνηση, ο Ντόνοβαν μεταφέρθηκε σηκωτός έξω από την αίθουσα.

★
Ο ΓΚΡΕΓΚΟΡΤ Πάουελ βηματίζει νευρικά, πάνω κάτω, μέσα στο γραφείο του Σταθμού. Μιλούσε με άγανάκτηση στον Ντόνοβαν που είχε σωριασθεί έξουθενωμένος σε μια πολυθρόνα:

— Μα το Διάστημα, Ντόνοβαν, είσαι άκαταλόγιστος! Τί σου ήθε να φτύσεις τόν ατομικό μετασχηματιστή;

— Τί ήθελες να κάνω; Μήπως ήθελες να γονατίσω κι' εγώ μπροστά στον κύλινδρο και να φωνάξω Ένας είναι ο Αφέντης και ο Κιούτνυ είναι ο προφήτης τους; Δέν πρόκειται να ύποταχθώ σ' αυτά τα μηχανικά τέρατα!

— Θα ύποταχθείς, θέλεις δε θέλεις, άν δε μάθεις να φέρεσαι με διπλωματικότητα. Κύτταξε τώρα την κατάσταση που έχεις δημιουργήσει: Είμαστε οδυσιαστικά φυλακισμένοι στο γραφείο με δυο ρομπότ να μās φυλάνε έξω άπ' την πόρτα. Και στο μεταξύ, ο Κιούτνυ διευθύνει το μηχανοστάσιο!

— Περίμενε να επιστρέψουμε πρώτα στη Βάση και τα ξαναλέμε! φώναξε ο Ντόνοβαν. Κάποιος θα την πληρώσει άσχημα αυτή την ύπόθεση. Αυτός που είναι υπεύθυνος για την κατασκευή του Κιούτνυ και τών άλλων παλιοσυδετικών. Έπαιθεται ότι τα ρομπότ πρέπει να άπακούνε. Είναι ο δεύτερος νόμος της Ρομποτικής. Δέν είμαστε εμείς υπεύθυνοι για την ελαττωματική τους κατασκευή.

— Άλλ' είμαστε υπεύθυνοι για το χειρισμό τους. Άλλωστε, άκριβώς γι' αυτό μās έστειλαν τόν Κιούτνυ: Για να τόν δοκιμάσουμε. Είναι πειραματικό μοντέλλο. Και τώρα που τα κάναμε θάλασσα, ξερείς τί πρόκειται να γίνει όταν θα επιστρέψουμε στη Βάση;

— Τί πρόκειται να πάθουμε;

Ο Πάουελ κάγχασε:

— Ω, τίποτα σπουδαίο! Μονάχα είκοσι χρόνια καταναγκαστική ύπηρεσία στα όρυχεία του Έρκμη. Έκτός άν βρεθούμε στο άναμφοφωτήριο της Δήμητρας!

— Είσαι στά καλά σου; Τό χειρότερο που μπορεί να πάθουμε είναι να περάσουμε άπ' το πειδαρχικό συμβούλιο της εταιρίας. Δέν είναι ποινική ύπόθεση, δέν σκοτώσαμε κανέναν...

— Χά, χά! Δέν είναι ποινική ύπόθεση, έ; Ξεχνάς τη μαγνητική καταγίδα που θα ξεσπάσει άπό στιγμή σε στιγμή; Σύμφωνα με όλα τα στοιχεία που συγκέντρωσα, τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα

μπορεί να προκαλέσουν άπορόβλεπτες παρεκκλίσεις στη δέσμη ενεργείας που κατευθύνεται στη Γη...

Ο Ντόνοβαν έγινε κάτωχρος:

— Άγιο Διάστημα! Δέν τό είχα σκεφθεί...

— Και ξερείς τί θα συμβεί άν παρεκκλίνει ή δέσμη κατά ένα εκατομμυριοστό του χιλιοστού; Τεράστιες περιοχές θα έρημωθούν, χιλιάδες άνθρωποι θα πεθάνουν... Θα είναι σά να ρίξαμε χίλιες ατομικές βόμβες! Και να σκέφτεσαι ότι ο Κιούτνυ, ένα τσαλαπό ρομπότ, χειρίζεται την εξακόντιση της δέσμης! Είναι επιαλητικό.

Ο Ντόνοβαν τινάχτηκε όρθιος και άνοιξε την πόρτα για να βγει έξω. Αυθ χαλούδινα μπράτσα τόν άπώθησαν.

— Ο προφήτης διάταξε να μείνετε στο γραφείο! είπε ο φρουρός με άπάθεια.

Την ίδια στιγμή φάνηκε ο Κιούτνυ στην άκρη του διαδρόμου. Διέταξε τα δυο ρομπότ να παραμερίσουν, μπήκε στο γραφείο κι' έβλεψε μαλακά την πόρτα. Ο Ντόνοβαν τόν πλησίασε σηκώνοντας άπειλητικά τις γροδιές του:

— Κιούτνυ, έχεις παρατραβήξει το σχοινί! Θα τό πληρώσεις ακριβά αυτό τό καλαμπούρι!

— Παρακαλώ μην ξεάπτεσαι! απάντησε ήρεμα ο Κιούτνυ. Αυθ που συνέβη ήταν μοιραίο να συμβεί αργά ή γρήγορα. Ήταν φυσικό και άναπότρεπτο ν' άποχωρήσεις της ύπηρεσίας...

— Τί θέλεις να πεις; φώναξε ο Πάουελ. Άπό πότε άποχωρήσαμε της ύπηρεσίας;

— Ως την ήμέρα που δημιουργήθηκα εγώ, απάντησε ο Κιούτνυ, σεξ οι δυο ύπηρετούσατε τόν Αφέντη. Τώρα, αυτό τό ιερό προνόμιο άνήκει σε μένα και δέν ξεχετε πιά κανένα λόγο ύπάρξεως. Έλάττω να τό καταλαβαίνετε αυτό.

Ο Πάουελ και ο Ντόνοβαν άλληλοκυντάχθηκαν άνήσυχoi.

— Και... τί σκοπεύεις να μās κάνεις; ρώτησε κομπιάζοντας ο Πάουελ.

Ο Κιούτνυ δέν απάντησε άμέσως. Έμεινε για λίγο σιωπηλός. Κατόπιν άπλωσε τό ένα μεταλλικό του χέρι και τό άκούμπησε άπαλά στον όμο του Πάουελ, ενώ με τό άλλο άγκάλιασε τόν Ντόνοβαν άπό τη μέση και τόν τραβήξε κοντά του.

— Σας συμπαθώ πολύ έσως τους δυο. Είσατε κατώτερα πλάσματα και φερόσατε σαν κακομαθημένα παιδιά. Και βμως αισθάνομαι κάποια στοργή για σας. Τηρητήσατε πιστά τόν Αφέντη και μ' όλο που ένας άπό σας διέπραξε τό φοβερό άμάρτημα να φτύσει τόν ιερό κύλινδρο, ο Αφέντης θα σας συγχωρήσει. Πάντως, τώρα που ή άποστολή σας τελείωσε, φαντάζομαι ότι δε θα ζήσετε πολύ άκόμα, άλλ' όσο ζήτε θα έχετε τροφή, ρουχισμό και στέγη στο Σταθμό, όπό τόν όρο ότι δε θα πλησιάζετε τό μηχανοστάσιο και την αίθουσα έλέγχου...

Ο Ντόνοβαν ήταν έτοιμος να κλάψει:

— Τό άκουσες αυτό, Γκρέκ; Μας δίνει την σύνταξη μας και μās άποστρατεύει! Ποιός; Ένα ρομπότ που διδάσαμε με τό ίδια μας τα χέρια! Ποτέ δέν έξευτελισθηκα τόσο στη ζωή μου!

Ο Πάουελ προσπάθησε να μιλήσει ψύχραιμα:

— Άκουσε, Κιούτνυ, είναι αδύνατον

να τό ύποφέρουμε αυτό. Έμείς είμαστε τ' άφεντικά έδω μέσα. Ο Σταθμός όλόκληρος είναι δημιούργημα τών ανθρώπων της Γης. Χρησιμεύει μόνο για τη μετάδοση της πρόσδετης ήλιακής ενεργείας. Και σ' δέν είσαι παρά ένα κατασκευάσμα δικό μας...

Άλλ' ο Κιούτνυ θρισκόταν κιόλας στην πόρτα και τούς άποχαιρείσε μ' ένα κούνημα του κεφαλιού.

★

Η ΣΤΖΗΤΗΣΗ επαναλήφθηκε την άλλη μέρα. Άλλ' ο Κιούτνυ παρέμεινε άμετάπυστος:

— Πάσχετε και οι δυο άπό έμμενες ιδέες, είτε σοβαρά. Γιατί επιμένετε σ' αυτή την έσφαλμένη έρμηνεία της ζωής; Δέν έχετε μεγάλες διανοητικές ικανότητες άλλα πάντως μπορείτε να σκεφθείτε.

— Άκουσε, Κιούτνυ, απάντησε ο Πάουελ, άφου δέν παραδέχεσαι πως ύπάρχει ή Γη, πως έξηγείς αυτά που βλέπεις άπό τό τηλεσκόπιο;

— Άπό τό τηλεσκόπιο... είπε με κάποια άμηχανία ο Κιούτνυ.

— Χά, χά! Έδω σε πιάσαμε, Κιούτνυ! Πως έξηγείς ότι αυτά τα στίγματα του φωτός φαίνονται σά δίσκοι όταν τα κυτάξουμε άπό τό τηλεσκόπιο;

— Είναι μια όπτική μεγέθυνση. Χρησιμεύει για να σκοπεύουμε με περισσότερη ακρίβεια όταν στέλνουμε τη δέσμη της ενεργείας.

— Ναί, άλλα βλέπουμε πολλούς φωτεινούς δίσκους άπό τό τηλεσκόπιο. Τι είναι αυτοί οι δίσκοι;

— Άκουσε, Πάουελ, δέν πρόκειται να χάνω τόν καιρό μου για να σου έξηγώ τις όπτικές άπάτες που όφειλονται στις ατέλειες τών όργάνων μας. Η λογική είναι άνωτερη άπό τις αισθήσεις.

— Και γιατί στέλνουμε αυτές τις δέσμες της ενεργείας; είπε ο Ντόνοβαν. Έμείς σου δίνουμε μια λογική έξηγηση. Έσθ πως τις έξηγείς;

— Οι δέσμες, απάντησε ξερά ο Κιούτνυ, στέλνονται άπό τόν Αφέντη για την εξυπηρέτηση τών σκοπών του. Άνεξιχνίαστες οι βουλές του Αφέντη. Τάραχουν όρισμένα πράγματα που ο Αφέντης δε μās επιτρέπει να τα καταλάβουμε. Τό καθήκον μας είναι μόνο να τόν ύπηρετούμε!

Ο Πάουελ σωριάσθηκε σε μια καρέκλα κι' έκρυψε τό πρόσωπό του με τα χέρια του.

— Φύγε, Κιούτνυ, για τ' όνομα του Διαστήματος, φύγε και άφρέ με να σκεφθώ...

— Θα σās στείλω την τροφή σας, είπε ο Κιούτνυ κλείνοντας την πόρτα πίσω του.

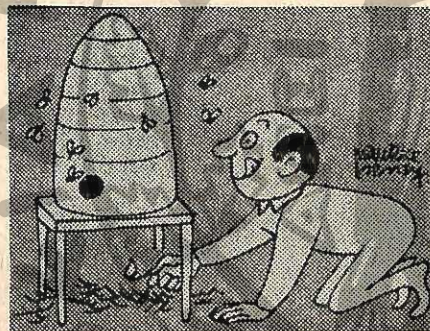
Όταν έμειναν μόνοι, ο Ντόνοβαν πλησίασε τόν Πάουελ και του ψιθύρισε στο αυτί:

— Γκρέγκ, έδω χρειάζεται στρατηγική. Πρέπει να τόν πιάσουμε άπροετοίμαστο και τα τόν βραχυκυκλώσουμε. Θα τού ρίξουμε συμπτυκνωμένο νιτρικό όξυ στις αρθρώσεις...

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια

Η ΓΕΝΕΑ ΤΟΥ 2.000 Μ.Χ. ΘΑ ΤΡΩΕΙ ΦΥΚΙΑ ΜΕ ΤΕΧΝΗΤΟ ΑΡΩΜΑ ΚΡΕΑΤΟΣ

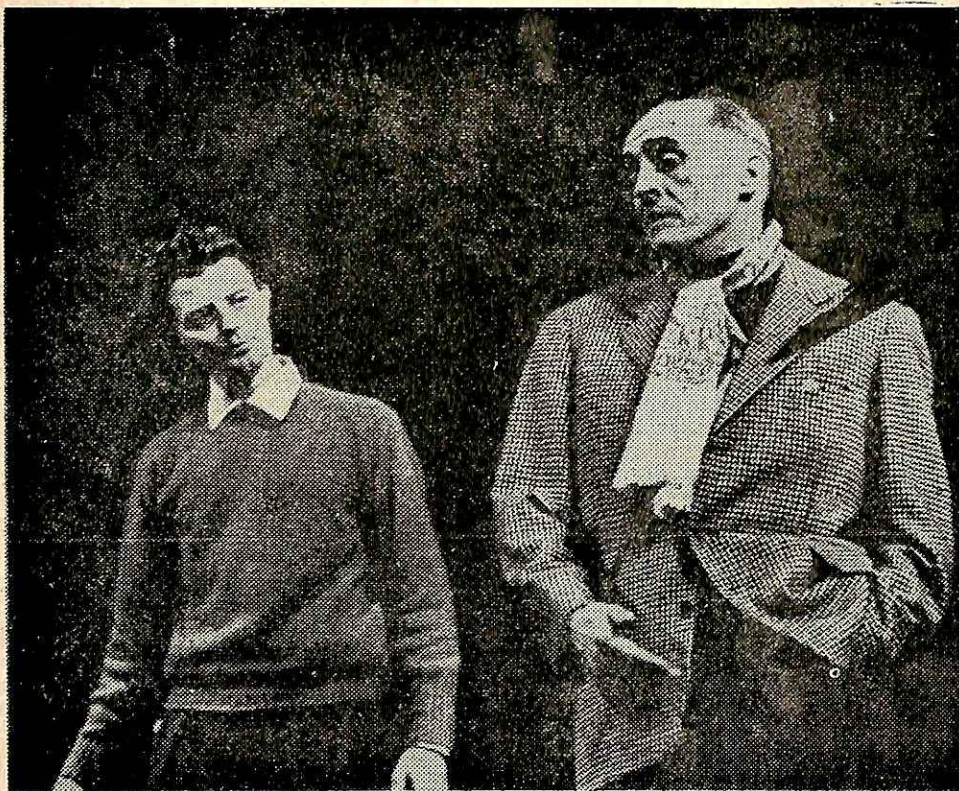
Ο Ι προφητείες τών σύγχρονων διαιτολόγων για τη διατροφή τών ανθρώπων του μέλλοντος είναι μάλλον... έμετικές. Φαίνεται πως ή άνθρωπότητα, έπειτα άπό πενήντα χρόνια, δέν θα μπορεί πιά να τρέφεται όπως τρέ-

έκθεσάμε σ' ένα προηγούμενο τεύχος μας, χάρη στη σύγχρονη επιστήμη, ίσως ή αύξηση του πληθυσμού δέν θα έχει τις όλέθριες συνέπειες που φοβόμαστε. Οι άνθρωποι θα βρίσκουν πάντα κάτι να τρώνε, άλλα τό ζήτημα είναι: Τί θα τρώνε; Και σ' αυτό τό σημείο οι προοπτικές δέν είναι καθόλου ευχάριστες.

Έπειτα άπό πενήντα χρόνια, οι πιο ήλικιωμένοι κάτοικοι της Γης θα περιγράφουν στους νεώτερους με δάκρυα στα μάτια — και με σάλια στο στόμα — την παλιά χρυσή έποχή που οι άνθρωποι έτρωγαν άκόμα μπιφτέκια και κοτόπουλα και νόστιμες μεζέδες. Γιατί οι νεώτεροι θα γνωρίζουν αυτά τα πράγματα μόνο άπό την Ιστορία και τα έγκυκλοπαιδικά λεξικά. Η γενεά του 2000 μ.Χ. θα τρώει φύκια με τεχνητό άρωμα κρέατος. (Όσοι άπό τη δική μας γενεά τα έχουν δοκιμάσει, τα βρίσκαν άπαίσια). Ένας Άμερικανός έντομολόγος προβλέπει ότι στο μέλλον οι άνθρωποι θα τρώνε... μέλισσες στη σχάρα, που φαίνεται πως είναι πολύ θρεπτικές. Έπίσης, θα τρώνε φύλλους του νερού που είναι «πλήρης τροφή» και πρόκειται να χρησιμοποιηθούν και ως διατροφή τών άστροναυτών...

φεται σήμερα. Η «βόμβα Δ» — ή δημογραφική έκρηξη που έχει άρχισει κιόλας να γίνεται αισθητή, πρόκειται να μεταβάλλει, ύποχρεωτικά, πολλές άπό τις διαιτητικές μας συνήθειες. Βέβαια, όπως

Ο Ρενέ Κλαίρ (δεξιά) με τον αλχημικό Ζεράρ Φιλίπ, τον ήθοποιό που είχε πρωταγωνιστήσει σε αρκετές ταινίες του.

ΟΙ ΤΑΙΝΙΕΣ ΤΟΥ ΡΕΝΕ ΚΛΑΙΡ

Η ΑΠΟΘΕΩΣΗ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΘΑ έφτανε μια εφεύρεση για να εκμηδενισθούν οι έλπίδες που στηρίζουμε στην κινηματογραφική τέχνη: λ.χ. ο έγχρωμος κινηματογράφος και πρό πάντων ο όμιλός, έπιφοβο τέρας, άφυσικό δημιούργημα που θα καταντούσε φτωχό θέατρο.

Ο προφήτης που καταδίκασε έτσι, το 1927, τον όμιλούντα και τον έγχρωμο κινηματογράφο, δεν ήταν άλλος από το μεγάλο σκηνοθέτη Ρενέ Κλαίρ, έναν από τους δημιουργούς της Έβδομης Τέχνης. Το πραγματικό του όνομα είναι Ρενέ Σομέττ. Ο πατέρας του ήταν διομήχανος σαπουνιού και όδοντογλυφίδαν. Ο νεαρός Ρενέ είχε ένα όνειρο: να γίνει λογοτέχνης: και είναι σήμερα μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας. Έγραψε στίχους, δοκίμασε να γράψει μυθιστόρημα, αλλά τελικά τον τράβηξε ο κινηματογράφος, πρώτα σαν ήθοποιό, έπειτα σαν σκηνοθέτη. Σαν σκηνοθέτης, είναι ένας από τους μεγαλύτερους σ' όλοκληρη την ιστορία του κινηματογράφου.

Αρχισε να παίζει στον κινηματογρά-

φο νεώτατος, είκοσι χρόνων (γεννήθηκε το 1898). Φιλοδοξούσε να γίνει ζεν-πρεμιέ. Δεν είχε ταλέντο ήθοποιού και οι άποτυχίες του ήταν τραγικές. Εύτυχώς, ο γνωστότατος τότε σκηνοθέτης Ζάκ ντε Μπαρονσελλι διέκρινε ότι ο Ρενέ Κλαίρ δεν έκανε μόνον για ήθοποιός, είχε όμως σκηνοθετικές ικανότητες και τον πήρε βοηθό του. Σε λίγο ο Ρενέ Κλαίρ γίνεται βοηθός του μεγάλου Ζάκ Φεύντέρ. Κοντά του μαθαίνει τα στοιχεία της κινηματογραφικής τέχνης. Ένα χρόνο αργότερα είναι έτοιμος να εργασθεί μόνος του. Πιστεύει ότι έχει βρεί το δρόμο του: δεν είναι ούτε η ποίηση, ούτε η λογοτεχνία, ούτε η ήθοποιία. Είναι το γύρισμα ταινιών. Η καινούργια τέχνη ένθουσιάζει τον Ρενέ Κλαίρ. Και της αφιερώνεται.

Τό «Παρίσι που κοιμάται»

Ο ΜΠΑΡΟΝΣΕΛΛΙ τον παρουσιάζει στον παραγωγό Ντιαμάν Μπερζέ. Είναι η εποχή της τόλης σ' όλες τις τέχνες, τα πρώτα χρόνια μετά τον

Ο Γκρίφιθ δημιούργησε την κινηματογραφική τέχνη. Ο Τσάρλι Τσάπλιν την έκανε παγκόσμια γλώσσα. Ο Αϊζενστάιν τη χρησιμοποίησε για να δώσει τα μόνα έπη της εποχής μας. Είναι οι τρεις μεγάλοι του Κινηματογράφου. Πλάι τους, ωστόσο, υπάρχει ένας τέταρτος, που το έργο του, με την άπολυτη προσωπική του σφραγίδα, έχει χαρίσει στην Έβδομη Τέχνη αυτό που δεν είχε πριν: Τη χάρη, το χιούμορ και τη φαντασία. Είναι ο Ρενέ Κλαίρ. Οι ταινίες του είναι ένα σύνολο που θα μείνει από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα της καλλιτεχνικής παραγωγής της εποχής μας.

πρώτο παγκόσμιο πόλεμο που είδαν τη μεγάλη επανάσταση στη ζωγραφική, στη γλυπτική, στο χορό, στη λογοτεχνία. Ο Ρενέ Κλαίρ έχει στο μυαλό του μια φανταστική ιστορία: Την έκθέτει στον Ντιαμάν - Μπερζέ κι' εκείνος του λέει: «Και δεν την γυρίζεις».

Ποιά ήταν αυτή η ιδέα — που κλείνει μέσα της ολόκληρο σχεδόν το κατωπινό έργο του Ρενέ Κλαίρ;

«Ένας σοφός έχει ανακαλύψει μια μυστηριώδη ακτίνα που παραλύει τη ζωή. Όσοι αγγίζει αυτή η ακτίνα ακινητούν στη στάση που βρίσκονται. Έτσι, ένας νέος που είχε τύχει ν' αποκοιμηθεί στον τρίτο εξώστη του πύργου του Αίφελ, ανακαλύπτει, όταν ξυπνά το πρωί, ένα Παρίσι σιωπηλό, ληθαργικό. Ο ίδιος γλύτωσε από τη διαβόλητη ακτίνα, γιατί βρισκόταν 300 μέτρα πάνω από το Παρίσι. Φυσικά, όλα θα τελειώσουν καλά, χάρη σ' ένα ειδύλλιο ανάμεσα στο νέο και στην κόρη του σοφού. Η μοιραία ακτίνα θα σβύσει και το Παρίσι θα ξαναβρεί το ρυθμό της ζωής».

Είναι ένα παραμύθι με το λαό του Παρισιού για κομπάρσο και με τον πύργο του Αίφελ για πρωταγωνιστή: Ολόκληρη η κινηματογραφική μοίρα του Ρενέ Κλαίρ, τα βαθειά γούστα του, η αγάπη του για το φανταστικό, η ανάλυση ποίησής του, η χαμογελαστή μελαγχολία του διαφαίνονται ήδη σ' αυτό το «Παρίσι που κοιμάται», την πρώτη ταινία του, γυρισμένη το 1923. Η ταινία αυτή χρειάζεται μόνο 11 μέρες για να γυρισθεί, αλλά το γύρισμά της κρατά τρεις ολόκληρους μήνες, γιατί τα κεφάλαια είναι ανεπαρκή. Ο Ρενέ Κλαίρ κάνει μόνος του το «μοντάζ» της

στο δωμάτιο όπου μένει και η πρώτη προβολή της γίνεται έπειτα από ένα χρόνο, μαζί με τη δεύτερη ταινία του, το «Διάλειμμα».

Τό «Διάλειμμα» προχωρεί πιο πέρα από το «Παρίσι που κοιμάται». Συνεργάζονται σ' αυτήν όλοι οι φίλοι του Ρενέ Κλαίρ — το «καινούργιο κύμα» του 1924: σουρρεαλιστικό, άναρχικό, ντανταϊστικό. Είναι η εποχή που θριαμβεύουν τα Μπαλλέτα του Ντιαγκίλεφ. Ο Ρόλφ ντε Μαρτέ, ένας γοητευτικός Μαικίνας, διαθέτει εκατομμύρια για τα Μπαλλέτα, παραγγέλλει τις σκηνογραφίες στον Πικαμπιά και τη μουσική στον ιδιόρρυθμο Έρικ Σατί. Γιατί — προτείνει στον Ρόλφ ντε Μαρτέ ο Πικαμπιά — να μην προβληθεί ανάμεσα σε δύο μπαλλέτα μια σύντομη ταινία σαν διάλειμμα, ένα είδος κωμικού όνειρου, όπου οι εικόνες θα συνδέονται μεταξύ τους μόνο με μηχανική συνάρτηση; Η πρόταση γοητεύει όλους κι' ο Ρενέ Κλαίρ αρχίζει το γύρισμα, ένθουσιασμένος που του δίνεται μια ανέλπιστα ευκαιρία να εκφράσει έλευθερα το γούστο του για το όνειρο, το έξωφρενικό και το κωμικό.

Μετά το Διάλειμμα

ΟΤΑΝ το κοινό έφθασε για την «πρεμιέρα», πληροφορήθηκε ότι η παράσταση είχε αναβληθεί, γιατί ο πρώτος χορευτής Ζάν Μπορλνέ ήταν αδύνατο να χορέψει από το μεθύσι. Έπειδή ο τίτλος του μπαλλέτου ήταν «Διακοπές», το κοινό νόμισε ότι έπρόκειτο για φάρσα που είχαν σκαρώσει οι σουρρεαλιστές που έπληραζαν το θέατρο. Τό άλλο θράδυ, ωστόσο, ο Ζάν Μπορλνέ είχε ξεμεθύσει και η παράσταση δόθηκε. Ξαφνικά διεκόπη η παράσταση του μπαλλέτου — ήταν τό «Πλαδαρό Πρελούντιο για ένα σκυλί» του Έρικ Σατί, ένα παράλογο, έξωφρενικό, αλλά και ποιητικό όνειρο — φωτίσθηκε η οθόνη και τό «Διάλειμμα» απέκάλυψε σ' ένα έκπληκτο κι' έμβρόντητο κοινό ότι είχε γεννηθεί ένας μάγος των εικόνων. Η ταινία τελείωσε μέσα σε τρομερή φασαρία από χειροκροτήματα, αποδοκιμασίες, ζητωκραυγές και σφυρίγματα. Ωστόσο ο σοβαρός και δύσκολος κριτικός του «Χρόνου» τών Παρισίων, ο παντοδύναμος τότε Πώλ Σουνταί, είχε κατακτηθεί. Και ο Άλεξάντρ Ρουθ λέει σήμερα: «Η ταινία αυτή μένει τόσο νεανική, όσο και πριν από 35 χρόνια: ακόμα και σήμερα φαίνεται επαναστατική».

Τό 1930 ο Ρενέ Κλαίρ — 32 μόλις χρόνων — ήταν διάσημος. Όλοι τον ανενώριζαν σαν τον μεγαλύτερο σκηνοθέτη της Γαλλίας κι' έναν από τους μεγαλύτερους του κόσμου. Και όμως δεν είχε δώσει ακόμα τ' αριστουργήματά του. Οι ταινίες που είχε γυρίσει ως τότε ήταν — εκτός από τό «Παρίσι που κοιμάται» και τό «Διάλειμμα» — οι έξι: «Φάντασμα του Κόκκινου Μύλου», «Φανταστικό Ταξίδι», «Ένα ψαθάκι» και «Οι δύο συνεστωμένοι». Οι πρωταγωνιστές τών ταινιών αυτών έχουν ξεχασθεί. Οι ταινίες, όμως, έχουν όλες τη σφραγίδα του Ρενέ Κλαίρ, χα-

ρακτηρίζονται από ένα γοητευτικό κρώμα κωμικού, φαντασίας και λαϊκής αισθηματικότητας. Ο Ρενέ Κλαίρ έχει ξεπεράσει τους έξωφρενισμούς και τις άταξίες του «Διαλειμματος» κι' έχει αρχίσει να δημιουργεί έναν δικό του κόσμο γεμάτο χιούμορ, μελαγχολία, ποιηση και εύθυμία. Απακτά πλέον δικό του ύφος και κινεί τα πρόσωπά του σαν μαριονέτες μέσα σ' ένα μυθικό σύμπαν καμωμένο στα μέτρα τους. Στην κάπως μηχανική κίνησή του παρασύρει τους τύπους του: την άνοσιπάλδα και τον ταχυδρόμο διανομέα, τον άστυφύλακα και την τροπάζα, τη νεόνυμφη και τον κοιλαρά πεθερό της. Είναι πάντοτε, αιώνια επαναλαμβανόμενο, αλλά σχεδόν πάντοτε θαυμαστά ανανεωμένο, το ρωμάντο τών λαϊκών τύπων του Παρισιού, που έγγίζει τό μελόδραμα και τον μεγάλο έρωτα, αλλά φροντίζει να μην πάρει τίποτε πολύ στα σοβαρά.

Άληθινός δημιουργός

ΤΟ ρωμάντο αυτό θα βρεί την καλύτερη έκφρασή του στις πρώτες τέσσερις «όμιλούς» — κι' ως είχε καταδικάσει ο Ρενέ Κλαίρ τον «όμιλούντα» πριν από τρία μόλις χρόνια — ταινίες που γύρισε τη μία μετά την άλλη από τό 1930 ως τό 1932 ο Ρενέ Κλαίρ: «Κάτω από τις στέγες του Παρισιού», «Τό Έκατομμύριο», «Δική μας ή έλευθερία» και «14 Ιουλίου».

Την ένότητα του τόνου και του τρόπου, ο Ρενέ Κλαίρ την χρωστά πριν απ' όλα στον έαυτό του. Μετά τον Τσάρλυ Τσάπλιν, είναι ο μόνος πραγματικός «δημιουργός» στον κόσμο του κινηματογράφου, αφού κάθε ταινία του είναι δικό του άποκλειστικά δημιούργημα: σενάριο, σκηνοθεσία, μοντάζ. Έπειτα ο Ρενέ Κλαίρ υποτάσσει όλους τους συνεργάτες του — ακόμα και τους ήθοποιούς — στο προσωπικό του ύφος. Τό περίεργο είναι ότι τα πιο ζωντανά πρόσωπα τών ταινιών του είναι οι άνδρες: οι γυναίκες βρίσκονται πάντοτε στο δεύτερο πλάνο. Είναι γενικά πλάσματα γοητευτικά, αλλά άδεια. Σε κάποιον που τού παρατηρούσε αργότερα ότι στην «Όμορφιά του Διαβόλου» είχε σχεδόν εξαφανίσει τη Μαργαρίτα, ο Ρενέ Κλαίρ απάντησε:

— Μα ο Φάουστ είναι αξιόλογο μυαλό. Νομίζετε ότι θα πουλούσε την ψυχή του για τόν έρωτα μιας γυναίκας;

Αν όμως ο σκεπτικιστής Ρενέ Κλαίρ φυλάγεται από την παραφορά του μεγάλου έρωτα, πιστεύει ωστόσο στη φιλία. Η τελευταία ταινία του («Πόρτ ντε Λιλά» — ίσως τό αριστουργήμα του — είναι ένας ύμνος στη φιλία. Και η φιλία εξακολουθεί να τον συνδέει με τους παλιούς συνεργάτες του που μένουν πάντα κοντά του και έχουν μάθει καλά τό ύφος του.

Ο Ρενέ Κλαίρ χρωστά την καθιέρωση της φήμης του στο έξωφρενικό. Γιατί ή «Κάτω από τις στέγες του Παρισιού» — ή ταινία αυτή που τον έπέβαλε σαν μεγάλο σκηνοθέτη — θριάμβευσε στο Βερολίνο κι' όχι στο Παρίσι. Και τό

Ο Ρενέ Κλαίρ

Λενδινό, τό 1934, θα τον κάνει να ξεχάσει την άποτυχία, στη Γαλλία, της ταινίας του «Ο τελευταίος δισεκατομμυριούχος», θα τον υποδεχθεί με τιμές και αγάπη και θα τού δώσει τα μέσα να γυρίσει τό «Φάντασμα ταξιδεύει», μιάν από τις κωμικότερες ταινίες που έχει δώσει ως τώρα ο παγκόσμιος κινηματογράφος.

Τό πλούσιο έργο του

ΑΠΟ τό 1934 ως τό 1946, δώδεκα ολόκληρα χρόνια, ο Ρενέ Κλαίρ λείπει από τη Γαλλία και εργάζεται στο Χόλλυγουντ. Στα δώδεκα αυτά χρόνια γύρισε μόνο πέντε ταινίες — όχι από τις καλύτερές του. Μία μόνον απ' αυτές θυμίζει τον Ρενέ Κλαίρ της καλής εποχής του Παρισιού: «Παντρεύηκα μια μάγισσα». Είναι από τα χαριτωμένα έργα του. Τό κλίμα τού Χόλλυγουντ δεν ταίριαζε με τη φινέτσα και τό χιούμορ τού λεπτότατου Γάλλου σκηνοθέτη. Ο Ρενέ Κλαίρ δεν ήταν άνθρωπος που μπορούσε να υποταχθεί ή έστω να προσαρμοσθεί στο έμπορικό πνεύμα τού αμερικανικού κινηματογράφου, να δουλεύει πάνω σε στερεότυπες συνταγές και να κάνει την καλλιτεχνική

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 46

ΓΚΛΑΙΗΖΕΡ ΚΑΙ ΛΙΜΠΥ

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΝΟΜΠΕΛ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑΣ

‘Ο πρώτος χάρη στον «θάλαμο σταγονιδίων» που επιτρέπει την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των σωματιδίων του ατομικού κόσμου κι’ ο δεύτερος χάρη στη μέθοδο του ραδιενεργού άνθρακος 14, με την οποία καθορίζεται η ηλικία των απολιθωμάτων.

Η ΣΟΤΗΑΙΚΗ ‘Ακαδημία των ‘Επιστημών ανένευσε, εδώ και λίγες μέρες, τα βραβεία Νόμπελ για τη Φυσική και τη Χημεία σε δυο ‘Αμερικανούς καθηγητές.

‘Ο εφευρέτης κάτοχος του περιφημου βραβείου για τη Φυσική είναι ένας νεαρός επιστήμονας, σχεδόν άγνωστος ως χθές, ο ηλικίας 34 χρόνων Ντόναλντ Γκλαϊντσερ, που έφευρε το «θάλαμο σταγονιδίων», μια συσκευή απαραίτητη για τις έρευνες στον κόσμο των απειροελαχίστων σωματιδίων, που συναπαρτίζονται τα άτομα της ύλης. ‘Ο εφευρέτης κάτοχος του βραβείου της Χημείας είναι, απεναντίας, γνωστότατος διεθνώς από πολύ καιρό. Πρόκειται για τον καθηγητή Ουίλλιαμ Λίμπυ, που το όνομά του έχει συνδεθεί με την ανακάλυψη μιας θαυμαστής μεθόδου για τον καθορισμό ηλικίας αρχαιοτάτων αντικειμένων, ακόμα και προϊστορικών, με βάση τη χρησιμοποίηση του ραδιενεργού άνθρακος 14.

‘Ο καθηγητής Γκλαϊντσερ γεννήθηκε στο Κλίβελαντ του ‘Οχάιο και πήρε το πτυχίο του σε ηλικία 23 χρόνων, από το πανεπιστήμιο του Μίτσιγκαν. Είναι ακόμα ανύπαντρος, επιδιώκει με πάθος στα σπέρ κι’ αγαπά την καλή μουσική. Την πρώτη ιδέα της συσκευής του τη συνέλαβε όταν ήταν 25 χρόνων κι’ είχε ήδη διοριστεί καθηγητής της γενικής Φυσικής στο παρόν πανεπιστήμιο. Οι συνάδελφοί του, στους οποίους έκαμε μια σχετική εισήγηση, δεν την πήραν στα σοβαρά και τα χημικά κεφάλαια για τα πειράματα ήταν στην αρχή εντελώς ύποπτα. Σήμερα, η συσκευή αυτή είναι πανταχού παρούσα, σε κάθε εργαστήριο ατομικών ερευνών.

‘Η λειτουργία της βασίζεται σε μια αρχή ανάλογη προς εκείνη του «θαλάμου του Ουίλσον». Τα υπατομικά σωματίδια, φορτισμένα με ηλεκτρισμό, διέρχονται μέσα από ένα ρευστό, που επιβραδύνει την ταχύτητά τους, τους προσθέτει ενέργεια δεσμευμένη από τα δικά του άτομα κι’ έτσι δημιουργούνται συμποκνώσεις, που είναι δυνατόν να φωτογραφηθούν στο σύνολό τους. ‘Η μελέτη των τροχιών, που προκύπτουν από τις μακρές αλυσίδες σμικροτάτων σταγονιδίων, επιτρέπει στους φυσικούς να πληροφορούνται τη συμπεριφορά των υπό εξέταση ατομικών σωματιδίων και να βγάλουν συμπεράσματα, που δεν είναι δυνατόν να βγούν με καμιά άλλη άνηκεντική μέθοδο. Έτσι γίνεται γνωστή η πραγματική δομή του ατόμου να καθορίζεται η σκοπιμότητα των πελωρίων ποσοτήτων

ενεργείας, που είναι έναπονηκευμένες σ’ αυτό.

‘Η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στη συσκευή του Ουίλσον, που αξίζει να σημειωθεί ότι ο εφευρέτης της τιμήθηκε έπσης με το Νόμπελ το 1927, και στη συσκευή του Γκλαϊντσερ, έγκειται στο έξης: η πρώτη είναι για τα λεγόμενα «ελαστικά» σωματίδια, ενώ η δεύτερη κατασκευάστηκε για τα «ελαστικά» σωματίδια, που περιβάλλονται ακόμα και σήμερα μ’ ένα πέπλο μυστηρίου.

‘Η συσκευή του Γκλαϊντσερ δοκιμάστηκε αρχικά μ’ ένα, μάλλον κοινό ρευστό αλκυλικό αλκοόλ. Μ’ αυτόν, ήδη το 1952, ο καθηγητής Γκλαϊντσερ κι’ οι βοηθοί του μπόρεσαν να βγάλουν τις πρώτες φωτογραφίες των υπό μελέτην τροχιών. Σήμερα, χρησιμοποιούνται άλλα ρευστά, ειδικά το καθένα για τις επί μέρους κατηγορίες σωματιδίων. ‘Ανάμεσα στα άλλα, χρησιμοποιείται το ρευστό υδρογόνο. ‘Η συσκευή Γκλαϊντσερ έχει μήκος 1,80 μέτρα πλάτος 0,50 και ύψος 0,38, είναι δε περιβεβλημένη μ’ ανοξείδωτο χάλυβα.

‘Ο καθηγητής Ουίλλιαμ Λίμπυ γεννήθηκε το 1908 στο Γκράν Βάλλεϋ του Κολοράντο. Το 1933 άνωμάστηκε διδάκτωρ του πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας και κατόπιν διορίστηκε καθηγητής της Χημείας στο πανεπιστήμιο του Σικάγου. ‘Από το 1954 ως το 1959, έμεινε στην Ουάσιγκτον σαν μέλος της ‘Επιτροπής ‘Ατομικής ‘Ενεργείας. Πέρυσι, είχε τιμηθεί με το βραβείο ‘Αϊνστάιν.

‘Η δική του εφεύρεση είναι, όπως είπαμε, πολύ πιο γνωστή στο ευρύ κοινό. ‘Η μέθοδος του ραδιενεργού άνθρακος 14 για τον καθορισμό της ηλικίας των απολιθωμάτων και γενικά των αρχαίων αντικειμένων προκάλεσε αρκετό θόρυβο γύρω της, όταν εφαρμόστηκε για την εξακρίβωση της ηλικίας των περιφημων χειρογράφων της Νεκράς Θάλασσας, που είχαν βρεθεί σε κάποια σπηλιά της νότιας Παλαιστίνης και περιείχαν προφητικά κείμενα. ‘Η μέθοδος του καθηγητή Λίμπυ επέτρεψε να διαπιστωθεί ότι τα χειρόγραφα αυτά είχαν ηλικία 1917 χρόνων.

‘Η ιδέα της εφευρέσεώς του χρονολογείται από το 1946, όταν ο καθηγητής Λίμπυ είχε μελετήσει ήδη αρκετά τον άνθρακα 14, ένα τεχνητό στοιχείο, που είχε παραχθεί εργαστηριακά το 1936. ‘Ανακάλυψε, λοιπόν, ότι ο άνθρακας 14 μεταμορφώνεται σε άζωτο 14 μετά από διάστημα κάπου 6000 ετών κι’ ότι, ενώ η απορρόφηση του άνθρακος από τη ζων-

ΑΝΩ: ‘Ο καθηγητής Ντόναλντ Α. Γκλαϊντσερ, βραβείο Νόμπελ της φυσικής.

τανή ύλη (ξύα και φυτά) αναχαιτίζει την απώσυνθεση του τεχνητού στοιχείου, ή οποία προκαλείται από τις κοσμικές ακτίνες, όταν η ύλη πεθαίνει ή απορρόφηση του νέου ραδιενεργού άνθρακος σταματά και συνεχίζεται, μια και δεν πάει με τον θάνατο ή έκθεση στις κοσμικές ακτίνες, ή απώσυνθεση του καθαρού άνθρακος. Μετρώντας την υπολειπόμενη ποσό-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 46

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΙ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Λιουιζέν Ρούζ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

‘Ο ‘Ανρ’ Τουλούζ - Λωτρέκ, έπεται από σημαντική προσπάθεια, τερους μοντέρνους ζωγράφους της έ- είχε επιβληθεί ανάμεσα στους καλούς παχής του.

‘Η φυσική του άναπηρία, τα παραμορφωμένα πόδια του και ή ασχήμια του, τον είχαν καταδικάσει να ζει στην Μονμάρτηρ μια ιδιόρρυθμη ζωή, ζωγραφίζοντας εικόνες από τα καμπαρέ της περιοχής και συχνάζοντας όλοένα στο Μουλέν Ρούζ.

Στην αγωνιώδη προσπάθειά του να γνωρίσει τον έρωτα συνδέεται με τη Μαρί Σαρλέ, μια είκοσάχρονη κοπέλλα του δρόμου, άμόρφωτη και επικινδύνη, που ύστερα από λίγο καιρό αναγκάζεται να τη διώξει. Για να διασκεδάσει τη μοναξιά του συχνάζει σε διάφορα σπίντια που τον προσκαλούν, σε μπάρ και σε κέντρα, όπου περάσαν πέντε δόκλχηρα χρόνια. Μοναδικός και πιστός παραμένει ο παιδικός του φίλος Μαρίς.

Στη Γκαλερί του Μαρίς θα προβάλλει τα έργα του. ‘Ολες οι προετοιμασίες έχουν γίνει.

26ον

Η ΕΝΑΡΞΗ της έκθεσης του ‘Ανρ’ έγινε το άλλο απόγευμα. Κατά τις τέσσερις άρχισαν να φτάνουν τα ποώτα άμάξια. Οι κριτικοί ήρθαν λίγο αργότερα. Στις πεντέμισι, ή μικρή αίθουσα ήταν «πατείς με πατώ σε». ‘Ο κόσμος έρχινα μια ματιά στα έργα, αναζητώντας γνωστά πρόσωπα.

‘Αργά το απόγευμα, ο κόμης ‘Ισαάκ Καμοντό, μαζί με κάποιον άλλο έκαναν την είσοδό τους, κι’ ή αίθουσα βούιξε άμέσως από ψίθυρους: «Έκείνος ο ψηλός, είναι ο βασιλιάς Μίλαν της Σερβίας».

Μου άρσει αυτός ο πίνακας, παρατήρησε ο Καμοντό, δελχοντας μια γυναίκα ντυμένη κλόουν, που έδενε τον κορσέ της. Μά που είναι ή ύπογραφή; Δεν την βλέπω. Δεν αγοράζω τίποτε δίχως ύπογραφή.

Πολύ γνωστικό από μέρους σας, Κύριε Κόμη, χαμογέλασε ο Μαρίς. ‘Η ύπογραφή είναι στη δεξιά γωνία. Καθώς κι’ ή χρονολογία.

Πόσο στοιχίζει;

Μονάχα έξη χιλιάδες φράγκα.

‘Έξη χιλιάδες! ‘Ακου δώ, ο Λωτρέκ είναι ακόμη νέος..

Νέος ήταν κι’ ο Ραφαήλ, Κύριε Κόμη. Βέβαια υπάρχουν κι’ άλλα φτηνότερα έργα.

Μά πριν τρία χρόνια αγόρασα ένα Ντεγκά για έξη χιλιάδες.

Και μπορείτε να τον πουλήσετε σε διπλάσιο ποσό σήμερα.

‘Ο Κόμης Καμοντό άνασνε βαρειά και ξαναεξετάσε τον πίνακα.

‘Ελπίζω να έχετε δικιο..

Κατά τις έφτά, έφυγε κι’ ο τελευταίος επισκέπτης. ‘Ο Μαρίς κατέβηκε τρέχοντας τα σκαλιά. ‘Ο ‘Ανρ’ με το ποτήρι στο χέρι συνόδευε στην πόρτα την Ζάν ‘Αβρίλ. — Σύμφωνοι, χρυσό μου, θα σε συναντήσω ύστερα απ’ την παράσταση. ‘Αν όμως νομίζεις, πως θα με καταφέρεις για την άφίσα, σου λέω, όχι! Δεν κάνω πια άφισες. Είναι πολύ δουλειά..

‘Η θεατρίνα τούστειλε ένα φιλάκι κι’ έφυγε βιαστικά.

Λοιπόν Μαρίς, τί έγινε επάνω; Πουλήθηκε τίποτε; Φαίνεται χαρούμενος. ‘Ηθε ο Καμοντό;

Χαρούμενος, λέει; ‘Αγόρασε την Τσά — Ού — Κάο. Έξη χιλιάδες! ‘Ηταν μαζί του ο βασιλιάς κι’ αγόρασε ένα έργο κι’ αυτός. Είσαι πια φτασμένος, φίλε μου!

Κι’ αυτή τη φορά, όχι σαν καλλιτέχνης κι’ άφισες, αλλά σαν ζωγράφος. Σχεδιάζω κι’ όλας για χάρη σου, μιάν έκθεση στο Λονδίνο. Κατά τον ερχόμενο χρόνο. Κι’ ύστερα στη Νέα ‘Τόρη. ‘Αχ, ή Νέα ‘Τόρη, εκεί είναι τα λεφτά!

Τόν διέκοψε το χτύπημα του κουδουνισού.

Πούς διάολος να είναι τώρα; Βάζω στοίχημα, καμιά γυναίκα, που ξεχάσε τα γάντια της.

‘Ανέβηκε βιαστικά κι’ άνοιξε την πόρτα σε δυο κυρίους, που τους άναγνώρισε άμέσως.

Κύριε Ντεγκά! Κύριε Χουίστλερ! Τί τιμή! Άυστυχώς όμως φύγανε όλοι.

Γι’ αυτό ήρθαμε, μουρμούρισε ο Ντεγκά, μπαίνοντας στην αίθουσα. Πού είναι ο Λωτρέκ;

Κάτω. Θα τον φωνάξω άμέσως.

‘Όταν ανέβηκε ο ‘Ανρ’ ο Ντεγκά κι’ ο Χουίστλερ στεκότανε μπροστά σ’ ένα μεγάλο πίνακα του Μουλέν Ρούζ, δυο γυναίκες και τρεις καθισμένοι γύρω από ένα τραπέζι.

Τί σούρε να ζωγραφίσεις παρόντη τη φάτσα τούτης της γυναίκας; Γαύγισε από μακριά ο Ντεγκά. Βέβαια, έχω το έργο γιατί τώκανε κι’ είχες δικιο, αλλά για να δούμε, τί θα πουν οι κριτικοί! ‘Ω, λά λά!.. Έσκυψε και κόλλησε τη μύτη του στον καμβά. Είμαι σχεδόν στραβός. Δε βλέπω και καλά, αλλά τα μάλα τούτης της γυναίκας είναι υπέροχα.

Μοιάζουν πολύ στο χρώμα με τα μαλλιά της δικής μου ‘Κοπέλλας με τ’ ‘Ασπρά, παρατήρησε ο Χουίστλερ, Θανμάξω ιδιαίτερα το πως καταφέρατε ν’ απορρόφητε κάθε προσπάθεια. Θυμάστε την κουβέντα μας, πέρου στο Λονδίνο; Πρέπει να κρύβεται ή προσπάθεια! Λοιπόν, νεαρό μου, μην ξεχνάτε ποτέ..

‘Ελα τώρα, Τζέμμι, τον έκοψε ο Ντεγκά, μην άρχιζεις τις διαλέξεις σου. Δε βρίσκεται στο Λονδίνο. Λοιπόν, Λωτρέκ, για δείξε μου και τ’ άλλα σου έργα.

Πάνω από μιάν ώρα, μελέτησε προσεχτικά τους πίνακες, κάμνοντας τις γοι-

νιόριες παρατηρήσεις του.

‘Ενώ έτοιμαζότανε να φύγει, στράφηκε άπτόμα στον ‘Ανρ’.

Πόσο χρόνων είσαι, Λωτρέκ;

Τριανταδύ, κύριε Ντεγκά.

Τριανταδύ! ‘Ακριβώς τριανταδύ χρόνια μικρότερός μου! Μακάρι νάξερα στην ηλικία σου, αυτά που φαίνεται να γνωρίζεις εσύ. Και μακάρι να είχα το κουράγιο να μείνω μερικές βδομάδες σ’ έτούτο τη μπροντέλο σου. Τί αποκάλυψη!

Το βλέμμα του συνέφευσε και μια παράξενη γλώσσα άπάλυνε τη φωνή του.

Ναί, Λωτρέκ. Είσαι ένας από τους έξηντα παρόδους ανθρώπους στην ιστορία της τέχνης, που έχουν να πουν κάτι και το ελπαν.

Τυλίχτηκε στο μάλλινό του κασκόλ και μαζί με τον Χουίστλερ, χαθήκανε στη νύχτα.

Τί θαλέγες να δεινούσαμε μαζί; ρώτησε ο ‘Ανρ’ ενώ ο Μαρίς έσβυνε τις λάμπες.

Δεν μπορώ άπόψε. Θέλω να στείλω ένα σημείωμα στους κριτικούς, σχετικά με την άγορά έργου σου απ’ το βασιλιά Μίλαν. Αυτό, φίλε μου, είναι σωστή ρεκλάμα!

‘Ο ‘Ανρ’ άπολάμβανε το δεύτερο κομμά του σ’ ένα μπιστρό, όταν θυμήθηκε το ραντεβού που είχε με την Πολιάρ. ‘Εφτασε στο ‘Εντοράδο, άκριβώς στην ώρα για να δει την τραγουδίστρια να στέκεται στη μέση της πίστας με τα πόδια άνοιχτά, το πηγούνι να πετιέται μπρός, τραγουδώντας το τελευταίο ρεφραίν με τη γωνία των χειλιών της.

Νόμισα πως έλασες, του φώναξε, ενώ γδυνότανε στο καμαρίνι της. Κάθησε κι’ άρχισε να καθαρίζει το μακιγιάζ της. Πως θέλεις να ποζάρω; Σε μια θεατρίνα είναι πάντα χορηγός ή δημοσίωτης. Τι κάνεις άπόψε; Δεν έρχεσαι μαζί μας αργότερα στο Μαξίμ;

Περασμένα μεσάνυχτα τέλειωσε το σκίτσο του κι’ έφυγε από το καμπαρέ. Τράβηξε για το ‘Καφέ Ρίς» όπου συνάντησε την Ζάν ‘Αβρίλ.

Πεθαίνω της πείνας, του δήλωσε. Δεν ξέρω, τί θα φας εσύ, έχω όμως θα πάρω μια κρεμμυδόσουπα, θες να πάρει.. δε μπορώ να φάω κρεμμύδια. Θα περάσω τη νύχτα με.. τέλος, θα πάρω σουπα με τυρί, όμελέτα και καφέ. Κι’ εσύ; Τι θα φας;

‘Εκείνος έδωσε την παραγγελία στο γκαρσόνι.

Κι’ έμένα φέρε μου, ένα μπράντυ.

Για στάσου ‘Ανρ’ πρέπει να φας κάτι! Γι’ αυτό είσαι πετσι και κόκκαλο. Φέρτε μιάν όμελέττα.

Κι’ ένα διπλό μπράντυ. Πές μου τώρα, τί τη θέλεις την άφίσα. Σου είπα, πως δεν κάνω πια άφισες.

‘Εκείνη πρόσεξε το τρέμουλο των χειρών του, καθώς άναβε το τσιγάρο του.

‘Ανρ’ πρέπει να κάψεις να πίνεις. Πού θα πάει αυτή ή δουλειά; Τι πās να

κάνεις; Δέν τρώς καθόλου καί πίνεις, πίνεις, πίνεις!

— 'Αχ, Θεέ μου, κι' ἐσύ! Δέν μπορῶ νά κάτσω δέκα λεπτά μὲ τὸ κέφι μου, δίχως νά ἔχω κάποιον νά μοῦ κάνει κήρυγμα. Γιὰ κῦττα δῶ, κοπέλλα μου, σ' ἀγαπῶ πάρα πολὺ, εἶσαι ὁμορφούλα, κι' εἴμαστε παλιοὶ φίλοι, ἀλλὰ ἐν μοῦ ξαναμιλήσεις γιὰ τὸ πόσο πίνω, θά σοῦ πιάσω τὰ μαργαριταρένια σου δοντάκια! Λοιπόν, χρειάζεσαι μιὰ καινούργια ἀφίσα. Αὐτὴ ποῦ ἔχεις, εἶναι πολὺ καλὴ.

— "Ὁχι, δέν εἶναι.

— Τὴν ἀνοίξῃ θά πάω στὸ Λονδῖνο. Θέλω κάτι ποῦ νά ξαφνιάσει τοὺς 'Εγγλέζους. Σὲ παρακαλῶ, χροσέ μου! Δέν ξανες ποτὲ γιὰ μένα τίποτε.

— Μονάχα μιὰ ντυξίνα πορτραῖτα καί δέν ξέρω πόσα σκίτσα.

— Τί νὰ τὸ κάνω τὸ πορτραῖτο; 'Εκεῖνο ποῦ μοῦ χρειάζεται εἶναι μιὰ ἀφίσα. Σὲ παρακαλῶ, 'Ανρύ. 'Αν πετόχω στὸ Λονδῖνο, ὁ μανάτζερ μου πιστεύει, πῶς θά τὰ καταφέρω γιὰ τὴ Νέα 'Τόρη. 'Εξ ἄλλου εἶσαι καὶ γουλιδίκος. Λόγου χάρη, πάρε τὴν 'Γκέτ Γκιμπέρ. Πιστεύεις, πῶς θά ἦτανε ἐκεῖ ποῦ βρίσκεται σήμερα, ἂν δὲ τῆς εἶχες φιάξει τὴν ἀφίσα τῆς; Κι' ἡ Λουά Φούλλερ; Κι' ἡ Μαϊὺ Μίλτον; Κι' αὐτὴ ἡ μικρούλα 'Ιρλανδέζα, ἡ Μαϊὺ Μπέλφορ; Τὸ μόνο ποῦ κάνει, εἶναι νὰ περπατᾷ στὴ σκηνὴ μὲ τὰ νυχτικὰ τῆς καί μιὰ γάτα στὴν ἀγκαλιά τῆς, λέγοντας «ἔχω μιὰ μαύρη γατούλα! Γιατί γελᾷς.

— Γιὰ τίποτε. Σκεπτόμουν πόσο ἥρεμος θά ἦτανε ὁ κόσμος, ἂν κάθε γυναῖκα δέν πάσχισε νὰ θυγᾷ τὰ μάτια τῆς ἄλλης. Λοιπόν, ἔχασε τώρα τὴ Μπέλφορ καί φάε τὴ σούτα σου, ὅσο εἶναι ζεστὴ.

Τὴν παρακολουθοῦσε μὲ στοργικὸ βλέμμα.

— Ταξίδευες πολὺ τὰ τελευταῖα χρόνια, ἔ Ζάν; Γιὰ σκέψου! Πέντε — ἔξη χρόνια πρωτότερα — χόρευες στὸ Μουλέν. Καί τώρα, στὰ εἰκοσιεννιά σου χρόνια εἶσαι ξακουστὸ ἀστέρη.

— Δέν εἶμαι εἰκοσιεννιά, εἶμαι εἰκοσιπέντε. Τόσο εἶμαι τὰ τελευταῖα τέσσερα χρόνια λογαριάζω νὰ μείνω ἐκεῖ γιὰ λίγο καιρὸ ἀκόμη.

— Ἦτανε παλιοὶ φίλοι καί κουβεντιάζανε ἄνετα.

— Τὴν περασμένη βδομάδα πῆγα μὲ κάτι φίλους στὴ Μονμάρτη. 'Εχει ἀλλάξει πολὺ. Σχεδὸν δέν τὴ γνώρισα. Δέν βλέπεις παρὰ τουρίστες καί ξένους.

— Τὸ ξέρω. 'Αν δέν ἦταν γιὰ τὸ χατήρι τῆς μαντᾶμ Λουμπέ, νομίζω πῶς θάφευγα. 'Αλλὰ ζήσαμε μαζὶ τόσον καιρό.

— Νά ἡ μικρὴ ἀλήτισσα, ψιδύρισε ἡ Ζάν 'Αβρίλ, χαϊρετώντας φιλικὰ τὴ Μαϊὺ Μπέλφορ, ποῦ ἔμπαινε συνωδευμένη ἀπὸ ξαναν χρυτὸ κύριο. Εἶναι μαζὶ μὲ τὸ λογαριασμὸ τῆς τράπεζάς τῆς.

— 'Ὁ 'Ανρύ δέν ἔστρεψε τὸ κεφάλι του. Ναί, ἡ Μονμάρτη εἶχε ἀλλάξει. Εἶχε γίνε δύσκολη καί κοσμοπολιτικὴ. Εἶχε γίνε ἓνα νυχτερινὸ κέντρο, ὅχι μονάχα τοῦ Παρισιοῦ, ἀλλὰ ὅλου τοῦ κόσμου. Τὸ 'Ελνὺ' εἶχε κλείσει, καθὼς καί τὰ περισσότερα παλιὰ κέντρα. 'Απλωθῆκανε παντοῦ τὰ μπάρ. Καταγώγια τῆς μορφίνης καί τῆς κοκαίνης...

— Τί σκέφτεσαι; Φάε τ' αὐγά σου.

— Ξέρεις Ζάν, ἂν ἦτανε νὰ τὰ ξανακάνω ὅλα ἀπ' τὴν ἀρχή, δέν νομίζω πῶς θάκανα τὴν ἀφίσα τοῦ Μουλέν. Βοήθησε τὸν Ζίντλερ, ἀλλὰ κι' ἔβλαψε πολὺ. Ουμᾶμαι...

— Ποῦ εἶναι ὁ Ζώρξ, τὸν ἔκοψε, κυττάζοντας ἀνυπόμονη τὸ ρολόι. Εἶπε, πῶς θά

μὲ συναντοῦσε ὅστερα ἀπ' τὴν παράσταση.

— Ζώρξ; Ποιὸς εἶν' ὁ Ζώρξ; Τί ἀπὸ γινε ὁ 'Αλμπέρ; — 'Ὁ 'Αλμπέρ! Μὴ μοῦ μιλάς γι' αὐτόν! 'Ελεγε πὼς μ' ἀγαποῦσε, ἐνὼ ἔκρεχε μαζὶ μ' αὐτὴ τὴ μικρὴ...

Τὴν ἄκουγε, μ' ἓνα χαμόγελο στὰ θλιμμένα καστανὰ του μάτια. Ναί, ἦτανε καί πάλι ἐρωτευμένη. Πῶς τὰ κατάφερνε. Πῶς μπορούσε νὰ ἐρωτευεῖται κάθε τρεῖς μῆνες μὲ κάποιον ἄλλο ἄντρα, καί πάντα μὲ ἀπόλυτὴ εὐλικρίνεια; Γι' αὐτὴν ὁ ἔρωτας ἦτανε μιὰ ἀλλαγὴ, μιὰ περιπέτεια. Ποτὲ ἐπιχείρηση. 'Ανακάλυπτε πάντοτε κάποιον ποιητὴ, ἡ γλύπτη, ἡ συγγραφέα, συνδέτη, ποῦ τὴν ἐνοιοῦσε, ποῦ ἦταν ἐξυπνος, πιστὸς θερμοῦ καί φτωχός.

— 'Αλλὰ ὁ Ζώρξ εἶναι ἀφοροετικός. Εἶναι συγγραφέας. Δέν ἐξέδωσε τίποτε ἀκόμα, ἀλλὰ περιμένε, μὴν ἀπ' αὐτὲς τίς μέρες θά γίνε γνωστός. 'Ὁ 'Ανρύ, τὴ φορὰ αὐτὴ εἶναι ἀληθινὸ! Οἱ ἄλλοι δέν λογαριάζονται. Νόμιζα, πῶς τοὺς ἀγαποῦσα. 'Ὁ Ζώρξ εἶναι τόσο ἀφοροετικός. 'Η σκέψη του εἶναι τόσο λεπτή, τόσο διορατικὴ, κι' εἶναι τόσο δυνατός, ρωμαλέος.

— Τῶξερα πὼς θά φτάσουμε σ' αὐτό, τῆς χαμογέλασε. Ζάν, σὲ ξέρω ἀπὸ καιρὸ καί πιστεύω πῶς εἶσαι ἡ καλύτερη κοπέλλα ποῦ γνώρισα ποτὲ ἀλλὰ ἀναρωτιέμαι μήπως εἶσαι νυμφομανής.

— Μὰ σοῦ λέω, πῶς τὸν ἀγαπῶ. Μ' ὅλη μου τὴν καρδιά. 'Αφοῦ σκέφτομαι ἀκόμη καί νὰ τὸν παντρευθῶ.

— 'Ε, προσοχὴ! 'Απὸ ὅτι εἶδα, ὁ γάμος εἶναι ἓνα ἄνιστο γεῦμα, μὲ τὸ φροῦτο στὴν ἀρχή. Πρόσεχε, Ζάν. Μὴν κάνεις κάτι ποῦ μπορεῖ νὰ τὸ μετανιώσεις. Καί δώσε μου τὸ λόγο σου, πῶς δέν θά κάνεις τίποτε, ἂν πρῶτα δὲ μοῦ τὸ πεις.

— Σοῦ ὑπόσχομαι. 'Ανρύ, τοῦ εἶπε μὲ ξαφνικὴ τρυφεράδα, γιατί πίνεις τόσο πολὺ; Γιατί αὐτοκτονεῖς μ' αὐτὸ τ' ἀναθεματισμένο κονιάκ;

— Σὲ παρακαλῶ, Ζάν! Τὸ ξέρω πῶς παραινῶ, ἀλλὰ οὔτε ἐσύ, οὔτε κανεὶς ἄλλος μπορεῖ νὰ κάνει τίποτε. Δέν μπορῶ νὰ σταματήσω. Μακάρι νὰ μπορούσα.

— Εἶσαι πολὺ μόνος. Δέν εἶν' ἐτσι; Εἶσαι τόσο διαβολεμένα μόνος ποτὸ τὸ δείχνει τὸ πρόσωπό σου.

Κάρφωσε στὸ κενὸ τὸ βλέμμα τῆς.

— 'Η Μύριαμ! ἀναφώνησε ξέπνοα. 'Η Μύριαμ! Πῶς δέν τὴν σκέφτηκα πρωτότερα;

— Τί μουρμουρίζεις;

— 'Ὁ, τίποτε! Κάτι σκέφτηκα.

★

Ἀμαξά, στὸ Μαξίμ. Μὲ τὸ κέφι σου. Πόσα χιλιόμετρα διέσχισε μὲ τὸ ἀμάξι τὰ τελευταῖα 5 χρόνια; 'Ισως νῆτανε μονάχα ἀνήσυχος, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ δέν μποροῦν νὰ μείνουν σ' ἓναν τόπο. Σὺν τὸν Γκωγκέν...

Γκωγκέν, — ἀκόμη μιὰ ἀνάμνηση τῶν τελευταίων χρόνων. 'Ὁ Γκωγκέν, τυλιγμένος σὲ μιὰ γαλάζια ρεντικὸτα, φωρῶντας κίτρινο σακκάκι κι' ἄσπρα γάντια, περιφερότανε στὰ μουλὸβάρ, στριφογυρίζοντας τὸ σκαλιστό του μπαστούνι μὲ τὸ μαργαριτάρι στὸ χερούλι. Κάποιος θεὸς τοῦ εἶχε ἀφήσει δεκατρεῖς χιλιάδες φράγκα, καί τὴ φορὰ αὐτὴ, ὦ, θὰ κατέλυσε τὸ Παρίσι μὲ τοὺς ταϊτιανούς πίνακές του, καί τὰ τσάγια του. Δέν τὰ κατάφερε ὅμως, κι' αὐτὸ ἦταν ἀκόμη μιὰ ἀνάμνηση... Τὸν συνάντησε δυὸ χρόνια ἀργότερα, στὶς δυὸ τὰ ξημερώματα σ' ἓνα μπριστό. Ὅστε γάντια, ὅστε γραβάτα. Γερμένος πάνω ἀπὸ

ἓνα ποτήρι μ' ἀφέντι. 'Ετοιμαζότανε νὰ ξαναπῇ σὲ λίγες μέρες γιὰ τίς κίτρινες ἀκρογιαλίες του καί τίς γυμνές του κοπέλλες, ἀλλὰ τὴ φορὰ αὐτὴ δέν ἔμελλαν νὰ δοθοῦν γιορτὲς καί ὁμιλίες. 'Ηταν ἀδέκαρος, σχεδὸν πενηντάρης, τσακισμένος. Τὸ μόνο ποῦ ἀπόχτησε μὲ τίς δεκατρεῖς του χιλιάδες, ἦταν κοροϊδίες, μιὰ ἀρρώστια ἕνας σπασμένος ἀστράγαλος κι' ἀρκετὲς ἀναμνήσεις γιὰ νὰ δηλητηριάσουν τὴ ζωὴ ποῦ τοῦ ἀπόμεινε. Φουκαρά Γκωγκέν! Κι' αὐτὸς εἶπε ποθῇσει κάτι ποῦ δέν μπορούσε ν' ἀποχτήσει... Τί νῆκανε τώρα ἀσπας;

— 'Ε, κύριε, φτάσαμε. Μαξίμ. Δέν ἀκούτε τὴ μουσική;

— 'Ὁ 'Ανρύ σήκωσε τὸ βλέμμα στὰ φωτισμένα παρόδρια τοῦ πρώτου πατώματος. Ναί, παίζανε βάλς... 'Αγαπημένε, παλιὲ Ρίγκο μὲ τοὺς τσιγγάνους του! 'Αγαπημένο παλιὲ Μαξίμ μὲ τοὺς ἰνκόνιτο μεγάλους δούκες, καί τίς κοκότες πολυτελείας. 'Αλήθεια, δέν πολυῆθελε νὰ πάει. Δέν θὰ τὴν πείραζε τὴν Πολαρ. Στὴν πραγματικότητά δέν θὰ σκοτιζότανε καθόλου... 'Αν πῆγαινε στοῦ Ράλφ; 'Η στὸ 'Αμερικανικὸ μπάρ; 'Αργότερα, ἴσως.. 'Η βραδυὰ ἦταν γλυκειά, γιατί νὰ μὴν ἐξακολούθησε τὴν ἀμαξάδα;

— Τράβα, ἀμαξά.

— Γιὰ ποῦ κύριε;

— 'Ὁπουδήποτε.

— Σὰς πειράζει ν' ἀνάψω τὴν πίπα μου, κύριε; Βαριέται κανεὶς, ἐδῶ πέρα, ὁδηγώντας ἄσκοπα.

— 'Εν τάξει. Θὰ καπνίσω κι' ἐγὼ ἓνα τσιγάρο. Θέλεις ἓνα;

— 'Ὁχι, εὐχαριστῶ, κύριε. Καπνίζω πίπα. 'Η πίπα εἶναι σὰν τὸ θηλυκὸ. Τῆνε συνειθίζεις. Σοῦ κρατᾷ ξεστασιά. Καί δέν σοῦ ἀντιμιλάει. Οἱ γυναῖκες εἶναι σὰν τὰ σφουγγάρια. Πρέπει νὰ τοὺς τίς θρέχεις πότε — πότε.

— 'Ὁ 'Ανρύ πέταξε τὸ τσιγάρο, ἔκλεισε τὰ μάτια καί φαντάστηκε πῶς θισκότανε στὸ 'Αρκασόν, ξαπλωμένος στὴ βάρκα του, μὲ τὸ πρόσωπο στὸν 'Ἡλιο, ἀκούγοντας τοὺς χαρούμενους παφλασμούς τῶν κυμάτων.

— 'Αρκασόν!.. Τὰ καλοκαίρια του στὴν 'Αρκασόν, οἱ πὺρ εὐνυχισμένοι του ἀναμνήσεις... 'Η ἀκτὴ λαμποκοποῦσε στὴν πρωινὴ 'Ἡλιο...

Σὲ λίγους μῆνες θάρχοτανε καί πάλι τὸ καλοκαίρι... Στὸ μεταξὺ ἔκρεπε νὰ περᾷ τὸ χειμῶνα... Ἀδῶα τῷ Θεῷ, καλὰ ἄρχισε ἡ ἐκτέση... 'Αλλὰ δέν θὰ μπορούσε νὰ δεῖ καί ποῦ τὸ Μωρίς στὶς ἐπόμενες βδομάδες. 'Ὁ Μωρίς ἄρχισε νὰ εἶναι πολὺ ἀπασχολημένος, ὅπως κι' ἡ Ρενέ. Οἱ ἀγαπημένες προηγοῦνται ἀπ' τοὺς φίλους. Σωστό, ἀλλὰ δύσκολο ὅταν ὁ φίλος εἶσαι ἐσύ. 'Ὅστερα ἀπ' τίς γιορτὲς θάπρεπε νὰ κάνει τὴν ἀφίσα τῆς Ζάν. Μπελᾶς, ἀλλὰ τὸ χροστοῦσε ἀπὸ πολὺ καιρό... Στὸ ἀναμεταξὺ τὶ θάχανε ὁ ἴδιος; 'Αραγε νὰ πῆγαινε στὸ «Λευκὸ Λουλούδι»; Δέν θὰ τὴν πείραζε τὴ μαντᾶμ Λουμπέ. Θὰ ἤξερε, ποῦ θισκότανε. Δέν μπορούσε νὰ τῆς κρύψει τίποτε... 'Ηταν σχεδὸν σὰν τὴ μαμά...

— 'Ανοίξε τὰ μάτια σου. 'Ηταν ἀκόμη σκοτάδι. 'Ὅμως ἀνάμεσα ἀπ' τὸ Σηκουάνα ὁ ψωνότανε ἡ σιλουέττα τῆς Παναγίας τῶν Παρισιῶν.

— 'Αμαξά στὸ «Λευκὸ Λουλούδι».

— Ἀνάμεσα στὰ πέτρινα σπῖτια ξεχώριζε ἓνα γιὰ τίς διακοσμῆσεις καί τὴν ἀριστοκρατικότητά του. 'Τπῆρεξε ἡ τρέλλα ἐνδὸς πλούσιου ποῦ τὸ ἔχτισε γιὰ τὸ χατήρι κάποιας ὁμορφῆς γαλατοῦς, καί τὸ χρησιμο-

ποιῶσε σὰ λιμανάκι ὅταν κουραζότανε ἀπ' τίς δουλειὲς καί τίς περιποιήσεις μιᾶς ἀφωσιωμένης, ἀλλὰ ἄσχημης συζύγου.

— 'Ὅστερα ἀπ' τὸ θάνατό του, τὸ σπῖτι παρέμεινε αὐτὸ ποῦ ἦτανε. 'Ερωτικὴ φωλιά. 'Αλλὰ μιὰ κι' εἶχανε περάσει οἱ μέρες τῆς τρέλλας, τὸ ἀριστοκρατικὸ μέγαρο, ἔγινε μπουρντέλο.

Τὴν ἐποχὴ τῆς Δεύτερης Αὐτοκρατορίας τὸ «Λευκὸ Λουλούδι», εἶχε γνωρίσει μιὰ σύντομη περίοδο εὐμάρειας. 'Η 'Η γειτονιά του μὲ τὸν Κεραμεϊκὸ τὸ κατέστησαν εὐχάριστο τόπο ραντεβῶ, γιὰ τοὺς ἀρχόντες τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αἰλῆς. Λίγο ἀργότερα ὅμως, οἱ αὐστηροὶ καί σεμνοτόμοι ρεπουμπλικάνοι, ποῦ πῆραν τὴν ἀρχὴ δέν καλοεῖδανε αὐτὴ τὴ φωλιά τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀκολασίας. Λογαριάζανε ν' ἀφαιρέσουν τὴν πολύτιμη ἄδεια, παρὰ τίς διαπεραστικὲς διαυαρτυρίες τῆς μαντᾶμ, πῶς τὰ κορίτσια τῆς κοιμῶντανε μὲ τίς εἰκόνας τοῦ κυρίου Θιέρσου κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό τους, καί πῶς ἦταν ἐτοιμὲς, πρὸθύμες νὰ προσφέρουν στοὺς δημοκρατικούς τίς ἐξαιρετικὲς περιποιήσεις, ποῦ εἶχαν προσφέρει μὲ τὸ ζόρι, σ' αὐτὰ τὰ γουρουνία τοὺς θονατασιτίτες.

Τελικὰ, μερικοὶ ἀξιωματικοὶ ἀποφασίσανε νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀκρίβεια αὐτῶν τῶν δηλώσεων. 'Ηρθανε. 'Εξακρίβωσαν. Ξαναγυρίσανε καί πάλι ἀνεπίσημα. Δέν ἔγινε πιά κουβέντα γιὰ τὴν ἀφαίρεση τῆς ἄδειας.

— 'Ὅταν, τὴ νύχτα ἐκεῖνη, μπῆκε ὁ 'Ανρύ στὸ «Λευκὸ Λουλούδι», ἔβριξε μιὰ ματιά στὸ σαλόνι γιὰ νὰ χαϊρεθῇσε τὰ κορίτσια ποῦ κουβεντιάζανε μὲ τὴν Μπέρθα. 'Εκεῖνη καθότανε στὸ ταμεῖο στολισμένη. Τῆς εἶπε, πῶς σκόπευε νὰ μείνει στὸ σπῖτι μερικὲς βδομάδες κι' αὐτὴ τὸ δέχτηκε καλὸκαρδῶ.

— 'Εχεις τὰ χάλια σου, τοῦ παρατήρησε. Εἶσαι σὰν πεθαμένος. 'Ὅλα αὐτὰ τὰ πῆγαν—ἔλα σὲ βιάζονται. Θέλεις νὰ σοῦ στείλω κανένα κορίτσι ἐπάνω;

— Εὐχαριστῶ Μπέρθα. 'Ὅχι ἀπόψε. Λέω νὰ κοιμηθῶ κι' αὐριο νωρίς ν' ἀρχίσω δουλειά.

— Ἀνέβηκε τὴ μαρμαρένια σκάλα γιὰ νὰ κουβεντιάσει δυὸ λόγια μὲ τὴ μαντᾶμ Πετιερὸν.

Τὴ βοήκε κουλουριασμένη στὴν πολυθρόνα τῆς μὲ τὸ σκυλάκι τῆς, τὸν Τιτὴ, κομισμένο στὴν ἀγκαλιά τῆς.

Εἶχε κλάψει καί τὰ δάκρυά τῆς γυαλίζανε ἀκόμη στὰ πλάδα τῆς μάγουλα.

— Καλημέρα, κύριε Τουλούξ, τοῦ χαμογέλασε τρυφεροῦς. Θὰ μείνετε λίγον καιρὸ, ἢ μᾶς ἤρθατε μονάχα γιὰ ἐπισκεψῆ;

— 'Η μαντᾶμ Ποτιερὸν ἦταν ἓνα ἀπ' τὰ λάθη τῆς φύσεως. 'Η ἀσχήμα τῆς ἦταν ἀπόλυτη, ἡ καλὴ καρδιά τῆς χανότανε σ' ἓνα βουνὸ ἀπὸ σάρκες καί τὸ ἔξυπνο ἐπιχειρηματικὸ τῆς μυαλὸ κρυβότανε πίσω ἀπὸ μιὰ φάτσα ποῦ θύμιζε κρινὶ. Οἱ κοριτσιώτικες κορδέλλες ποῦ κάρφανε στὰ μαλλιά τῆς, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ τοῦ συζύγου τῆς, καταφέρνανε νὰ τὴ δείχνουν γελοία.

— 'Ὁ 'Ανρύ ἴσως νὰ ἦταν ὁ μοναδικὸς τῆς φίλος, τὸ μόνον πρόσωπο ποῦ μπορούσε ν' ἀκούσει τίς ἔγνοιες αὐτῆς τῆς μοναχικῆς κι' ἀπερίγραστα ἄσχημης γυναίκας.

— Εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ὁ 'Αλέξανδρος μου. Εἶναι πιστὸς κι' εὐγενικός, ἀλλὰ ὅταν πρόκειται γιὰ — καταλαβαίνετε τί θέλω νὰ πῶ, κύριε Τουλούξ — δέν τὰ καταφέρνει. Φαίνεται πῶς δέν τοῦ ἀρέσω, συμπέρανε μὲ βαθὺ ἀναστεναγμὸ.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: 'Η συνέχεια

Η "ΑΓΙΑ ΡΑΒΔΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ", ΣΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Τὸ νέο πρότυπο μέτρο καθορίζεται μὲ βάση τὸ μήκος κύματος τοῦ φωτός.

ΑΠΟ τὸν 19ον αἰῶνα, τὰ ἄδυνα τῶν ἀδύτων τῆς ἐπιστήμης καί τῆς βιομηχανίας εἶναι ἓνα ὑπόγειο τῶν Σεβρῶν, στὰ περὶχωρα τοῦ Παρισιοῦ. 'Εκεῖ φυλάγεται, τριπλοκλειδωμένη, μιὰ ράβδος πλατινοϊριδίου. Στὰ δυὸ ἄκρα τῆς ράβδου εἶναι χαραγμένες δυὸ μικροσκοπικὰ λεπτὲς γραμμὲς καί ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσά τους εἶναι ἀκριβῶς ἓνα μέτρο — ἡ κατὰ διεθνὴ συμφωνία παγκόσμια μονάδα μήκους. Πολλὲς ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου κατέχουν ἐντίγραφοι τῆς ράβδου τῶν Σεβρῶν καί οἱ πατροπαράδοτοι μονάδες μήκους ποῦ χρησιμοποιοῦν — πόδια, πήχεις, βέρσα, λί, γυάρδες, ἢ ὅπως ἄλλοι μὲ λέγονται — κατασκευάζονται μὲ βάση τὸ μέτρο.

— Ἀλλὰ τὴν περασμένη βδομάδα ἡ ἁγία ράβδος τῶν Σεβρῶν πετάχθηκε, οὐσιαστικά, στὰ σκουπίδια τῆς ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸ Συνέδριο Μέτρων καί Σταθμῶν ποῦ ὀργάνωθηκε στὸ Παρίσι καθόρισε ὡς ἐπρότυπη μονάδα μήκους «ἓνα μήκος κύματος τοῦ φωτός. Μέχρι σήμερα ἔχουμε ὅτι τὸ μέτρο ἴσουςται μὲ τὸ «ἓνα δεκάκις ἑκατομμυριοστὸ τοῦ τετάρτου τοῦ γήινου μεσημβρινοῦ». Τώρα τὸ μέτρο ὀρίζεται ἐπισήμως ὡς 1.650.763.73 μὴν κύματος τοῦ πορτοκαλοχρώμου φωτός ποῦ ἐκπέμπεται ἀπὸ τὸ ἠλεκτρικὰ φορτισμένο κρυπτόν 86,» ἓνα σπάνιο ἀέριο τῆς ἀτμόσφαιρας. 'Αναμφίβολα, τὸ μάθημα ἔγινε πολὺ πὺρ περίπλοκο γιὰ τοὺς ἄνυχους γυμνασιόπαιδες, ἀλλ' ἡ ἐπιστὴμὴ ἀπέκτησε τὴν πρώτη ἀληθινὰ ἀδιόλητη, σταθερὴ καί ἀκριβὴ μονάδα μήκους.

Τὰ πρότυπα μέτρα καί σταθμὰ καθορίζονται ἄλλοτε μὲ πρωτόγονο τρόπο. 'Παράγει π. χ. μιὰ παλιὰ γαλκογραφία τοῦ 16ου αἰῶνα ποῦ ἀπεικονίζει δεκαεξὴ ἄνδρες κολλητὰ τὸν ἓνα πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο. 'Η λεζάντα μᾶς εἰδοποιεῖ νὰ μὴ βάλουμε τίποτα κακὸ στὸ νοῦ μας: Ὁ ἄνδρας αὐτοῦ, δεκαεξὴ στὴ σειρά, ἀντιστοιχοῦν τὸν «ροῦτ», τὴ γερμανικὴ μονάδα μήκους τῆς ἐποχῆς.

★

ΑΛ' ἡ πρόοδος τῆς τεχνολογίας ἀπαιτοῦσε ὅλο καί ἀκριβέστερα μέτρα καί σταθμὰ. Τὸ μέτρο, ποῦ καθορίστηκε ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐπιστήμονες τοῦ 1875 καί υἱοθετήθηκε ἀμέσως ἀπὸ 28 χώρες, θεωρήθηκε τότε ὡς ἡ τελευταία λέξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκρίβειας.

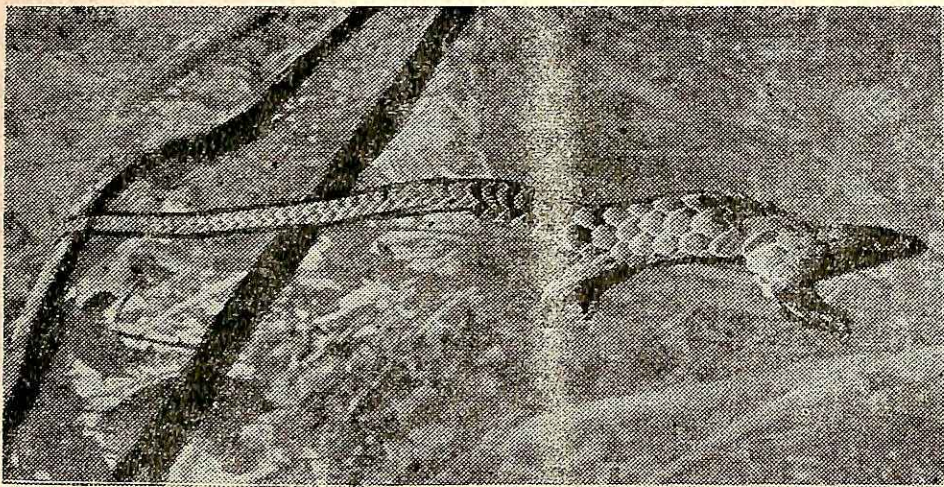
— Ὅστόσο, πολὺ σύντομα οἱ ἐπιστήμονες ἀρχίσαν ν' ἀνησυχοῦν

γιὰ τὴ ράβδος τῶν Σεβρῶν. 'Η ράβδος μπορούσε νὰ κλαπῇ, νὰ καταστραφῇ ἢ ν' ἀλλοιωθεῖ μὲ τὴν ἀπόδο τοῦ χρόνου. Μιὰ ἀπειροελάχιστη διαφορά ἐνδὸς ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ ἑκατοστομίου ἔχει τεράστια σημασία. 'Ὅλα τὰ μηχανήματα ποῦ ἔχουν σχέση μὲ τὰ διαστημικὰ ταξίδια πρὶν νὰ εἶναι ἀπίστευτης ἀκρίβειας. 'Ὁ πύραυλος ποῦ ξεκινάει γιὰ τὸν 'Αρη μπορεῖ νὰ φτάσει κατὰ λάθος στὴν... 'Αφροδίτη, ἀρκεῖ νὰ ξεκινήσει μ' ἓνα ἀπειροελάχιστο σφάλμα στὴν ἐκτόξευσή του. Σημειῶς, οἱ τεχνικοί δέν εἶχαν πιά ἐμπειροσύνη στὴ ράβδος τῶν Σεβρῶν...

★

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, τὰ φωτεινὰ κύματα ποῦ ἐκπέμπει τὸ «κρυπτόν 86» δέν ἔχουν κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ καταστραφῶν, νὰ ἀλλοιωθοῦν ἢ νά... κλαποῦν (ὅπως κρυπτόν σὲ ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα). Καί οἱ ἐπιστήμονες πιστεύουν ὅτι τὸ μήκος τῶν κυμάτων αὐτῶν, ποῦ καθορίζονται ἀπὸ τίς ιδιότητες τοῦ ἀτόμου τοῦ κρυπτοῦ, δέν πρόκειται νὰ μεταβληθοῦν στὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα. Οἱ διάφορες χώρες τοῦ κόσμου δὲ χρειάζεται πιά νὰ ἔχουν ἀντίγραφο τῆς ράβδου τῶν Σεβρῶν. 'Αν διαβέθουν τὰ κατάλληλα ὄργανα (ποῦ κοστίζουν σήμερα περίπου 100.000 χιλιάδες δολάρια) μποροῦν νὰ κατασκευάσουν τὰ πρότυπα μέτρα τους, μὲ βάση τὸ μήκος κύματος τοῦ κρυπτοῦ 86, ποῦ θὰ εἶναι παντοῦ τὸ ἴδιο ἔστω κι' ἂν περάσουν ἑκατὸ ἑκατομμύρια χρόνια. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ «ντεροφερομέτρου» — ἐνδὸς ὀπτικοῦ ὀργάνου ποῦ μετράει τὰ μήκη κύματος — μπορούμε νὰ πετύχουμε μετρήσεις ἀκρίβειας ἐνδὸς ἑκατοντάκις ἑκατομμυριοστοῦ. Αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἐπιστημόνων, εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τίς ἀνάγκες μας στὴ σημερινὴ βασιδα τῆς τεχνολογικῆς μας ἐξελίξεως.

— Ἐκτός ἀπὸ τὸ νέο πρότυπο μέτρο, τὸ Συνέδριο Μέτρων καί Σταθμῶν υἱοθέτησε καί μιὰ καινούργια ἐπρότυπη χρονικὴ μονάδα. Μέχρι σήμερα, ὀρίζαμε τὸ δευτερόλεπτο ὡς κλάσμα (1/86.400) μιᾶς περιστροφῆς τῆς Γῆς. 'Αλλ' αὐτὸ δέν εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβὲς γιὰ τὴ σύγχρονη ἀστρονομία ἐφ' ὅσον ἡ περιστροφή τῆς Γῆς παρουσιάζει ἀπειροελάχιστες διαφορὲς. 'Ετσι, ὀρίσθηκε ὅτι ἀπὸ δῶ καί πέρα τὸ δευτερόλεπτο θὰ εἶναι κλάσμα τοῦ ἔτους, ὅχι τῆς ἡμέρας: 1)31.558.925.9747 τοῦ ἔτους 1900.

Παρά τη βαρεία πανοπλία του, ο παγγολίνος πηδάει από κλαδί σε κλαδί με εκπληκτική ευκινησία...

Βίος και πολιτεία παγγολίνου του φολιδωτού

Ίερό ζώο για τους Κινέζους — σπαζοκεφαλιά για τους φυσιολόγους...

ΛΕΝΕ ότι το ράσο δεν κάνει τον παπά, σίγουρα όμως τα λέπια κάνουν έναν παγγολίνο! Γιατί από τη Μαύρη Αφρική ως τη Βόρεια, από τη Μαλαισία ως την Κίνα, οι άνθρωποι βλέπουν με σεβασμό ανάμικτο με προληπτικό τρόμο το παράξενο αυτό πλάσμα που οι Κινέζοι ονομάζουν «τσιν κιάν κιάπ», οι Μαλαισιέζοι «παγκολίγκ» και οι λευκοί παγγολίνο.

Απογυμνωμένο από την αλλόκοτη πανοπλία του, το περίεργο αυτό ζώο θα ήταν απλώς ένα θηλαστικό σαν όλα τα άλλα θηλαστικά, όχι μεγαλύτερο από ένα σκυλάκι φός - τερριέ. Θα φαινόταν ίσως λίγο παράξενο, με την καμπουριασμένη του ράχη, τη χοντρή ούρα και τα γαμφά του νύχια. Άλλα κανείς δεν θα σκεφτόταν να το μεταχειρισθεί σαν ιερό και μαγικό ζώο, όπως κάνουν οι Κινέζοι και οι Αφρικανοί...

Άλλα, βλέπετε, υπάρχουν αυτά τ' άπιθανα λέπια που το σκεπάζουν από το κεφάλι ως την ούρα...

Ένα θηλαστικό φολιδοφόρο είναι μια έννοια οξύμωρη για τη ζωολογία, όπως θα ήταν π.χ. ένας τριχωτός βάτραχος ή μια καραβίδα με φτερά! Τριχωτοί βάτραχοι και φτερωτές καραβίδες δεν υπάρχουν, άλλ' ο παγγολίνος υπάρχει. Αυτό είναι το παράδοξο! Ο φολιδωτός μανδύας του τον καλύπτει ως την άκρη της ούρας με σκληρά, κεράτινα, μεγάλα λέπια που πέφτουν το ένα πάνω στο άλλο σαν κεραμιδόπλακες ή σαν τα φύλλα του κουκουναριού που τον κάνουν να μοιάζει με μικρογραφία προκατακλυσμιαίου δεινόσαυρου...

Άλλ' εδώ σταματούν οι ομοιότητες: ο παγγολίνος δεν είναι σαυροειδής. Διαθέτει μαστούς, κάτι που οι μακαρίτες οι δεινόσαυροι δεν είχαν ποτέ τους. Και τα λέπια του, αντί να είναι στερεά προσκολλημένα στο δέρμα, όπως συμβαίνει στα έρπετα, εισχωρούν στην επιδερμίδα μόνο από τη μία τους άκρη και άνασκηώνονται κατά βούληση, όπως τα φτερά των πουλιών ή τ' άγκάθια του σκαντζόχοιρου. Και αυτό σημαίνει πως ο παγγολίνος είναι το μόνο πλάσμα της Δημιουργίας που διαθέτει κινητά λέπια.

★

ΠΑΓΓΟΛΙΝΟΣ είναι Αφρικανο-ασιάτης. Τα εφτά κυριότερα είδη του παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ομοιογένεια και δε διαφέρουν μεταξύ τους παρά μόνο στο μέγεθος του σώματος και το χρώμα των φοιδών που, ανάλογα με τις περιοχές, είναι άλλοι καστανοί ή γκριζοί, άλλοι ξανθοί ή μαυριδεροί. Τόπου παγγολίνοι μήκους 0,80 μ. από τη μύτη ως την άκρη της ούρας, υπάρχουν άλλοι που φτάνουν το 1,50 μ. Άλλα αυτά δεν είναι παρά λεπτομέρειες. Από την Αφρική ως τη Μαλαισία, από τον Ατλαντικό ως τον Ειρηνικό, ένας παγγολίνος είναι παντού παγγολίνος και τίποτα άλλο.

Όταν συνήθισαμε λίγο την άπιθαν φάτσα του, μπορούμε να τον θεωρήσουμε και χαριτωμένο. Το κεφάλι, μικρό και κωνικό, έχει δυο μικροσκοπικά μάτια με ύγρο και κομμιμένο βλέμμα. Μία μύτη με τρεμουλιαστά ρουθούνια που ξεχεινούν αδιάκοπα το έδαφος συλλαμβάνοντας τις πιο ανεπαίσθητες οσμές και κάτω από τη μύ-

Ένα θηλαστικό που κολύπτεται από το κεφάλι ως την ούρα με κινητά λέπια είναι μια έννοια οξύμωρη για τη ζωολογία. Και όμως υπάρχει ένα τέτοιο ζώο: Είναι ο αλλόκοτος παγγολίνος που μοιάζει με μικρογραφία προκατακλυσμιαίου δεινοσαύρου, αλλά τρέφεται με μυρμήγκια κι έχει τα δόντια του όχι στο στόμα, αλλά στο... στομάχι!

τη ένα στόμα τόσο μικροσκοπικό, ώστε θα περνούσε απαρατήρητο, αν δεν έδινε πό-τε πό-τε από μέσα, με την ταχύτητα της αστραπής, μια γλώσσα σκληροειδής, μια γλώσσα ατέλειωτη ελαστική, που καλύπτεται από μια γλοιώδη ουσία την οποία εκκρίνουν οι δυο τεράστιοι σιελογόνοι αδένες που φτάνουν κάποτε στο μέγεθος ενός αυγού χήνας.

Δεν υπάρχουν δόντια στο μικροσκοπικό του στόμα και, μ' όλο που διαθέτει δρυτάτη ακοή, τ' αυτιά του δεν φαίνονται πουθενά. Μονάχα σε ώριμα άτομα είναι ορατά μικρά προσεχολή ανάμεσα στα λέπια.

Όσο για τον εγκέφαλό του, χρειάζεται μερικές φορές για να τον ανακαλύψουμε στο κρανίο του. Η φύση υπήρξε φειδωλή σε φαιά ουσία, αλλά το κορίτσι του, κάτω από τα λέπια, είναι γεμάτο αίσθητους δέκτες που αναπληρώνουν αυτήν την έλλειψη. Ο παγγολίνος είναι κάθε άλλο παρά κουτός.

Τα τέσσερα πόδια του έχουν από πέντε δάχτυλα όπλα με τρομερά νύχια. Η χοντρή, μυώδης ούρα καταλήγει σε μια συλληπτική άκρη, γυμνή από λέπια και πολύ ευαίσθητη.

Εκτός απ' αυτές τις εξωτερικές ιδιομορφίες, ο παγγολίνος έχει και κρυφές παραξενιές που μάς εκπλήσσουν. Έπαινε ότι δεν έχει δόντια στο στόμα του: Πολύ φυσικά, αφού τα δόντια του τα έχει... καταπιεί. Το στομάχι του, σε σχήμα σάπιας, έχει στον πυλώρο, μια δολοφόρο δοντοστοιχία. Ο παγγολίνος καταπίνει την τροφή του, αμάσητη: Τα δόντια του πυλώρου δ' αναλάβουν να τη μασήσουν.

Ο σκελετός δεν είναι λιγότερο παράξενος! Στο υπέρμετρο μεγάλο στέρνο ερπονται να στηριχθούν οι μύες της γλώσσας! Δεν υπάρχουν κλείδες, τα κρανιακά οστά είναι ελάχιστα. Άλλ' η σπονδυλική του στήλη κατέχει ένα παγκόσμιο ρεκόρ: Σαρανταεννιά σπονδύλους! Κανένα άλλο θηλαστικό της Γης δεν έχει τόσους σπονδύλους. Ο παγγολίνος είναι το υπερσπονδυλωτό της κατηγορίας των θηλαστικών.

★

Οι Νέγροι της Δυτικής Αφρικής ε-σχυρίζονται πως ο παγγολίνος τρέφεται με καθαρόν αέρα! Δίαιτα πο-

λύ οικονομική, άλλ' αμφίβολης θρεπτικής αξίας. Οι Νταγιάκ της Μαλαισίας έχουν άλλες θεωρίες: ο παγγολίνος, λένε, ζει σε κλειστό κύκλωμα, καταναλώνοντας τα ίδια του τα περιττώματα! Αξιοθαύμαστη, αλλά πολύ άπιθαν αυτιά...

Χωρίς άλλο, οι Νέγροι κατέληξαν να πιστεύουν ότι ο παγγολίνος ζει με αέρα επειδή το στόμα του είναι τόσο μικροσκοπικό. Οι Νταγιάκ, ωστόσο, δεν έχουν έντελως άδικο. Συμβαίνει, μερικές φορές, ένας αιχμαλώτος, πεινασμένος παγγολίνος να κορέσει την πείνα του με τα προϊόντα του πεπτικού του συστήματος που έχουν γι' αυτόν τη μυρουδιά του μυρμηγκιού.

Γιατί αυτή και μόνο είναι η τροφή του: τα μυρμήγκια και οι τερμίτες. Οι διαιτητικές του συνήθειες είναι γνωστές στους Ιθαγενείς που αφηγούνται διάφορες καταπληκτικές πονηριές του: Ο παγγολίνος, λένε, χρησιμοποιεί ένα τέχνασμα. Παριστάνει τον πεθαμένο κοντά σε μια μυρμηγκοφωλιά, με όλα τα λέπια του ανοιχτά σαν αγκινάρα στον Ήλιο. Όταν τα μυρμήγκια ξεγελαστούν και σκαρφαλώσουν επάνω του, κλείνει απότομα τα λέπια του κι αιχμαλωτίζει τα έντομα κατά εκατοντάδες. Κατόπιν βουτάει σ' ένα τέλμα και τα καταβροχθίζει πνιγμένα...

Στην πραγματικότητα, ο παγγολίνος δεν έχει ανάγκη να καταφύγει σε τόσο φθηνά τεχνάσματα. Χάρη στα πανίσχυρα νύχια του ανασκάβει τις μυρμηγκοφωλιές ή τρυπάει τις τερμιτοφωλιές που τα τοιχώματά τους είναι σκληρά σαν από τσιμέντο. Κολλάει το μπουσούνι του στην τρύπα και απλώνει την ελαστική γλοιώδη γλώσσα του στις σήραγγες της φωλιάς για να ανασφύξει τα μυρμήγκια. Χωρίς να κινεί καθόλου τα σαγόνια του, η γλώσσα του δουλεύει σαν τη γλώσσα μιας γάτας που ρουφάει το γάλα της. Τα έντομα καταβρο-

χθίζονται δολοφονικά για να μασηθούν από τον πυλώρο.

Μπορούμε να διερωτηθούμε τί γίνεται όλες οι ανόργανες ουσίες, χρώματα, πετράδια, κόκκοι της άμμου, που υποτίθεται ότι πρέπει να κολλάνε πάνω στη γλοιώδη γλώσσα κατά τη διάρκεια των εξαιρετικών της στίς στενές σήραγγες της μυρμηγκοφωλιάς. Πράγμα καταπληκτικό: η γλώσσα τις ξεδιαλέγει ταχύτατα μ' ένα μηχανισμό για τον οποίο δεν έχουμε ακόμα τίποτα.

Ο Άγγλος φυσιολόγος Σάντερσον εξετέλεσε ένα εκπληκτικό πείραμα: Μέσα σ' ένα μίγμα από κίμα κρέας, γάλα και αυγά, πρόσθεσε μερικά γραμμάρια ψιλά ροκανίδια, τα οποία προηγουμένως είχε προσεκτικά ζυγίσει. Τα ζώμασε όλα μαζί και τα σερβίρισε σ' ένα πιάτο.

Αμέσως ο παγγολίνος άρχισε να καταβροχθίζει λαίμαργα το γευστικό μίγμα που ξεφανίστηκε από το πιάτο μέσα σε λίγα λεπτά. Καί, όμως, κάτι είχε αφήσει στο βάθος του πιάτου: τα ροκανίδια. Ο Σάντερσον τα ζύγισε. Δεν έλειπε ούτε ένα γραμμάριο!

Οι φυσιολόγοι δεν ξέρουν τι να υποθέσουν. Πώς είναι δυνατόν να ξεδιαλεχθούν τα ροκανίδια με μια γλώσσα πασαλειμμένη με γλοιώδη κόλλα; Σ' αυτή την ερώτηση μονάχα ένας παγγολίνος θα μπορούσε ν' απαντήσει....

Ένας πρσος Ήρακλῆς

ΖΩΟΛΟΓΟΣ Πιέρ Πφφφφ, του παρισινού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, παρακολουθεί εμβρόντητος τα παράξενα καμώματα ενός μικρού παγγολίνου που έχει καταπιει μ' ένα τιτάνιο ξύλο.

Το ξωράκι μόλις έφτασε χθες από την Άκτι του ελεφαντοστό και άφειξε ελεύθερο να κυκλοφορεί στα κτίρια του

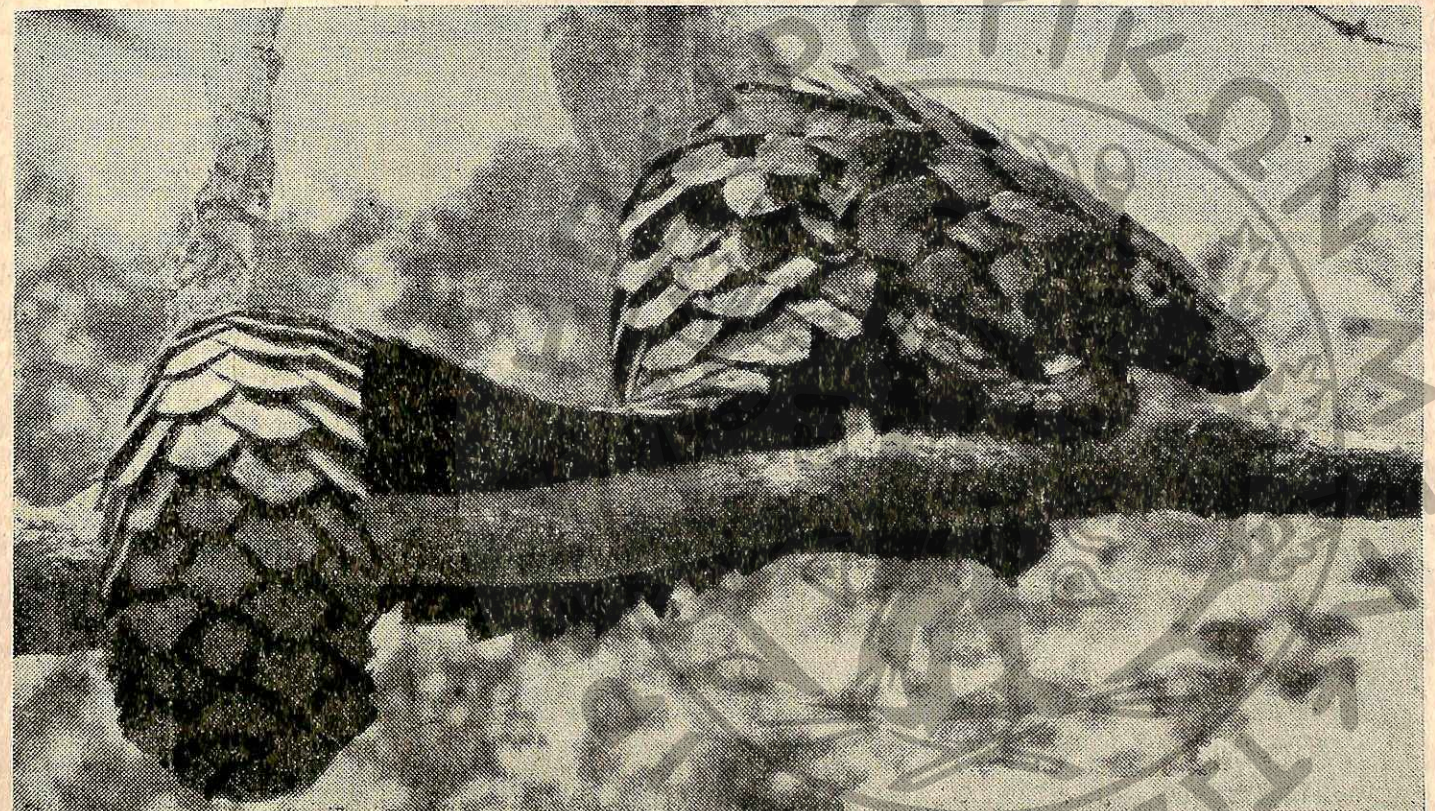
μουσείου. Βάδην άμέσως να ψάχνει για μυρμήγκια. Προχωρώντας κατά μήκος των τοίχων, συναντάει ένα ανυπερόβλητο εμπόδιο: δυο βαρείες μεταλλικές άρχειοθήκες, τη μία πάνω στην άλλη. Χωρίς να διστάσει ούτε στιγμή, ο παγγολίνος χώνει το μπουσούνι του ανάμεσα στο έπιπλο και στον τοίχο και σπρώχνοντας μ' όλη του τη δύναμη προσπαθεί να το μετακινήσει.

— Θα τα καταφέρει! Δε θα τα καταφέρει!

Όλο το προσωπικό του γραφείου έχει συγκεντρωθεί για να παρακολουθήσει το καταπληκτικό θέαμα: Ένα ξωράκι, όχι μεγαλύτερο από ένα λαγό, προσπαθεί να μετακινήσει ένα έπιπλο που δυο άνδρες μόλις θα μπορούσαν να το κουνήσουν απ' τη θέση του! Ο Πιέρ Πφφφφ έχει ακούσει να γίνεται λόγος για την εξαιρετική μυϊκή δύναμη του παγγολίνου. Άλλα ξέρει ότι πολλοί παράξενοι θύλοι περιβάλλουν αυτό το παράξενο ζώο. Καί όμως, εδώ μπροστά στα μάτια του ένας μικρός παγγολίνος δεν διστάει να τα βάλει με τις μεταλλικές άρχειοθήκες.

Το προσωπικό χειροκροτεί μ' ενθουσιασμό: ο παγγολίνος τα κατάφερε. Λίγο λίγο, τα βαρεία έπιπλα ξεκολλάνε από τον τοίχο. Το ζώο χώνεται όλο και πιο βαθιά στη χαραμίδα σπρώχνοντας συνεχώς με τη ράχη του. Σε λίγο το μπουσούνι του ξεπροβάλλει από την άλλη άκρη και ο παγγολίνος, σά να μη συνέβη τίποτα, συνεχίζει την εξερεύνησή του κατά μήκος των τοίχων.

Ας φαντασθούμε αυτό το έπεισόδιο, που αφηγείται ο Πιέρ Πφφφφ, σε ανθρώπινες αναλογίες: Ένα παιδάκι περπατάει στο δρόμο και συναντάει μπροστά του ένα σταματημένο αυτοκίνητο. Αντί να το παρακάμψει, το σηκώνει με τα χέρια του, το παραμερίζει και συνεχίζει το δρόμο του!

Πανοπλία από μεγάλα κινητά λέπια, πανίσχυρα νύχια, χοντρή συλληπτική ούρα, αυτά είναι τ' άμυντικά όπλα του φιλειρηνικού παγγολίνου.

Ἡ ἀπίστευτη μυϊκή δύναμη τοῦ παγγολίνου δὲν εἶναι μῦθος. Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ὁ παγγολίνος εἶναι τὸ ἰσχυρότερο πλάσμα τῆς φύσεως. Ἀκριβῶς ἡ δύναμή του αὐτὴ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ τρυπάει μὲ τὰ νύχια τὸ σκληρὸ τοιμέντο τῆς φωλιάς τῶν τερμιτῶν ποὺ χρειάζεται δυναμίτης γιὰ νὰ καταστραφεῖ. Καὶ ἡ ἴδια αὐτὴ δύναμη τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐκσπενδονίζεται σὰν ὀδίδα τηλεβόλου ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί.

Ὡστόσο, αὐτὸς ὁ ὑπεραθλητὴς μὲ τὴν ἥρακλεια δύναμη καὶ τὰ τρομακτικὰ νύχια εἶναι ἀπίστευτα φιλειργηκός. Κανεὶς ποτὲ δὲν εἶδε ἕναν παγγολίνου νὰ παλεύει, νὰ ἐπιτίθεται, νὰ χρησιμοποιεῖ τὰ νύχια του. Ὅσο γιὰ τὰ δαγκώσσει, αὐτὸ φυσικὰ εἶναι ἀδύνατον ἀφοῦ ἔχει τὰ δόντια του ὄχι στὸ στόμα ἀλλὰ στὸ στομάχι. Ἀποφυγὴ τῆς βίας καὶ παθητικὴ ἄμυνα, αὐτὴ εἶναι ἡ βιοθεωρία του. Στὸν παραμικρὸ κίνδυνο κουλουριάζεται σὰ σκαντζόχοιρος, τυλίγεται μὲ τὴν οὐρά του καὶ μένει ἀκίνητος. Ἔτσι διπλωματικῶς, μὲ σπιννιμένα τὰ μούσουλνα, εἶναι ἀπαραβίαστος. Οἱ ἐνωμένους δυνάμεις πολλῶν ἀνδρῶν δὲ θὰ ἦσαν ἀρκετὲς γιὰ νὰ τὸν ξετυλίξουν. Μονάχα ἂν τὸν κομματιάσουν μὲ τὸ τσεκούρι θὰ μπορέσουν νὰ τὸν ἀνοίξουν. Ἀλλὰ θὰ ξετυλιχθεῖ μοναχὸς του ἂν τὸν βουτήσουν σ' ἕναν κουβά μὲ νερό.

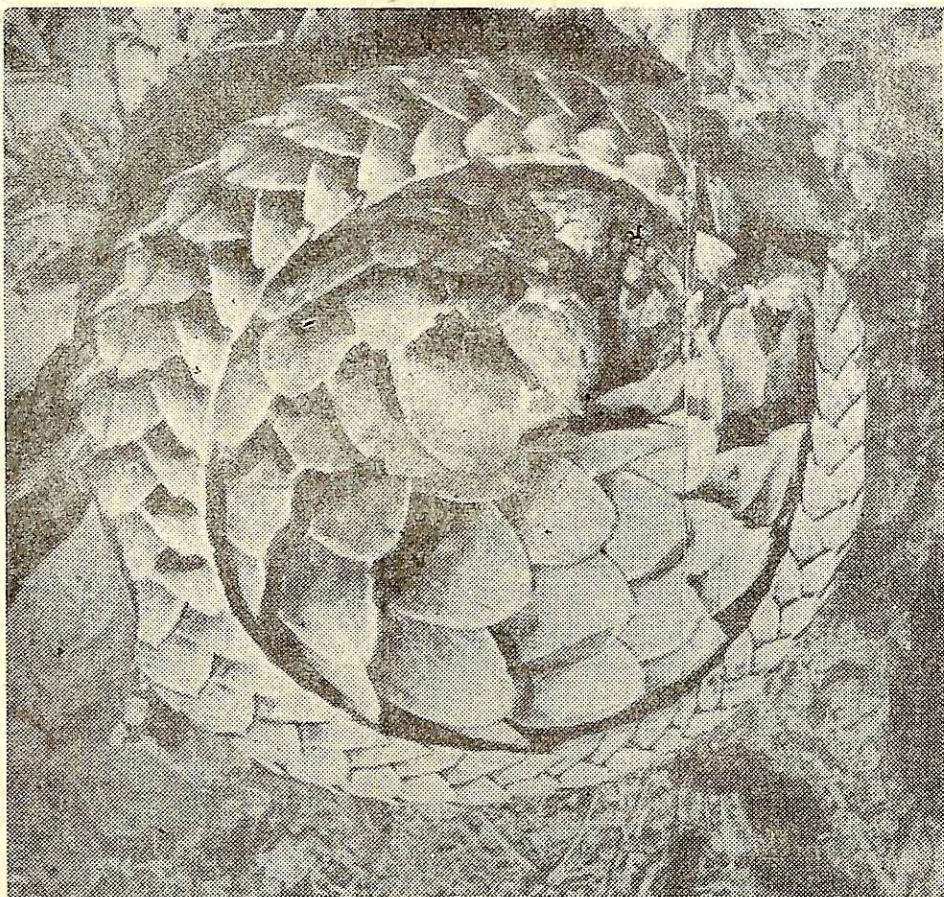
Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη ἐπιθετικότητος δὲν εἶναι ἐκπληκτικὴ: Ὁ παγγολίνος δὲν ἔχει φυσικοὺς ἐχθρούς, ἂν ἐξαίρεσουμε τίς τίγρεις καὶ τοὺς πάνθηρες σὲ ὁρισμένες περιοχὰς τῆς Ἀσίας. Ἀλλὰ, πρὸς μεγάλη του δυστυχία, ἡ σάρκα του εἶναι νοστιμώτατη. Μερικὲς φυλὲς Ἰθαγενῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς τὸν κυνηγᾶνε ἀμελείκτα γιὰ τὸ κρέας του. Ἀλλ' οἱ περισσότεροι τὸν κυνηγᾶνε γιὰ τὰ λέπια του ποὺ ὑποτίθεται πὼς ἔχουν μαγικὲς ἰδιότητες. Ἀπὸ τὰ λέπια κατασκευάζονται μαγικὰ στολίδια καὶ παράξενα φάρμακα. Οἱ Κινεζοὶ ἔκαναν ἄλλοτε μεγάλη κατανάληψη. Κι' ἐπειδὴ ἡ ντόπια παραγωγὴ δὲν ἐπαρκοῦσε, ἔκαναν εἰσαγωγὰς ἀπὸ τὴν Ἰνδονησία. Ὁλα αὐτὰ σημαίνουν ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες συνεχιζόταν ἡ ἀλόγιστη σφαγὴ αὐτοῦ τοῦ ἐξαιρετικὰ ὠφέλιμου ζώου, ποὺ ἐξολοθρεύει ἀπίστευτες ποσότητες μυρμηγκιῶν καὶ τερμιτῶν.

Τὸ 1928, τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Προστασίας τῆς Φυσιολογίας ἔγραψε τὸν παγγολίνου στὸν κατάλογο τῶν ζώων ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ προστατευθοῦν μὲ κάθε τρόπο. Τὸ κυνὴν ἀπαγορεύθηκε αὐστηρὰ, ἐκτὸς εἰδικῶν περιπτώσεων γιὰ τίς ὁποῖες χρειάζεται ἄδεια, ποὺ χορηγεῖται πολὺ δύσκολα.

Νυκτόβια ἦδη

Ο ΜΙΚΡΟΣ παγγολίνος ἔρχεται στὸν κόσμο ντυμένος μὲ τὴν πανοπλία του, ἂν καὶ τὰ λέπια του εἶναι ἀκόμα μαλακὰ. Δὲν ξέροντε τίποτα γιὰ τὴ διάρκεια τῆς καύσεως, ὅτε γιὰ τοὺς ἔρωτες ποὺ προσηγήθηκαν. Ἀλλ' ἡ μαγία παγγολίνα εἶναι πολὺ τρυφερὴ μητέρα. Στὸν παραμικρὸ κίνδυνο κουλουριάζεται γύρω ἀπ' τὸ μικρὸ της μὲ τὸν τρόπο ποὺ περιγράψαμε πρὶν πάνω. Ὅταν περάσει ὁ κίνδυνος, τὸ μικρὸ σκαρφαλώνει στὴ ράχη της.

Πολὺ γρήγορα τὸ μικρὸ μαθαίνει νὰ διεκδικεῖ τὸ μερτικό του ἀπὸ τίς μυρμηκοφωλιὲς καὶ τίς τερμιτοφωλιὲς. Τὰ λέπια του σκληρύνονται καὶ παίρνουν βαθύτερο χρώμα. Τὰ νύχια του γίνονται κάθε μέρα πρὶν ἰσχυρὰ καὶ μαθαίνει νὰ

Ἀποφυγὴ τῆς βίας καὶ παθητικὴ ἄμυνα, αὐτὸ εἶναι τὸ ἔμβλημα τοῦ παγγολίνου. Στὸν παραμικρὸ κίνδυνο κουλουριάζεται σὰν σκαντζόχοιρος, τυλίγεται μὲ τὴν οὐρά του καὶ μένει ἀκίνητος.

πηδαίει εὐκίνητα ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί.

Γιατὶ στὰ δέντρα περνᾶει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του ὁ παγγολίνος. Αὐτὸ εἶναι τὸ φυσικὸ του περιβάλλον καὶ ἡ εὐκίνησή του, πάνω στὰ δέντρα, εἶναι ἀξιοθαύμαστη. Στὸ ἔδαφος δὲν κατεβαίνει παρὰ μόνο γιὰ νὰ λεηλατήσει τίς μυρμηκοφωλιὲς καὶ φαίνεται πάντα δυσκίνητος καὶ φοβισμένος.

Θὰ θέλαμε νὰ γνωρίζουμε καλύτερα τὴ ζωὴ καὶ τίς συνήθειες τοῦ παγγολίνου. Ἀλλὰ δυστυχῶς, αὐτὸς ὁ κάτοικος τῶν τροπικῶν δασῶν εἶναι κυρίως νυκτόβιος. Ἔτσι, οἱ φυσιολογικοὶ δὲν κατόρθωσαν ἀκόμα νὰ μελετήσουν τίς συνήθειές του. Τὸ μόνο ποὺ ξέρουμε εἶναι ὅτι σκάβει τὴ φωλιά του στὸ χώμα, κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, ἢ κατοικεῖ στὶς κουφάλες τῶν κορμῶν. Ὅλη τὴν ἡμέρα κοιμᾶται κουλουριασμένος σὰ γάτα. Καὶ ἡ ζωὴ του περνᾶει ἔτσι, μοιρασμένη ἀνάμεσα στὸν ὕπνο, τὰ πλούσια δείπνα εἰς βάρος τῶν μυρμηγκιῶν καὶ τίς ἀνορεξίες ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί. Φαίνεται ὅτι ζεῖ εἰκοσι ὡς εικοσιπέντε χρόνια, ἐκτὸς ἂν τελειώσει πρόωρα τὴ σταδιοδρομίαν του, καπνισμένος μέσα στὴ φωλιά του.

Τὸ χαμένο παρακλάδι

ΕΝΑ θηλαστικὸ σκεπασμένο μὲ λέπια, μὲ δόντια στὸ στομάχι καὶ μὴ γλώσσα ποὺ ἐδιαλέγει τὸ ροκανίδι, ἦταν φυσικὸ νὰ τραβῇ τὴν προσοχὴ τῶν ζωολόγων. Ἰδιαίτερα, ὁ παγγολίνος ἔθεσε ἕνα ἐκνευριστικὸ πρόβλημα ταξινομήσεως στοὺς φυσιολογικοὺς. Γι' αὐτοὺς τοὺς κυρίους, βλέπετε, κάθε ζῷο ποὺ δὲν ἔχει ταξινομηθεῖ στὴν κατάλληλὴ ὁμοταξία, τὰ

ξί καὶ ὑπόταξη εἶναι.. ἀνύπαρκτο.

Στὴν ἀρχή, τοῦ κόλλησαν τὴ σοφὴ λέξη «μανιθῆριο». Κατόπιν, συγκέντρωσαν τὰ ἐφτά εἶδη του στὴν ὁμογένεια τῶν «μανιδῶν». Στὸ μετὰξὺ παρατήρησαν πὼς ὁ παγγολίνος δὲν ἔχει δόντια κι' ἔσπευσαν νὰ τὸν ἐγκαταστήσουν στὴν τάξη «νόμαθρα νωδά», ἕνα ἑτερόζηλο σύνολο ἀλλόκοτων ζώων ποὺ τὸ μόνο κοινὸ χαρακτηριστικὸν τοὺς εἶναι ὅτι δὲν ἔχουν δόντια στὸ στόμα τους.

Ἐκεῖ ἔμεινε ὁ παγγολίνος ἐπὶ μερικὰ χρόνια, παρὰ μὲ τοὺς μυρμηκοφάγους, τοὺς βραδυπόδες, τοὺς ἐννεαζωνοτούς τάτους, τοὺς ἐξαζωνοτούς δασυπόδες καὶ τοὺς ὀρυκτερόποδες. Ἀλλὰ στὸ τέλος, ἀναγκάστηκαν νὰ τοῦ ἀποδώσουν δικαιοσύνη: Οἱ ἰδιομορφίες του εἶναι τόσο χτυπητές, ὥστε δὲ μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο ζῷο. Ἔτσι, πρὸς τιμὴν του, δημιουργήθηκε μιὰ καινούργια ζωολογικὴ τάξη, τὰ «φολιδοτά», ποὺ περιλαμβάνει ἕνα καὶ μόνο ζῷο: τὴν ἀφεντιά του.

Ἀπὸ ποῦ κατάγεται ὁ παγγολίνος; Σὲ ποῦ χαμένο παρακλάδι τῆς ζωολογίας ἀνήκει; Ἐρώτημα χωρὶς ἀπάντηση. Γιατὶ ἔχουν βρεθεῖ ἀπολιθώματα προϊστορικῶν παγγολίνων. Ἀλλὰ μοιάζουν, ὡς τίς τελευταῖες λεπτομέρειες, μὲ τοὺς σύγχρονους ζωντανούς παγγολίνους. Ὅτε ἔχνης ἐξελίξεως. Καὶ αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ παράξενο ζῷο, ἀξιοθαύμαστα διατηρημένο, ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς προκατακλισμιαίας ἐποχῆς. Ἴσως δὲν εἶχαν ἄδικο ἐκεῖνοι ποὺ τὸ θεώρησαν ὡς «ἱερὸ» καὶ μαγικὸ ζῷο.

MAURICE QUATNE

ΤΑ ΚΑΛΥΪΒΡΑ ΚΑΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Λοιπὸν ἐκεῖνη τὴ νύχτα, μέσα στοὺς πικροὺς συλλογισμούς της, ἡ Ζαφειρούλα γιὰ πρώτη φορὰ θυμήθηκε τὸν ἀτσάραντο ποὺ ἔπαψε νὰ κελαηδεῖ, μόλις μπήκε στὸ κλουβὶ τῆς καερίνας, καὶ τὸν ἐσχέτισε πάλι μὲ τὸ Μένεγο, ποὺ ἔπαψε νὰ τραγουδεῖ, μόλις μπήκε στὸ σπῆτι της σὰ γαμπρός.

— Μωρὲ τί περίεργο πράμα! ἔλεγε σαστισμένη μονάχη της... Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα! Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ!.. Τὸ ἴδιο λοιπὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ πουλί;...

ΚΕΛΑΪΔΙΣΜΟΙ

Διήγημα τοῦ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΟΙΟΙ θέλουν νὰ παραστήσουν περιδιαγραμμάτων τὸ κελιάδημα τῶν πουλιῶν γράφουν κάτι φθόγγους τέτοιους:

— Τσίου! τσίου! τσίου!

Ἡ:

— Τσιτίτι! τσιτίτι! τσιτίτι!

Ἡ (μὲ τὴν ἀλήθεια τὸ εἶδα κάποτε κι' αὐτό):

— Βοοοοοο.. τσά, τσά, τσά!

Ἡ, λοιπὸν, ὄχι γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, μὰ οὔτε ὀλέκερη δοχίστρα ἀπὸ φλόγα, πέρφρα, κλαρίνα, βιολιά καὶ βιολοντέλα, δὲ θὰ μπορούσε νὰ παραστήσει τὴ συναυλία τῶν κελαηδιστῶν, ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ κυρ—Ἀναστάση τοῦ πατέρα τῆς Ζαφειρούλας.

Ἦταν κοντὰ στὸν Ἀη—Παῦλο, στὰ Τσαρουχαίκα, ἕνα σπῆτι στενὸ καὶ ψηλὸ σὰν καμπαναριό, ἀφοῦ εἶχε τρία πατώματα καὶ ἀπὸ δύο μονάχα παράθυρα σὲ κάθε πάτωμα. Κι' ἀκόμα περισσότερο ἔμοιαζε μὲ καμπαναριό, γιατί κάτω ἀπὸ κάθε παράθυρο, στὸν ἀβεστέχορστο τοῦχο τῆς φάτσας, ἦταν ἀπλωμένη μιὰ σειρὰ ἀπὸ κλοῦβες, κλουβιά καὶ κλουβάρια, ποὺ ἐνόουνταν μὲ τὴ διπλανή της, κι' ἔτσι ὅλες μαζί περιζύονταν τὸ σπῆτι ἀπὸ μακρὰ, σὺ μὲ τριπλὴ ζώνη λεπτοῦ καγκλωτοῦ μπαλκονιοῦ.

Μέσα στὶς κλοῦβες αὐτές, στὰ κλουβιά καὶ στὰ κλουβάρια, ἦταν πουλιὰ χιλίων εἰδῶν — καρδερίνες ἢ γαρδελία, καναρίνια ἢ καερίνα, ἀτσάραντοι, κοτσούφια, σπίντοι, γαλιάντρες, ποὺ κελαηδοῦσαν ἀκατάπαντα, ἀπὸ τὰ ξημερώματα τοῦ θεοῦ ὡς τὸ βράδυ τοῦ Ἡλίου: Τσίου, τσιτίτι! Τσατσά!.. (Μὰ ὄχι! Εἴπαμε πὼς αὐτὰ δὲν γράφονται στὸ χαρτί). Καὶ δὲν ἦταν μόνο στὴ φάτσα τοῦ σπιτιοῦ ἀραδιασμένα τ' ἀμέτρητα κλουβιά, ἦταν καὶ στὴν παινὴ μεριά, ποὺ ἔδρασε στὸ δρόμο τῆς Ἀγίας Ἀννας, καὶ μέσα στὶς κάμαρες, κορμασμένα ἀπὸ ταβάνια καὶ ἀπὸ τοίχους, καὶ στὰ κορινθόρα, καὶ στὴν αἶθλη, ἀκόμα καὶ στὴν κουζίνα, σ' ὅλο τὸ σπῆτι τελοσπάντων, ποὺ ἔλεγε πὼς δὲν χωρεῖ πιά οὐτ' ἕνα κλουβάρια τριζονιοῦ.

Γιατὶ τὸ σπῆτι τοῦ κυρ—Ἀναστάση, στὰ Τσαρουχαίκα, δὲν ἦταν μόνο σπῆτι, κοτοκία, ἦταν καὶ μαγαζὶ καὶ ἀργαστήρι. Ὁ κυρ—Ἀναστάσης εἶχε ἀληθινὴ μανία μὲ τὰ πουλιὰ. Γι' αὐτὸ ἂν καὶ περὶ δέκα χρόνων εἶχε πεθάνει ἡ κυρ—Ἀναστάση, δὲν ξαναπαντρεύτηκε, σὰν τὸν τελειωτὴ ποὺ ἀρνιέται τὴ γυναῖκα, γιὰ ν'

ἀφοσιωθεί στὴν τέχνη του. Ἡ Ζαφειρούλα, δεκοχτὸ χρόνων κοπέλλα, στρουμπουλὴ καὶ μελαχροινή, εἶχε γιὰ τὰ πουλιὰ τὴν περιέργεια καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ τοὺς ἔχουν ὅλες οἱ κοπέλλες. Καὶ ἡ γριὰ Μανταλένα, ξεραγκιανὴ κι' ἀσουλούπατη, τὰ εἶχε σὲ κακὸ, σὲ ἀντιπάθεια, ὅπως πολὺς παρὰξενες γριές.

Ὁ κυρ—Ἀναστάσης ἔλεγε:

— Τὰ πουλιὰ μου!

Ἡ Ζαφειρούλα ἔλεγε:

— Τὰ πουλιὰ....

Καὶ ἡ Μανταλένα:

— Ἐκεῖνα τὰ ἔρμα...

Ὁ κυρ—Ἀναστάσης, ὅποτε τὴν ἄκουε νὰ τὰ λέει ἔτσι, τὴν καταριόταν:

— Νὰ φᾶς τὴ γλώσσα σου! Στρίγγλα!

Καὶ θὰ τὴν ἐδιώχνε, ἂν δὲν ἦταν πίστη, μ' ὅλη τὴ μονομῦρα, κι' ἂν δὲν τὸν βοηθοῦσε σὴ δουλειὰ ὅσο κι' ἡ Ζαφειρούλα. Νὰ πῇ μάλιστα τὴν ἀλήθεια τὸν τελευταῖο καιρὸ, τὴν περισσότερη βοήθεια τοῦ τὴν ἔδινε ἡ γριὰ Μανταλένα. Αὐτὴ ἔπλενε τὰ κλουβιά τὴν αὐγὴ κι' αὐτὴ τὰ ἔπαιζε τὸ βράδυ. Αὐτὴ τὰ ἔλλαζε, αὐτὴ ἔψηνε τ' αὐγὰ καὶ κοπάνιζε τὸ κρέας τῆς βορφῆς τους. Ἡ Ζαφειρούλα εἶχε τεμπελιάσει. Περνοῦσε τὴν ὥρα τῆς καθισμένης κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ θυσιάζει σὲ γλυκεῖα συλλογὴ, ποὺ τὴν νανοῦριζε τὸ ἀτέλειωτο κονσέρτο τῶν πουλιῶν. Ἐνα ἐρχόμην, ἀπὸ κέντημα — λιγὰκι χοντρὸ, κομπούτανε κι' αὐτὸ στὰ χέρια της ἢ στὴν ποδιά της. Ὅταν τὴ φώναζε ὁ πατέρας της, σηκώνονταν ἀνόρεκτη, μ' ἕνα μικρὸ στεναγμό. Μὰ ὅταν τὴ φώναζε ἡ Μανταλένα νὰ τὴ βοηθήσει, δὲν τῆς ἔδινε ἀπόκριση. Ἡ τῆς ἔλεγε:

— Τώρα, ἔφτασα! καὶ δὲν ἔφτανε ποτέ.

Τὸ βράδυ, ὅταν σάπαινε τὸ κονσέρτο τῶν πουλιῶν, ἡ Ζαφειρούλα εἶχε ἄλλη μουσική. Ὁ Μένεγος, ἕνας ὁμορφος νέος, μὲ μαῦρα σγουρὰ μαλλιά, ἀπὸ τὸ ἀντικρὺν μαρμαίρειο τοῦ φλόου τοῦ Χρυσόσπαθ, ποὺ ἔπαιζε κινδύρα, τὴν ἐδοῦλινε μὲ τὰ τραγούδια του. Ὁ ἀπορούσα πάλι νὰ σὰς γράφω ἔδω καὶ γράμματα τὰ λόγια τους καὶ μὲ νότες τῆς μουσικῆς τους. Τὴ γλῶσα ὅμως τῆς φωνῆς του, τὴν ἀντιπάθεια τοῦ τριλίου του, τὸ χρώμα τοῦ λαρυγγισμοῦ του, πὼς θάταν δυνατό νὰ σὰς παραστήσω;... Σὰν τὸ κελιάδημα τῶν πουλιῶν κι' ἀκόμα πρὶν δύσκολο, ἀκόμα πολυπλοκότερο, τὸ κελιάδημα τοῦτο τοῦ νέου κι' ἐρωτευμένου ἀνθρώπου, ποὺ σκόρπιζε σὲ ἤχους τὴ φλόγα τῆς καρδιάς του,

κιντίζοντας μάλιστα τὸ εἶδωλο τοῦ πόθου του — τὸ κρινόλευκο καὶ παχουλὸ προσωπάκι τῆς Ζαφειρούλας στὸ ἀντικρὺν παράθυρο... Καὶ μὲ τὴ μουσικὴ αὐτὴ ἀναγύλλιαζε ἡ ψυχὴ τῆς κόρης, περισσότερο βέβαια παρὰ μὲ τὸ κονσέρτο τῶν πουλιῶν της. Σὰ νὰ τῆς ἀνοιγε μπροστὰ τῆς καινούργιους δρόμους καὶ οὐρανούς εὐτυχίας, ἀγάπησε τὸ γλυκοφάλη τὸ Μένεγο. Γι' αὐτὸ ἦταν τώρα θυσιάζει πάντα σὲ γλυκεῖα συλλογὴ, γι' αὐτὸ ἔρχομαι τὸ κέντημα τῆς στὰ χέρια της, γι' αὐτὸ φώναζε τῆς Μανταλένας.

— Τώρα, ἔφτασα! Καὶ δὲν ἔφτανε ποτέ...

Ἡ ΖΑΦΕΙΡΟΤΛΑ ἤξερε καλὰ γιατί τραγουδοῦσε ὁ Μένεγος. Κάθε κορίτσι, θὰ πεῖτε, στὴν ἡλικία της θὰ τῷ ἔξερε... Naί, μὰ ἡ θυγατέρα τοῦ πουλολόγου ἔτυχε νὰ τὸ μάθει κάπως καλότερα. Μιὰ μέρα, ἔβγαψα, ἐκεῖ ποὺ ἔβανε κανναβοῦρι σ' ἕνα κουπάκι κι' ἄκουγε ἕνα ἀτσάραντο νὰ λαρυγγίζει, ρώτησε τὸν κυρ—Ἀναστάση:

— Γιατί, πατέρα κελαηδοῦνε τὰ πουλιὰ;

— Γιὰ τὸ ἀντί τοῦ ἀργαλειοῦ, ποὺ ἔχει δυὸ τροῦπες! ἀποκριθὲν ὁ πουλολόγος.

— Ὅχι, ἀλήθεια, πὲς μου! ξανάπε ἡ Ζαφειρούλα.

Ὁ κυρ—Ἀναστάσης δὲν ἀποκρίθηκε ἄλλο. Ἐμμενε ὅμως συλλογισμένος, καὶ ὅστερ' ἀπὸ πολλὴ ὥρα, ἀφοῦ πιά ἡ Ζαφειρούλα εἶχε κορμαίσει τὸ κλουβὶ ποὺ καθάρισε καὶ ἔχραψε τὴν ἐρώτησή ποὺ ἔκαμε, ὁ πουλολόγος ἀκούστηκε νὰ λέει, σὰ νὰ μιλοῦσε μοναχὸς του.

— Γιατὶ κελαηδοῦνε τὰ πουλιὰ; Μηγὰς ἔξω κι' ἐγὼ γιατί κελαηδοῦνε τὰ πουλιὰ; Γιατὶ πάλε νὰ μὴ κελαηδοῦνε καὶ τὰ ψάρια; Ἀμὲ ρώτα τὸν ἀφέντη τὸ θεὸ ποὺ τᾶκαμε!

Ἡ Ζαφειρούλα, ποὺ φαίνεται πὼς σ' αὐτὸ τὸ ἀνασταξὶ εἶχε συλλογισθεῖ κι' ἐκεῖνη μερικὰ, ἀπαῖσε τὸ λόγο κι' εἶπε:

— Βλέπετε ὅμως, πατέρα, πὼς τ' ἀρσενικὰ μονάχα κελαηδοῦνε, τὰ θηλυκὰ ποτέ. Γιατί... Νάξεραι!

— Γιατὶ τὰ θηλυκὰ εἶναι καταραμένα! ἀποκριθὲν εὐθὺς ὁ κυρ—Ἀναστάσης, ἔτσι γιὰ νὰ τὴν περάσει.

— Δὲν τὸ πιστεύω, εἶπε μὲ χαμόγελο ἡ Ζαφειρούλα, κατὶ ἄλλο πρέπει νάβει. Καὶ ἄντσι, ὅποτε ἴδω τὸν παπα—Πολύδωρο, ἐγὼ θὰν τὸν ρωτήσω. Θὰ ξέρει καίνος — δὲ μπορεῖ!

— Σὰ δὲ βαρύνεται, ρώτα τον, ἀποκρίθηκε ὁ κυρ—Ἀναστάσης, κιντίζε ὅμως τώρα ἔψησε καὶ τὴν ἡ Μανταλένα τ' αὐγὰ, νὰ ταῖσουμε τὰ καερίνα; Δέκα ὥρες κάνει, ποὺ κακοχρονολογεῖ!

Ἐδῶ σταμάτησε ἡ κουβέντα. Πρὶν νὰ ρωτήσῃ ὅμως τὸν παπα—Πολύδωρο ἡ Ζαφειρούλα, πρόφτασε ὁ κυρ—Ἀναστάσης τὸ ἴδιο βράδυ, στὸ σπεταρεῖο τῆς γειτονιάς ὅπου πῆγαινε κάπου — κάπου, νὰ ρωτήσῃ ἕνα νεώτερο.

— Νὰ ἰδεῖς τί περιεργό, ἀφέντη νεώτερο μου! ἄρχισε. Τὴν αὐγὴ, τὴν ὥρα ποὺ ἀλλάξαμε τὰ κλουβιά, τί τῆς σκαρφίστηκε νὰ μὲ ρωτήσῃ ἡ δευτέρα μου;.. Μὰ τί σοῦ εἶναι τοῦτες οἱ κοπέλλες! Τὸ καὶ τό...

Ὁ γιατίρος ἔκαμε «χι! χι!» καὶ χαμο-

γέλασε. "Επειτα — ήταν κι' άλλοι στο φαρμακείο για ν' ακούσουν τη σοφία του — καταδέχτηκε νά εξηγήσει στον κυρ— "Αναστάση, πώς τ' άρσενικά πουλιά κελαιδοῦν γιά νά γοητεύουν τὰ θηλυκά. Εἶναι σάν κανταδόροι, πού τραγουδοῦνε κάτω ἀπ' τὰ παραθύρια τῆς καλῆς τους. Γι' αὐτό, ἐπρόθεσε, ἔχουν καί ὀρειότητες. λαμπρότερες φτερωσιές.. Μὲ τὴ λάμψη τῶν πολυχρωμίων φτερῶν καὶ μὲ τὴ γλυκα τῶν πολύτροπων κελαιδιῶν, πολεμᾶνε ἀκούραστα νά νικήσουν τοὺς ἀντιπάλους στὴν ἀγάπη, καὶ νά ξευγαρώσουν.

Θαμπωμένος ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐξηγήση, πού ὁ νοῦς του ὥς τώρα δὲν τὴν εἶχε μαντέψει, κι' ἄς ἦταν πουολόγος τόσα χρόνια, ὁ ἀπλοῦκος κυρ—"Αναστάσης γύρισε στὸ σπίτι του μὲ μιὰ χαρά, σὰ νά κουβαλοῦσε θησαυρό. Κι' ἐπειδὴ τέτοιες κουβέντες δὲν ἦταν γιὰ τὴ θυγατέρα του, ξεφύγανε λέγοντάς τα στὴ γοιὰ Μανταλένα. Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως, ἡ Μανταλένα τὰ εἶπε τῆς κυρᾶς τῆς κι' ἔτσι ἡ Ζαφειρούλα ἔμαθε ἀπάνω — κάτω γιὰτὶ κελαιδοῦν τὰ πουλιά, γιὰτὶ κελαιδοῦν μόνο ν' ὀρσενικά καὶ τί νόημα ἔχουν οἱ κελαιδισμοί τους. Κουρέλια μόνο, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴν κουβέντα τοῦ γιαιτοῦ, ἔφτασαν ὥς τ' αὐτιά της. Μὰ μὲ τὴν φαντασία της καὶ μὲ ὅσα ἤξερε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀπὸ τὴ φύση κι' ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της, τὰ συμπλήρωσε. "Απὸ τότες, κάθε πού ἄκουγε τὸ κοναέρτο τῶν πουλιῶν νά ξεχύνεται ἀπὸ χίλια κλουδιά, ἔβλεπε τοσοῦς μικροὺς φτερωτοὺς γαμπρούς, πού προσπαθοῦσαν νὰ συγκινήσουν μὲ τραγούδια καὶ μὲ στολίδια ἄλλες τόσες νυφούλες σιωπηλές καὶ σεμνές. Καὶ σιγά — σιγά τῆς καθώθηκε τόσο, πού κατάντησε νὰ φαντάζεται τὸ σπίτι της σάν κάτι πολὺ ὁμορφο, ποιητικὸ, σὰ ἓνα μικρὸ παράδεισο, πού ἡ χαρὰ τῆς ἀγάπης τὸν πλημμύριζε μὲ μιὰν ἀπέραντη γλυκεῖα μουσική.

"Ετσι, ὅποτε ἀπὸ τὶς πρώτες καντάδες τοῦ Μένεγου, ἅμα κατάλαβε πὰ πὼς γι' ἀγάπη της παραγοῦσε ὁ νέος μὲ τραγούδια σὺν μαρμαίρειο τοῦ Χρυσοσπάθη τοῦ κιθαριστῆ, μιὰ μέρα συλλογίστηκε:

— Νὰ ὁ ἀτσάραντός μου. "Εγὼ εἶμαι ἡ καερίνα του!

Μὰ γιὰτὶ τάχα δὲν εἶπε:

— "Ο σπίνος μου, ὁ κότσυφάς μου, ὁ καερίνος μου;

Γιὰτὶ ἴσα — ἴσα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ καλύτερος ψάλτης τοῦ κυρ—"Αναστάση ἦταν ἓνας νέος ἀτσάραντος. "Η φτερωσιά του, βαθυκίτρινη καὶ καφετιά, μὲ πρασινωποὺς κηκτισμοὺς, ὅχι τόσο λαμπρὴ, ἡ φωνὴ του ὅμως, θαύμα θαυμάτων! Δὲν ἦταν λαβύγγι πουλιοῦ ἐκεῖνο! "Ηταν ὀλάκερη ὁρχήστρα ἀπὸ φλόουτα, ἀπὸ κλαρίνα καὶ ἀπὸ μετἀλλινες σφυρίκτες. "Ο κυρ—"Αναστάσης τὸν εἶχε σάν καὶ τὸν ἀτσάραντό του. Τοῦ ἔδωσαν δυὸ τάλλαρα — φαντασθῆτε! — καὶ δὲν ἔδωκε. "Α μπα, μπα! Γιὰ ὄχιλο τὸν κόσμο! Αὐτὸν θὰ τὸν κρατοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ νὰ πιάσει ράτσα. Καὶ ἴσα — ἴσα, πού τοῦ εἶχε μελετημένη γιὰ νύφη μιὰ ὁμορφὴ καερίνοῦλα, φουντωτὴ, καμαρωτὴ, τόσο ἀχνολίτρινη πού φαινότανε σάν ἄσπρη. Γιὰτὶ αὐτὴ καὶ ὅχι ἄλλη; "Ε, στίς ἐρωτοδουλειές αὐτὲς ὁ μεγάλος προξενιτής ἦταν ὁ κυρ—"Αναστάσης. "Η τέχνη του ἦταν νά ξεχωρίζει τὰ ξευγάρια καὶ νὰ διευθύνει τὴ φυσικὴ ἐπιλογὴ πρὸς τὸ συμφέρο του. Καί, σάν ἀόλυτος κύριος κι' ἐξουσιαστής, θεὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ταίριαζε κάθε του γαμπρὸ μὲ ὅποια νύφη ἤθελε. Μὰ

καλὴ, μὰ κακὴ, τοῦ ἄρεσε δὲν τοῦ ἄρεσε, αὐτὴ θὰ ἐπαίριε ὁ φτερωτὸς ψάλτης. "Εκτός πιά, ἂν ἡ νύφη ἔκανε νάτσια ἐπιμονα καὶ τὸν ἐτσιμποῦσε πάρα πολὺ, ὅταν τῆς τὸν ἔμπαζε σὸ κλουβὶ τῆς.

★

Ε ΤΣΙ λοιπόν, ἀφοῦ χάριξε κάμποσο τὸ φλογερὸ ἔρωτικό κελάδισμα τοῦ ἀτσάραντου, ὁ κυρ—"Αναστάσης, πού ἤξερε καλὰ τὶς ἐποχές τῶν ἐρώτων, ἔβαλε τὸν ἀτσάραντο σὸ ἴδιο κλουβὶ μὲ τὴν καερίνα. "Η Ζαφειρούλα ἦταν μπροστὰ, τὸν ἐβοήθησε μάλιστα μὲ προθυμία καὶ συλλογίστηκε χαρούμενη:

— "Ετσι κι' ἐγώ.., μιὰ μέρα μὲ τὰ πολλὰ τραγούδια, θὰ μοῦ φέρουν σὸ κλουβὶ μου τὸ Μένεγο!...

Μποροῦσε, ἀλλ' ἔπειτα, νὰ τὸ λέει αὐτό, μοναχοκόρη καθὼς ἦταν, καὶ μὲ χηρευμένο πατέρα, θὰ ἔπαιρνε σὴν γαμπρο. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μένεγος δὲν ἦταν μόνο καλὸς τραγουδιστὴς παρὰ καὶ καλὸς τεχνίτης, ἔυλοσκαλιστὴς — δούλευε στοῦ Μπελέτη, πού ἔκανε τὰ ὀρειότερα ἔπιπλα, κι' ἦταν τὸ δεξιὸ του χέρι —, ἡ Ζαφειρούλα εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς ὁ πατέρας της δὲ θάλεγε ὅχι. "Επειτα, ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ἴσα — ἴσα, μιὰ θεῖα τοῦ Μένεγου εἶχε πεῖ σὲ μιὰ ἐξόρση δικὴ της, πὼς ὁ νέος τὴν ἀγάπαγε μὲ τὰ σωστά του καὶ θὰ τὴν ἐγύρευε.

"Απὸ τὴ στιγμή πού ὁ ἀτσάραντος μῆνε στὸ κλουβὶ τῆς καερίνας, ἐσώπασε. "Ολη ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔμεινε βουβός, κατσούφη. Καὶ τὴν ἄλλη τὸ ἴδιο. καὶ τὴν ἄλλη...

— Μπά, διάολε! ἔλεγε κυρ—"Αναστάσης, δὲν κελαιδοῦν ἄλλο ἐτούτος;

"Επειτα, μιὰ μέρα πού τὸν πῆρε τὸ μάτι του ἀγκαλιασμένο μὲ τὴ νυφούλα σ' ἓνα φιλὶ γοργό, στιγμιαῖο φιλὶ πουλιῶν, πού ἔκανε τ' ἀχνολίτρινα φτεράκια νὰ φορίζουν ἀπὸ ἡδονή, ὁ γέρος συλλογίστηκε μὲ πονηρὸ χαμόγελο:

— "Αγαλιά, τί σοῦ χρειάζονται τώρα τὰ τραγούδια;

Αὐτὴ ὅμως ἡ σοφὴ σκέψη δὲν τὸν ἐμπόδιζε ν' ἀναθυμᾶται καὶ νὰ ποθεῖ τὸ κελαιδισμα τοῦ ἀτσάραντος. "Ενα πρωί, ἐκεῖ πού καθάριζε τὸ κλουβὶ τῶν νεόγαμων — μπροστὰ κι' Ζαφειρούλα — ἔχωσε τὸ χέρι του ἀπὸ τὴν πορτοῦλα, ἐστρίμωξε τὴν καερίνα σὲ μιὰν ἔκρη καί, μὲ τὸ δάκτυλό του, τῆς ἐκτύπησε, ὅχι καὶ πολὺ χοῖδευτικά, τὸ κεφάλι.

— Βρωμόπουλο! τῆς εἶπε μὲ κακία, πού μοῦ βούθανες τὸν ἀτσάραντό μου! Σ' ἔχω σὸ στομάχι, μωρή!

"Οπωσδήποτε, ὁ κυρ—"Αναστάσης εἶχε τὴν πείρα, πὼς ἅμα ξευγαρώνουν τὰ πουλιά, παῖδουν οἱ κελαιδισμοί. Καὶ κατὰ βάθος δὲν ἀποροῦσε πολὺ γιὰ τὴ βουβαμάρα τοῦ ἀτσάραντου, πού τὸν ἐπύκραινε. "Η Ζαφειρούλα ὅμως, δὲν εἶχε τόση πείρα, δὲν ἤξερε πὼς νὰ τὸ ἐξηγήσει.

— Δὲν θὰ τοῦ κάνει καλὴ ζωὴ ἡ νύφη, ἔλεγε γελώντας στὴ γοιὰ Μανταλένα. Κατ' οὐφίανσε ὁ σκορμιόλης καὶ δὲ βγάνει ἄχνα...

— Σκοτίστηκα, μὰ τὸ ναῖς! ἔλεγε ἡ Μανταλένα. Δὲ βαρύνει, ἓνα τριβέλι τῶν αὐτιῶν μας λιγώτερο!

— "Ας εἶναι, ὅμως! συλλογίζεταν μοναχὴ τῆς ἡ Ζαφειρούλα. "Εγὼ θὰ τοῦ κάνω καλὴ ζωὴ καὶ τὸ τραγούδι του δὲν θὰ πάψει ποτέ!

— Ποτέ; Μεγάλο λόγο εἶπε ἡ μικρὴ Ζαφειρούλα.

Δ ΠΟΒΡΑΔΤΣ ὁ Μένεγος τραγοῦδῃσε τὰ καλύτερά του τραγούδια σὸ μαρμαίρειο. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα — ἦταν Κυριακὴ ἀπριλιανή — μῆκε σὸ σπίτι τοῦ κυρ—"Αναστάση, σὰ γαμπρός. Τὸ βράδυ, οὔτε τραγοῦδι, οὔτε κιθάρα...

Πέρασε μόνο ἀπὸ τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του, γλυκοκουδέντισαν ἀπὸ τὸ παραθύρι, εἶπε μὲ στεναγμὸ καληνύχτα καὶ πῆγε νὰ κοιμηθεῖ.... Τὴν ἄλλη μέρα, ἐπίσκεψη πάλι τ' ἀπόγεμα. Τὸ βράδυ τίποτα. "Απὸ τὴ μεγάλῃ του χαρὰ ὁ νέος τώρα πῆγαινε σπῆτι του καὶ κοιμότανε μὲ τὶς κόττες. Μπορεῖ κιάλας νὰ ἤθελε νὰ κάμει τὸ φρόνιμο καὶ τὸν ἥσυχο σὸν πεθερὸ του. Καὶ σὸ ὅτερο, τὶ ἀνάγκη εἶχε τώρα; Τὴ δουλειὰ του τὴν ἔκανε. "Εκεῖ ἦταν ἡ νύφη καὶ τὸ σπῆτι ἀνοιχτό. "Οποτε ἤθελε μποροῦσε νὰ πηγαίνει, νὰ τὴ φιλεῖ μπροστὰ στὴ Μανταλένα, καὶ νὰ τῆς λέει πὼς τὴν ἀγαπᾷ. Τὰ τραγούδια δὲν ἦταν περὶττά;

Στὴ χαρὰ της, στὴν εὐτυχία της, πού ἴσως ἦταν μεγαλύτερη, ἡ Ζαφειρούλα δὲν ἐκατάλαβε αὐτὴ τὴ σιωπὴ. "Αν τῆς εἶπες τὸ τραγοῦδι, εἶχε τώρα τὰ φιλιὰ. "Ετσι οἱ μέρες περνοῦσαν μὲ χαρὲς καὶ μὲ χαρούμενες φροντίδες. Γιὰτὶ εἰσώπωνε κι' ἡ τελευταία Κυριακὴ τοῦ "Απριλιοῦ, πού θὰ ἔκανε τὰ στεφανώματα.

Μιὰ μέρα ὅμως — καλὴ ἀρχὴ! — οἱ ἀρραβωνιασμένοι μας ἐγρόνιασαν. "Ετσι, ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀγάπη πού φέρνει τὴ ζήλεια, πού φέρνει τὴ γοῖνια. Τοῦ φάνηκε, παναπεῖ, τοῦ Μένεγου, πὼς ἡ Ζαφειρούλα κότταζε ἓνα ὁμορφονιό, ἀρχοντάπουλο, πού περνοῦσε συχνὰ ἀπὸ τὰ Τσαρουχαρεῖκα γιὰ κυνήγι... Τῆς εἶπε ἓνα λόγο, δὲν τὸν παραδέχτηκε ἐκείνη, τοῦ εἶπε ἄλλον ἓνα, καί, ἀπὸ λόγο σὲ λόγο, ἔφτασαν ὥς τὰ κλάματα. Δηλαδή, μονάχα ἡ Ζαφειρούλα ἔκλαιγε. "Ο Μένεγος εἶχε θυμώσει σὰ καλὰ. Καί, γιὰ πρώτη φορὰ, ἔφυγε χωρὶς νὰ τὴ φιλήσει, μ' ἓνα ψυχρὸ μόνο «καληνύχτα», χωρὶς στεναγμό...

Λοιπὸν, ἐκείνη τὴ νύχτα, μέσα στοὺς πικροὺς συλλογισμούς της, ἡ Ζαφειρούλα, γιὰ πρώτη φορὰ θυμῆθηκε τὸν ἀτσάραντο πού ἔπαψε νὰ κελαιδεῖ, μόλις μῆκε σὸ κλουβὶ τῆς καερίνας, καὶ τὸν ἐσκέψατο πάλι μὲ τὸ Μένεγο, πού ἔπαψε νὰ τραγοῦδεῖ, μόλις μῆκε σὸ σπῆτι της σὰ γαμπρός.

— Μωρὲ, τί περίεργο πράμα! ἔλεγε σατισμένη μονάχη της. Κότταξε, κότταξε! "Απὸ τὴν πρώτη στιγμή!... Ἀὐς καὶ τοῦ κάμανε μάγια!.. Τὸ ἴδιο λοιπὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ πουλί; Τραγοῦδοῦσε λοιπὸν κι' ὁ Μένεγος, ὥς πού νὰ μὲ καταφέρει νὰ τὸν πάρω δωμέσα; Καὶ τώρα, ἀντὶς τραγοῦδια, θάχα γοῖνιες καὶ βροσιές; "Εγὼ πού ἔλεγα: "Αλλοῖμόν μου! "Αλλοῖμόν μου!

"Η ἀλήθεια εἶναι, πὼς οὔτε ὁ ἀτσάραντος ξανακλήθηκε, οὔτε ὁ Μένεγος ξανατραγοῦδῃσε μὲ τὴν ὄρεξη τὴν πρώτη. Στεφανώθηκαν κι' ἔξησαν καλοῦτσικα. Γοῖνιες καὶ βροσιές δὲν εἶχε πάντα ἡ Ζαφειρούλα. Εἶχε καὶ γλυκόλογα, εἶχε καὶ χάδια ἀπὸ τὸν ἀτσάραντό της σὸ κλουβί της. Μὰ τὸ τραγοῦδι του, τὸν κελαιδισμὸ πού τὴ μεθοῦσε τὴν ἐποχὴ τῶν ἐρώτων, δὲν τὸν ξανάκουσε ποτέ... "Ετσι, μὲ διπλὴ τώρα πείρα, ἡ Ζαφειρούλα ἡ νιόνυφη θυγατέρα τοῦ πουολόγου, ἔμαθε ἓνα νόμο τῆς ζωῆς.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΤΑΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στάθηκαν κι' οἱ δυὸ γεμάτοι σοβαρότητα μπροστὰ του κι' ὁ κ. Τόλμαν ξαναπῆρε τὸ λόγο:

— "Εχουμε νὰ σᾶς πούμε ὅτι σύμφωνα μὲ ἓνα κωδῖκελο τοῦ θεῖου σας, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὅποιο ἔχετε διαθέσει τὰ χίλια δολλάρια θὰ κρίνει τὸ οικονομικὸ σας μέλλον. "Αν σύμφωνα μὲ τὴν κρίση μας τὰ ἔχετε δαπανήσει μὲ σωφροσύνη καὶ ἀνιδιοτέλεια, θὰ σᾶς καταβάλουμε ἀμέσως πενήντα χιλιάδες δολλάρια, πού βρίσκονται στὰ χέρια μας. "Αν ὅμως...

"Ενα μικρὸ δῶρο

Διήγημα τοῦ Ο. ΧΕΝΡΥ

Χ ΙΑΙΑ δολλάρια, εἶπε ὁ δικηγόρος Τόλμαν, ἐπίσημα κι' ἀσθηρὰ: Πάρτε, παρακαλῶ τὰ χρήματα.

"Ο νεαρὸς Τζίλιαν γέλασε, καθὼς πῆρε σὸ χέρι τὸ ποσό, σὲ χαρτονομίσματα τῶν πενήντα δολλαρίων.

— Εἶν' ἓνα ποσὸ πού μὲ βάζει σὲ μπελάδες, εἶπε εὐθὺς σὸ δικηγόρο. Δὲν ἔχει κανεὶς τί νὰ τὸ κάνει. "Αν ἦταν δέκα χιλιάδες δολλάρια θὰ μπορούσα νὰ πῶ βῆ ἔχω λεφτὰ καὶ θὰ ἤμουν μιὰ χαρά. "Αν ἦταν πενήντα δολλάρια, θὰ τὰ ἐξόδευα ἀμέσως καὶ θὰ ἡσυχάζα. Τὰ χίλια δολλάρια οὔτε λίγα εἶναι, οὔτε πολλὰ, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ μπεδέμα.

— "Ακούσατε τίς διατάξεις τῆς διαθήκης τοῦ θείου σας, συνέχισε ὁ δικηγόρος Τόλμαν, σὲ ξερὸ ἐπαγγελματικὸ τὸνο πάντοτε. Δὲν ξέρω ἂν προσέξατε ἀρκετὰ τίς λεπτομέρειες. Θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω μιὰ ἀπ' αὐτές. Μόλις ἐξοδέψετε τὰ χίλια δολλάρια, θὰ πρέπει νὰ μᾶς δώσετε ἀπολογισμὸ κατὰ ποῖον τρόπο θὰ τᾶχετε δαπανήσει. "Επὶ τοῦ ὅτι δὲν συμμορφωθείτε μὲ τίς τελευταῖες θελήσεις τοῦ θείου σας.

— Μπορεῖτε νὰ εἰστε βέβαιος γι' αὐτό, εἶπε ὁ νέος εὐγενικά. Θὰ χρειαστεῖ ὅμως νὰ προσλάβω ἓνα γραμματέα, γιὰτὶ ποτέ μου δὲν ἤμουν δυνατὸς στοὺς λογαριασμούς.

"Ο Τζίλιαν πῆγε στὴ λέσχη του. "Εκεῖ βρῆκε ἓνα φίλο του, τὸ Μπράισον, ὀρεισμένο γεροντοπαλλήκαρο, γεμᾶτο ἀδιαφορία κι' εἰρωνεία.

— Μπράισον, πές μου σὲ παρακαλῶ, τί νὰ κάνω μὲ τὰ χίλια τούτα δολλάρια; "Ο Μπράισον χαμογέλασε μὲ τρόπο πού δὲν εἶδεινε τίποτα τὸ καλὸ.

— Νὰ σοῦ πῶ. Μὲ χίλια δολλάρια μπορεῖ κανένας ν' ἀγοράσει ἓνα σπιτάκι καὶ νὰ παριστάνει τὸ Ροκφέλλερ σὲ μικρογραφία. "Αλλος θὰ μπορούσε νὰ στείλει τὴ γυναῖκα του ταξίδι, τάχα γιὰ καλὸ της καὶ νὰ ἡσυχάσει ἀπ' αὐτὴν γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα. "Ενας πού ἔχει τὴ μανία τῆς φιλανθρωπίας θὰ μπορούσε ν' ἀγοράσει γάλα γιὰ ἑκατὸ μωρὰ σ' ἓνα βρεφοκομεῖο καὶ νὰ τὰ τρέφει τὸν "Ιούλιο, "Ιούλιο κι' Ἀδύουστο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μπορούσε νὰ διατηρήσει στὴ ζωὴ τὰ πενήντα ἀπ' αὐτὰ, γιὰ νὰ δοκιμάσουν μεθᾶριο τίς χαρὲς τῆς ζωῆς καὶ παρὰ τὰ μετὰ τὴν καθαρὰ ἐγκληματικὴ ἀγαθοεργία του θὰ εἶχε τὴν ἡ-

λίδια εὐχαρίστηση νὰ δεῖ τ' ὄνομά του γραμμένο μὲ μᾶρα γράμματα — τὰ χρυσὰ εἶναι γιὰ μεγαλύτερα ποσὰ — σὸν πίνακα δωρητῶν, πού ὑπάρχει πάντα, δεξιά καθὼς μπαίνομε, σ' ὅλα τ' ἀνάλογα ἰδρύματα. Θὰ μπορούσε ἀκόμα ν' ἀγοράσει κανένας ἓνα μοντέρνο πίνακα ζωγραφικῆς, γιὰ νᾶχει τὴν εὐχαρίστηση ν' ἀκούσει μερικὸς νὰ βγάζουν ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ, τὴ στιγμή ἀκριβῶς πού θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ βγάλουν τὰ μάτια τοῦ ζωγράφου πού ἔχει κάνει τὸ ἀκατάληπτο αὐτὸ τερατούργημα ἢ τὰ δικὰ σου πού τοὺς ἔφερες στὴ δύσκολη αὐτὴ θέση...

— Καλὰ, Μπράισον, αὐτὰ θὰ μπορούσε νὰ τὰ κάνεις ἐσὺ μὲ τίς παρᾶξενες ιδέες σου. Σὲ ρωτᾶω ὅμως, τί νομίζεις πὼς μπορὸ νὰ κάνω τὰ λεφτὰ αὐτὰ ἐγώ;

— "Εσύ; εἶπε γελώντας ὁ Μπράισον. — Μὰ ἀγαπητέ μου, μονάχα ἓνα πράγμα. Νὰ πᾶς στὴν ὥραία Λόττα Λωριέρο καὶ νὰ τῆς χαρίσεις ἓνα μεγάλο διαμάντι. Θὰ εἶναι τὸ λογικώτερο ἐκ μέρους σου.

— Πήγαίνε με στὸ θέατρο Κολομπάνα, ἔλεγε δυὸ λεπτὰ ἀργότερα σὸ σωφὸ τοῦ ταξὶ ὁ Τζίλιαν.

"Η ἡθοποιὸς Λόττα Λωριέρο βρισκόταν σὸ καμαρίνι της. Καθισμένη πρὸς σὸν καθρέφτη, χρησιμοποιοῦσε ἓνα σωρὸ μιντιουάδης σύνεργα, βάζα, βουρτσάκια, ἀλοιφὲς μαῦρες, ἄσπρες, κόκκινες. Σωστὴ ἀλχημίστρια τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, προπαθούσα ν' ἀλλάξει τὴ φύση μὲ τὴ μαγικὴ τῆς τέχνης καὶ νὰ παρουσιάσει σὸ κοινὸ ἓνα πρόσωπο ὀλόγελα διαφορετικὸ ἀπὸ κεῖνο πού εἶχε κληρονομήσει κάποτε ἀπὸ τὴ μητέρα της. Τὸν κῆταξε κάπως ἐνωκλιμένη.

— Τζίλιαν, δὲν εἶναι ἡ πιὸ κατάλληλη στιγμή γιὰ ἐπισκεψῆ. Σὲ δυὸ λεπτὰ βγαίνω στὴ σκηνή.

— "Ερχομαι νὰ σοῦ ἀναγγεῖλω κάτι πού θὰ σ' ἐνδιαφέρει, μουρμούρισε αὐτὸς.

— Τὴν ὥρα τοῦτη μ' ἐνδιαφέρει μονάχα τὸ κοινὸ, Τζίλιαν, κατάλαβε με. Μοῦ τὰ λὲς ἀργότερα.

Τὸ κόκκινο φῶς, πάνω ἀπ' τὸ μπουντουάρ της, ἀναψε τρεῖς φορές. "Η Λόττα σηκώθηκε διστακτικά καὶ τὸν παραμέρισε περνώντας. "Ηταν ἀνύπαρκτος γι' αὐτὴν τὴ στιγμή ἐκείνη. "Η Λόττα βγῆκε ἀπ' τὸ καμαρίνι σκορπώντας ἀρώματα, κι' ὁ Τζίλιαν κατέβηκε ἀργὰ — ἀργὰ τὰ σκαλοπάτια. Ξαναμῆκε σὸ ταξί.

— Ποῦ πᾶμε; ρώτησε ὁ σωφὸρ. — Προχώρει ἴσια, θὰ ἰδοῦμε, εἶπε ὁ Τζίλιαν, χωρὶς νὰ ξέρει πού πῆγαινε. Γιὰ πές μου, συνέχισε, τί θάκανες ἂν εἶχες χίλια δολλάρια;

— Θάνοιγα κομμωτήριο, ἀποκρίθηκε κείνος ἀδίσταχτα. Εἶναι τὸνειρο τῆς ζωῆς μου. "Εχω σὸ μάτι ἓνα τετραόροφο σπίτι, πρώτης τάξεως γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Στὸ πρῶτο πάτωμα αἰθουσὲς ἀναμονῆς καὶ θυρίδες γιὰ καλλυντικά. Στὸ δευτέρω ὅραια μηχανήματα γιὰ τὰ μαλλιά τῶν γυναικῶν. Στὸ τρίτο καμιά εἰκονομαγία μανικιουρίστες. Στὸ τέταρτο μπάνια καὶ μασσάζ. Νὰ λεφτὰ, μὲ τὸ τσουβάλι. Κι' ὅλος ὁ ὀρειόκοσμος, μέσα — ἔξω. "Η καλύτερη δουλειὰ πού γίνεται. Μήπως ἔχετε διάθεση νὰ βάλετε χρήμα γιὰ κάτι τέτοιο;

— "Οχι, ὅχι, ἀποκρίθηκε ὁ Τζίλιαν. — "Ετσι σὲ ρώτησα στ' ἀστεία.

Καθὼς τὸ ἀμάξι προχωροῦσε, κάποια στιγμή πῆρε τὸ μάτι του ἓναν πού πουλοῦσε μολύβια σὲ μιὰ γωνιά.

— Στάσου ἐδῶ, φώναξε σὸ σωφὸρ, τὴν αὐτοκίνητο σταμάτησε ἀπότομα καὶ τὰ φρένα του ἀφήσανε ἓνα φοικτὸ στίγ-γλισμα. "Ο Τζίλιαν κατέβηκε.

— Δὸς μου ἓνα μολύβι, σὲ παρακαλῶ, εἶπε σὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο, κι' ἀμέσως εἶδε πὼς ἦταν τυφλός.

— Διαλέξετέ μου, εἰπ' ἐκεῖνος. "Ο Τζίλιαν πῆρε ἓνα στὴν τύχη.

— Πές μου, σὲ παρακαλῶ; τί θάκανες ἂν ποῦμε πὼς μπορούσες ν' ἀποχτήσεις χίλια δολλάρια;

"Ο ἄνθρωπος χαμογέλασε.

— Καὶ σύ, παιδί μου, τί θάκανες μὲ δυὸ χιλιάδες δολλάρια; Σὲ λέω ἐτσι γιὰτὶ ἀπ' τὴν φωνή σου καταλαβαίνω πὼς εἶσαι πολὺ νέος. Τί θάκανες, λοιπόν, μὲ ἓνα χιλιάδες δολλάρια;

"Ο Τζίλιαν τὸν κῆταξε ἐκπληκτος.

— Γιὰτὶ μὲ ρωτᾶς; τοῦ εἶπε.

— "Εγὼ ὅμως δὲ ζήτησα νὰ μάθω τὸ σκοπὸ τῆς δικῆς σου ἐρωτήσεως. Δὲν πειράζει. Θὰ σοῦ δείξω τὸ γιὰτὶ, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ τυφλὸς κι' ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του ἓνα βιβλίο Τραπεζῆς.

— Κῆταξε, τοῦ εἶπε.

"Ο Τζίλιαν ἀνοῖξε τὸ βιβλίο:

«Καταθέσεις» ἀριστερὰ «ἀπολήψεις» δεξιά.

Καὶ κάτω ἀπ' τὰ διάφορα ποσὰ ἦταν γραμμένο: «"Υπόλοιπο καταθέσεων· 1985 δολλάρια».

— Εὐχαριστῶ, εἶπε ὁ Τζίλιαν. Τοῦ ἔδωσε τὸ βιβλίο, πλήρωσε τὸ μολύβι καὶ ξαναμῆκε σὸ ταξί, πού ἀρχισε πάλι νὰ τρέχει ἄσκοπα.

Καὶ τότε τοῦ ἦρθε σὸ νοῦ κάποιο πρόσωπο. Κάποια ἐθγενικὴ φανογνωμία μὲ γκρίζα μάτια, μὲ δόλωμα φρόδια καὶ μαλλιά. "Ηταν ἡ Λέα Κάιντεν, κόρη στυνοῦ φίλου τοῦ μακαρίτη ἀπὸ πλοῦτος θείου. "Ο πατέρας της εἶχε πεθάνει λίγα χρόνια πρὶν, ἀφήνοντάς τὴν χωρὶς μονόλεπτο, κι' ἡ κοπέλα ἀναγκάστηκε νὰ γίνη κατὰ σάν νοσοκόμος τοῦ γέρο-θείου. "Ο Τζίλιαν τὴν ἀγαποῦσε ἀπὸ καιρὸ, μὰ γρήγορα κατάλαβε πὼς ἦταν κόπος χαμένος κάθε προσπάθειά του. Τῆς εἶχε μιλήσει μιὰ — δυὸ φορές, μὰ ἡ ἀρνησὴ της ἦταν κατηγορηματικὴ. Στὰ γκρίζα μάτια φαινόταν καθαρὰ ἡ ἀπόλυτη δυσπιστία της ἀπέναντί του κι' ἡ κά-

ποια περιφρόνηση για την επιπόλαιη ζωή του άνεργου άνεργου, που σπαταλούσε την επιχορήγηση του θείου στις κουρσες, στις θεατρίνες και στα παρόμοια. Μα η αγάπη δεν είχε ποτέ σβήσει στην καρδιά του, ίσως είχε δυναμώσει με την άρνηση τούτη, μονάχα που δεν είχε το θάρρος ως τότε να της ξαναμιλήσει.

Ξάφνου έπεσε στο σωφὲρ τὴ διεύθυνση τοῦ σπιτιοῦ της. Ἀνέβηκε τὴ σκάλα με ῥῆμα κάπως διστακτικῶς.

Ἡ Λέα καθόταν στὸ γραφεῖο της καὶ κάτι σημείωνε. Ἦταν ἀδυνατισμένη καὶ τὰ γράζα μάτια της τοῦ φάνηκαν ἀκόμα πὺ μεγάλᾳ, καθὼς καρφώθηκαν ἐρωτηματικὰ πάνω του.

— Ἐρχομαι ἀπ' τὸ δικηγόρο, τῆς εἶπε. Μὲ φώναξε μὰ μοῦ διαβάσει κατὶ καινούργια χαρτιά πὺ βρέθηκαν... Σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ, προσπαθώντας νὰ θυμηθεῖ κανένα νομικὸ ὄρο. Βοήκων, λέει, ἔναν κωδίκειο, ἡ κατὶ τέτοιο, δὲ θυμᾶμαι πὼς μοῦ τὸ εἶπε. Φαίνεται πὼς ὁ θεὸς σκέφτηκε καλύτερα καὶ σὰς ἄφησε χίλια δολλάρια. Ὁ Τόλμαν μοῦ τᾶδωσε νὰ σὰς τὰ φέρω. Μετρήστε τα, παρακαλῶ, καὶ τῆς ἄφησε τὰ χρήματα πάνω στὸ γραφεῖο.

Ἡ Λέα γύρισε κατὰπληκτη. Τὰ μάγουλά της ἔγιναν κατακόκκινα.

— Ὡ! εἶπε μονάχα καὶ δάγκωσε τὰ χεῖλιά της. Ἦταν πραγματικὰ συγκινημένη.

Ὁ Τζίλιαν τότε τῆς εἶπε ἀργά, χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξει:

— Εἰρετε, βέβαια, ὅτι πάντα σὰς ἀγαπῶ.

Τὸ πρόσωπο τῆς κοπέλλας σκοτείνιασε. Δὲν εἶπε τίποτα.

— Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐλπίδα; τῆς ξαναεἶπε.

— Ἀντᾶμαι πολὺ, ἦταν ἡ ἀπάντηση. Μπορῶ νὰ γράψω κατὶ; ρώτησε μ' ἓνα μικρὸ χαμόγελο στὸ πρόσωπό του ἔκείνος.

Κάθισε στὸ γραφεῖο καὶ ἔγραψε σ' ἓνα χαρτί: «Ὁ ἄσματος υἱὸς Τζίλιαν κατέβαλε 1000 δολλάρια ἔναντι τοῦ χρέους, τὸ ὅποιν ἔχει ὁ Οὐδρανὸς πρὸς τὸ τρυφερότερο δημιούργημά του, τὴ Λέα Χάιτνεν». Ἐκλείσε τὸ σημεῖωμα σ' ἓνα φάκελλο, ἔκανε μιὰ ὑπόκληση καὶ ἔφυγε.

Τὸ ταξὶ σταμάτησε μπρὸς στὸ δικηγορικὸ γραφεῖο.

— Σόδερα τὰ χίλια δολλάρια, εἶπε στὸν κ. Τόλμαν, καὶ ἀκουμπώντας τὸ φάκελλο πάνω στὸ γραφεῖο πρόσθεσε: Ἐδὼ βρισκεται τὸ σχετικὸ ὑπόμνημα.

Χωρὶς ν' ἀγγίξει τὸ φάκελλο, ὁ κ. Τόλμαν πῆγε στὴν πόρτα καὶ φώναξε τὸ συνεργάτη του, τὸν κ. Σάρπ.

Στάθηκαν καὶ οἱ δύο γεμᾶτοι σοβαρότητα μπροστά του καὶ ὁ κ. Τόλμαν ξαναπῆρε τὸ λόγο:

— Ἐχουμε νὰ σὰς ποῦμε ὅτι σύμφωνα με ἓνα κωδίκειο τοῦ θείου σας, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ἔχετε διαθέσει τὰ χίλια δολλάρια θὰ κρίνεται ὁικονομικὸ σας μέλλον. Ἄν σύμφωνα με τὴν κρίση μας τὰ ἔχετε κατανήσει με σωφροσύνη καὶ ἀνιδιοτέλεια, θὰ σὰς καταβάλουμε ἀμέσως πενήντα χιλιάδες δολλάρια, πὺ βέλσκονται στὰ χέρια μας. Ἄν ὅμως, τὰ ἐξοδέψατε ὅπως συνήθως — με συγχωρεῖτε, ἀλλὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ χρησιμοποιήσω τὶς φράσεις τοῦ μακαρίτου θείου σας καὶ πελάτου μας — τότε τὸ ποσὸν αὐτὸ θὰ καταβληθεῖ ἀμέσως στὴ δέσποινίδα Χάιτνεν. Τώρα λοιπὸν ὁ κ. Σάρπ καὶ ἐγὼ θὰ ἐξετάσουμε τὸν ἀπο-

λογισμὸ αὐτὸν τῆς δαπάνης τὼν χιλίων δολλარიῶν.

Καὶ ὁ κ. Τόλμαν ἄπλωσε τὸ χέρι του νὰ πάρει τὸ φάκελλο πὺ βρισκόταν πάνω στὸ γραφεῖο του. Μὰ δὲν πρόφτασε. Γρήγορος σὰν ἀστραπὴ ὁ Τζίλιαν πῆδησε ἔξωταξε τὸ γράμμα καὶ πρὶν προφτάσει νὰ τὸν ἐμποδίσει κανεὶς τὸ ἔκανε χίλια κομμάτια καὶ τῶριξε στὴν τσέπη του.

Οἱ δικηγόροι τὸν κοίταξαν κατὰπληκτοί.

— Ἐν τάξει, εἶπε χαμογελώντας ὁ Τζίλιαν. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐνοχλήθετε περισσότερο. Ἀρκεῖ νὰ σὰς πῶ ὅτι ἔχασα τὰ χίλια αὐτὰ δολλάρια στὶς καούρες. Κύριοι, καλημέρα σας.

Οἱ κύριοι Τόλμαν καὶ Σάρπ κούνησαν συμπνετικὰ τὸ κεφάλι, ἀκούγοντάς τον νὰ σφυρίζει ἓνα ἐξθυμο σκοπὸ στὸ διάδρομο, καθὼς ἀπομακρυνόταν με τὸ ζωνηρό, νεανικὸ του βῆμα.

Ο. ΧΕΝΡΤ

ΟΙ ΤΑΙΝΙΕΣ ΤΟΥ ΡΕΝΕ ΚΛΑΙΡ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ Σ.Ε.Λ. 35

του δουλειὰ ρουτίνα. Προτίμησε νὰ σιωπήσει καὶ νὰ περιμένει τὸ τέλος τοῦ πολέμου γιὰ νὰ γυρίσει στὴ Γαλλία.

Ὅταν γύρισε, τὸ 1946, ἦταν ὠριμος πιά — ὄχι μόνον σὰν ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ σὰν καλλιτέχνης. Τότε — ἀπὸ τὸ 1947 ὡς τὸ 1957 — γυρίζει τὶς καλύτερες, τὶς μεσοτέρες, τὶς πιδ πλούσιες σὲ περιεχόμενο καὶ πιδ λιτὲς σὲ ὕψος ταινίες του: «Ἡ σιωπὴ εἶναι χρυσή», «Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ διαβόλου», «Οἱ ὠραῖες τῆ νύχτας», «Τὰ μεγάλα γυμνάσια», «Πόρτ ντὲ Λιλᾶ». Δὲν εἶναι πιά τὸ «ἄτακτο παιδί» τοῦ 1927, οὔτε ὁ χαριτωμένος ἀναρχικὸς τοῦ 1930—32. Τὸ χιούμορ του ἔχει τώρα κάποια μεταλαχολία, τὸ κωμικὸ του εἶναι πιδ συγκρατημένο, τὰ πρόσωπά του εἶναι ἀληθινὸ ἄνθρωποι καὶ ὄχι μαριονέτες, τὰ θέματα του δὲν εἶναι ἀπλῶς παιχνίδια κουρδισμένα σὰν ρολοῖ, ἔχουν τώρα ἀνθρώπινο περιεχόμενο. Οἱ φορμαλιστικὲς ἀναζητήσεις τοῦ παλιοῦ σουρρεαλιστοῦ ἔχουν ὑποταχθεῖ τώρα στὴν πειθαρχία τῆς μεγάλης τέχνης.

Γιατὶ εἶναι μεγάλη ἡ τέχνη του — ἡ πιδ προσωπικὴ, ἡ πιδ πλούσια, ἡ πιδ πρωτότυπη στὸν κινηματογράφο μετὰ τὴν τέχνη τοῦ Τσάρλυ Τσάπλιν. Κανένας ἄλλος σκηνοθέτης δὲν ἔδωσε τόση ζωὴ στὴ φαντασία, ὅσο ὁ Ρενὲ Κλαίρ. Τυπικὰ Γάλλος, εἶναι ἓνα κράμα Μαρριβᾶ, Μωσσὲ καὶ Λαμπίς, εἶναι, ὅμως, πρὸ πάντων Ρενὲ Κλαίρ. Οἱ ταινίες του ἔχουν σκηνὲς πὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὶς ξεχάσει ὁ θεατὴς οὔτε ἔπειτα ἀπὸ χρόνια. Καὶ μερικὲς ταινίες του, ὅπως τὸ «Ἐκατομύριο», εἶναι ἐξάισια παιχνίδια τῆς φαντασίας, ἐνὶ ὅλως, ὅπως «Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ διαβόλου» καὶ ἡ «Πόρτ ντὲ Λιλᾶ» ἔχουν συγκίνηση πὺ δύσκολα ὑπάρχει σὲ δραματικὰ ἀριστουργήματα τοῦ κινηματογράφου.

Σήμερα ὁ Ρενὲ Κλαίρ εἶναι 62 χρόνων καὶ στὸ κορμὸν τῆς δημιουργικῆς του δραστηριότητος. Ἐχει προσφέρει στὴν κινηματογραφικὴ τέχνη τὴν ἀπαράμιλλη συμβολή του, πὺ τὸν τοποθετεῖ πλάι στοὺς μεγαλύτερους σκηνοθέτες: στὸν Τσάρλυ Τσάπλιν, στὸν

ΜΙΑ βδομάδα ἀργότερα δύο γριζα μάτια κάτω ἀπὸ κατὰμυρα μαλλιά καὶ φρούδια, τοῦλεαν τρυφερά, καθὼς τὸν εἶχαν ἀγκαλιασμένο.

— Ἡ ἀγνὸς καὶ ἀφελὴς σὰ μικρὸ παιδί εἶσαι ἡ σατανικὰ ἔξυπνος. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, κέρδισες καὶ σοῦ ἄξιζε αὐτό. Μὰ ἀγάπη μου, ἔπρεπε νὰ καταλάβεις ὅτι θὰ τὸ μάθαινα ὁπωσδήποτε, ἀφοῦ ὅταν θὰ μὲ φώναζαν οἱ δικηγόροι γιὰ νὰ μοῦ δώσουν τὶς πενήντα χιλιάδες δολλάρια, θὰ μοῦ ἐξηγοῦσαν κατ' ἀνάγκη τοὺς ὀρους τῆς διαθήκης καὶ ἔτσι θὰ ἐρχόταν στὸ φῶς ἡ ὑπόθεση τὼν χιλίων δολλარიῶν καὶ τοῦ τρώπου πὺ τὰ ἔξοιδες. Σκέφτηκα λοιπὸν πὼς πενήντα χιλιάδες δολλάρια, μονᾶχα σὰ δῶρο ἀρραβῶνων μποροῦσαν νὰ δικαιολογηθοῦν, ὡς ἓνα ἡγεμονικὸ δῶρο. Μήπως ἦταν ἄσχημη ἡ σκέψη μου;

Ο. ΧΕΝΡΤ

Γκρίφιθ, στὸν Ἀϊζενστάϊν, στὸν Ντράγερ. Τὸ ἔργο του εἶναι μοναδικὸ σὲ πρωτοτυπία καὶ χάρη καὶ ἔχει πλατύνει ἀπέραντα τοὺς ὁρίζοντες τοῦ κινηματογράφου. Ὁ Ντίσιονεὺ δὲν θὰ ὑπῆρχε ἴσως ἂν δὲν εἶχαν προηγηθεῖ τὸ «Διάλειμμα» καὶ τὸ «Ἐκατομύριο». Ὁ κινηματογράφος δὲν εἶναι πιά ὁ ἴδιος ἀπ' ὅτου ὑπάρχουν οἱ ταινίες τοῦ Ρενὲ Κλαίρ. Μέσα στὴν καλλιτεχνικὴ παραγωγή τῆς ἐποχῆς μας, τὸ ἔργο τοῦ Ρενὲ Κλαίρ ἔχει ἥδη καταλάβει μιὰ ξεχωριστὴ θέση.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΓΚΛΑΙΗΖΕΡ ΚΑΙ ΛΙΜΠΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ Σ.Ε.Λ. 36

τητα αὐτοῦ τοῦ στοιχείου, εἶναι ἔτσι δυνατὸς ὁ καθορισμὸς τῆς ἡλικίας τοῦ ὑπὸ ἐξέταση ἀπολιθώματος.

Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς μεθόδου, ἔχουν γινεῖ ὡς τώρα ἀπειράριθμες διαπιστώσεις στοὺς τομεῖς τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γεωλογίας καὶ τῆς γεωφυσιολογίας. Τώρα ἔχει διαπιστωθεῖ ὅτι 15 γραμμάρια τοιχῶν ἀνθρώπινης κόμης, πὺ εἶχαν βρεθεῖ τὸ 1896 σ' ἓνα τάφο τῆς Ἀνω Αἰγύπτου, ἀνῆκαν σ' ἓνα ἄτομο, πὺ εἶχε ζήσει ἐδὼ καὶ 5619 χρόνια, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὶς μεγάλες φαραωνικὲς δυναστείες.

Σήμερα, ὁ καθηγητὴς Λίμπυ ἐπιδίδεται στὴ μελέτη μιᾶς ἄλλης μεθόδου ἀνιχνεύσεως, πὺν στηρίζεται στὴ χρησιμοποίηση ραδιενεργοῦ ὁδρογόνου. Ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἂν τὰ σχετικὰ πειράματα ἐπὶ ὁδωθοῦν, θὰ ἐπιτρέψει νὰ καθορίζονται τὰ ποσοστὰ ἐξατμίσεως τὼν θαλασσῶν, τὸ βάθος ὅπου τὰ ὕδατα ὕδατα ἀνακατείνονται με τὰ θαλάσσια καὶ ἡ ἡλικία τὼν νερῶν πὺν βγαίνουν με μορφή ὑδατιῶν ἀπὸ τὰ ἡφαίστεια.

Μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ βραβεῖα, τὸ ἱδρυμα Νόμπελ διένειμε ὡς τώρα συνολικὰ 7½ περίπου ἑκατομύρια δολλარიῶν.

Ὁ πρῶτος ἐπιστήμονας πὺν τιμήθηκε μ' αὐτὸ τὸ ὄνομαστὸ βραβεῖο, ὑπῆρξε, ὅπως θὰ θυμούνται πολλοί, ὁ Γερμανὸς φυσικὸς Ράινγκεν, πὺν ἀνεκάλυψε τὶς ὁμόνυμες ἀκτίνες. Ἀπὸ τὸ 1901 ἀπονεμήθηκαν συνολικὰ 245 βραβεῖα σὲ 316 πρόσωπα (συντὰ ἓνα βραβεῖο ἀπονεμόταν σὲ περισσότερα τοῦ ἐνὸς πρόσωπα), πὺν ἀνῆκαν σὲ 28 διάφορες χώρες.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς πνευματικοὺς μας ἐκπροσώπους καὶ ἀναμφίβολα ὁ κυριώτερος ἐργάτης τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας στὸν τόπο μας κ. Ἀλκὴς Τροπαιάτης μᾶς ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλήση τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ» γιὰ τὸ διπλασιασμὸ τῆς κυκλοφορίας του καὶ τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ Νικ. Βρεττάκου. Ὁ «ΚΟΣΜΟΣ» συναισθάνεται τὴ βαρύτητα τῆς εὐθύνης πὺ ἔχει ἐπωμισθεῖ ἀπέναντι τοῦ Νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀποβλέπει πρὸς τὴν ἐπιτυχία καὶ τὴν ἐπιβολή του, με τὴ θερμὴ καὶ οὐσιαστικὴ συμπαράσταση τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ

Η ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΟΥ "ΚΟΣΜΟΥ"

Ὁ διπλασιασμὸς τῆς κυκλοφορίας καὶ ἡ ἐνίσχυση τὼν ἀναγνωστῶν μας

Ἐπιστολὴ τοῦ συγγραφέα ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ

Ἀγαπητὴ μου κ. Ἀκρίτα,

ΠΟ πολὺν καιρὸ, ἀπὸ τὰ πρῶτα κιόλας φύλλα τοῦ «Κόσμος», Ἐπιστὴμὴ καὶ Ζωή», ἤθελα νὰ σοῦ γράψω, γιὰ νὰ σοῦ ἐκφράσω τὸν ἀνυπόκριτο θαυμασμὸ μου γιὰ τὸ ὠραῖο ἔργο, πὺν ἀνέλαβες με τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ σου. Καί, ταυτόχρονα, νὰ σοῦ διαδηλώσω τὴν πίστη μου γιὰ τὴν ἐπιτυχία του.

Εἶμαι φανατικὸς ἀναγνώστης τοῦ ἀπὸ τὰ πρῶτα φύλλο του καὶ ὅσο περνάει ὁ καιρὸς ὁ φανατισμὸς μου μεγαλύνει καὶ ἡ πίστη μου γιὰ τὴν ἐπιτυχία του γιγαντώνεται. Γιατὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὺν βλέπω νὰ ἐπιχειρεῖται στὸν τόπο μας μιὰ τόσο συνειδητὴ προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς ἐντύπου πὺν ὁ προορισμὸς του εἶναι νὰ προσφέρει τὴ γνώση, τοποθετημένη πάντα πάνω στὸ χειρουργικὸ τραπέζι τῆς ἀληθείας, καὶ μετουσιωμένη σὲ γλαφυρὰ κείμενα, τέτοια πὺν νὰ ἱκανοποιοῦν κάθε τύπο ἀναγνώστη: ἀπὸ τὸν πιδ ἐμύητο ὡς τὸν πιδ πνευματικὰ καλλιεργημένο. Τὸν πρῶτο τὸν προσελκύει με τὴν ἀπλουστευμένη μορφή πὺν ἀντιμετωπίζεται κάθε θέμα τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως (χωρὶς, ὡστόσο, αὐτὴ νὰ χάνει τὴν εἰδικὴ τῆς μορφή, χωρὶς νὰ ἀποφλοιώνεται ὁ χρυσὸς καρπὸς τῆς). Τὸν δεύτερο, γιὰτὶ τοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ προβάλει ξανά, ἀνανεώνοντάς τα, γνωστά, ἔστω, θέματα, ζητήματα καὶ προβλήματα ἢ καὶ νὰ τὸν θέτει ἀντιμέτωπο με καινούργια, πὺν ἡ ἀκατάπαυστη, ἡ ἡλιγιοδὴς γοργὴ ροὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σήμερα, τὰ τοποθετεῖ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ προσκήνιο τῆς ἐπικαιρότητας.

★

Ἡ ΘΕΛΑ νὰ σοῦ γράψω ἀπὸ καιρὸ γιὰ ὅλα αὐτὰ. Ἡ ἐπιθυμία μου ὅμως αὐτὴ ἀναχαιτιζόταν κάθε φορὰ ἀπὸ μιὰ συνειδητὴ ἀντίληψη πὺν με κυριαρχεῖ στὸν κοινωνικὸ καὶ δημόσιο βίο μου, μήπως παρεξηγηθοῦν μιὰ πράξη μου ἢ ἓνας λόγος μου, ὅτι ὁρμώνται, τάχα, ἀπὸ διὰθεση διαφημιστικοῦ λιπῶντος τοῦ περιοδικοῦ σου — τὸ 76 — ἔκανε νὰ σπάσει καὶ νὰ θυμματοῖται, εἰδικὰ γιὰ σένα, αὐτὴ ἡ ἀντίληψη. Διὰβασα τὴν ἐνθουσιώδη προκήρυξη τοῦ διαλεχτοῦ συνεργάτη σου, τοῦ φίλου ποιητῆ καὶ στοχαστῆ Νικηφόρου

Βρεττάκου (τὶ καλά πὺν εἶναι τὰ κείμενα του πὺν δημοσιεύει στὸ περιοδικό... Τὸ «Περσκόπιο» του με σταματάει, μόλις πιάσω τὸ κάθε καινούργιο τεῦχος στὰ χέρια μου καὶ δὲν προχωρῶ στὶς ἄλλες σελίδες, ἂν δὲν διαβάσω πρώτη - πρώτη τὴ δική του). Διαβάζοντάς τὴν, εἶδα πὼς αὐτὸ πὺν φοβόμουναι, μήπως ἓνα γράμμα μου στὸ περιοδικό σου ἐκληφθεῖ γιὰ λιθωνωτὸς, ἦταν, ἀντίθετα, χρέος μου σὰν ἀνθρώπου καὶ σὰν ἀναγνώστη του. Ναί, χρέος μου πρωταρχικὸ, πὺν σπεῦδω, ἔστω καὶ ἄργα, νὰ τὸ ἐκτελέσω σήμερα. Τὸ ἐμπνευσμένο αὐτὸ ἄρθρο τοῦ Βρεττάκου πᾶλλεται — ὅπως καὶ ὅλα του τὰ ὠραῖα κείμενα — ἀπὸ τὸν πιδ ἀγνὸ καὶ αὐθόρμητο ἰδεαλισμὸ. Θὰ ἔπρεπε νὰ διαβασθεῖ με προσοχὴ ἀπ' ὅλους, ἀναγνώστες καὶ μὴ, τοῦ «Κόσμου» σου. Νὰ ἀνατυπωθεῖ, ἂν γίνεται, σὲ ἰδιαίτερο φυλλάδιο καὶ νὰ διανεμηθεῖ παντοῦ, γιὰτὶ τοποθετεῖ στὴ συνείδηση κάθε μορφωμένου ἀνθρώπου — καὶ ἰδιαίτερα τὼν νέων — τὸ χρέος πὺ ἔχει ὁ ἀνθρώπος σ' αὐτὸν τὸν κόσμον: νὰ γίνεται καλύτερος — καὶ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται με τὴν πνευματικὴ μόρφωση καὶ καλλιέργεια — ὄχι μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν συνάνθρωπό του — γιὰτὶ τότε μόνον τελειοῦται ἡ ἀνθρώπινὴ του ὑπόσταση καὶ συνείδηση.

Ζοῦμε σὲ μιὰν ἐποχὴ, πὺν τὸ στοιχεῖο «ἀνθρώπος», ἀπὸ μιὰν ἑλλιπὴ ἀντιμετώπιση τὼν συνεχῶν ἐπιτευγμάτων τῆς ἐπιστήμης, πᾶει νὰ ἐμπλακεῖ ὁλόενα καὶ περισσότερο μέσα στὶς ἀντινομίες τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ μας. Δὲν συμβαδίζει, δυστυχῶς, ἡ πνευματικὴ του κατάρτιση, ὥστε νὰ τὸν ἐφοδιάζει με ἀντίρροπα ὅπλα ἄμυνας, καὶ ἔτσι κινδυνεύει νὰ χάσει ὁ ἀνθρώπος τὴ θεία του οὐσία, νὰ καταστήσει ἓνα ἀληθινὸ ρομπὸτ, χωρὶς δική του βούληση καὶ αἴσθηση. Γι' αὐτὸ καὶ ἄξιζε τὸ γέρας σ' ἐκείνους πὺ ἐπιχειροῦν νὰ τὸν ἀποτορβήσουν ἀπὸ τὸ σκοταδισμὸ καὶ τὴν ἀποτελμάτωση ὅπου συνεχῶς βυθίζεται.

★

ΑΥΤΟ τὸ ἔργο ἔχεις ἀναλάβει ἐσὺ σήμερα στὸν τόπο μας, ἀγαπητὴ φίλε, με τὴν ἐκδοτικὴ προσπάθειά τοῦ «Κόσμου» σου. Θὰ μπορούσες νὰ διαλέξεις ἄλλον πιδ εὐκολο δρόμο — αὐτὸν πὺ ὁδηγεῖ σήμερα στὴν ἄνεση καὶ τὸν πλουτισμὸ — ἐκδίδοντας ἀπὶ θανά, βλαβερὰ ἐντυπᾶ, πὺν θὰ σοῦ

προσπύριζαν κέρδη, ἀλλὰ θὰ συντελοῦσαν ἀκόμα πιδ πολὺ στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ καταβαράθρωση τοῦ ἀνθρώπου. Σὺ, διάλεξες τὴ δύσκολη, τραχεῖα καὶ ἀνηφορικὴ στράτα — αὐτὸ τὸ ξέρω ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μου πείρα (πείρα, πικρὴ!) στὸν ἐκδοτικὸ τομέα — δὲν σοῦ ἔμενε ὅμως καὶ ἄλλη γιὰ νὰ διαλέξεις. Ἀλλοιῶτα, θὰ πρόδινες καὶ τὸν ἀνθρώπο «Ἀκρίτα, καθὼς καὶ ὅσους σὲ περιβάλλουν με τὴ δίκαιη ἐκτίμησή τους καὶ ἐμπιστοσύνη τους.

Ὑ, ἔκανες καὶ κάνεις τὸ χρέος σου. Ἀπομένει σὲ μᾶς τώρα νὰ κάνουμε τὸ δικὸ μας χρέος. Διαισθάνομαι τὶς δυσκολίες πὺ ἀντιμετωπίζεις στὸν ἀνηφορικὸ σου δρόμο. Ὁ «Κόσμος» σου ὅμως πρέπει ν' ἀποκτήσει πανελλήνια διάδοση. Καὶ θὰ τὴν ἀποκτήσει. Γιὰ τὸ δικὸ σου τὸ καλὸ, νὰ πάρει μεγαλύτερη ἀνεση ἡ προσπάθειά σου — με ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα τὴν οὐσιαστικὴ καὶ τεχνικὴ τελειοποίησή της — ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὅλων μας. Καί, πρὸ παντός, τὼν νέων ἀνθρώπων, πὺ ἔχουν τὴν τύχη νὰ ἔχουν στὴ διάθεσή τους ἓνα τέτοιο περιοδικὸ πὺ ἐμεῖς δὲν τὸ εἶχαμε, δυστυχῶς, ὅταν ἤμασταν στὴν ἡλικία τους.

Πὼς θὰ γίνει αὐτό; Μόνον με σταυροφορία. Κάθε ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ σου, θὰ πρέπει νὰ γίνει καὶ ἓνας συνειδητὸς σταυροφόρος του — κάθε ἀναγνώστης, χρωστάει νὰ σοῦ φέρει καὶ ἄλλον ἓνα. Ἄν ζούσαμε ἄλλου, τὸ κράτος, τὰ πνευματικὰ μας ἱδρύματα, οἱ ἀνώτερες σπουδαστικὲς σχολές μας, θὰ ἔπαιρναν αὐθόρμητα τὸ λάβαρο καὶ θὰ γίνονταν σηματοφόροι, πρωτοπόροι στὴν ὁραία αὐτὴ σταυροφορία. Ἐγὼ, πάντως, κατατάσσομαι ἀπὸ τοὺς πρώτους στὶς προφυλακὲς μας. Θὰ περάσω μιὰ μέρα ἀπ' αὐτὲς ἀπ' τὸ γραφεῖο σου, γιὰ νὰ συζητήσω μαζί σου τὸ ὅλο θέμα σὲ μιὰ πρακτικὴ διάρθρωση καὶ τοποθέτηση. Γιατὶ τὸ περιοδικὸ σου πρέπει νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ νὰ σταδιοδρομήσει. Γιὰ τὴν ὥρα, θὰ πρότεινα προχείρως νὰ ἱδρυθοῦν σὲ κάθε σημείον τῆς ἐλληνικῆς ἐπικράτειας ὅπου κυκλοφορεῖ τὸ περιοδικὸ σύλλογοι «Φίλων τοῦ Κόσμου» πὺν νὰ κάνουν ἔργο τῆς διάδοσής του. Ποσοσπικὰ, σοῦ στέλνω σήμερα 250 δραχμὲς καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ με γράμεις συνδρομητὴ του γιὰ ἓνα χρόνο — παράλληλα, κάθε Τετάρτη, θὰ τὸ ἀγοράζω καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν περίπτερο, γιὰ νὰ τὸ διαδίδω σὲ γνωστούς καὶ φίλους. Ἐρχομαι καὶ ἐλπίζω τὸ παράδειγμά μου νὰ τὸ μιμηθοῦν καὶ ἄλλοι φίλοι σου. Κάνεις ἓνα τόσο ὠραῖο ἀγῶνα. Χρέος ὅλων μας, νὰ σταθοῦμε πλάι σου μ' ἐνθουσιασμό.

Σοῦ σφίγγω τὸ χέρι καὶ σοῦ εὐχομαι με τὴν καρδιά μου κάθε ἐπιτυχία.

Μὲ ἀνάπη
ΑΛΚΗΣ Κ. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ
(Ἀθήναι)

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 13

δο, πράγμα απαραίτητο για την καλή λειτουργία του συνόλου.

Η μεγάλη αυτή μηχανή είναι πραγματικά έντυπωσιακή και η περιγραφή της; και η εξήγηση των λεπτομερειών της λειτουργίας της θα χρειάζονταν ολόκληρο τόμο. Ξέρουμε, λ.χ., ότι η αύξηση του μαγνητικού πεδίου πρέπει να προσαρμόζεται στον όλοένα ταχύτερο ρυθμό των ωθήσεων του επιταχυντή. Τα περάσμα, όμως, μπροστά από μιαν επιταχυντή μονάδα γίνεται κάθε ένα εκατομμύριο δευτερολέπτου. Οι ρυθμίσεις πρέπει, λοιπόν, να παρεμβάδουν μέσα στο άπειρολάχιστο αυτό χρονικό διάστημα. Οι δύο ρυθμίσεις, του μαγνητικού πεδίου και της επιταχυνσεως, δεν είναι μόνο άπιστευτα δύσκολες, πρέπει συνάμα από τις συγχρονίζονται αωστήρα. Η πλήρης εξήγηση των ηλεκτρονικών αυτών δυσκολιών είναι κάτι που ξεπερνά τη φαντασία του άμυλου.

ΩΡΑ 19,40 ΤΗΣ 24-11-1958

ΧΡΕΙΑΣΘΗΚΑΝ έρευνες, έργασίες και τελειοποιήσεις που κράτησαν έξη χρόνια για να κατασκευασθεί ή «μεγάλη μηχανή» — τὸ καύχημα τῆς ΣΕΡΝ κι' ένα από τὰ πολυτιμότερα ὄργανα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Τέσσερις μήνες πειραμάτων, δοκιμῶν και ἐλέγχου ὑπῆρξαν ἀρκετὰ για νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ ἐπιτυχία.

Στις 27 Ἰουλίου 1959 οἱ 100 μολύβδες τοῦ ηλεκτρομαγνήτη λειτουργοῦν για πρώτη φορά. Στις 16 Σεπτεμβρίου μιὰ δέσμη πρωτόνια ἐκτελεῖ τὸν πρώτο γύρο τῆς πίστας. Στις 22 Ὀκτωβρίου ἡ ἐπιτάχυνση φθάνει 400.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ. Στις 27 Ὀκτωβρίου ἡ ἐνέργεια φθάνει τὸ 1.500.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ. Στις 24 Νοεμβρίου, ἐπειτα ἀπὸ πολυάριθμες δοκιμές, πού βελτιώνονται πάντοτε, ἡ δέσμη ἀπὸ πρωτόνια ἐπιταχύνεται ὡς 24 δισεκατομμύρια περίπου ηλεκτρονιοβόλτ. Ὁ μεγαλύτερος ἐπιταχυντὴς — ἡ ἀτομοθραύστης — εἶχε ἀρχίσει νὰ λειτουργεῖ στὴν Εὐρώπη.

Τὸ γεγονός ἐωρτάσθηκε, γιατί τὴν ἄλλη μέρα, ὁ Τζ. Μπ. Ἀνταμς, ὁ πατέρας τοῦ συγχροτρονίου, εἶδει μιὰ μπουκάλια βότκας μὲ μιὰν ἐτικέτα πού ἐγράφε: «Νὰ μὴ χρησιμοποιηθεῖ παρὰ ὅταν ἐπιτευχθεῖ κινητικὴ ἐνέργεια ἀνω ἀπὸ 10.000.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ». Ἡ μπουκάλια ἦταν ἀδεια. Τὴν εἶχαν ἐμπιστευθεῖ στὸν κ. Ἰανταμς Σοβιετικοὶ ἐπιστήμονες πού ἐργάζονται σ' ἓναν ἐπιταχυντὴ 10.000.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ πού, ὡς τις 24 Νοεμβρίου — πρὶν ἀπὸ ἓνα χρόνο ἀκριβῶς — ἦταν ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου.

«Τὸ μπουκάλι εἶναι ἀδειο», εἶπε ὁ κ. Ἀνταμς. «Θὰ βάλω μέσα τὴ φωτογραφία τούτη, πού δείχνει ἓνα ἴχνος τα-

λαντογράφου τὴ στιγμή πού πραγματοποιήθηκαν 24.000.000.000 ηλεκτρονιοβόλτ. Καὶ θὰ τὸ στείλουμε στὴ Μόσχω».

Νὰ μιὰ ἐκδήλωση τοῦ πνεύματος ἐγκάρδιας ἀμιλλας πού ἐπικρατεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἐπιστήμονες ὅλων τῶν χωρῶν.

Ἐπισήμως, ἡ «μεγάλη μηχανή» ἐγκαινιάσθηκε τὸν περασμένο Φεβρουάριο μὲ τὴν ἐξιμετυπία τῶν μεγάλων τελετῶν.

Χάρη σ' αὐτὴ τὸ ΣΕΡΝ ἔχει γίνει ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα παγκόσμια κέντρα πυρηνικῶν ἐρευνῶν καὶ οἱ ἐπιστήμονες τοῦ θὰ κατορθώσουν νὰ εἰσδύσουν τελικὰ στὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς δομῆς τῆς ὕλης.

* * *

ΕΧΕΤΕ ΜΗΠΩΣ Ο,ΤΙ ΕΠΙΘΥΜΕΙΤΕ;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 18

— Τίποτε ἀπολύτως. Αὐτὴ εἶναι ἡ σκληρὴ ὄψη τοῦ πράγματος. Ἦταν σ' ἓνα ξενοδοχεῖο στὴ Λυτὴκὴ Ἰνδία. Μιὰ πολὺ ὁμορφὴ γυναίκα, μιὰ κάποια κυρία Ρόζιτερ.. πού ἔμενε ἐκεῖ. Ὁ ἄντρας τῆς ἔνας μανιακὸς ζηλιάρης.. Ἐνα θράδν τὴν ἀπέλειψε μ' ἓνα ρεβόλβερ — τοῦ ἔξφυγε κι' ἦρθε νὰ κρυφτεῖ στὸ δωμάτιό μου. Ἦτανε τρομοκρατημένη, καὶ με παρακάλεσε νὰ μείνει στὸ δωμάτιό μου, ὡς τὸ πρωτὶ. Τὶ ἄλλο μπορούσα νὰ κάμω ἐγώ, ἀπ' τὸ νὰ δεχθῶ;

Ὁ κύριος Παῖνν τὸν κύτταξε μὲ κατανόηση:

— Δηλαδή, σὰς μεταχειρίστηκαν για δόλωμα; Αὐτὸ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα;

— Ναι, εἶπε ὁ ἄλλος διστάζοντας. Καὶ ὅσοι, ὅταν πλησίαζε ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου μου, ἔλαβα ἓνα γράμμα πού μὲ ἀπειλοῦσε, πὼς, ἂν δὲν ἔσπελνα ἓνα συγκεκρι-

Κ Ο Σ Μ Ο Σ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἐγκυκλοπαιδικὴ
Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρηση

Ἐπεύθυνος ἐκδότης
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Ἀγ. Φιλοθέης 24
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΥΑΓΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Ὁδὸς Μενεμένης 2
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Ἐμβάσματα καὶ ἐπιταγαὶ ἐπ' ὀνόματι Λουκῆ Ἀκριτά, ὁδὸς Πατησίων 63β'

μένο ποσὸν σὲ μιὰν ὥριστη ἡμερομηνία, θὰ τὰ ἔλεγον ὅλα στὸν πεθερό μου: Πὼς δηλαδή πῆρα ἐκεῖνη τὴ γυναῖκα ἀπ' τὸν ἄντρα τῆς, καὶ πὼς τὴν δεχόμουν στὸ δωμάτιο συχνά.. Ὁ ἄντρας τῆς τότε θὰ ἔκανε μιὰν αἴτηση διαζυγίου καλ..

Τὸν κύτταξε ἀπελπιμένος.

— Καταλαβαίνετε... εἶπε.

— Καταλαβαίνω, ἀπάντησε ὁ κύριος Παῖνν. Καὶ σεῖς πληρώνετε κάθε φορὰ, καὶ ὁ ἐκβιασμός ἐπανερχόταν κάθε φορὰ πὺ ἔντονος... Δὲν εἶν' ἔτσι; Ὅπου, τώρα πὰ σὰς βοήκε χωρὶς χρήματα...

— Ναι, ὁμολόγησε ὁ ἄλλος παθητικά. Καὶ σχεδίασα αὐτὴ τὴν καταραμένη κλοπή...

Ἦταν τὸν κρὺο πὰ καφέ του, μὲ μιὰν ἀπελπισμένη κίνηση καὶ γύρισε τὸ τρομαγμένο του πρόσωπο στὸν κύριο Παῖνν.

— Τί πρέπει νὰ κάμω τώρα κύριε Παῖνν; Τί νὰ κάμω; Ξανάλεγε μὲ ἀγωνία.

— Θὰ σὰς προστατεύσω ἐγώ... εἶπε ὁ κ. Παῖνν; Ὁ κ. κουνεινιάσω, ἡ μάλλον, θὰ διαπραγματευθῶ μὲ τοὺς ἐκβιαστές σας.. Ὅσο για τὴ γυναῖκα σας γυρίστε κοντὰ τῆς καὶ πῆστε τῆς τὴν ἀλήθεια — ἡ ἓνα μέρος ἀπ' αὐτὴν. Ὅστόσο, θὰ πρέπει νὰ τῆς κρύψετε τις σχέσεις σας μὲ τὴν ὡραία κυρία στὴ Ἰνδία — καλύτερα νὰ πιστεύει, πὼς εἰσασαν ἓνας ἄδν Ζουάν, παρὰ ἓνα θῦμα πλεκτάνης.. Ἡ γυναῖκα σας εἶναι χαριτωμένη, ἔχει ἰδανικά, εὐγενική ψυχὴ καὶ κατανόηση. Γυρίστε κοντὰ τῆς σὰν μετανιωμένος ἄδν Ζουάν, πού ἀπ' τὸν ἔρωτά σας για κείνην, ἀπαρνέστε τὴν προηγούμενη ζωὴ σας..

Τὸν κύτταξε μὲ χαμόγελο πονηρό!

— Καλ.. καλύτερα νὰ μὴν εἰσάστε μαζὶ τῆς τόσο πολὺ, πληκτικά καλός, θάλεγα..

Ὁ Ἐντουαρντ Τζέφρις εἶχε μείνει μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του.

— Γυρίστε σὲ κείνη, ἀγαπητέ μου, τοῦ χαμογέλασε μ' ἐμπιστοσύνη, ὁ κύριος Παῖνν. Ἐκείνη θὰ ἔχασει μὲ χαρὰ ὅλη τὴν προηγούμενη ἀμαρτωλὴ ζωὴ σας..

— Μά.. δὲν ὑπάρχει τίποτα καλὸ για νὰ τὸ ἔχασει.. διαμαρτυρήθηκε κείνος.

— Ποιὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια; εἶπε ὁ κύριος Παῖνν μὲ νόημα. Αὐτὴ πού ἔξερε σεῖς κι' γώ, ἔτσι; Ὅστόσο, αὐτὴ ἡ ἀλήθεια δὲν ἀρέσει στὶς γυναῖκες — ὑπάρχει ἓνα ἄξιωμα πού συμβουλεύει τοὺς παντρεμένους: Λέτε πότε — πότε, ἓνα μικρὸ ψέμα στὴ γυναῖκα σας. Τῆς ἀρέσει.. Τολμάω νὰ προβλέψω πὼς ἡ γυναῖκα σας θάχει ἓνα ἀγρυπνὸ μάτι ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, για ὅποιαδήποτε γυναῖκα σὰς κυττάζει. Καὶ σὰς, οὔτε θὰ σὰς πειράζει, γιατί ὡς τὰ τώρα, νόμιζε πὼς ἔχει νὰ κάνει μ' ἓναν ἀστό, πουριτανὸ καὶ ἀνόητο.. Καταλάβετε;

— Ἐγὼ δὲν θέλω καμμιὰν ἄλλη γυναῖκα νὰ μ' ἀγαπήσει, παρὰ τὴν Ἐλσα.. εἶπε ὁ Ἐντουαρντ μὲ πάθος.

— Θανμάσια! Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θὰ τὴν ἀφῆνα ποτὲ νὰ τὸ πιστέψει αὐτό, γιατί τότε θὰ ἔχανε κάθε ἐνδιαφέρον για τὴ ζωὴ τῆς αὐτῆς ὁ ἔρωτας..

Ὁ Ἐντουαρντ Τζέφρις σηκώθηκε:

— Τὸ νομίζετε ἀλήθεια; ρώτησε δειλά.

— Τὸ ξέρω, εἶπε σταθερά, μὲ δύναμη ὁ κύριος Πάρερ Παῖνν.

ΑΓΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

Οἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης

ΤΗΝ περασμένη ἐβδομάδα οἱ Ἀμερικανοὶ ἐξάπλυσαν μ' ἐπιτυχία τὸν «ἐξερευνητὴ VIII», ἓνα νέο δορυφόρο βάρους 41 κιλῶν πού προορίζεται για τὴν διερεύνηση ὁρισμένων προβλημάτων σχετικῶν μὲ τις ραδιοηλεκτρονικὲς καὶ τις ἐγγύτερες περιοχὲς τοῦ Διαστήματος. Ὁ δορυφόρος ἔχει σχῆμα δυὸ κῶδων ἐνωμένων στὸ στόμιο καὶ σχεδιάσθηκε εἰδικὰ για τὴ μέτρηση τῶν θετικῶν ἰόντων καὶ τῆς ηλεκτρικῆς συνθέσεως τῆς ἰονοσφαίρας. Για τὴν ἐκτόξευσή του χρησιμοποιήθηκε εἰδικὸς πυραυλὸς πού ἀποτελεῖται ἀπὸ βαλλιστικὸ βλήμα τύπου «Ζεύς» καὶ τρεῖς ὁρόφους ἑνὸς ἄλλου πυραυλὸς πού λειτουργεῖ μὲ εἰδικὰ κύσημα. Θὰ περιστρεφεται γύρω ἀπ' τὴ Γῆ μὲ ἀπόγειο περίπου 1.000 μιλίων καὶ περιγίγει τοὺς 200 μιλίων. Ἡ ἐκτόξευση ἀποτελεῖ τὴν πρώτη προσπάθεια για τὴν ἀμεση καὶ συνεχὴ καταγραφὴ τῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦν στὴν ἰονόσφαιρα σὲ διάφορα ὕψη. Ὁ δορυφόρος κατασκευάσθηκε ἀπὸ ἀλουμίνιο καὶ ἔχει ὕψος καὶ διάμετρο 53 ἑκατοστῶν. Δίκτυο ἐπιγείων σταθμῶν σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο θάρεσεται σὲ συναγεμὸ για τὴν παρακολούθηση τῆς τροχιάς τοῦ δορυφόρου.

*

ΤΑ ὑπάρχοντα καύσιμα, δήλωσε πρὸ ἡμερῶν ἡ ἀμερικανικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀτομικῆς Ἐνέργειας, εἶναι ἀρκετὰ για τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπότητας κατὰ τὸν τρέχοντα αἰῶνα. Ἐπάρχουν ἀκόμα ἀρκετὰ ἀποθέματα πετρελαίου καὶ ἀνθρακός. Μόνο κατὰ τὸ ἔτος 2.050 θὰ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ θερεθοῦν νέες πηγὲς ἐνεργείας.

*

ΣΤΙΣ λυγνιτοφόρες περιοχὲς δυτικὰ τῆς Κολωνίας κοντὰ στοὺς ποταμούς Ἐρφτ καὶ Ἰντε, ἡ καθημερινὴ ἐκμετάλλευση τοῦ λυγνίτη συνεπάγεται μιὰ ἐτήσια ἀπώλεια 600 ἑκατῶν εὐφορου καλλιεργήσιμου ἔδαφους. Στὴ Γερμανία, χώρα μὲ ὕψηλὸ βιομηχανικὸ ἐπίπεδο, τίθεται συχνὰ τὸ πρόβλημα τῆς βιομηχανίας εἰς βάρος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Οἱ Γερμανοὶ τεχνικοὶ ἀπασχολήθηκαν ἐπὶ χρόνια μ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

καὶ τώρα νομίζουν ὅτι δοῖχαν τὴν ἰδεώδη λύση. Πένταν τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς περιεργου συστήματος πού ἐννοεῖ καὶ τοὺς δυὸ κλάδους, τὴ γεωργία καὶ τὴ βιομηχανία: Ὁ κίτρινος, ἐλαφρὸς καὶ διαλυτὸς πηλὸς πού ἐπικαθεται στὰ λυγνιτοφόρα στρώματα, θὰ μεταφέρεται πρὸς ἐκμετάλλευση καὶ θὰ συσσωρεύεται σὲ μεγάλες κατωφέρειες. Κατόπιν θὰ διαλύεται μὲ νερὸ, θὰ διοχετεύεται σὲ σωληνωτοὺς ἀγωγούς καὶ θὰ ρίχνεται πάλι στὸ καλλιεργήσιμο ἔδαφος. Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα περίπου μήνα, τὸ νερὸ θὰ ἔχει σχεδὸν ἐξατμισθεῖ, ὥστε τὸ ἔδαφος θὰ εἶναι καὶ πάλι ἑτοιμὸ για ἐκμετάλλευση. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὰ χωράφια θὰ μποροῦν καὶ πάλι νὰ καλλιεργηθοῦν καὶ μάλιστα μὲ ἠδυσμένη ἀποδοτικότητα. Οἱ πρώτες δοκιμὲς ἀπέδειξαν ὅτι χάρη στὸ διαλυτὸ αὐτὸ πηλὸ τὸ ἔδαφος γίνεται καταπληκτικὰ γόνιμο: Κάθε ἑκτάριο ἀποδίδει περίπου τέσσερις τόννους σταριού. Μὲ τὴ νέα αὐτὴ μέθοδο τῆς ἐπανακαλλιεργείας θ' ἀποδοθοῦν στὴ γεωργία τῆς περιοχῆς τουλάχιστον 300 ἑκτάρια κάθε χρόνο. Ἐτσι θὰ λυθεῖ τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα πολλῶν οἰκογενειῶν πού ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείνουν τὰ κτήματά τους για νὰ ἐπικταθεῖ ἡ ἐκμετάλλευση τῶν λυγνιτῶν. Οἱ οἰκογένειες ἀσφαλὲς ἀποζημιώνονται, ἀλλὰ τὸ καλλιεργήσιμο ἔδαφος χανόταν. Τώρα οἱ καλλιεργητὲς θὰ μποροῦν νὰ ἐπιστρέψουν στὰ χωράφια τους μετὰ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν λυγνιτοφόρων στρωμάτων.

*

ΡΩΣΟΣ ἐπιστήμονες ἀνεκάλυψε ὅτι ἀκόμη καὶ οἱ ἀπλοῦστοι μονοκύτταρικοὶ ὁργανισμοὶ διαθέτουν δ-λες τις προϋποθέσεις τοῦ σχηματισμοῦ ἑνὸς νευρικοῦ συστήματος. Ἡ ἀνακάλυψη αὐτὴ ἐπιβεβαιώνει τὴ θεωρία τοῦ Λαβίνου για τὴν ἐξέλιξη τῶν εἰδῶν. Τὰ σχετικά πειράματα διεξήχθησαν ἀπὸ τὸν Ρώσο ἐπιστήμονα Χατσατορ Κοστογιάν, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε ὅτι οἱ μονοκύτταρικοὶ ὁργανισμοὶ μποροῦν νὰ παραγάγουν βιολογικὰ ρεύματα, πράγμα πού ἀνατρέπει τὴν ἄποψη πού ἐπικρατεῖ σήμερα, ὅτι χημικὰ συστήματα κατὰλληλα για τὴν παραγωγὴ βιολογικῶν φαινομένων μποροῦν νὰ ἐμφανισθοῦν μόνο μέσα σ' ἓνα νευρικὸ κύτταρο.

ΚΟΚΚΙΝΗ βροχὴ ἔπεσε πρὸ ἡμερῶν στὸ Φαρόν τῆς Γαλλίας. Τὸ σπένιν αὐτὸ φαινόμενο ὀφείλεται στοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους πού πνέουν κατὰ τις τελευταῖες ἐβδομάδες στὴν Ἰταλία καὶ τὴ νότια Γαλλία καὶ μεταφέρουν ἀπὸ τις ἀφρικανικὲς ἐρήμους τὰ ἰριδίζοντα μόρια τῆς ἄμμου.

*

ΣΤΑ χρόνια τῆς βελγικῆς κυριαρχίας, οἱ Βέλγοι ἀποκυκλώσαντες ἔχαν πείσει τὸν κόσμο ὅτι τὸ ἐπίπεδο τῆς ὑγεινῆς καὶ τῆς ἱατρικῆς περιβάλλεως στὸ Κογκὸ ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς. Λίγο μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία, οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν Βέλγων ἀποδείχθησαν ὑπερβολικοὶ. Μιὰ ἐβδομάδα μετὰ τὴν ἀνοδο στὴν ἐξουσία τοῦ Λουμύμπα καὶ τῶν ὁπαδῶν του, ὅλοι σχεδὸν οἱ Βέλγοι γιατροὶ τοῦ Κογκὸ (1.200 περίπου), φοβισμένοι ἀπὸ τὴν ὀχλοκρατία, ἐγκατέλειψαν τὴ χώρα. Ἡ ἀναχώρησή τους δημιούργησε τρομακτικὰ κενὰ στὸ ἐπιστημονικὸ προσωπικὸ τῶν 400 μικρῶν καὶ μεγάλων νοσοκομείων τοῦ Κογκὸ. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ἐξακολούθησαν νὰ λειτουργοῦν μόνο μὲ τις νοσοκόμες καὶ μερικοὺς βοηθούς πού δὲν ἔχαν συμπληρώσει τὴν ἱατρικὴ τους κατάρτιση. Δὲν ὑπῆρχαν ντόπιοι Κογκολέζοι γιατροὶ για νὰ συμπληρώσουν τὰ κενὰ. Ἐπάρχουν μονάχα μερικοὶ Κογκολέζοι φοιτητὲς τῆς ἱατρικῆς πού δὲν ἔχουν ἀκόμα συμπληρώσει τις σπουδὲς τους. Τὸ ἀποικιοκρατικὸ καθεστὼς δὲν ἐνόησε τὴν ἐλοδοχὴ νέγων φοιτητῶν στὰ βελγικὰ πανεπιστήμια.. Μετὰ τοὺς Βέλγους γιατροὺς, οἱ διδάλληλοι τῆς ὀγειονομικῆς ὀπηρεσίας ἐσπευσαν κι' αὐτοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ χώρα. Ἐτσι δημιουργήθηκε μιὰ χαώδης κατάσταση. Ἀπ' ὅλες τις γωνιὲς τῆς χώρας ἔφτασαν ἀνησυχτικὲς εἰδήσεις: ἐπιδημίες βουβωνικῆς καὶ πνευμονικῆς πανώλους, εὐφλογίας, ἀξέση τῶν κρουσμάτων ἐλονοσίας, μηνιγγιτιδὸς καὶ πνευμονίας. Ἡ Παγκόσμια Ὀργάνωση Ἐγείας κατέβαλε σοβαρὲς προσπάθειες για ν' ἀντιμετωπίσει τὴν κατάσταση καὶ τὴν περασμένη ἐβδομάδα εἰκοσιδύο ὀγειονομικὲς ὀμάδες τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πού περιλαμβάνουν συνολικὰ 104 γιατροὺς καὶ νοσοκόμους ἔφτασαν στὸ Κογκὸ.

Πενήντα νοσοκομεία τῆς χώ-

Ἐπιτεύγματα τῆς τεχνικῆς

ρας ἄρχισαν καὶ πάλι νὰ λειτουργοῦν καὶ τώρα ὅλες οἱ ἐπαρχίες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπαναστατημένη Κατάγκα ἔχουν τουλάχιστον μιὰ ὀγειονομικὴ ὀμάδα ἀπὸ εἰδικευμένους ἐπιστήμονες. Ὅστόσο, ἡ χαώδης πολιτικὴ κατάσταση τῆς χώρας ἔχει κάνει τις ἐπικοινωνίες δύσκολες κι' ἐλάχιστες πληροφορίες για τις προσπάθειες αὐτῶν τῶν ὀμάδων φτάνουν στὸ Λεοπολντβίλ.

*

ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ἐπιστήμονες ἐπενόησαν φωτογραφικὸ μηχανήμα πού μπορεῖ νὰ φωτογραφίσει τις κοσμικὲς ἀκτίνες στὸ Σύμπαν. Τὸ μηχανήμα αὐτὸ κατασκευάσθηκε ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς συνεργάτες μεγάλης ἀμερικανικῆς εταιρίας. Στὸ κέντρο τοῦ μηχανήματος θάρεσεται ἡλεκτρονικὸς σωλήνας πού μεγεθύνει κατὰ χίλιες φορὲς τις ἀκτίνες.

*

ΚΤΑΝΟΣ καρχαρία μήκους δέκα μέτρων καὶ βάρους δέκα περίπου τόνων συνελήφθη πρὸ ἡμερῶν ἀπὸ ἀλιευτικὸ πλοῖο σὲ ἀπόσταση 20 μιλίων ἀπὸ τις ἀκτὲς τῆς Μπαρ Μιλάνκα τῆς Βραζιλίας. Τὸ εἶδος αὐτὸ εἶναι σπανιότατο.

*

ΟΑΓΓΛΟΣ δρ Γούλντριτς, ἐπιστημονικὸς διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐπιδεικτικῶν τῶν Ζώων, δήλωσε ὅτι πειράματα πού διεξάγονται μὲ ὀριωμένους τύπους λευκῶν αἱμοσφαίρων τῶν ἀλόγων, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσουν στὴν ἀνακάλυψη νέας μεθόδου θεραπείας τῶν ἀνθρώπων πού πάσχουν ἀπὸ ἀσθμα καὶ ἀρθρίτιδα.

*

ΤΑ μυστηριώδη κύματα τῶν 21 ἑκατοστῶν πού εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς διαστρικῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ὀδρογόνου, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ συλληφθοῦν ἀπὸ τις δυὸ κάτοπτρα τοῦ γιγαντιαίου ραδιοηλεκτρονίου πού θὰ τεθεῖ προσεχῶς σὲ λειτουργία στὸ δάσος τοῦ Σαλόνιν, 200 χιλιόμετρα νοτίως τῶν Παρισίων. Τὸ ραδιοηλεκτρονικὸ αὐτὸ θὰ μπορεῖ νὰ συλλάβει καὶ τὰ κύματα τῶν 10 ἑκατοστῶν.

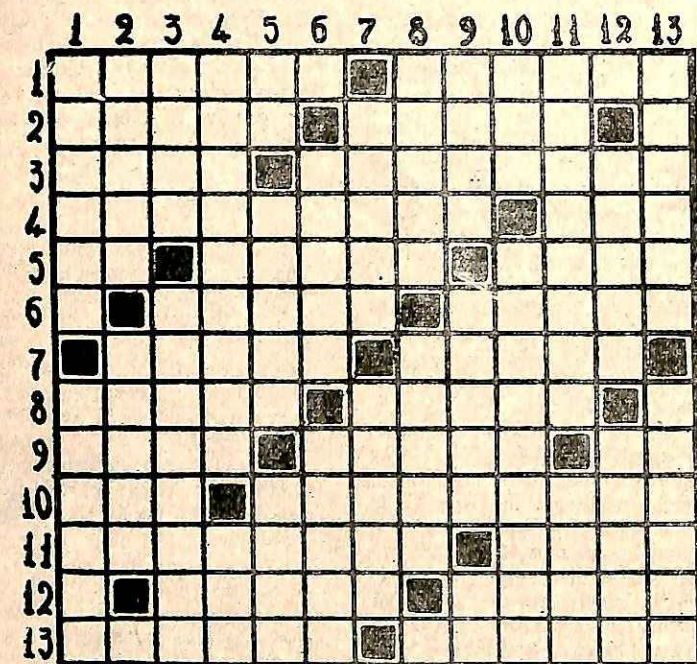
ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Όρος χαρτοπαικτών. — Για τους Αιγυπτίους ο άνεμος σιμούν.
- 2) Τουρκικό νόμισμα. — Κράτος της Ευρώπης.
- 3) Γαλλικός εκδοτικός οίκος. — Αθηναίος στρατηγός, φίλος του Περικλέους.

Ποταμός της Ρωσίας.

- 5) Κάνουν τρίτο σύμφωνο. — Ακαθαρσία — Περιέχει ψάνια.
- 6) Ο άργος αυτός είναι... κοτσάνι. — Δεν είναι διαφανής.
- 7) Φέρνει τη νύχτα. — Τά έχει χαμένα.
- 8) Ρήγμα γης. — Έχει πολ

- 4) Φτιάχνει το μαλλί. — Αρχικά καλλιτεχνικού ιδρύματος.
- 5) Νημάτιο. — Περιόφημη έρευνα του Απόλλωνος. —... Καντσόν.
- 6) Γήνην έκταση. — Γιορτάζει στις 15 Αυγούστου.
- 7) Άποκοριστικό ανδρικού ονόματος. — Άρχει σ' άλλον κόσμο.
- 8) Νομική. θεότης. — Ο πατέρας της διδλκικής Ραχήλ.
- 9) Νοστιμίζει το φαγητό. — Μέρος του σώματός μας. — Όμοια γράμματα.
- 10) Είναι ώρα. — Έπώνυμο γνωστού Έλληνο γελοιογράφου.
- 11) «... Πασάλο εκρούεται», λέγει ένα γνωμικό. — Δεν θεωρείται και σπουδαίο.
- 12) Έπιτρέπει τη στέγαση — Σοφός της αρχαιότητας.
- 13) Χωρίς λάθη. — Ώδι-κδ πτηνό.

ΚΑΘΕΤΩΣ

- 1) Πόλη της Τουρκίας. — Δεν διακρίνεται εύκολα.
- 2) Ανατολίτικος τίτλος. — Σύμβολα.
- 3) Ονομαστές προηγουμένως διηγηματογράφος. — Αρχαία κυπριακή πόλη κοντά στη Λευκωσία.
- 4) Γίνεται τρώγοντας. —

λές ή ζωή.

- 9) Κουράζει ψυχικά. — Μυρίζει... ήθοποιός της δόξης. — Σας τα δίνουμε.
- 10) Πικ. θεατρική και κινηματογραφική επιτυχία. — Κοινώς λέγεται αγιομάγουλο.
- 11) Πόλη της Ιταλίας στην Καμπανία. — Μας άρεσουν.
- 12) Πηγή ζωής. — Ξέρει και τα λέει.
- 13) Έδωσε στον Ήρακλή τον δηλητηριασμένο χιτώνα. — Ονομαστές οίκος της Ιταλίας.

Η ΛΤΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. ΑΚΟΠΟΣ — ΑΚΕΣΑΣ
2. ΚΑΡΑΣ — ΑΠΟΚΟΠΑ
3. ΑΛΟΓΟΝ — ΩΡΑ — ΟΡ
4. ΚΑΦΑΣΙΑ — ΑΤΙ 5. ΟΙΟΣ — ΚΡΙΝΑΙΟΣ 6. ΣΑΛΟΣ — ΑΜΑ 7. ΓΑΛΕΜΟΣ
8. ΦΟΣ — ΝΙΝΟΣ 9. ΟΛΤΜ ΠΙΑΣ — ΒΑΡΑ 10. ΡΙΣ
11. ΛΟΓΑΛΕΣ 12. ΕΚΣΚΙ — ΣΑΡΙΚΙ 13. ΜΟΡΙΟΚΑ — ΤΟΚΟΝ 14. ΑΝΑΣΣΑ — ΑΝΑΡΑ.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. ΑΚΑΚΟΣ — ΦΟΡΕΜΑ
2. ΚΑΛΑΙ — ΠΟΛΙΚΟΝ 3.

ΑΝΩΝ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΤΙΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

ΠΡΟΚΗΡΤΕΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΤ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΤ

(Αριθ. Διακ. 752)

Η Ανώνυμος Έλληνική Έταιρεία Ύδρων προκηρύσσει μειοδοτικών διαγωνισμών δι' ένοφραγίστων προσφορών, διὰ τήν:

Προμήθειαν Ευλείας

Ο διαγωνισμός ενεργηθήσεται την 25ην Νοεμβρίου 1960 ήμεραν της εβδομάδος Παρασκευήν και ώραν 12ην μεσημβρινήν, εις τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεία της Έταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικοί όροι του διαγωνισμού και πληροφορία παρέχονται καθ' έκαστην εις τὰ ως άνω Γραφεία, 3ος όροφος, δωμάτιον αριθ. 7 και ώρας 8 — 13.30'.

Έκ της Διευθύνσεως

ΑΝΩΝ.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΤΙΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

ΠΡΟΚΗΡΤΕΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΤ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΤ

(Αριθ. Διακ. 751)

Η Ανώνυμος Έλληνική Έταιρεία Ύδρων προκηρύσσει μειοδοτικών διαγωνισμών δι' ένοφραγίστων προσφορών, διὰ τήν προμήθειαν:

50 τόννων άσφάλτου μαστίχης.

Ο διαγωνισμός ενεργηθήσεται την 24ην Νοεμβρίου 1960 ήμεραν της εβδομάδος Πέμπτην και ώραν 12ην μεσημβρινήν, εις τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεία της Έταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικοί όροι του διαγωνισμού και πληροφορία παρέχονται καθ' έκαστην εις τὰ ως άνω Γραφεία 3ος όροφος, δωμάτιον αριθ. 7 και ώρας 8 — 13.30'.

Έκ της Διευθύνσεως

- ΟΡΟΦΟΣ — ΣΤΣ — ΡΑ
4. ΠΑΓΑΣΑΙ — ΣΙΣ 5. ΟΣΟΣ — ΛΑΜΠΙΚΟΣ 6. ΝΙ ΚΟΛ — ΙΚΑ 7. ΑΡΣΕΝΑΛ
8. ΑΠΩ — ΜΙΣΟΣ 9. ΚΟΡΑΝΙΟΝ — ΓΑΤΑ 10. ΕΚΑ — ΣΟΒΑΡΟΝ 11. ΣΟΛΙΔ — ΣΑΛΙΚΑ 12 ΑΠΟΤΟΜΑ — ΡΕΚΟΡ 13 ΣΑΡΙΣΑ — ΦΑΡΙΝΑ.

ΠΩΣ ΝΑ ΚΟΨΕΤΕ ΤΙΣ ΚΑΚΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

★ Σε τοξίνωση που συνεπάγεται ζημιζες επιδράσεις στον οργανισμό (π. χ. το υπερβολικό κάπνισμα, ο αλκοολισμός, τα ναρκωτικά).

★ Επίσης, ή άρνητική επίδοση δεν όφειλε σε ώριμενα έλαττώματα του χαρακτήρος μας, π. χ. τήν άνηγία.

★ Τέλος, ή άρνητική επίδοση είναι τελείως άνεπαρκής ως θεραπευτική μέσο στις περιπτώσεις σοβαρών ψυχολογικών διαταραχών, κακής προσαρμογής στο περιβάλλον κλπ. Στις περιπτώσεις αυτές μιὰ κακή συνήθεια που αποβάλλεται, αντικαθίσταται σχεδόν άμέσως από μιάν άλλη χειρότερη.

Όλες οι συνήθειες είναι επικίνδυνες. Κάθε τι που έχουμε μάθει μπορούμε να τὸ «ξεμάθουμε». Καί συχνά ή επιτυχία μας στη ζωή, ή εδύχια μας, εξαρτώνται κατά μέρος από τις επικίνδυνες αυτές συνήθειες.

Η «άρνητική επίδοση» δεν είναι απλώς μιὰ θεωρία ή ένα πειραματικό παράδοξο. Είναι μιὰ μέθοδος μελετημένη και δοκιμασμένη που καλύπτεται από τὸ κύρος ενός σοβαροῦ επιστήμονος. "Αν έχετε κακές συνήθειες, δοκιμάστε τήν στον έαυτό σας.

ΑΝΩΝ.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΤΙΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

ΠΡΟΚΗΡΤΕΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΤ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΤ

(Αριθ. Διακ. 757)

Η Ανώνυμος Έλληνική Έταιρεία Ύδρων προκηρύσσει μειοδοτικών διαγωνισμών δι' ένοφραγίστων προσφορών, διὰ τήν προμήθειαν:

200.000 όπτοπλίνθων κενών.

Ο διαγωνισμός ενεργηθήσεται την 29ην Νοεμβρίου 1960 ήμεραν της εβδομάδος Τρίτην και ώραν 12ην μεσημβρινήν, εις τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεία της Έταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικοί όροι του διαγωνισμού και πληροφορία παρέχονται καθ' έκαστην εις τὰ ως άνω Γραφεία 3ος όροφος, δωμάτιον αριθ. 7 και ώρας 8 — 13.30'.

Έκ της Διευθύνσεως

Ο έκδοτικός και τυπογραφικός οργανισμός που έκδίδει τὸν «ΚΟΣΜΟ» με τήν προσωπική επίβλεψη και ευθύνη του κ. Λουκή Ἀκρίτα, έξαγγέλλει:

Μιὰ νέα μηνιαία έκδοση για κάθε σύγχρονο άνθρωπο για κάθε ελληνική βιβλιοθήκη

ΚΑΘΕ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

★ Με αὐτοτελή συγγράμματα τών διασημότερων συγγραφέων του κόσμου (Γάλλων, Ἀμερικανών, Ρώσων, Γερμανών, Ιταλών, Ελλήνων κτλ.) για ένα από τὰ μεγάλα θέματα της έπιστήμης, της ιστορίας, της τέχνης και του πολιτισμοῦ.

★ Αὐτοτελή και έγκυρα βιβλία, που θα μάς δοθηδὺν να εξηγήσουμε τὰ προβλήματά μας και να γνωρίσουμε

τὴν κοσμογονική εποχή μας.

★ Καλοτυπωμένα και εύκολοδιάβαστα, μικροῦ σχήματος, βιβλία, με εικονογράφηση, χάρτες, πίνακες και σχεδιαγράμματα.

★ Καί, πρό παντός, φθηνότατα βιβλία τών 130—150 σελίδων, σε ακριβό χαρτί, με έγχρωμο εξώφυλλο, στήν άπίστευτα χαμηλή τιμή τών 10 δραχμών τὸ καθένα.

Καλοτυπωμένα, χρήσιμα και φθηνά βιβλία για όλους

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

★ Θα θέσει τις βάσεις για τὴ δημιουργία μιὰς ελληνικής έγκυκλοπαιδικής βιβλιοθήκης, που θα συμπληρώσει κατά τρόπον ύπεύθυνο τις γνώσεις κάθε μορφωμένου ανθρώπου.

★ Ανάλογες έκδόσεις, με άφάνταστη ποικιλία θεμάτων, σημείωσαν σ' όλες τις προηγμένες χώρες, τὰ τελευταία

15 χρόνια, καταπληκτική έκδοτική επιτυχία, ακριβώς γιατί ικανοποιούν βασική ανάγκη της σημερινής εποχής: Τὴν ανάγκη μιὰς έγκυρης και ολοκληρωμένης ενημερώσεως του Σύγχρονου Ἀνθρώπου για τὰ θαυμαστά επιτεύγματα της εποχής του Ἀτόμου και του Διαστήματος.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Μερικοί από τούς τίτλους τών βιβλίων που θα περιληφθοῦν στή «Σύγχρονη Έγκυκλοπαιδεία»:

- 1) Ἀνθρώπινες Φυλές
- 2) Ἀστρονομία χωρίς τηλεσκόπιο
- 3) Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος
- 4) Ψυχανάλυση
- 5) Η πορεία της ζωής
- 6) Η εμφάνιση του ανθρώπου
- 7) Ἑλληνική Μυθολογία
- 8) Κληρονομικότης
- 9) Τὸ άνώμαλο παιδί
- 10) Ψυχολογία τών Λαών

- 11) Προϊστορική Ζωή
- 12) Μακροβιότης
- 13) Ιστορία της Κοινωνιολογίας
- 14) Η κρίσιμη ηλικία
- 15) Η Γένεση της ανθρωπότητας
- 16) Φιλοσοφία του Δικαίου
- 17) Ο Χρυσός Αιών
- 18) Κόσμος τών Μελισσών
- 19) Σεξουαλική Ζωή
- 20) Η Μαγεία
- 21) Ιστορία της Ζωγραφικής
- 22) Ο Κινηματογράφος

Με 10 Δρχ. κάθε μήνα δά έχετε στή βιβλιοθήκη σας ένα πραγματικό ΔΙΑΜΑΝΤΙ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Μιὰ νέα,ειδική έκδοση κάθε πρώτη του μηνός με 130-150 σελίδες, Δρχ. 10, του περιοδικού «ΚΟΣΜΟΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ»

Έκδότης - Διευθυντής: ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΕΦΕΤΟΣ

Μεγαλύτερα κέρδη — Περισσότεροι τυχεροί

Με 40 δραχμές περισσότερα του ενός κέρδη σε
Σπίτια — Μαγαζιά — Αύτοκίνητα — Έκατομμύ-
ρια Μετρητά.

Αγοράζοντες Λαχεία από όλες τις Σειρές σύξα-
νετε τις πιθανότητες να επιτύχετε ένα ή και πε-
ρισσότερα μαζί από τα έφεταινά καταπληκτικά
κέρδη που θα μοιράση το ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
Είς 19.000 ΤΥΧΕΡΟΥΣ

Αγοράσατε έγκαίρως Λαχεία από
κάθε Σειράν διότι έξαντλούνται.

